

ZIONS ROEM EN STERKTE

OF

VERKLARING VAN DE

**ZEVENENDERTIG ARTIKELEN VAN DE
NEDERLANDSE GELOFSBELIJDENIS**

Door

Ds. Arnoldus Rotterdam
Bedienaar des Goddelijken Woords
Te Zuylen

TWEEDE DEEL

Artikel 16-37

Uitgave Gebroeders Hoge
Rotterdam, 1900

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELURG
2004

VOORREDE.....	3
ARTIKEL 16	5
Van de eeuwige verkiezing Gods, sommigen tot genade, en rechtvaardige verwerping van anderen...	5
ARTIKEL 17	21
Over de verlossing van den gevallen mens, aan de voorouders beloofd.....	21
ARTIKEL 18	34
Over de vervulling der belofte van verlossing, en menswording van Gods Zoon daar toe.....	34
ARTIKEL 19	51
Van de vereniging der Goddelijke en menselijke natuur, van de Verlosser, in enigheid des Persoons.	51
ARTIKEL 20	61
Van de barmhartigheid en rechtvaardigheid Gods, in Christus bewezen tot onze verlossing.....	61
ARTIKEL 21	72
Van de verzoening van ons met God door Christus als Hogepriester door Zijn lijden en sterven.....	72
ARTIKEL 22	90
Over het geloof, waardoor wij deel krijgen aan Christus en alleen gerechtvaardigd worden.....	90
ARTIKEL 23	114
Van onze rechtvaardigmaking en gerechtigheid voor God door het geloof zonder de werken in de vergeving onzer zonden.....	114
ARTIKEL 24	121
Van de wedergeboorte en goede werken, als een vrucht der rechtvaardigmaking, waartoe zij echter niet verdienstelijk zijn.....	121
ARTIKEL 25	137
Van het ophouden der Ceremoniële wet, hoewel die en de profeten nog dienstig zijn ter bevestiging van het Evangelie.....	137
ARTIKEL 26	147
Van Christus, als de enige Middelaar en Voorspraak bij de Vader voor ons.....	147
ARTIKEL 27	158
Van de algemene Christelijke Kerk.....	158
ARTIKEL 28	172
Van de noodzakelijkheid om zich bij de ware Kerk te voegen en te houden.....	172
ARTIKEL 29	181
Van het onderscheid en de merktekenen der ware en valse Kerk.....	181
ARTIKEL 30	191
Van de regering der Kerk door Dienaars van God ingesteld.....	191
ARTIKEL 31	199
Van de wettige verkiezingen van dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen en hun gezag.....	199
ARTIKEL 32	204
Van de instelling der ordinantiën door de dienaars, tot goede orde en kerkelijke discipline of tucht.....	204
ARTIKEL 33	212
Van de sacramenten in het algemeen en hun getal.....	212
ARTIKEL 34	222
Van de Heilige Doop, als een sacrament der inlijving in het verbond, eerst te bedienen aan de gelovigen en hun kinderen.....	222
ARTIKEL 35	242
Van het Avondmaal onzes Heeren Jezus Christus, door Hem ingesteld, als een Sacrament der opvoeding voor de gelovigen.....	242
ARTIKEL 36	266
Van de politieke overheid, haar macht en ambt en de plicht der onderdanen omtrent haar.....	266
ARTIKEL 37	276
Van de komst van Christus ten oordeel in de laatste tijd, tot straf der goddelozen en volkomen verheerlijking der uitverkorenen.....	276

VOORREDE

Aan de Waarheid en Godsvruchtlievende lezer!

Ziedaar, Waarheid en Godsvruchtlievende lezer, het tweede of laatste deel van mijn verklaring over de Nederlandse Geloofsbelijdenis vervat in de 37 Artikelen. Komt dit werk niet zo spoedig, als ik gedacht en u verwacht had tevoorschijn, ik vertrouw, dat ik bij allen, die bekend zijn met de omstandigheden waarin ik geruime tijd verkeer heb, verschoning zal vinden.

Sedert de uitgave van het eerste deel behaagde het de Grote Herder Zijner schapen de beroeping van Steenwijk op mij te doen vallen. Ik zag en ondervond in die beroeping zoveel blijken van de Goddelijke Voorzienigheid, dat ik dit volvaardig, in de vreze des Heeren, met blijdschap aannam. Hier komende, vond ik terstond handen vol werk. Een grote gemeente, waar ik lust in had en in de huisbezoeken bij de twaalfhonderd lidmaten geteld en gevonden heb; daarboven door het vertrek van beide voorgangers, voor mijn komst, als schapen zonder herder. Meer dan achttien maanden heb ik hier alleen gearbeid. Een geheel jaar mijn gewone dagordeningen tweemaal per week vervuld. De wekelijkse catechisaties, met de gewone huisbezoeken, zowel binnen als buiten de stad waargenomen. Ook heb ik op vriendelijk voorstel van de Weledele Achtbare Heeren van de Magistraat dezer stad, een derde predikbeurt, die anders stil stond, ten goede voor de gemeente, gaarne willen vervullen, waarvoor hun Weledele Achtbaren mij bezoldiging hadden toegezegd, doch waarvoor ik niets anders begeerde en onlangs tot mijn genoegen een goed historisch werk met dankbetuiging ontvangen heb. Ik zwijg van het aantal der predikbeurten, op vriendelijk verzoek der Heeren en broederen van de eerwaarde classis van Steenwijk en Vollenhoven, nu en dan vervuld, waardoor het mij soms ondoenlijk was aan het tegenwoordig werk met aandacht te denken, veel minder tijd heb kunnen vinden tot schrijven.

Want hoewel ik deze belijdenis in mijn vorige gemeente te Zuylen, gepredikt heb, zo had ik niets dan korte ontwerpen daarvan over, die mij, als ik tot het uitbreiden van zaken kwam, weinig van dienst konden zijn. Echter, onder Gods hulp, ben ik bij het eindigen van het voorgaande jaar zover gekomen, dat ik dit werk, zoals het u thans wordt aangeboden, ten einde bracht.

Doch de verre afstand van de drukpers heeft de uitgave vertraagd, en zou nog meer vertraagd zijn, indien ik niet had kunnen besluiten het nazien en de verbetering der proeven aan een ander, daartoe bekwaam, over te laten. Kom ik dan wat langzamer met dit deel onder het oog der Vaderlandse Kerk, dan velen wel gedacht en gewent hadden, 't is beter laat dan nooit. Ik heb alles wat in mij was aangewend om uw verlangen te beantwoorden en ik dank mijn God ook, dit penningske te mogen werpen in de schatkist der kerk. Och, dat het mocht strekken tot bevordering van ware Godzaligheid.

Eén zaak moet ik melden, eer ik afbreek. Velen hadden gaarne gezien dat ook dit boek versierd geweest was met een kort vervolg van ons Historisch Bericht, tot op deze tegenwoordige tijd. Dit ben ik van zins geweest te doen; doch door mijn vertrek naar Steenwijk heb ik ook dit voornemen moeten staken. Te Zuylen woonde ik onder de

rook van Utrecht en had de vrije en gemakkelijke toegang tot de Synodale Boekerij, daarboven een gemeenzame verkering met geleerde mannen, welke mij die Schriften konden verschaffen, die tot het samenstellen van zulk een historie behoren en mij tot op heden, voor een groot gedeelte ontbreken. Wat ik ondertussen van zins ben, zal de tijd leren.

Terwijl ik afbreek, zo vermanen wij onze leerlingen, die tot heden zich met lust in het eerste deel geoefend hebben, ook gebruik te maken van dit deel, waarin de Leer der Waarheid, gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten, duidelijk wordt ter neer gesteld, met hartelijke toebidding dat de goede God hun harten verder gelieve te heiligen in Zijn Waarheid en met al onze lezers, die de waarheid in ongeveinsde liefde betrachten, geven zal een zalig einde!

Ik noem mij,
Waarheid en Godsvruchtliovende lezer,

Uw heilzoekende Dienaar in Christus,

ARNOLDUS ROTTERDAM.

Uit mijn kamer de 26ste van Wijnmaand des Jaars 1757

ARTIKEL 16

Van de eeuwige verkiezing Gods, sommigen tot genade, en rechtvaardige verwerping van anderen.

Wij geloven, dat het gehele geslacht van Adam door de zonde van de eerste mensen in verderfenis en ondergang zijnde, God Zichzelf zodanig bewezen heeft als Hij is, te weten: barmhartig en rechtvaardig. Barmhartig, doordien Hij uit deze verderfenis trekt en verlost degenen, die Hij in Zijn eeuwige en onveranderlijke raad, uit enkele goedertierenheid, uitverkoren heeft in Jezus Christus onzen Heere, zonder enige aanmerking hunner werken. Rechtvaardig, doordien Hij de anderen laat in hun val en verderf, waar zij zichzelf in geworpen hebben.

Vraag. Wat behoort voornamelijk tot recht besef van onze godsdienst?

Antwoord. Tot recht besef der ware religie behoort voornamelijk de kennis van twee personen, te weten Adam en Christus. 1 Kor. 15 : 22: *Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzo zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Door Adam zijn wij gevallen in grote schuld; door Christus betalen wij, en krijgen onze rekening uitgewist. Door Adam zijn wij verkocht onder de zonde; door Christus zijn wij van de zonde verlost. In Adam zien wij de blijken van Gods gerechtigheid; maar in Christus de lieflijke bewijzen van Zijn barmhartigheid. In Adam is onze natuur verdorven, het beeld Gods verbroken, de gedaante des satans op ons, en zijn wij gevallen in den afgrond aller ellende. In Christus werd onze natuur geheiligd, het beeld Gods in ons opgericht, en zijn wij overgezet tot het rijk der genade, in de lieflijke omhelzingen van de Fontein aller vertroosting. De leer van de erfzonde door Adam, en die van de genade door Christus, zijn als twee aspunten, rondom welke zich bewegen al andere lichten van de Godsdienst. Alle zaligmakende kennis ontmoet de andere in deze twee grote punten of polen van onze redelijke godsdienst. Men zie Paulus' redenering, Rom. 5 : 12-21.

Vraag. Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij .door Adam zijn verdoemd geworden?

Antwoord. Nee zij, maar alleen degenen, die Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen. Joh. 3 : 36: *Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.* Hoofdstuk 1 : 12: *Maar zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.*

Vraag. Wie zijn die?

Antwoord. Die God van eeuwigheid heeft uitverkoren. Hand. 13 : 48: *En daar geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.*

Vraag. Heeft God van eeuwigheid vastgesteld wie zalig zal worden en wie niet?

Antwoord. Ja doch. Dus worden wij geleerd in Rom. 9 : 22, 23, waar Paulus spreekt van de vaten der barmhartigheid die God tevoren bereid heeft tot Zijn heerlijkheid en wederom van de vaten des toorns tot het verderf toebereid.

Vraag. Dit is voorwaar een verheven leer, maar is het wel nodig dat men deze stof verhandelt en den volke uitlegt?

Antwoord. Ten tijde van Augustinus zijn er geweest, die niet goedvonden, dat die Oudvader deze stof verklaard had, en heden vindt men ook mensen, die van hetzelfde gevoelen zijn; doch zonder grond.

1. Christus en Zijn Apostelen hebben daar verscheidene malen van gesproken en geschreven, hoewel zij het kwaad gebruik dat er sommigen van maken zouden wel voorzagen. Men leze Matth. 11 : 25 en 26; Marcus 13 : 20 en 26; Lucas 10 : 20; Joh. 15 : 16 en 17 : 9 en 24. Vergeleken met Rom. 8 : 29 en 30; hoofdst. 9; Ef. 1 : 4 en 5; 2 Thessal. 2 : 13; 2 Tim. 2 : 19.
2. De vijanden der Waarheid, maken geen zwaarigheid dit hoofdstuk met heilloze dwalingen te verderven, en de rechtzinnige leer van schandelijke dwalingen verdacht te maken, alsof wij alle godsdienst in de gemoederen der mensen uitblussen, en dezelve op een zacht oorkussen van zorgeloosheid en goddeloosheid, of in een diepe afgrond van wanhoop ter neder werpen; welke dingen dewijl zij alle loutere valsheden zijn, door een rechtmatige verklaring van dit leerstuk aan het licht komen,

Vraag. Is de kennis van dit leerstuk nuttig voor de Godzalige?

Antwoord. De kennis van deze leer strekt:

1. Tot stof van dankzegging aan God voor Zijn onverdiende genade, waarmede Hij ons heeft liefgehad van voor de grondlegging der wereld, 2 Thess. 2 : 13: *Maar wij zijn schuldig altijd, Gode te danken over u, broeders, die van den Heere bemind zijt, dat u God van den beginne verkoren heeft tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes, en geloof der waarheid.*
2. Zij is een fundament van ons vertrouwen op God, 1 Tim. 2 : 19: *Evenwel het vaste fundament Gods staat, hebbende dit zegel: De Heere kent degenen die de Zijn zijn, en: Een iegelijk die den naam van Christus noemt sta af van ongerechtigheid.*
3. Zij is een fontein van allerlei blijdschap en troost in kruis en verdrukking, Luc. 10:20: *Doch verblijdt u dáárin niet, dat de geesten u onderworpen zijn maar verblijdt u veel meer dat uw namen geschreven zijn in de hemelen.*
4. Zij is een spoor tot heiligmaking in de wandel, Ef. 1 : 4: *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.*

Vraag. Hoe behoort men dit leerstuk te verhandelen?

Antwoord.

1. Als een verborgenheid, waarin afgronden zijn, die vlees en bloed niet onderwinden moeten te peilen, maar die wij eenvoudig geloven en belijden, als klaar genoeg tot onze vertroosting voorge steld in Gods Woord.
2. Met voorzichtigheid. Men moet, zegt de vermaarde Pictet, dit stuk niet leren aan zulken, die de allerklaarste waarheden van het Christendom nog niet kennen, en melk van node hebbende, nog niet bekwaam zijn de vaste spijs te verdragen. Nee, dan moet men Christus navolgen, Die, om Nicodemus te bekeren, Zich vergenoegt met hem voor te stellen, dat die in Hem gelooft niet zal verloren gaan, maar die niet geloofd zal hebben, alrede veroordeeld is, Joh. 3 : 18.
3. Met inachtneming van tijd en gelegenheid. Wanneer wij gelovigen vinden, die in tijden van vervolging of andere ongelegenheden beducht zijn, dat zij de

kracht der aanvechtingen niet zullen kunnen uitstaan, en dat zij voor eeuwig zullen verloren gaan, dan kan en moet men hen door verklaring van dit geloofsartikel sterken, gelijk Paulus doet, Rom. 8 : 28-30.

Vraag. Wat naam draagt dit besluit Gods, betreffende de eeuwige staat der redelijke schepselen?

Antwoord. Dit besluit wordt doorgaans genoemd "proárismos" voorschikking of voorverordineren; in het Latijn praedestinatio.

Vraag. Is dit woord Schriftuurlijk?

Antwoord. In het afgetrokkene lezen wij dit woord in de Schriftuur niet, die evenwel de spreekwijze heeft van te voren verordineren, Ef. 1 : 5. Ordineren, Handel. 13 :49. Stellen, 1 Thessal. 5:9. Te voren opschrijven, Judas vers 4. Voornemen, Ef, 1 : 11. Een welbehagen, Matth. 11 : 26. Bij Augustinus en andere Oudvaders, die zich tegen de Pelagianen hebben gekant, is dit woord gemeen. 't Betekent in kracht de schikking der mensen tot een zeker einde, eer zij niet alleen daartoe geraken, maar ook eer zij geboren zijn, ja, eer de wereld was, Rom. 8 : 29. *Die Hij tevoren gekend heeft, Die heeft Hij ook te voren verordineerd.*

Vraag. Wat noemt u de predestinatie of voorverordineren?

Antwoord. Gods onveranderlijk besluit, gaande over de eeuwige staat der redelijke schepselen.

Vraag. Hoe velerlei soort van redelijke schepselen zijn er?

Antwoord. Tweeërlei; namelijk engelen en mensen.

Vraag. Leest men in de Schrift van een voorverordineren der engelen?

Antwoord. Men leest in de H. Schrift van een voorschikking der engelen:

1. Zowel van goede die God verkoren heeft tot zaligheid. 1 Tim. 5 : 21: *Ik betuig voor God en den Heere Jezus Christus, en de uitverkoren engelen, dat gij deze dingen onderhoudt zonder vooroordeel;*
2. Als van kwade engelen, die God in de hel geworpen heeft. Matth. 25 : 41: *Gaat weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en Zijn engelen bereid is.*

Vraag. Waar leest men van een verschrikking der mensen?

Antwoord. 1 Thess. 5 : 9: *Want God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verkrijging der zaligheid, door onzen Heere Jezus Christus.* Nadrukkelijk en zeer verheven, Rom. 9 : 21-23: *Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het ene vat ter ere en het andere ter onere? En of God willende Zijn toorn bewijzen en Zijn macht bekend maken, met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf, toebereid; en opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij tevoren bereid heeft tot heerlijkheid?*

Vraag. Is de voorbeschikking der mensen onderscheiden van die der Engelen?

Antwoord. Ja toch.

1. De mensen zijn allen door de zonde gevallen, en in deze staat door de Goddelijke voorbeschikking van elkander onderscheiden; daar alleen de engelen die verloren gaan, gezondigd hebben, en alzo van de andere die niet

gezonddigd hebben, door de dadelijke overtreding van Gods besluit zijn afgezonderd.

2. De engelen zijn niet gelijk de mensen, tot de zaligheid geschikt in en door Christus als Middelaar, noch tot de verdoemenis door enig ongeloof in Hem.
3. In de verwerping der Engelen is wel een betoning van Gods rechtvaardigheid maar niet in de verkiezing derzelve die van Zijn barmhartigheid, dewijl zij nooit in ellende zijn vervallen geweest, maar door Gods genade bij hun eerste rechtheid zijn bewaard geworden.

Vraag. Wat zijn de eigenschappen van dat besluit?

Antwoord. Dit besluit is eeuwig voor de grondlegging der wereld. Rom. 8 : 29: *Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder veel broederen.* Vrijwillig, als zijnde een daad van Gods volstreckte oppermacht. Matth. 11 : 26: *Ja Vader, want alzo is geweest het welbehagen voor U! Wijs, verorderende de gepaste middelen om het einde van Zijn besluit uit te voeren.* Rom. 11 : 33: *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen.* Onafhankelijk van alle geval of hoedanigheid in de mens. Rom. 9 : 16, 16: *Ik zal Mij ontfermen diens Ik Mij ontferm en zal barmhartig zijn dien Ik barmhartig ben. Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods.* Onveranderlijk en vast, Rom. 8 : 20: *En die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.*

Vraag. Tot wat mensen strekt zich de voorverordining Gods uit?

Antwoord. Tot alle mensen; ook zelfs tot den Heere Christus, Die daarom genoemd wordt Gods knecht, Dien Hij uitverkoren heeft, Jes. 31 : 1. *Het Lam Gods, dewelke is tevoren gekend geweest voor de grondlegging der wereld,* 1 Petrus 1: 20. En wel tot elk in het bijzonder, die daarom ook met haar namen wel eens worden uitgedrukt. Rom. 9 : 13: *Jakob heb Ik lief gehad, en Ezau heb Ik gehaat.* Of tegenover elkander worden gesteld. Matth. 20 : 16: *Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.*

Vraag. Hoe zijn de mensen Gode in Zijn eeuwige voorbeschikking voor gekomen?

Antwoord. Sommigen hebben geoordeeld, dat het voorwerp der predestinatie is de mens, nog niet geschapen, immers nog niet gevallen zijnde, maar alsnog zullende geschapen en ten val toegelaten worden, welke daarom de naam van Supra Lapsarii, dat is Bovenvaldrijvers, dragen. Anderen, dat de mens in de predestinatie der verkiezing moet aangemerkt worden, niet alleen als reeds gevallen, maar ook als reeds verlost door Christus en het geloof in Hem; en die der verwerping als nu gevallen en ongelovig zijnde. Of anders, dat men 's mensen schepping en toelating van deszelfs val, moet voor het besluit van 's mensen zaligheid of verdoemenis stellen, die daarom Infra Lapsarii, dat is Ondervaldrijvers, genoemd zijn.

Vraag. Wat dunkt u van dit geschil?

Antwoord. Veel Godgeleerden zijn met de geleerde Mark van oordeel, dat dit verschil van zeer weinig belang is, en gemakkelijk kan vereffend worden, naardien wederzijds vast staat, dat er maar een eenvoudig besluit is in God, door welke al de werken Gods in de tijd, wijselijk aan elkander zijn gehecht, en dat hetzelfde volkomen vrij en onafhankelijk is, zonder dat God door enige meerdere of mindere waardigheid der

schepselen hiertoe bewogen is; ja ook volkomen heilig en Gode betamelijk, zodat daar geen straf wordt toegepast als aan diegene, welke ze door de zonde verdiend heeft, en geen genade, als aan diegene, welke ze van node heeft. En dientengevolge bestaat het verschil slechts in de leerwijze, zoals men de Goddelijke besluiten óf schikt naar de uitkomst: het besluit van de schepping des mensen en toelating van des mensen val, begrijpende voor dat van 's mensen uithelping of verdoemenis, óf meer naar de aard der zaak zelve, het besluit van het laatste einde zijnde de eer van Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid, laat gaan voor dat van de middelen daartoe leidende, onder welke ook is de toelating van des mensen val. De Schrift geeft aanleiding tot de eerste leerwijze, wanneer zij de verkiezing brengt tot de Goddelijke ontferming Rom. 9 : 15, 16. Zo ook tot de laatste, wanneer zij spreekt van God als een Opperheer, Die Zijn toorn en de rijkdom Zijner heerlijkheid, in dit stuk heeft willen bewijzen, Rom. 9 : 21, 22 en 23.

Vraag. Wat is uw gevoelen?

Antwoord. Indien wij bepaling maken, dan zeggen wij met gemelde godgeleerde: wij houden het met diegenen, welke zeggen, dat de voorbeschikking gaat omtrent de gevallen mens.

1. Voor zover die leerwijze meer geschikt is naar onze bevattingswijze, om dit gewichtig leerstuk der voorbeschikking beter te verstaan.
2. Omdat het blote voornemen Gods van Zijn barmhartigheid en rechtvaardigheid, de voorbeschikking Gods niet uitmaakt.
3. Dewijl de namen van voorbeschikking en verkiezing in de Schriftuur een veel bepaalder betekenis hebben.
4. Omdat men geen bevattingswijze van de verlossing en verdoemenis der mensen kan maken, zonder deze als geschapen en door de zonde verdoemelijk aan te merken.
5. Eindelijk, de Belijdenis van onze Kerk stemt volgens de inhoud van dit artikel, met deze leerwijze volkomen overeen.

Vraag. Wat is het einde der voorverordining Gods?

Antwoord.

1. Het oppereinde is Gods eer. Spreuk. 16: 4: *De Heere heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wille, ja, ook den goddeloze tot den dag des kwaads.* En wel voornamelijk:
 - a. Die van Zijn genade en barmhartigheid, volgens Ef. 1 : 5 en 6: *Die ons tevoren verordineerd heeft tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd, heeft in den Geliefde.*
 - b. En die van Zijn rechtvaardigheid, volg. Rom. 9 : 22: *En of God willende Zijn toorn bewijzen, en zijn macht bekend maken, met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid.*
2. Het onderende, ten dele de zaligheid, ten dele de verdoemenis der mensen; waaruit dan bloeien de twee soorten van voorbeschikkingen, te weten de verkiezing van enigen en verwerping van anderen. Het een en ander staat ons nader ter verklaring van dit artikel te beschouwen.

Vraag. Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen.

1. Het eerste behelst een voorstel waarin Gods heerlijkheid van twee zijden vertoond wordt, te weten Zijn barmhartigheid en rechtvaardigheid. Wij geloven, dat het gehele geslacht Adams door de zonde van de eerste mens, in verderfenis en de ondergang zijnde, God Zichzelven zodanig bewezen heeft als Hij is, te weten: barmhartig en rechtvaardig.
2. Het tweede een verklaring van dit voorstel.
 - a. Ten opzichte van Gods barmhartigheid, met deze woorden: Barmhartig, doordien Hij uit deze verderfenis trekt en verlost degenen, die Hij in Zijn eeuwige en onvergankelijke raad, uit enkel goedertierenheid uitverkoren heeft in Jezus Christus onzen Heere zonder enige aanmerking harer werken.
 - b. Ten opzichte van Gods rechtvaardigheid, in dezer voege: Rechtvaardig, doordien Hij de anderen laat in hun val en verderf, daar zij zichzelven in geworpen hebben.

Vraag. Waarmede begint dit Artikel?

Antwoord. Met een veronderstelling, dat alle mensen God in Zijn eeuwige voorschikking zijn voorgekomen in een en dezelfde staat, als gebracht door de zonde des eersten mensen, in een staat van verderfenis en ondergang. Hetwelk Paulus klaar vertoont in de gelijkenis van een pottenbakker, die uit een en hetzelfde leem het ene vat maakt ter ere en het andere ter onere. Rom. 9 : 21: *Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het ene vat ter ere en het andere ter onere?*

Vraag. Hoe bewijst God Zich als barmhartig?

Antwoord. Doordien dat Hij de Zijnen uit deze verderfenis trekt en dadelijk in Christus verlost. Gal. 1 : 4: *Die Zichzelven gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld, naar den wil onzes Gods en Vaders.*

Vraag. Wie zijn de Zijnen?

Antwoord. Die Hij in Zijn eeuwige en onvergankelijke raad uit enkele goedertierenheid, verkoren heeft in Christus Jezus onzen Heere, zonder enige aanmerking hunner werken. 2 Tim. 2 : 19: *Evenwel het vaste Fundament Gods staat, hebbende dit zegel: de Heere kent degenen die de Zijnen zijn.*

Vraag. Spreekt Gods Woord van een eeuwige verkiezing?

Antwoord. Overvloedig; o.a. in het Oude Testament, Jer. 31: 3: *Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.* En in het Nieuwe Testament, Ef. 1 : 4: *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde, Die ons tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijn wil, tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.*

Vraag. Wat is de verkiezing?

Antwoord. De verkiezing is dat eeuwig onveranderlijk besluit Gods, waardoor Hij van eeuwigheid besloten heeft, sommige mensen door het geloof in Christus zalig te maken, tot roem van Zijn genade en vrijmachtig welbehagen.

Vraag. Wat naam draagt de verkiezing in de Schrift?

Antwoord. De verkiezing werd genaamd "prognosis" een voorkennis, 1 Petr. 1 : 2: *De uitverkorenen naar de voorkennis Gods des Vaders.* "Prothesis", een voornemen, Rom. 8 :28: *Die naar Zijn voornemen geroepen zijn.* "Proörismos", een voorbepaling, of voorverordining, Ef. 1 : 5: *Die ons tevoren verordineerd heeft.* "Ekloge" een verkiezing, Rom. 9 : 11: *Opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast blijve.* Een inschrijving in het Boek des Levens, Luc. 10 : 20: *Verblijdt u veel meer, dat uw namen geschreven zijn in de hemelen.* Openb. 3 : 5.

Vraag. Is de verkiezing een tijdelijke daad Gods?

Antwoord. Geenszins. Dezelve is geschied van eeuwigheid, voor de grondlegging der wereld.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord. Dit bevestigt Gods Woord overvloedig. Ef. 1 : 4: *Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld.* 2 Tim. 1 : 9: *Naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus vóór de tijden der eeuwen.* 2 Thess. 2 : 13: *Dat God u van den beginne verkoren heeft tot zaligheid.*

Vraag. Wie is de oorzaak van de verkiezing?

Antwoord. De bronader van de verkiezing is alleen Gods vrij en goedgunstig welbehagen, Rom. 9 : 16: *Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods.* Luc. 12 : 32: *Vreest niet, gij klein kuddeken, want het is uws Vaders welbehagen, ulieden het Koninkrijk te geven.*

Vraag. Is de Heere Christus en Zijn gerechtigheid niet een verdienende oorzaak der verkiezing?

Antwoord. Geenszins. Want ofschoon Christus is de verdienende oorzaak van onze zaligheid, echter kan Hij niet genoemd worden de verdienende oorzaak van de verkiezing zelve, dewijl Hij om onzentwege van God is uitverkoren om de verkiezing uit te voeren, 1 Petrus 1 : 20. *Dewelke wel voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld.*

Vraag. Hoe wordt Christus dan aangemerkt in de verkiezing?

Antwoord. Als de enige uitwerkende oorzaak der zaligheid, die God van eeuwigheid voorgekend heeft, om de zaligheid te verdienen, Ef. 3: 11: *Naar het eeuwig voornemen dat Hij gemaakt heeft in Christus.*

Vraag. Heeft God de mens ook verkoren om een voorgezien geloof of goede werken?

Antwoord. Nee; God is nergens door bewogen tot die verkiezing en heeft de Zijnen, zegt de Belijdenis zeer wel, uit enkele goedertierenheid uitverkoren in Jezus Christus onzen Heere, zonder enige aanmerkingen harer werken. 2 Tim. 1: 9: *Die ons heeft zalig gemaakt en geroepen met een heilige roeping; niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus vóór de tijden der eeuwen.*

Vraag. Hoe bewijst u dit nader?

Antwoord.

1. Uit die plaatsen, welke de enige rede der verkiezing stellen in het vrije welbehagen Gods als daar zijn Matth. 11 : 25, 26: *In dien tijd antwoordde*

Jezus en zeide: Ik dank U Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard; ja, Vader want alzo is geweest het welbehagen voor U. Ef. 1:5 en 6: Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijn wil, tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.

2. Uit die plaatsen, welke alle voorgezien geloof en goede werken uitsluiten, Rom. 9 : 11 en 16: *Want als de kinderen nog niet geboren waren noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleve, niet uit de werken maar uit den roepende. Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods. 1 Joh. 4 : 10. Hierin is de liefde niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad, en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden.*

Vraag. Hoe meer?

Antwoord. 3. Uit plaatsen, die ons duidelijk leren:

- a. Dat geloof en gehoorzaamheid aan de Goddelijke wil, een vrij geschenk van de Goddelijke genade zijn. Dus leest men van 't geloof, Ef. 2 : 8: *Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave.* En van de betrachtning van ware Godzaligheid, Ef. 2 : 10: *Want wij zijn zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft opdat wij in dezelve zouden wandelen.* Dies kan geloof en Godzaligheid niet te voren gezien zijn geweest, als een verdienende oorzaak der verkiezing.
- b. Dat geloof en goede werken alleen vruchten zijn, die uit de verkiezing vloeien. Dus staat er van 't geloof, Joh. 6 : 37: *Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen.* Hand. 13 : 48: *Daar geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.* En van de goede werken, als een vrucht van de verkiezing, Rom, 8 : 29: *Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder veel broederen.* Joh. 15 : 16: *Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Ik heb U uitverkoren, en Ik heb U gesteld dat gij zoudt henegaan en vrucht dragen, en dat uw vrucht blijve.*

Vraag. Zijn alle mensen ter zaligheid uitverkoren?

Antwoord. Nee; maar alleen weinigen. Matth. 20 : 16: *Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.*

Vraag. Bewijs dit eens?

Antwoord. Dit blijkt:

1. Uit die plaatsen, waarin de verkiezing tot bijzondere personen betrokken, en zo een onderscheid tussen mensen en mensen gemaakt wordt. Dus leest men in Joh. 13 : 18: *Ik weet welke Ik uitverkoren heb.* 2 Tim. 2 : 19: *De Heere kent degenen die de Zijnen zijn.* En Fil. 4 : 3: *Van sommigen, welker namen geschreven zijn in het boek des levens.* Ja van bijzondere personen met name: Rom. 9 : 13: *Jacob heb Ik lief gehad, en Ezau heb Ik gehaat.*
2. Voeg hier bij de verkiezing tot zaligheid gaat onafscheidelijk met de zaligheid gepaard, inwoege die God daartoe van eeuwigheid heeft uitverkoren, Hij ook

zekerlijk tot de bezitting van die overbrengt. Rom. 8 : 29, 30: *Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij die eerstgeborene zij onder vele broederen. En die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen, en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.* Nu leert de Schrift overvloedig, dat niet allen, maar slechts weinigen zalig worden, bijgevolg is 't zeker, dat ze ook niet allen ter zaligheid uitverkoren zijn.

Vraag. Is het getal der uitverkorenen minder als der verworpingen?

Antwoord.

1. Het getal der uitverkorenen in zichzelf aangemerkt, is groot. Dus leest men van velen die komen van het Oosten en Westen, die aanzitten zullen met Abraham, Isaäk en Jacob, in het Koninkrijk der hemelen, Matth. 8 : 11. *Van een gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn,* Hebr. 12 : 23. *Van een grote schare, die niemand tellen kan, uit al natiën en geslachten en volken en talen, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen,* Openb. 7 : 9.
2. Echter zijn de uitverkorenen veel minder dan de verworpingen. Matth. 20 : 16: *Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.* Hoofdstuk 7 : 14: *De poort is eng en de weg is nauw die tot het leven leidt, en weinigen zijn er die denzelven vinden.* Hetwelk in genen dele voortvloeit uit enig gebrek van macht en goedheid in God, maar uit Zijn vrijmachtig welbehagen; dewijl in de behoudenis van een zondaar duidelijk blijkt, dat Zijn macht en goedheid genoegzaam is, om allen zalig te maken.

Vraag. Wat soort van mensen heeft God tot de Zaligheid verkoren?

Antwoord. Men vindt de uitverkorenen onder allerlei soort van mensen in de wereld. Daar is geen uiterlijke staat in wereld, die een mens van het getal der uitverkorenen geheel uitsluit. De Schrift noemt *koningen en vorstinnen,* Jes. 49:23. *Rijken,* Psalm 45:13. *Edelen der volkeren,* Psalm 47 : 10. *Krijgsoversten,* Hand. 10 : 1. *Raadsheren,* Marc. 15 : 43. *Hovelingen,* Hand. 8 : 27. Evenwel is 't uit de Schrift en de ondervinding kennelijk, dat de uitverkorenen merendeels zijn de armsten, onedelsten en onwijsten in deze wereld. Volgens Matth, 11:25: *In denzelfde tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik dank U Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard.* 1 Kor. 1 : 26, 27: *Want gij ziet uw roeping broeders, dat gij niet veel wijzen zijt naar het vlees, niet veel machtigen, niet veel edelen. Maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou. En het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen.*

Vraag. Wat reden kan men hiervan geven?

Antwoord. Dus leert de Heere:

1. Dat de verkiezing van eeuwigheid niet geschiedt, uit enige waardigheid of verdienste in de mensen, maar alleen uit loutere genade en barmhartigheid, opdat geen vlees zou roemen voor Hem. Maar opdat, gelijk beschreven is, die roemt, die roeme in den Heere, 1 Kor. 1 : 29 en 31.
2. Dat de gelovigen, ook in dezen den beelde Zijns Zoons gelijkvormig zijn. Christus Jezus is Gods uitverkoren knecht, Jes. 42 : 1. Een uitverkoren steen, 1 Petrus 2 : 6. En niettemin kwam Hij als een arm Koning in de wereld, Zach. 9 :

9. Dus moeten Gods kinderen Hem gelijkvormig zijn, Rom. 8:29. *En die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zij onder veel broeders.*
3. Dat Hij Zijn volk allerlei beletselen van zaligheid heeft willen benemen, en hun gang effen maken. De rijkdommen zijn als doornen, die het goede zaad verstikken en de verkrijging van zaligheid moeilijk maken, Matth. 19 : 23, 24: *Voorwaar, Ik zeg u, dat een rijke bezwaarlijk in het Koninkrijk der hemelen zal ingaan. En wederom zeg Ik u, het is lichter dat een kiel ga door het oog van een naald, dan dat een rijke inga in het Koninkrijk Gods.*
 4. Dat Zijn volk meer als een lichamelijke voortreffelijkheid bezit, en na dit leven te wachten heeft, waar 's werlds hoogheid niet bij halen kan, Jac. 2 : 5: *Hoort mijn geliefde broeders, heeft God niet uitverkoren de armen dezer wereld, om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen des Koninkrijks 't welk Hij belooft dengenen die Hem liefhebben?* Openb. 3 : 21: *Die overwint, Ik zal hem geven met Mij te zitten in Mijn troon, gelijk Ik overwonnen heb en ben gezeten met Mijn Vader in Zijn troon.*

Vraag. Is de verkiezing ook onveranderlijk?

Antwoord. Ja doch. De gelovigen zijn uitverkoren naar Gods eeuwige en onvergankelijke raad. Rom. 9 : 11: *Opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast blijve.*

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord.

2. Dit blijkt uit de gouden keten der zaligheid, Rom. 8 : 30: *En die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt.*
3. Uit de onmogelijkheid van de verleiding der uitverkorenen, waar Christus van spreekt, Matth. 24 : 24: *Want daar zullen valse Christussen en valse profeten opstaan, en zullen grote tekenen en wonderheden doen, alzo dat zij, indien het mogelijk ware, ook de uitverkorenen zouden verleiden.*
4. Uit de benaming van het besluit der verkiezing. Zij werd genaamd het voornemen Gods, Rom: 9 : 11. Een raad Gods, Jes. 46 : 10. Een voorverordining Gods, Ef. 1 : 5. Een inschrijving in het boek des levens, Phil. 4 : 3. Dewelke ons leren, dat de zaligheid der gelovigen onwrikbaar is, Jes. 14 : 24: *De Heere der heirscharen heeft gezworen, zeggende: Indien niet gelijk Ik gedacht heb het alzo geschiede en gelijk Ik beraadslaagd heb het bestaan zal.*

Vraag. Kan een gelovige wel verzekerd wezen dat hij van God uitverkoren is?

Antwoord.

1. Ja, anders zou Petrus de gelovigen te vergeefs vermanen, 2 Petrus 1 : 10: *Daarom broeders, benaastigt u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.*
2. Paulus en al de heiligen zijn verzekerd geweest van hun verkiezing, 1 Thess. 1 : 4, Ef. 1 : 4.

3. Wij worden opgewekt om ons gelovig te beproeven, of wij in de staat der genade zijn, 2 Kor. 13 : 5. Die weet dat hij in het geloof is, die weet ook dat hij uitverkoren is, dewijl het geloof een vrucht is van de verkiezing. Hand. 13 : 48.

Vraag. Hoe krijgt een uitverkorene deel aan de zaligheid, waartoe hij van eeuwigheid gekend is?

Antwoord. Doordien dat God dadelijk uit de verderfenis trekt, en verlost degenen die Hij uit goedertierenheid heeft uitverkoren in Christus, Koll. 1 : 13, 14: *Die ons getrokken heeft uit de macht der duisternis, en overgezet heeft in 't Koninkrijk van den Zoon Zijner liefde, in denwelken wij de verlossing hebben door Zijn bloed, namelijk de vergeving der zonden.* Hand. 26:18: *Om hun ogen te openen, en hen te bekeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des satans tot God.*

Vraag. Hoe trekt God de Zijnen?

Antwoord.

1. Uitwendig door de verkondiging van Zijn Woord, de scepter Zijner sterkte, Psalm 110 : 2: *De Heere zal den scepter uwer sterkte zenden uit Sion, zeggende: Heers in het midden uwer vijanden.* 2 Thess. 2 : 14: *Waartoe Hij u geroepen heeft door ons Evangelie, tot verkrijging der heerlijkheid onzes Heeren Jezus Christus.*
2. Inwendig door de krachtadige werkingen van Zijn Heilige Geest. Hoogl. 1 : 4: *Trek mij, wij zullen U nalopen.* 1 Thess. 1 : 5: *Want ons Evangelie is onder u niet alleen in woorden geweest, maar ook in kracht en in den Heiligen Geest en in veel verzekerdheid.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. De Heilige Geest verlicht inwendig het verstand met een klaardere kennis van Gods allerheiligste wil, dat de mens begint te verstaan de dingen die des Geestes Gods zijn. De Schrift noemt dit het geven van verlichte ogen des verstands, Ef. 1 : 18. Waar David om bidt, Psalm 119 : 18: *Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouw de wonderen Uwer wet.*
2. Daarbij raakt de Geest het hart aan, onder het horen of lezen of overdenken van Gods Woord, zodat de mens een bijzondere beweging en ontroering in zijn binnenste gevoelt, dat hem brandende van begeerte maakt naar God en Zijn gemeenschap. Luc. 24 : 32: *En zij zeiden tot elkander: Was ons hart niet brandende in ons, als Hij tot ons sprak op den weg en als Hij ons de Schriften opende?*
3. De Heilige Geest overtuigt de mens van de grootheid en schandelijkheid zijner zonden, de walgelijkheid zijner ziel en de verdoemelijke staat waarin hij van nature ligt, dat zijn en alle mond gestopt moet zijn en de ganse wereld voor God verdoemelijk is, Rom, 3 : 19. Hij doet hen gevoelen de absolute noodzakelijkheid en bijzondere dierbaarheid van de Heere Jezus, om in Hem gevonden te worden en zijn zaligheid alleen in Hem te zoeken en te vinden. Deze overtuiging is de zondaar als een besloten vuur in zijn beenderen, dat hij niet kan inhouden, maar dat hem doet opstaan uit Zijn zonden en beweegt om toevlucht te nemen tot de troon der genade, om barmhartigheid te zoeken bij God in Christus, Luc. 15 : 18, 19: *Ik zal opstaan en tot Mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u, en ik*

ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden: maak mij als een van uw huurlingen.

4. Eindelijk, de Heilige Geest werkt in de mens doorbrekende kracht, lust en liefde, tot betrachtning van het goede. Zijn hart wordt afgetrokken van de liefde tot de wereld en 't geen hij zijn gewin rekende, acht hij nu schade. Hij grijpt Christus aan door een levendig geloof. Hij maakt vrede met God en geeft zich over om voor de Heere te leven, Jes. 44 : 5. *Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren, en die zal zich noemen met den naam Jacobs, en gene zal met zijn hand schrijven: Ik ben des Heeren, en zich toenoemen met den naam Israëls.*

Vraag. Wat is het andere deel der voorverordining Gods?

Antwoord. De verwerping.

Vraag. Wat betekent dit woord?

Antwoord. Een wegwerping met afkeer des gemoeds. Dus leest men in Psalm 15 : 4: *In Wiens ogen de verworpene veracht is.* Matth. 21 : 42: *De steen dien de bouwlieden verworpen hebben.*

Vraag. Wat is de verwerping?

Antwoord. De verwerping is dat onveranderlijk besluit Gods, waardoor Hij van eeuwigheid besloten heeft sommige personen, om de zonde van Adam verdoemelijk in de zonde en het verderf te laten, tot vertoning van Zijn macht en gestrengte rechtvaardigheid.

Vraag. Hoe wordt de verwerping in de H. Schrift genoemd?

Antwoord. De verwerping wordt doorgaans genoemd een haten Gods, Rom. 9 : 13. Een stellen tot toorn, 1 Thess. 5 : 9. Een zetten tot ongehoorzaamheid, 1 Petrus 2 : 8. Een opschrijven tot het oordeel, Jud. 4. Een toebereiden tot het verderf, Rom. 9 : 22. Een niet opschrijven in het boek des levens, Openb. 13 : 8.

Vraag. Wat voor een daad is de verwerping?

Antwoord.

1. Ten dele is de verwerping een daad van Gods opperheerschappij, waardoor Hij verwerpt dien Hij wil naar Zijn vrijmachtig welbehagen, Rom. 9 : 18. *Hij verhardt dien Hij wil.*
2. Ten dele een daad van Gods rechtvaardigheid, voorzover Hij vastgesteld heeft de mens in de zonde gevallen, om Zijn zonde eeuwig te verdoemen. Dit drukt de belijdenis in dezer voege uit: Rechtvaardig, doordien Hij de anderen laat in hun val en verderf, waar zij zichzelf in geworpen hebben.

Vraag. Is dan 's mensen ongeloof en onbekeerlijkheid de oorzaak niet, waarom God sommigen verworpen heeft?

Antwoord. Gans niet, want de zonde, ofschoon zij is de ware oorzaak van de dadelijke verdoemenis der verworpelingen, evenwel is zij de oorzaak niet, welke God bewoog om hen te verwerpen, omdat Gods eeuwig besluit voor haar oorzaak niet hebben kan, iets wat in de tijd buiten God voorvalt.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord.

1. De verwerping is een daad van Gods vrijmacht, Immers bijaldien een aards pottenbakker zoveel macht heeft over het leem, dat hij hetzelfde naar zijn welgevallen maakt ter ere of ter onere, hoeveel te meer God, tegen Wien geen sterveling mag zeggen, wat doet Gij?
2. Ongeloof en onbekeerlijkheid worden in de Heilige Schrift doorgaans aangemerkt als gevolgen van de verwerping. Dus leest men Joh. 8 : 47: *Daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.* Joh. 10 : 26: *Maar gijlieden gelooft niet, want gij zijt niet van Mijn schapen.* 1 Petrus 2 : 8: *Dengenen namelijk die zich aan het woord stoten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.*
3. Indien ongeloof een oorzaak der verwerping geweest was, dan moesten alle mensen, zelfs ook de uitverkorenen, verworpen zijn; dewijl zij alleen Gode in Zijn eeuwige voorbeschikking zijn voorgekomen in een en denzelfde staat, Rom. 3 : 23: *Want zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods.*

Vraag. Gaat de verwerping omtrent zekere mensen die bij God tevoren gekend zijn?

Antwoord. Dit getuigt de Schrift, daar zij spreekt van zekere personen, met name als van Ezaü, dat God hem gehaat heeft, Rom. 9 : 13. Van Farao dat God hem zelf verwekt had, Rom. 9 : 17. Van Judas, de verrader, dat hij heen ging in zijn eigen plaats, Hand. 1 : 25. Van sommigen die het beest aanbidden, welker namen niet zijn geschreven in het Boek des Levens, Openb. 13 : 8.

Vraag. Omtrent wat soort van mensen gaat de verwerping?

Antwoord. Omtrent allerlei soort van mensen, en wel tot het meerder getal, en uiterlijk voortreffelijker als de uitverkorenen, Matth. 7 : 13: *Want wijd is de poort en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er die door dezelve ingaan.* Onder welke men zonder schroom mag tellen:

1. Al die volkeren, die nooit van het evangelie hebben gehoord.
2. Al degenen, die onder 't evangelie ge leeft hebben en echter onbekeerd blijven.
3. Allen die de onvergeeflijke zonde tegen de Heilige Geest bedreven hebben, voor wien vergeving, noch in dezen, noch in de toekomstige eeuw te vinden is, Matth. 12 : 32. Hebr. 10 : 26.

Vraag. Waartoe heeft God de verworpingen te voren beschikt?

Antwoord.

1. Tot de eeuwige verdoemenis, daarom worden zij genaamd vaten des toorns tot het verderf toebereid, Rom. 9 : 22.
2. Alsmede tot ongeloof en onbekeerlijkheid, als zullende hen tot de eeuwige verdoemenis leiden, Rom. 9 : 17, 18: *Want de Schrift zegt tot Farao: Hiertoe heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijn kracht bewijzen zou en opdat Mijn naam verkondigd worde op de ganse aarde. Zo ontfermt Hij Zich dan diens Hij wil en verhardt dien Hij wil.* 1 Petrus 2 : 8: *Dengenen namelijk die zich aan het Woord stoten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.*

Vraag. Heeft God meteen besloten de middelen, dewelke de zondaar tot het verderf brengen?

Antwoord. Ja toch, Jud. 4: Want daar zijn sommige mensen ingeslopen, die eertijds tot ditzelve oordeel te voren opgeschreven zijn, goddelozen, die de genade onzes Gods veranderen in ontuchtigheid, en de enige Heerser God en onze Heere Jezus Christus verloochenen.

Vraag. Welke zijn die middelen?

Antwoord.

1. Van Gods zijde zijn die middelen een rechtvaardige verlaten van de mens in de staat der zonde, met inhouding van de invloeden van Zijn Heilige Geest, zonder welke niemand in Jezus geloven kan, Rom. 9 : 18: *Zo ontfermt Hij Zich dan diens Hij wil, en verhardt dien Hij wil.* Jer. 16 : 13: *Daarom zal Ik ulieden uit dit land werpen in een land dat gij niet gekend hebt, gij noch uw vaders; en aldaar zult gij andere goden dienen, dag en nacht, omdat Ik u geen genade zal geven.*
2. Van des mensen zijde is het middel, zijn eigen vrijwillige onbekeerlijkheid waardoor hij zichzelf Gods genade en eeuwige heerlijkheid onwaardig maakt, Joh. 12 : 39, 40: *Daarom konden zij niet geloven, dewijl Jesaja wederom gezegd heeft: Hij heeft hun ogen verblind en hun hart verhard, opdat zij met de ogen niet zien en met het hart niet verstaan, en zij bekeerd worden en Ik hen geneze.*

Vraag. Wat is het doel Gods in de verwerping?

Antwoord. De openbaring van Zijn eer, bijzonder van vrijmacht en gestrengte rechtvaardigheid, Spreuk. 16: 4: *De Heere heeft alles gewrocht om Zijn Zelfs wille, ja ook den goddeloze tot den dag des kwaads.* Rom. 9 : 22: *En of God willende Zijn toorn bewijzen en Zijn macht bekend maken, met veel lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid.*

Vraag. Is deze leer niet een baarmoeder van zorgeloosheid, bij aldien men leert dat God van alle eeuwigheid vast besloten heeft wie zalig zal worden, en wie niet?

Antwoord. Gans niet.

1. De verwerping is wel bij God zeker en gans onveranderlijk, echter niet kenbaar voor de verworpelingen zelf, dewijl God Zijn zaligmakende genade in verscheiden tijden en stonden aan zondaren uitdeelt, als blijkt uit de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard uitgezonden. Sommigen omtrent de zesde en de negende ure. En sommigen omtrent de elfde ure, Matth. 20 : 17.
2. De grootste zondaars komen nog wel tot zaligmakende bekering, gelijk Paulus met zijn prediking bevestigt, 1 Tim. 1:15, 16: *Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben. Maar daarom is mij barmhartigheid geschied, opdat Jezus Christus in mij, die de voornaamste ben, al Zijn lankmoedigheid zou betonen, tot een voorbeeld dergenen die in Hem geloven zullen ten eeuwige leven.*
3. Wij moeten niet vragen of onderzoeken wat God besloten heeft, maar wij moeten acht geven wat Hij ons geboden heeft in Zijn Woord, Deut. 29 : 29. Niet het verborgen raadsbesluit, maar de geopenbaarde wil Gods is de regel van ons doen, en onderwijst ons dat wij de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende, matiglijk en rechtvaardiglijk en Godzaliglijk leven zouden in deze tegenwoordige wereld, Tit. 2 : 12.

Vraag. Waaruit kan een Christen weten, dat hij van eeuwigheid uitverkoren is?

Antwoord.

1. Het eerste kenteken is de roeping. God roept niemand inwendig en krachtadig dan die Hij uitverkoren heeft, Rom. 8 : 30: *En die Hij tevoren verordineerd*

heeft, dezen heeft Hij ook geroepen en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd, en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt. Jer. 31 : 3: De Heere is mij verschenen van verre tijden. Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.

2. Het tweede kenteken is het geloof: Al wie God van eeuwigheid te voren gekend heeft, dien schenkt Hij het geloof, waardoor men met Christus verenigd wordt, Hand. 13 : 48: *Daar geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven. Joh. 8 : 47: Die uit God is, hoort de woorden Gods; daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.*
3. Het derde kenteken van de verkiezing is de heiligmaking. Een uitverkoren mens is een vruchtbaar mens in allerlei goede vruchten van ware Godzaligheid, Joh. 15 : 16: *Gij hebt Mij niet uitverkoren; maar Ik heb u uitverkoren, en Ik heb u gesteld dat gij zoudt henengaan en vrucht dragen, en dat uw vrucht blijve; opdat zo wat gij van den Vader begeren zult in Mijn naam, Hij u dat geve. Ef, 1 :4: Gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.*

Vraag. Waartoe is een Christen, die van zijn verkiezing verzekerd is, verplicht?

Antwoord.

1. Tot erkenning en verheerlijking van Gods volmaaktheden, die God betoond heeft in dat aanbiddelijk besluit der verkiezing. Hier moet hij stil staan, en met verwondering uitroepen: *O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen. Want wie heeft den zin des Heeren gekend, of wie is Zijn raadsman geweest? Rom. 11: 33 en 34.*
2. Tot dankzegging aan God voor Zijn goedertierenheid, waardoor Hij hem van eeuwigheid heeft liefgehad in tegenstelling van anderen, Ef. 1 : 3: *Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus. Gen. 16 : 13: En zij noemde den naam des Heeren, die tot haar sprak: Gij God des aanzien; want zij zeide: Heb ik ook hier gezien naar Dien, Die mij aanziet?*
3. Tot verkiezing van alles, waartoe de Heere, Die hem heeft uitverkoren lust heeft, Psalm 119 : 30 en 31: *Ik heb verkoren den weg der waarheid, Uw rechten heb Ik mij voorgesteld. Ik kleef vast aan Uw getuigenissen; o Heere, beschaam mij niet.*
4. Tot vernedering van zichzelf voor God en roem in de Heere, Die ons uit enkele goedertierenheid, zonder enige aanmerking van onze werken heeft uitverkoren in Christus, 1 Kor. 1 : 31: *Die roemt, roeme in den Heere. 1 Kor. 4 : 7: Want wie onderscheidt u? En wat hebt u dat gij niet hebt ontvangen? En zo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij niet ontvangen had?*

Vraag. Wat troost trekt een gelovige uit de bewustheid van zijn verkiezing?

Antwoord. Dit is een fontein van troost:

1. Tegen alle droevige wederwaardigheden, die de Heere Zijn volk in dit leven toezendt, want al die wederwaardigheden komen voort uit liefde, ten beste van Zijn kinderen, Rom, 8 : 28: *En wij weten dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn;*

2. Tegen de zonden, die een kind Gods in dit leven menigmaal drukken, en benauwen: Want merkt men aan, dat God uit enkele ontferming, zonder aanmerking van geloof of goede werken, is bewogen geworden, zulk een besluit te nemen, Die zal immers om de overgebleven zonden, waar Zijn volk over zucht en treurt, hen geenszins verwerpen of aflaten hen eeuwiglijk lief te hebben, Hoz. 14 : 5: *Ik zal hunlieder afkering genezen, Ik zal ze vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn, is van hem gekeerd.* Jes. 43 : 25: *Ik, Ik ben 't die uwe overtredingen uitdelg, om Mijnentwille, en Ik gedenk uwer zonde niet.*
3. Tegen allerlei aanvechtingen des satans in de ure der verzoeking. De duivel mag Gods kinderen benijden en bestrijden; maar zal noch kan hen scheiden van de liefde Gods. Hun Verlosser is te sterk, Zijn woord zal niet feilen, Joh. 10 : 27, 28: *Mijn schapen horen Mijn stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken.*
4. Ja tegen allerlei benauwdheid en vreze in de ure des doods, want die God heeft liefgehad van eeuwigheid, die zal Hij ook liefhebben tot den einde toe, Openb. 14 : 13: *En ik hoorde een stem uit den hemel die tot mij zeide: Schrijf: Zalig zijn de doden die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.*

ARTIKEL 17

Over de verlossing van den gevallen mens, aan de voorouders beloofd.

Wij geloven, dat onze goede God, door Zijn wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende dat zich de mens alzo in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen en geheel ellendig gemaakt had, Zichzelven begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vlood, en heeft hem getroost, belovende hem Zijn Zoon te geven, die worden zou van een vrouw, om de kop der slang te vertreden, en hem gelukzalig te maken.

Vraag. Hoe brengt God de uitverkoren zondaar tot de staat der genade?

Antwoord. Door een nieuw verbond, dat men gewoonlijk noemt het verbond der genade, Ezech. 20 : 37: *Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des verbonds.*

Vraag. Wat is eigenlijk een verbond?

Antwoord. Een onderlinge verbintenis van twee of meer personen, enige zaken, onder enige voorwaarden, elkander belovende.

Vraag. Hoe noemt men het woord verbond in de Hebreeuwse taal?

Antwoord. De Hebreeën noemen het verbond Berith, 't welk sommigen afleiden van barad verklaren, ophelderen. Anderen van bara slachten, aan stukken houwen, omdat de verbonden oudtijds plachten bevestigd te worden door het slachten en aan stukken houwen van beesten. Dus leest men Jerem. 34 : 18: *En Ik zal de mannen overgeven die Mijn verbond hebben overtreden, die niet bevestigd hebben de woorden des verbonds, dat zij voor Mijn aangezicht gemaakt hadden met het kalf, dat zij in tweeën hadden gehouwen en waren tussen zijn stukken doorgegaan.* Doch de meesten brengen het af van barah voorzover dit woord de betekenis heeft van eten, omdat de verbonden oudtijds met het houden van gastmalen gemaakt werden, Gen. 31 : 44, 45, of voor zover dit woord betekent uitkiezen, verkiezen, omdat in een verbond is een verkiezing van personen tussen welke en van voorwaarden, op welke een verdrag werd aangegaan, Deut. 26 : 17, 18, Jos. 24 : 22. De Grieken noemen een verbond diathêkê, hetwelk eigenlijk een bestelling of schikking van zaken beduidt.

Vraag. Wat is het verbond der genade?

Antwoord. Een genadige onderhandeling tussen Jehova God als beledigd en nochtans algenoegzaam en genadig, en tussen de schuldige, machteloze, verdoemelijke en nochtans uitverkoren en verlost zondaar; waarin Hij aan dezelve in de Middelaar, alle genade hier en alle gelukzaligheid na dit leven toezegt, onder beding van gebot en bekering, door Zichzelf in de zondaar te werken; hetwelk hij van zijn zijde aanneemt en toestemt.

Vraag. Waarom noemt u dit een verbond der genade?

Antwoord.

1. Omdat God uit genade dit verbond met de zondaar aangaat.
2. Omdat het de belofte van genade in zich behelst.
3. Omdat deszelfs eis door genade in ons gewrocht wordt.

Vraag. Hoe noemt de Schrift dit verbond?

Antwoord. De Schrift noemt dit een *verbond des vredes*, Jes. 54 : 10. Een *Wet des geloofs*, Rom. 3 : 27. Een *vast en wel verordineerd verbond*, 2. Sam. 23:5. Een *heilig verbond*, Luc. 1 :72. Een *eeuwig verbond*, Jes. 61 : 8. Een *nieuw verbond*, Jerem. 31 : 31.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Een verbond des vredes voorzover de bondgenoten daarin vrede met God in Christus beloofd en geschonken wordt. Een Wet des geloofs, om dat het die plicht van de mens afeist. Een welverordineerd verbond, omdat het in alles wel geschikt is tot vervulling van al onze noden. Een eeuwig verbond, omdat het rust op Gods eeuwig en onveranderlijk besluit. Een heilig verbond, omdat het nimmer kan geschonden of vernietigd worden. Een nieuw verbond, omdat het in plaats van het oude werkverbond gekomen, en op een veel doorluchtiger wijze is vernieuwd geworden onder het Nieuwe Testament.

Vraag. Wie is de insteller van dat verbond?

Antwoord. Alleen God, Die het met de mens uit enkel welbehagen heeft opgericht, Gen. 17 : 7: *Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u.* Jer. 31 : 31: *Ik zal met den huize Israëls een nieuw verbond maken.*

Vraag. Zijn al drie de Personen in de Godheid omtrent dit verbond werkzaam?

Antwoord. Ja toch. De Vader als Opperheer Die beledigd is, de wereld met Zichzelf verzoenende, 2 Kor. 5 : 19. De Zoon als Middelaar en Uitvoerder van dit verbond, Die voor den zondaar voldoet en hem een recht tot het eeuwige leven schenkt, Joh. 10 : 28. De H. Geest als Toebrenger en Toepasser, Die de uitverkoren zondaar heiligt en door het geloof met Christus verenigt en verzegelt, 1 Kor. 12 : 3.

Vraag. Is dit verbond eenzijdig?

Antwoord. Sommigen noemen dit wel een eenzijdig verbond, dewijl God hier alleen de wet voorschrijft, en door Zijn genade de zondaar bewerkt tot geloof en bekering, ja al het goede van dit verbond eniglijk van God afstamt, Job 22:23. Evenwel mag men dit verbond ook tweezijdig noemen, voorzover hier twee bondgenoten zijn niet minder van elkander gescheiden, als aan elkander ongelijk, namelijk: God en de uitverkoren mens, die ook wederzijds verbondsgewijze handelen. De Heere belooft van Zijn kant alle genade en zaligheid onder beding van geloof en bekering door zichzelf in de zondaar te werken, Gen. 17 : 12. De mens neemt deze belofte met deszelfs beding door een blijde omhelzing en oprechte toestemming des harten aan volgens Psalm 27:1: *Mijn hart zegt tot U (of anders voor U): Gij zegt: Zoekt Mijn aangezicht, ik zoek Uw aangezicht, o Heere!*

Vraag. Wie zijn de onderhandelende partijen?

Antwoord. De volzalige God en de uitverkoren zondaar.

Vraag. Hoe wordt God in 't verbond der genade aangemerkt?

Antwoord.

1. Als een algenoegzaam God voor ieder bondgenoot, om hem uit Zijn volheid te verzadigen, Gen. 17 : 1: *Ik ben de Almachtige* of *Algenoegzame*.
2. Als een barmhartig en genadig God, Die Zich in Christus met de zondaar wil laten verzoenen, Psalm 103 : 8, 13: *Barmhartig en genadig is de Heere,*

lankmoedig en groot van goedertierenheid; Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen.

3. Als waarachtig en getrouw in 't vervullen van Zijn beloften aan Zijn gunstgenoten gedaan, Psalm 89:34, 35: *Maar Mijn goedertierenheid zal Ik van hem niet wegnemen, en in Mijn getrouwheid niet feilen. Ik zal Mijn verbond niet ontheiligen en hetgene dat uit Mijn lippen gegaan is, zal Ik niet veranderen.*
4. Als de alleen wijze en zalige God, Die uitgevonden heeft een wonderbare weg ter behoudenis van de zondaar, zonder krenking van Zijn rechtvaardigheid, Ef. 3 : 10: *Opdat nu door de gemeente bekend gemaakt worde aan de overheden en machten in den hemel, de veelvuldige wijsheid Gods.*
5. Als volkomen heilig en rechtvaardig, eisende genoegdoening aan Zijn gekwetste Majesteit, doch die door een Borg in des zondaars plaats kan en mag geschieden, ten bewijze dat Zijn rechtvaardigheid met genade en barmhartigheid gepaard gaat, Rom. 3 : 25. *Welken God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die tevoren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods.*

Vraag. Wat staat hier uit te zien?

Antwoord. Dat velen, die God overtuigt, doorgaans zwanger gaan met een verkeerde indruk van God. Men merkt God aan, immers zo ligt het in de grond des harten, als hard, onbarmhartig, onverbiddelijk, geen opzicht hebbende op 't kleine en bekommerde. Met zulke harten komen ze in het gebed en hebben geen of te weinig hoop van verhooring. Met zulke harten gaan ze de gehele dag om, als zij gezondigd hebben alsof er geen genade en barmhartigheid bij God te vinden was. Dus doet men God oneer aan en bederft zichzelf. O! Dat dezulken voor God beven en sidderen, die Hem noch zoeken noch begeren; maar dat zij, die 't om God en Zijn genade te doen is overdenken: *de Heere is goed dengenen die Hem verwachten, der ziele die Hem zoekt*, Klaagl. 3:25. *Immers is God Israël goed, diegenen die rein van harte zijn*, Psalm 73:1.

Vraag. Hoe wordt de mens in 't verbond der genade aangemerkt?

Antwoord.

1. Als een zondaar, zijnde ellendig, in zichzelf verloren, Openb. 3 : 17. *Dood in zonden en misdaden*, Ef. 2 : 1. *Vervreemd van het leven Gods*, Ef. 4:18. *Onbekwaam tot enig goed*, 2 Kor. 3 : 5. *Walgelijk in de ogen des Heeren*, Ezech. 16 : 16.
2. Echter onderscheiden van anderen:
 - a. Als van eeuwigheid van God gekend en uitverkoren, Jer. 31 : 3: *Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.*
 - b. Als diegene voor wien Christus indertijd is Borg geworden, Joh. 10 : 16: *Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen.*
 - c. Als bekommerd en verlegen met zichzelf, door het gezicht van Zijn zonde tegen God, Dien hij alle liefde en gehoorzaamheid schuldig is, Luc. 15 : 17, 18: *En tot zichzelf gekomen zijnde, zeide hij: Ik zal opstaan en tot Mijn vader gaan en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en voor U!*

Vraag. Wat belooft God in het verbond der genade?

Antwoord.

1. In het gemeen alle genade in dit, en alle zaligheid na dit leven. Psalm 84 : 12: *De Heere zal genade en ere geven: Hij zal het goede niet onthouden dengenen die in oprechtheid wandelen.*
2. In het bijzonder, dat Hij een uitverkoren zondaar tot een God, en zij Hem tot een volk zijn zullen. Jer. 31 : 33: *Dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn; en hoofdstuk 32 : 38: Ja, zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn.*

Vraag. Wat geeft het te kennen, als de Heere belooft: Ik zal hun tot een God zijn?

Antwoord. Dat een bondgenoot recht en eigendom krijgt aan God en aan alles wat God bezit tot gelukzaligheid van de Zijnen. 't Is (dus zegt Brakel kort en nadrukkelijk) overschaduwde te worden met Gods goedgunstige tegenwoordigheid. 't Is omringd te zijn met Zijn helpende en bewarende Almacht. 't Is zich te verblijden in Gods eeuwige zaligheid, hoogheid en heerlijkheid. 't Is verwarmd te worden met Zijn goedheid en menselijkheid. 't Is verzadigd te worden met Zijn algenoegzaamheid. 't Is zich te verliezen in Zijn oneindige grootheid en Majesteit. 't Is in 't gezicht van Gods volmaaktheden met hart, tong en daden, Hem eer en heerlijkheid geven, omdat Hij 't waardig is. 't Is Hem te vrezen, te dienen en in alles verenigd te zijn met Zijn wil, omdat Hij God is. 't Is dat ik niet kan begrijpen en niemand kan uitdenken, maar in welke oneindigheid wij ons moeten verliezen, uitroepende: *Hallelujah! Welgelukzalig is het volk welks God de Heere is, het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft*, Psalm 33 : 12.

Vraag. Wat behelst Gods belofte, dat Zijn bondgenoten Hem tot een volk zullen zijn?

Antwoord. Dat de Heere hen, als Zijn volk en eigendom zal aanvaarden en bekwaam maken, om in alles wat zij zijn, geheel en al voor God te zijn in leven en in sterven, Ezech. 11 : 19, 20: *Ik zal hun ærlei hart geven, en zal een nieuwe geest in 't binnenste van u geven; en Ik zal het stenen hart uit hun vlees wegnemen, en zal hun een vlesen hart geven, opdat zij wandelen in Mijn inzettingen en Mijn rechten bewaren en dezelve doen; en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn.*

Vraag. Op Wien is de belofte van zaligheid in dit verbond gegrond?

Antwoord. Op Christus en Zijn verdiensten, 1 Kor. 1 : 30: *Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.*

Vraag. Wat doet de zondaar van zijn zijde in dit verbond?

Antwoord.

1. Hij neemt de belofte Gods door een waarachtig geloof aan, Joh. 3:33: *Die Zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is.*
2. Hij kiest God voor zijn deel met verzaking van al wat buiten God is, Psalm 73 : 25, 26: *Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op aarde: Bezwijkt mijn vlees en mijn harte, zo is God de rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid.*

3. Hij stelt zijn troost en vertrouwen, eniglijk in dit verbond, 2 Sam. 23 : 5: *Hoewel mijn huis also niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wèl geordineerd en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.*
4. Hij verbindt zich aan God en Zijn dienst in lichaam en ziel, Psalm 116:16: *Och Heere, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht, een zoon Uwer dienstmaagd.* Jes. 44 : 5: *Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren, en, die zal zich noemen met den naam Jacobs. En gene zal met zijn hand schrijven, ik ben des Heeren, en zich toenoemen met den naam Israëls.*

Vraag. Wat vloeit uit zulk een verbondshandeling?

Antwoord. Het recht, dat ieder bondgenoot verkrijgt, om de goederen van dit verbond volgens Gods beloften van Hem te eisen en lijdzaam in te wachten, Mich. 7 : 7: *Maar ik zal uitzien naar den Heere, Ik zal wachten op den God mijns heils. Mijn God zal mij horen.* Joh. 1 : 12: *Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.*

Vraag. Wat is het einde Gods in dit verbond?

Antwoord. De openbaring van Zijn eer, en de zaligheid Zijner uitverkorenen, Rom. 9 : 23: *Opdat Hij zou bekend maken den rijkdom Zijner heerlijkheid, over de vaten der barmhartigheid, die Hij tevoren bereid heeft, tot Zijn heerlijkheid.*

Vraag. Waardoor wordt het verbond der genade bekend gemaakt?

Antwoord. Door het Evangelie, Marc. 1 : 15: *Bekeert u en geloof het Evangelie.*

Vraag. Wat betekent dit woord?

Antwoord. Evangelium beduidt eigenlijk een goede boodschap, een aangename verkondiging van genade en zaligheid voor treurige zondaren, Luc. 2 : 10, 11: *Ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is, de Zaligmaker.*

Vraag. Kan de Wet het woord niet zijn, waardoor het verbond der genade wordt bekend gemaakt?

Antwoord. Gans niet; want de wet eist van de mens een volkomen eigen gehoorzaamheid, op welke de zaligheid wordt beloofd, zonder vergeving te kennen, maar het evangelie biedt de vergeving en zaligheid den zondaar aan, op de volkomen gehoorzaamheid van Christus om niet, Rom. 10 : 5. Mozes beschrijft de rechtvaardigheid die uit de wet is, zeggende: *De mens die deze dingen doet, zal door dezelve leven.* En vers 6:11: *Maar de rechtvaardigheid die uit het geloof is, spreekt aldus: Een iegelijk die in Hem geloof, die zal niet beschaamd worden.*

Vraag. Waarin verschillen dan de Wet en het Evangelie van elkaar?

Antwoord.

1. De wet der zeden raakt alle mensen zonder onderscheid. Zij allen liggen onder de verplichting van God en hun naaste lief te hebben; maar het evangelie is van God geopenbaard alleen voor sommigen, die 't uit genade gegeven wordt de verborgenheden van Gods koninkrijk te verstaan, Matth. 13 : 11.
2. De wet der zeden is de mens ten dele bekend uit de natuur; zodat de blinde heidenen van nature doen de dingen die der wet zijn, Rom. 2 : 14, maar 't evangelie is de mens alleen bekend uit Goddelijke openbaring, 1 Kor. 2:7: *Wij*

spreken de wijsheid Gods bestaande in verborgenheid, die bekend was, welke God tevoren verordineerd heeft tot onze heerlijkheid, eer de wereld was.

3. De wet eist volmaakte gehoorzaamheid van die, die door de wet willen zalig worden, Matth. 19 : 17: *Wilt gij 't leven ingaan, onderhoud de geboden.* Doch 't evangelie belooft genade en zaligheid voor die in Christus geloven zonder enige voorwaarde, Joh. 3 : 36: *Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.*
4. De bekendmaking van de wet en deszelfs bedreigingen verwekt schrik en vrees in 't gemoed der zondaren. Want zij bedreigt verdrukking en benauwdheid over alle ziel des mensen die het kwade werkt, Rom. 2 : 9. Maar het evangelie giet balsem der vertroosting in de wond van treurige zondaren, Jes. 40 : 1, 2: *Troost, troost, Mijn volk, zal ulieder God zeggen, spreekt naar het harte van Jeruzalem en roept haar toe dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden.*

Vraag. Wanneer is dit evangelie allereerst geopenbaard?

Antwoord. Terstond na de val, als Gods heilig beeld verloren, de boom der kennis misbruikt, de zegen verbeurd, de vloek verdiend en de gehele wereld verdoemelijk voor God, geworden was, dat is gelijk hier het artikel zegt: Als de mens zichzelf in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen en geheel ellendig gemaakt had.

Vraag. Hoe verstaat u deze woorden?

Antwoord. Dat Adam en Eva op dat ogenblik, toen zij Gods verbond overtraden, zich gebracht hebben onder de schuld des doods, Gen. 2 : 17: *Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.*

Vraag. Hoe blijkt dat?

Antwoord. Dit blijkt:

1. Ten aanzien van het lichaam, het welk terstond sterfelijk geworden is, daar het tevoren onsterfelijk was, en aan allerlei rampen en moeilijkheden dezes levens onderhevig, die Adam en Eva, te binnen brachten, wat zij te wachten hadden, indien God de bedreigde straf naar Zijn rechtvaardigheid wilde ten uitvoer brengen, Gen. 3 : 16-19.
2. Ten aanzien van de ziel, die terstond beroofd geworden is van Gods beeld en zalige gemeenschap, dood door misdaden en zonden, vervuld met de schrik en benauwdheid van een knagend geweten, waaruit Adam en Eva konden besluiten, dat zij zich onder het oordeel van een eeuwig verderf gebracht hadden, Gen. 3 : 7-12.

Vraag. Wat is het voorrecht geweest voor Adam en Eva in die stand der zonde?

Antwoord. Dit leren wij uit het artikel, behoudende, dat God naar Zijn wonderlijke wijsheid en goedheid, Zichzelf begeven heeft om de mens op te zoeken, toen hij al bevende van Hem vlood en heeft hem beloofd Zijn Zoon, Die worden zou van een vrouw, om het hoofd der slang te vertreden en hem gelukzalig te maken.

Vraag. Waar staat die belofte?

Antwoord. Men vindt deze opmerkelijke belofte, Gen. 3 : 15: *En Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad: dat zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen.*

Vraag. Wat verstaat u door de vrouw?

Antwoord. Niet het ganse vrouwelijke geslacht, als Gen. 3 : 16, noch de Kerk, somtijds zinnebeeldig een vrouw genaamd, Openb. 12 : 1, Gal. 4 : 26, noch de maagd Maria, de begenadigde onder de vrouwen, uit wie de Messias zou geboren worden, maar Eva, de huisvrouw van Adam, de moeder aller levenden, Gen. 3 : 20.

Vraag. Wie door het zaad der vrouw?

Antwoord. Wij verstaan door het zaad der vrouw de Messias, onze gezegende Middelaar en Zaligmaker Jezus Christus, Die op Zijn tijd geworden is uit een vrouw, Gal. 4 : 4. Vlees en bloed deelachtig, gelijk de kinderen, uit hun moeder, vlees en bloed deelachtig zijn, Hebr. 2 : 14.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord.

1. Het woord zaad wijst dit aan. 't Betekent dikwijls een mens alleen. Eva zeide, Gen. 4 : 25. *God heeft mij een ander zaad gezet voor Abel.* Dus is ook de Messias onder die naam beloofd aan David, 1 Kron. 17: 11, aan Abraham, Gen. 22: 18: *In uwen zade zullen gezegend worden al volkeren der aarde,* waarover Paulus zeide, Gal. 3 : 16: *Welk zaad is de Christus.*
2. Dat werk, de slang de kop te vermorzelen, kan maar alleen op de Messias zien. De Messias zou met geestelijke wapenen en als met de voet, den duivel zijn kop, dat is zijn kracht en listigheden vertreden en verbrijzelen. Dus wordt er gezegd, 1 Joh. 3 : 8: *Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou,* Rom. 16 : 20: *Die God des vredes zal den satan haast onder uw voeten verpletteren.*
3. 't Oogmerk van de belofte is, Adam en Eva te troosten, tegen de ellendige staat waarin zij geworpen waren, doch welke boodschap was machtig, hun ontstelde gemoederen op te beuren, dan de bekendmaking van het zaad der vrouw, waardoor zij met God zouden verzoend worden, van Wien zij diep afgeweken waren, Ef. 2 : 3.

Vraag. Wie verstaat u nog meer onder het zaad der vrouw?

Antwoord. Al de nakomelingen van Eva, die in vijandschap zouden staan tegen het zaad der slang: dat is, allen die God in Christus gekend en uitverkoren heeft voor de grondlegging der wereld. De Schrift noemt ze elders een heilig zaad, Jes. 6 : 13. Een zaad dat de Heere gezegend heeft, Jes. 61 : 9 ; een zaad dat den Messias toebehoort, Jes. 53 : 10, en dat Hem altoos liefheeft en dient, Psalm 22 : 31.

Vraag. Wie verstaat u door de slang?

Antwoord. De boze geest, de duivel, elders genaamd de god dezer eeuw, 2 Kor. 4 : 4. De verzoeker, Matth. 4 : 3. De briesende leeuw, 1 Petrus 5 : 8. Beëlzebul, de overste der duivelen, Matth. 12 : 24. De oude slang, die de gehele wereld verleidt, Openb. 12 : 9.

Vraag. Wie noemt u het zaad der slang?

Antwoord. Alle goddeloze en verworpen mensen die in vijandschap staan met het zaad der vrouw. De Schrift noemt ze ongelovigen, die niet bestraald worden door het licht des Evangelies, 2 Kor. 4 : 4. Kinderen des toorns, Efeze 2 : 2. Grijpende wolven, Matth. 7 : 15. Slangen en adderengebroedsel, Matth. 23 : 33. Vossen die den

wijngaard bederven, Hoogl. 2: 15. Kinderen des duivels, vol arglistigheid en bedrog, Hand. 13: 10.

Vraag. Wat behelst de belofte dat het zaad der vrouw de slang de kop zal vertreden?

Antwoord. Dat de Messias de macht des duivels zou te niet doen en hem zijn recht ontnemen, hetwelk hij door de zonde, als een verbreking der wet, over de mens verkregen heeft, 1 Joh. 3 : 8: *Hiertoe is de Zone Gods geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zoude.* Hebr. 2 : 14: *Opdat Hij door Zijn dood te niet zou doen dengene die het geweld des doods had, dat is den duivel.*

Vraag. Voor wie is deze belofte gedaan?

Antwoord.

1. Het was een belofte voor Adam en Eva, toen zij ge vallen waren.
2. Voor de Patriarchen en andere gelovigen was deze belofte. Men vindt ze daarom aan Abraham en David herhaald onder de eigen naam van zaad, Gen. 22 : 18, 1 Kron. 17 : 11. Dit was hun tot blijdschap in God, Joh. 8 : 56: *Abraham uw vader heeft met verheuging verlangd, opdat hij Mijn dag zien zoude, en hij heeft hem gezien en is verblijd geweest.*
3. Joden en heidenen raakte deze belofte, want het zaad der vrouw was de hoop der stammen Israëls, Hand. 26 : 7; en tevens een licht der heidenen, Jes. 60 : 1. Hierom preekte de engel in de velden van Bethlehem, Luc. 2: 10-11: *Zie, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is de Christus, de Heere in de stad Davids.*

Vraag. In welke staat waren Adam en Eva als zij deze belofte hoorden?

Antwoord.

1. Zij waren toen in een staat van ellende als zondaren, die Gods verbond verbroken en zichzelf geheel ellendig gemaakt hadden, dood door zonden en misdaden, Ef. 2 : 1.
2. Grote zondaren waren ze. Adams zonde was geen geringe en gewone zonde maar daarin lag hovaardij, ongehoorzaamheid, ongeloof aan Gods bedreiging, geloof aan de duivel boven God, gulzigheid, ondankbaarheid en veel andere zonden meer. Zij toch moesten roepen: *de kroon onzes hoofds is afgevallen; o, wee nu onzer dat wij zo gezondigd hebben!* Klaagl. 5 : 16.
3. Auteurs waren ze van alle volgende zondaren, die de ganse wereld onder de schuld der verdoemenis gebracht hebben, Rom. 5 : 18. *Door ene misdaad is de schuld over alle mensen tot verdoemenis.*
4. Verwezen zondaren over wie de sententie des doods was uitgesproken, Gen. 2 : 17: *Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.*
5. Benauwde en verlegen zondaren waren ze, Adam durfde voor God niet verschijnen, maar liep weg. Hij was als wanhopende over Gods gunst; en vond geen troost, dan dit ellendige, wat te schuilen onder de bladeren der bomen en daar was hij nog niet veilig, Gen. 3.
6. Onbekeerde zondaren waren ze nog op deze tijd. Adam kwam wel tot God, doch viel niet op de knieën biddende om genade, maar integendeel, hij zocht uitvluchten, legt de schuld op zijn vrouw en bekijft God, Die hem de vrouw gegeven had. O! Wonder van genade, dat God aan zulken Zijn Zoon tot een Middelaar en Verlosser geeft; dat zij, die op 't punt stonden, om eeuwig verstoten te worden, de eerste blijmare van genade en zaligheid horen!

Vraag. Wat dunkt u van die belofte?

Antwoord. 1. 't Is een ruime belofte. Zij is de ziel van het Evangelie; zij behelst de leer van het verbond der genade, begrepen in de boeken van het Oude en Nieuwe Testament.

Vraag. Hoe betoogt gij dit?

Antwoord. In deze belofte liggen al deze volgende waarheden:

1. Dat de mens van nature een vijand Gods en een vriend des duivels is.
2. Dat het vrouwenzaad vrienden Gods worden, niet door haar eigen kracht, maar door Gods kracht, alzo Hij de vijandschap stelt.
3. Dat de onbekeerden uit hun natuur gewillig het slangenzaad zijn; maar de bekeerden door Gods wil en alvermogen, door wedergeboorte, het vrouwenzaad worden.
4. Dat de gelovigen, een Behouder tot hun redding krijgen, die de slang den kop vertreden zal.
5. Dat deze Verlosser God moest zijn, om het werk en de macht des satans te overwinnen.
6. Dat die Behouder ook een mens moest zijn, die verzenen of hielen heeft, om in de menselijke natuur te kunnen lijden, alzo Hij, die waarachtig God was, niet kon lijden.
7. Dat Hij een heilig mens moest zijn en zonder zonde, alzo Hij anders ondier de vloek was en de satan niet kon verpletteren.
8. Dat de overwinning van deze Verlosser op de satan volkomen zijn zou, zodat het slangenzaad, het vrouwenzaad geen nadeel zou kunnen toebrengen. Immers des satans kop zou vermorzeld worden.
9. Dat deze verlossing door veel lijden moest verkregen worden, terwijl het vrouwenzaad, de verzenen of hielen, dat is zijn menselijke natuur, zou vermorzeld worden.
10. Dat dit lijden echter maar een korte tijd duren zou, alzo het niet op het hoofd maar op de verzenen zou aanlopen.
11. Dat het vrouwenzaad uit dat lijden wederom zou opstaan, alzo anders de kop der slang niet verbroken kon worden.
12. Dat deze overwinning aan geheel het vrouwenzaad zou overgaan welke door de Verlosser, hun Hoofd, zou verkregen worden.
13. Dat de uitverkorenen deze verlossing niet dadelijk verkrijgen konden, tenzij dat zij door wedergeboorte tot het vrouwenzaad geworden waren.
14. Dat er altijd onderscheid zal zijn tussen bekeerden en onbekeerden; terwijl 't slangenzaad in 't koninkrijk der duisternis blijft en 't vrouwenzaad in 't Koninkrijk des Lichts, nimmer van Heere veranderen kan.
15. Dat er altijd strijd zal zijn tussen deze twee zaden.
16. Dat de bekeerden door een Godvruchtige wandel zich vertonen zouden het zaad der vrouw te zijn.
17. Dat God in alles de eer van Zijn genade zou hebben, als Die door Zijn wonderbare goedheid en wijsheid, de gevallen mens getroost heeft met de belofte van Zijn Zoon, Die de werken des duivels verbreken zou.
18. Dat de overwinning over het slangenzaad in heerlijkheid zal beëindigd worden, alzo de overwinning volkomen zijn moet.

Vraag. Wat ziet gij meer in die belofte?

Antwoord.

1. 't Is een liefderijke belofte, waarin Gods mensenzinnelijkheid op 't allerheerlijkst uitmunt. Jezus stond Zelf als in verwondering hierover opgetogen, als Hij uitriep, Joh. 3 : 16: *Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn enig geboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem geloofd niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*
2. Wijsheid vertoonde zich hier ook wonderlijk. Gerechtigheid en barmhartigheid schenen tegen elkaar te staan, d' ene riep: Adam moet sterven, d'ander: laat hem leven. 't Leven kon de gerechtigheid niet zien, tenzij dat zij voldaan wordt. De barmhartigheid kon het leven niet geven, tenzij de Goddelijke wijsheid het zaad der vrouw uitvond om te voldoen. Waarlijk, hier is de stof om uit te roepen: *den alleen wijzen God zij ere en heerlijkheid in alle eeuwigheid*, 1 Tim. 1 : 17.
3. De almacht Gods straalt af in deze belofte. God van den hemel belooft het zaad der vrouw, .dat is, een Zoon uit een maagd, hetwelk is boven de natuur. Het zou een mirakel zijn. Dit kon niet Zijn zonder Gods macht en mogendheid, Psalm 72 : 18: *Geloofd zij de Heere God, de God Israëls, Die alleen wonderen doet.*
4. Vast en onveranderlijk was deze belofte. Dat "zal", Gen. 3 : 15, wees aan wat zekerlijk geschied zou. 't Was hier niet als Joël 2 : 14: *Wie weet*. Dan. 4:27: *Misschien*; maar zekerlijk het zal zo zijn. 't Belofde goed is de Christus, die de slang de kop zou vertreden. Die belofte moet waarachtig zijn: *Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem Amen! Gode tot heerlijkheid*, 2 Cor 1 : 22.

Vraag. Op wat wijze is die belofte geschied?

Antwoord.

1. Van God Zelf en met eigen mond. De Allerhoogste roept hier tot de allerlaagste, de Allerwijste tot de allerdwaaste, de Alleen zalige tot rampzalige zondaren: *Neigt uw oor en komt tot Mij, hoort en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids*, Jes. 55 : 3.
2. Vanzelf deed God deze belofte, en door Zijn eigen vrijwillige gunst. God had Adam voor eeuwig kunnen verstoten, gelijk Hij de engelen doet, die hun beginsel niet bewaard hebben. God had andere mensen kunnen scheppen, om ze genade en ere te geven. Ook verzocht Adam de Goddelijke gunst niet, die hij onwaardig geworden was, echter belooft hem de Heere genade en zaligheid. 't Is dan: *Ik zal hun afkering genezen, en Ik zal ze vrijwillig liefhebben; want Mijn toorn is van hem gekeerd*, Hos. 14 : 5.
3. Onverwacht was de belofte van het zaad der vrouw. Als Adam in 't minst aan zulk een belofte niet dacht, belooft hem de Heere de hoorn der zaligheid. Terwijl Gods toorn ontbrandt, ontfermt Hij Zich over de gevallen mens. Zodra was de zonde niet begaan, of de genade wordt beloofd. Zo haast was de wonde niet gegeven, of de medicijn wordt aangewezen. Zo toch is Gods weg in 't heiligdom, Jes. 65: 1: *Ik ben gevonden van hen die naar Mij niet vraagden, Ik ben gevonden van degenen die Mij niet zochten; tot het volk dat naar Mijn Naam niet genoemd was, heb Ik gezegd: Zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik.*
4. Gepast was deze belofte, om de mens te troosten in de stand der ellende: want dit zaad geboren zijnde, zou ons verlossen:
 - a. Van onze zonden, Matth. 1 : 21: *Gij zult Zijn Naam heten Jezus, want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.*

- b. Van de vloek der wet, Gal. 3 : 13: *Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde, voor ons.*
- c. Van de toorn Gods, waar wij van nature onder zijn, 1 Thess. 1 : 10: *En Zijn Zoon uit de hemelen te verwachten, Denwelken Hij uit de doden opgewekt heeft, namelijk Jezus, Die ons verlost van den toekomenden toorn.*
- d. Van de angst en vreze der consciëntie onder het gezicht van zonde, Hebr. 2 : 15: *En verlossen zoude, al degenen die met vreze des doods door al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren.*
- e. Van de eeuwige verdoemenis, Rom. 8:1: *Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest.*

Vraag. Hoe is die belofte van het vrouwenzaad naderhand voortgezet geworden?

Antwoord. Door verscheiden trappen en tijden telkens hoe langer hoe klaarder.

1. Hier geschiedt ze aan Adam en Eva, de stamboom van het menselijk geslacht.
2. Omtrent twee honderd jaren na die zondvloed hoort Abraham, de stamboom van het Joodse volk, deze belofte, Gen. 22:18.
3. Als Abrahams nakomelingen zich: in twaalf stamvaderen verdeelden, werd deze belofte vastgemaakt aan de stam van Juda, Gen. 49:10.
4. Omtrent zeven honderd jaren daarna werd het geslacht van de Messias aangewezen in David, Psalm 132:11, 17, 18.
5. Omtrent drie honderd jaren daarna wordt Zijn moeder voorzeggd, Jes. 7 : 14, en Zijn geboorteplaats aangewezen, Mich. 5:1. Wederom na verloop van twee honderd jaren de juiste tijd Zijns doods opgesteld, Dan.. 9 : 24. Eindelijk is eerst omtrent vierduizend jaar na de schepping der wereld Zijn moeder als tegenwoordig aangewezen door Elizabeth, Luc. 1 :43. Waarop Zijn verschijning in het vlees als het ware vrouwenzaad volgde, Gal. 4 : 4; Luc. 2 : 6, 7.

Vraag. Wat leert gij uit de verhandeling van Gods verbond?

Antwoord. Dat ze te bestraffen zijn, die op vriendelijke aanbieding van genade weigerende blijven om met God in dit verbond over te gaan, levende als vreemdelingen van de verbonden der belofte, zonder hope, zonder God in de wereld, Efeze 2 : 12.

Vraag. Waar komt het vandaan, dat velen in dit verbond niet overgaan?

Antwoord.

1. Uit onwetendheid. Velen merken niet op wat tot hun vrede dient. Zij hebben geen begrip van het verbond dat hun verkondigd wordt. Zij weten niet, dat het zo nodig is met God in een verbond te staan. Wisten zij dit, zij zouden de Christus begeren; Joh. 4 : 10: *Indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is die tot u zegt: Geef Mij te drinken! zo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zou u levend water gegeven hebben.*
2. Uit ongeloof. Men hoort de beloften van dit verbond, men acht ze als goed, en beminnelijk, maar men durft niet te geloven, dat men die zaken zou kunnen deelachtig worden. Dies laat men ze staan en ziet er af, en het woord der prediking doet geen nut, omdat het met geen geloof vermengd is in degenen, die het horen, Hebr. 4 : 2.

3. Het is lusteloze luiheid bij de meesten. Men hoort de bekendmaking van dit verbond; men geeft er zijn goedkeuring aan; men wenste wel dat men er in opgenomen was; maar 't is de begeerte van een luiaard. Men wil de weg niet op die Jezus voorschrijft, Joh. 6:27: *Werkt om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven.* Luc. 13 : 24: *Strijdt om in te gaan door de enge poort.*
4. Het zijn aardse bekommelingen die velen terug houden. Zij hebben wel zin in dit verbond en worden soms bijna bewogen om er in over te gaan! Maar de tegenspoeden, de overgrote bezigheden, de vrees van nog eens gebrek te zullen hebben, of tot schande te zullen worden, doen de goede bewegingen met een zucht verdwijnen, Matth. 13 : 22.
5. Verkeerde inbeelding houdt velen af naar dit verbond te staan. Zij leven in de waan dat zij kinderen des verbonds zijn, zonder dat zij ooit een levendige indruk gehad hebben van hun verloren staat buiten dat verbond der genade, evenals de kerk van Laodicea, Openb. 3 : 17: *Want gij zegt: Ik ben rijk, en verrijkt geworden en heb geens dings gebrek; en gij weet niet dat gij zijt ellendig en jammerlijk en arm en blind en naakt.*

Vraag. Wat moet dezulken die overtuigd zijn, bewegen tot dit verbond over te gaan?

Antwoord.

1. Buiten dit verbond is niets dan ellende, is God een vertoornd Rechter, en heeft men geen deel aan de Borg en aan Zijn volheid, al Gods dreigementen, al Zijn oordelen rusten op ons, 2 Thess. 1 : 8: *Met vlammend vuur wraak doende over degenen die God niet kennen, en over degenen die het evangelie onzes Heeren Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.*
2. In dit verbond is alle zaligheid. *Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is,* Psalm 33 : 12. Allen die er in overgegaan zijn, zijn er blijde over. Zij vinden dat het alleen goed is nabij God. te zijn, Psalm 73 : 28. Zij zouden hun goed met de wereld niet willen verwisselen, Hoogl. 8 : 7. Zij roepen in verwondering uit, Psalm 84 : 11: *Want één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend elders; ik koos liever aan den dorpel in 't huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid.*
3. De Heere Zelf komt ons voor. Hij roept, Hij bidt, Hij smeekt ons, *wendt u naar Mij toe en wordt behouden; want Ik ben God en niemand meer,* Jes. 45 : 22. Zal men dan naar God niet horen, zal men zich afkeren van Dien, Die in de hemelen is? Dat zij verre! Psalm 85 : 9: *Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken; maar dat zij niet weder tot dwaasheid keren.*
4. De Heere zal niemand verstoten, die in waarheid door Christus tot Hem komt, al was zijn gehele leven tot nog toe niet anders dan zonde geweest, indien hij Zijn zonde kent, oprecht voor God belijdt; waarlijk lust krijgt om dit verbond voor eeuwig aan te gaan. Zie al de beloften, onder andere Joh. 6 : 37: *Die tot Mij komt zal Ik geenszins uitwerpen!*

Vraag. Wat staat een Godzalige te betrachten, die tot dit verbond is overgegaan?

Antwoord.

1. Een Godzalige moet zich verblijden in de vastheid van dat verbond, 2 Sam. 23 : 5: *Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wèl geordineerd en bewaard is, voorzeker is daarin al mijn heil en al lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.*

2. Hij mag en moet de verbondseed, dien hij eenmaal aan God gedaan heeft, dagelijks herhalen, om zich al nauwer met God in Christus te verenigen, Psalm 119 : 106: *Ik heb gezworen en zal 't bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid.*
3. Hij is schuldig in liefde te leven met allen die in dit verbond staan, opdat de liefde van velen een vuur make en mede aansteke die buiten zijn, Joh. 17:21: *Opdat zij allen één zijn, gelijkewijs Gij Vader in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn, opdat die! wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt.*
4. Hij behoort als een bondgenoot te wandelen en door een heilig gedrag te vertonen dat hij des Heeren is, Gen. 17 : 1: *Ik ben de Almachtige! wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht.* Fil. 1:27: *Alleen wandelt waardiglijk het evangelie van Christus.*
5. Hij moet zich tevreden houden in de wegen van Gods voorzienigheid al belieft hem de Heere, door vuur en water te doen gaan. De hemelse Vader weet wat Zijn kinderen nut is, Psalm 25 : 10: *Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, dengenen die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren.*
6. Hij mag en moet verlangen naar de hemel, waar de Heere de begeerten van al Zijn bondgenoten vervullen zal, Psalm 42: 2, 3: *Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, also schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God: wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?*

ARTIKEL 18

Over de vervulling der belofte van verlossing, en menswording van Gods Zoon daar toe.

Wij belijden dan, dat God de belofte, die Hij de oudvaders gedaan had door de mond Zijner heilige Profeten, volbracht heeft, zendende Zijn eigen, eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld, ten tijde van Hem bestemd; dewelke eens knechts gedaante aangenomen heeft en de mens gelijk geworden is, waarachtiglijk aannemende een ware menselijke natuur, met al hare zwakheden (uitgenomen de zonde), ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria, door de kracht des Heiligen Geestes, zonder mans toedoen. En heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen, zoveel het lichaam aangaat, maar ook ene ware menselijke ziel, opdat Hij een waar mens zou zijn. Want aangezien de ziel zowel verloren was als het lichaam, zo was het van node, dat Hij ze beide aannam, om ze beide zalig te maken. Daarom belijden wij (tegen de ketterij der Wederdopers, die loochenen, dat Christus menselijk vlees van Zijn moeder aangenomen heeft) dat Christus is deelachtig geworden des vleses en bloeds der kinderen; dat Hij een vrucht der lendenen Davids is, naar het vlees; geworden uit het zaad Davids naar het vlees; een vrucht des buiks van Maria, geworden uit ene vrouwe; een spruite Davids; een scheute uit den wortel van Jesse, gesproten uit het geslacht van Juda; afkomstig van de Joden naar het vlees; uit het zaad Abrahams, aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams, en is Zijn broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde; alzo dat Hij in der waarheid onze Immanuël is, dat is, God met ons.

Vraag. Op wie rust het verbond der genade?

Antwoord. Op de Middelaar, Dien wij boven alles moeten kennen, zullen wij Hem begeren en door Hem tot God gaan, Joh. 4 : 10: *Indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is Die tot u zegt: geef mij te drinken, zo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zou u levend water gegeven hebben.*

Vraag. Wat betekent het woord Middelaar?

Antwoord. Soms een tussenspraak tussen in verschil staande personen, in dier voege wordt Mozes een middelaar genoemd, Gal. 3 : 19. Die in zijn tijd stond tussen den Heere en het volk, Deut. 5 : 5. Doch voornamelijk zulk een, die God met den mens, vervreemd zijnde door de zonde van Hem, dadelijk verzoent en op 't volmaaktst verenigt, 1 Tim. 2 : 5: *Want daar is één God, daar is ook één Middelaar Gods en der mensen, de Mens Jezus Christus.*

Vraag. Hebben wij volstrekt een Middelaar nodig, om ons met God te verzoenen?

Antwoord. Ja, dit blijkt:

1. Uit Gods hoogste rechtvaardigheid, welke beledigd zijnde, genoegdoening eist, of anders wraak moet nemen tot verderf van de zondaar, Jes. 5 : 16: *Die Heere der heirscharen zal verhoogd worden door het recht; en God, Die heilige, zal geheiligd worden door gerechtigheid.*
2. Uit des mensen ellende. De zonde heeft de mens gebracht in een staat van de uiterste ellende, dat hij zonder Middelaar niet tot God kan gaan, maar eeuwig van Zijn gemeenschap moet verstoken blijven, Joh. 14 : 6: *Ik ben de weg en de waarheid en het leven: Niemand komt tot den Vader dan door Mij.*

3. De heidenen hebben dit door het licht der natuur beleden, zoals blijkt uit al de omslag van, zoveel offeranden, priesters, waarzeggers en mindere goden, die zij als hun middelaars gezocht hebben, om de vergramde Godheid met hen te bevredigen.

Vraag. Wat moet de Middelaar doen, Die den mens met God verzoent?

Antwoord.

1. Eensdeels moet de Middelaar door een directe genoegdoening aan de eis der Goddelijke gerechtigheid voldoen en de toorn Gods verzoenen, Jes. 59:2: *uw ongerechtigheden maken een scheiding tussen ulieden en tussen uwen God, en uw zonden verbergen het aangezicht van ulieden dat Hij niet hoort.*
2. Anderdeels moet de Middelaar de zondaar, door de zonde van God vervreemd zijnde, door bekering wederom tot God brengen, 1 Petrus 3 : 18: *Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.*

Vraag. Wat voor een persoon moet de Middelaar en Borg zijn?

Antwoord. De Middelaar, Die ons met God verzoent, moet zijn:

1. Een waarachtig mens;
2. Een rechtvaardig mens;
3. Een waarachtig God;
4. God en mens in één Persoon.

Vraag. Waarom moet de Middelaar een waarachtig mens zijn?

Antwoord. Omdat de rechtvaardigheid Gods vordert dat de menselijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betale. Dus moet de Borg, op Wien God Zijn recht door een bijzondere gunst wil overbrengen van dezelfde natuur met de zondaar wezen, Hebr. 2 : 11: *En Hij Die heiligt, én zij die geheiligt worden, zijn allen uit één; om welke oorzaak Hij Zich niet schaamt hen broeders te noemen.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. De Middelaar moest voldoen aan tweeërlei eis der wet; want:
 - a. Hij moest lijden en sterven, dewijl de dood een bezoldiging der zonde is, Rom. 6 : 23. Welke straf niemand dragen kan dan een waarachtig mens, Hebr. 2 : 14: *Overmits dan de kinderen des vleses en bloede deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden opdat Hij door den dood teniet doen zou dengene die het geweld des doods had, dat is den duivel.*
 - b. Hij moest voor ons worden onder de gehoorzaamheid der wet, eisende de liefde Gods en des naasten, beide in ziel en lichaam; welke eis alleen door een mens kan worden volbracht. Daarom zegt Paulus, Gal. 4 : 4, 5: *Dat Christus geworden is onder de wet, opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou.*

Vraag. Waarom moet Hij nog meer een waarachtig mens zijn?

Antwoord.

2. De Middelaar moest zijn een barmhartig Hogepriester in de dingen die voor ons bij God te doen waren. Dit kan niet zijn, of Hij moest Zijn broederen in alles gelijk worden, Hebr. 2 : 17: *Waarom Hij in alles den broederen moest*

gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen.

3. Hij moest als Priester iets hebben, om als een offerande aan God op te offeren; doch dat kon niet anders wezen dan de offerande Zijns lichaams, Hebr. 10 : 8, 10. Vergel, Psalm 40 : 8, 9.
4. Geen zondaars worden zalig, anders dan uit kracht van het Testament der genade. Doch waar een testament is, moet de dood des Testamentmakers tussenbeide komen, Hebr. 9 : 16: Derhalve moest de Middelaar een menselijke natuur deelachtig zijn, om den dood te kunnen ondergaan.

Vraag. Was het ook tevoren afgebeeld in Mozes' wet, dat de Middelaar een mens moest zijn uit de mensen?

Antwoord. Ja toch:

1. Het is verbeeld geworden door de eerstelingen, die de ganse oogst als 't ware heiligden; welke eerstelingen van dezelfde natuur waren als de gehele massa van de oogst. Hieruit redeneert Paulus, Hebr. 2 : 11: *Want èn Hij Die heilig èn zij die geheiligd worden, zijn allen uit Eén; om welke oorzaak Hij Zich niet schaamt hen broeders te noemen.*
2. Door de Goëls en lossers, welke moesten zijn uit de broederen of naastbestaanden dergenen die gelost moesten worden, Lev. 25 : 25. Hierop ziet Paulus, Hebr. 2 : 14-16.

Vraag. Waarom moest de Middelaar een rechtvaardig mens zijn?

Antwoord.

1. Omdat Hij niet voor Zichzelven, maar voor anderen, die zondaren waren, de schuld moest genoeg doen.
2. Omdat Hij als Middelaar tot een heilig en rechtvaardig God moest naderen, hetwelk Hij niet doen kon, indien Hij een onheilige en onrechtvaardige was; dewijl God geen lust heeft aan de goddeloosheid en de bozen bij Hem niet kunnen verkeren, Psalm 5: 5. Dit toont Petrus klaar, 1 Per. 3: 18: *Christus heeft ook ééns voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen.*

Vraag. Is er nog een reden?

Antwoord.

3. Ja. Die Middelaar moest in de menselijke natuur, met de Goddelijke verenigd zijn. *Want het Heilige dat uit Maria zou geboren worden, moest de Zoon van God genaamd worden, Luc. 1 : 35.* Nu is 't niet mogelijk dat God Die een .gruwel heeft van zonden, zou verenigd worden met de zondige natuur: *Want wat deelgenootschap heeft de Gerechtigheid met de ongerechtigheid en wat gemeenschap heeft het Licht met de duisternis, 2 Kor. 6 : 14.*

Vraag. Is het ook afgebeeld geweest in Mozes' Wet?

Antwoord. Ja toch.

1. In de offerdieren en het Paaslam, die volkomen en zonder enig gebrek moesten zijn. Waarop Petrus zinspeelt, 1 Petrus 1 : 18, 19: *Gij zijt verlost door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam Gods.*
2. Door de hogepriester, die ook zonder enig lichaamsgebrek moest wezen en op zijn voorhoofd droeg een gouden plaat met dit opschrift: De Heiligheid des

Heeren, Exod. 28 : 36. De Apostel schijnt het een en ander te bedoelen als hij zegt, Hebr. 7 : 26: *Zodanig een Hogepriester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hoger dan de hemelen geworden.*

Vraag. Waarom moest de Middelaar een waarachtig God zijn?

Antwoord.

1. De Middelaar moest van niemand afhangen en zo Zijn eigen Meester zijn, om Zich als Borg voor anderen te kunnen aanbieden, ja Zich dadelijk der straf te onderwerpen. Dit was onmogelijk voor een bloot mens die in alles onder God staat en van Hem afhangt; *want wie is hij die met zijn hart Borg worde, om tot Mij te genaken? spreekt de Heere, Jer. 30 : 31.*

Vraag. Hebt u nog een reden?

Antwoord.

2. De Middelaar moest de zware last van Gods oneindige toorn tegen de zonde dragen, om anderen daarvan te verlossen, waartoe mensenschouderen te zwak zijn, Nah. 1 :6: *Wie zal voor Zijn gramschap staan en wie zal voor de hittigheid Zijns toorns bestaan? zijn grimmigheid is uitgestort als een vuur en de rotsstenen worden van Hem vermorzeld.* Dit deed de Middelaar uitroepen, Jes. 63 : 5: *Ik zag toe, en daar was niemand die hielp; en Ik ontzette mij, en daar was niemand die ondersteunde; daarom heeft Mijn arm Mij heil beschikt en Mijn grimmigheid heeft Mij ondersteund.*
3. Die de zondaar verlost, moet ook het vermogen hebben, om die verlossing krachtdadig toe te eigenen, en hem daarbij te bewaren: Hetwelk alleen door Goddelijk alvermogen geschieden kan. Hos. 1 : 7: *Maar over het huis Juda zal Ik Mij ontfermen, en zal ze verlossen door den Heere hun God.* Jes. 35 : 4: *Zie, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods, Hij zal komen, en ulieden verlossen.*

Vraag. Hebt u nog meer?

Antwoord.

4. Die Verlosser van de zondaar is, moet ook wezen zijn Hoofd, Heere, Rotssteen, Toevlucht, Bruidegom en Man. Welke ere God aan geen schepsel, maar alleen aan Zichzelf geven kan en wil, Jes. 42 : 8: *Ik ben de Heere, dat is Mijn Naam; Ik zal Mijn eer geen anderen geven.* Jes. 54 : 5: *Uw Maker is uw man, Heere der heirscharen is Zijn Naam; de Heilige Israël is Uw Verlosser; Hij zal de God des gansen aardbodems genaamd worden.*

Vraag. Wat moest de Middelaar meer zijn?

Antwoord. God en mens in enigheid des persoons.

Vraag. Waarom moest de Middelaar God en mens in één persoon zijn?

Antwoord.

1. Anders hebben wij twee middelaars en verlossers en zouden aan twee Heeren eigen zijn en verplicht om twee heren te dienen. Hetgeen onmogelijk is, Luc. 16 : 13: *Immers daar is maar één Middelaar Gods en der mensen,* 1 Tim. 2 : 5.
2. Indien de Godheid met de mensheid niet persoonlijk verenigd was, zo zou de vereiste waardigheid niet geweest zijn bij het lijden en gehoorzaamheid van de menselijke natuur. Men zou dan niet hebben kunnen zeggen: God heeft zijn gemeente met Zijn bloed gekocht, Handel. 20 : 28. *Het bloed van Jezus*

Christus, des Zoons Gods, reinigt ons van onze zonden, 1 Joh. 1 : 7. De Heere der heerlijkheid is gekruist, 1 Kor. 2 : 8.

Vraag. Maar Wie is dezelve Middelaar, Die tezamen een waarachtig God en een rechtvaardig mens is?

Antwoord. Onze Heere Jezus Christus, *Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing, 1 Kor. 1 : 30.*

Vraag. Hoe blijkt dat de Heere Christus onze Middelaar is?

Antwoord.

1. Omdat wij de vereiste naturen en hoedanigheden van een Middelaar in Hem vinden.
2. Omdat Hij ook alles gedaan en ondergaan heeft wat een Middelaar stond te doen en te lijden. Doch dit staat ons in deze en enige volgende artikelen te betogen.

Vraag. Wat is de inhoud van dit artikel?

Antwoord. Een verhoog van Christus' wonderbare menswording uit de maagd Maria, in de volheid des tijds.

Vraag. Hoe staat ons deze waarheid te beschouwen?

Antwoord.

1. Als een pilaar en vastheid der waarheid; dat is: een noodzakelijk grondartikel van ons Christendom, 1 Joh. 4 : 2, 3: *alle geest die belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God. En alle geest die niet belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God niet.*
2. Als een verborgen en onbegrijpelijke waarheid, waarin diepten en hoogten zijn, die ons verstand ontduiken en te boven gaan. 't Is toch een wonder aller wonderen, dat Gods Zoon, Die Gode even gelijk is, de gestaltenis van een dienstknecht aanneemt. Dat de Heilige wordt gezonden in de gelijkheid van het zondige vlees. Dat Hij, Die is van eeuwigheid, wordt die Hij niet was en nochtans blijft Die Hij was, eer de bergen geboren waren. Dit doet Paulus uitroepen, 1 Tim. 3 : 16: *Buiten allen twijfel de verborgenheid der Godzaligheid is groot. God is geopenbaard in het vlees.*
3. Met dankbare erkentenis over Gods verbazende mensliefde, waar engelen en mensen zich eeuwig over verwonderen zullen, 1 Joh. 4 : 9: *Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God Zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in .die wereld, opdat wij zouden leven door Hem.*

Vraag. Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen.

1. Het eerste handelt van de vervulling der belofte, aangaande de komst van de Messias. Wij belijden dan, dat God de belofte die Hij de oudvaderen gedaan had, door de mond Zijner heilige profeten volbracht heeft; zedende Zijn eigen, enig geboren en eeuwige Zoon in de wereld, ten tijde van Hem bestemd.
2. Het tweede handelt van de menswording zelf, waarin:
 - a. Eerst wordt voorgedragen:
 - i. Dat de Zoon van God niet in schijn, maar in wezen, de menselijke natuur heeft aangenomen, Dewelke de gedaante eens knechts aangenomen heeft en den mens gelijk geworden

- is; waarachtig aannemende een ware menselijke natuur met al haar zwakheden, uitgenomen de zonde.
- ii. Uit wien: Ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria.
 - iii. Door wiens kracht: Door de kracht des Heiligen Geestes, zonder toedoen des mans.
 - iv. Ziel en lichaam beide: En heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen, zover het lichaam aangaat, maar ook een ware menselijke ziel, opdat Hij een waar mens zou zijn.
- b. Daarna de bewijzen, die tot staving van deze waarheid dienen tegen partijen. Daarom belijden wij tegen de ketterij der Wederdopers, die loochenen dat Christus het menselijk vlees van Zijn moeder aangenomen heeft, dat Christus deelachtig geworden is het vlees en bloed der kinderen; dat Hij een vrucht der lendenen Davids is, naar het vlees; een vrucht des buiks van Maria; geworden uit een vrouw; een spruite; een scheute uit de wortel Jesse; gesproten uit den geslachte Juda; afkomstig van de Joden naar het vlees; uit het zaad Abrahams. Aangezien Hij aangenomen heeft het zaad Abrahams en is Zijn broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde; also dat Hij in der waarheid onze Emmanuël is, dat is, God met ons.

Vraag. Wie is mens geworden?

Antwoord.

1. In 't gemeen kan men zeggen God is mens geworden, 1 Tim. 3 : 16: *God is geopenbaard in het vlees.*
2. In 't bijzonder:
 - a. Niet het Goddelijk Wezen, daar Hij die mens wordt, Middelaar is tussen God en de mens, dat niet zou kunnen zijn, indien het ganse Wezen mens geworden was.
 - b. Ook niet de Vader, of de H. Geest, maar de Persoon des Zoons, dat is de eeuwige natuurlijke Zoon van God, Gal. 4 : 4: *In de volheid des tijds heeft God Zijn Zoon uitgezonden.* Joh. 1 : 14: *'t Woord is vlees geworden.*

Vraag: Waarom is de Zoon van God, en niet de Vader of de Heilige Geest mens geworden?

Antwoord. De reden stelt men hier van het Goddelijk welbehagen, Kol. 1 : 19: *Het is des Vaders welbehagen geweest dat in Hem al de volheid wonen zou.* In 't bijzonder kunnen wij zeggen, dat het ons dus allerbekwaamst voorkomt, èn ten aanzien van God èn ten aanzien van mensen.

Vraag. Geef eens reden van welvoeglijkheid ten aanzien van God?

Antwoord. Dat de Zoon van God mens werd, voegde het best:

1. Wegens de orde van werken in God: dewijl God door Christus de wereld heeft geschapen, zo voegde wel dat de wereld door Hem herschapen werd.
2. Wegens de werken van verlossing, die in de Middelaar nodig waren. Want de Middelaar moest van God gezonden worden, voor ons betalen en ons de Heiligen Geest schenken. 't Welk niet eigenlijk de Vader of de Heilige Geest, maar bijzonder de Zoon voegde.

3. Wegens de manier van verlossing, welke in de Middelaar vereist wordt: Want door gehoorzaamheid moest Hij de zaligheid voor ons verdienen, en door Zijn voorbedding aan ons toepassen. Dit werk nu geschiedt allergevoeglijkst door de Zoon.

Vraag. Hoe voegde dit best ten aanzien van ons?

Antwoord.

1. Wij moesten herschapen en gemaakt worden tot nieuwe schepselen; doch dit geschiedt best door Christus, door Wien God de wereld gemaakt heeft, Hebr. 1 : 3.
2. Wij hadden de herstelling nodig van Gods beeld in ons; doch dit werk voegde best Christus, Die het beeld des onzienlijken Gods is, Kol. 1 : 15.
3. Wij moesten de aanneming tot kinderen deelachtig zijn om zalig te worden; welk Christus ons best kan deelachtig maken, die Gods eigen Zoon is, Rom. 8 : 32.
4. Wij moesten verzekerd worden van Gods eeuwige liefde tot ons; doch dit kan gevoeglijkst geschieden, door Christus, Die de Zoon van Gods liefde is, Kol. 1 : 13.

Vraag. Wanneer is de Zoon van God mens geworden?

Antwoord.

1. Aangaande het juiste jaar naar de Schepping der wereld, daarvan kan men niets zekers zeggen; wegens de vele zwarigheden, die de geleerden in de tijdrekening ontmoeten. Dus is 't ook ten aanzien van de maand week, dag en uur, waarover de geleerden onder elkander twisten; Doch 't gemeen gevoelen der Christenen is, dat er sedert de schepping der wereld tot de geboorte van Christus vier duizend jaar verlopen zijn.
2. Anders kan men zeggen dat de Heere Christus is mens geworden.
 - a. Onder de regering van Keizer Augustus, Luc. 2 : 17.
 - b. Als Herodes Koning was over het Joodse land, Matth. 2 : 1.
 - c. Als er een beschrijving geschiedde onder de Stadhoudelijke regering van Cyrenius over Syrië, Luc. 2 : 2.
 - d. In de volheid des tijds Gal. 4 : 4: *Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet.*

Vraag. Wat noemt u de volheid des tijds?

Antwoord. De tijd die God in Zijn raad bepaald had, die bij de profeten voorzegd was, en die Hij bekwaamst oordeelde om Zijn Zoon in de wereld te zenden; dit noemt de belijdenis de tijd van God bestemd. Wij belijden dan, dat God de belofte die Hij de oudvaderen gedaan had, door de mond Zijner heilige profeten volbracht heeft: Zendende Zijn eigen, enig geboren en eeuwige Zoon in de wereld, ten tijde van Hem bestemd.

Vraag. Wie waren de oudvaderen?

Antwoord. De oudvaderen waren de eerste vaders van grote geslachten in de heilige linie, die geleefd hebben voor en na de zondvloed, van Adam af tot Mozes toe. Dus geeft de Schrift de naam van Patriarch aan Abraham, Hebr. 7 : 4. Aan Jacobs twaalf zonen, Hand. 7 : 8, 9. Insgelijks aan David, Hfst. 2 : 29. Schoon vier honderd jaren na Mozes, omdat de belofte van Messias' komst en de oprichting ener nieuwe kerk aan

Davids geslacht was vastgemaakt, 2 Sam, 7, doch in het artikel wordt dit woord in ruimere zin genomen, voor de voorouders onder de Joden, die geleefd hebben door al de tijd van het Oude Testament.

Vraag. Heeft God vóór de zondvloed Christus' toekomst bekend gemaakt?

Antwoord. Ja. Dit blijkt uit de moederbelofte, Gen. 3 : 15; Uit Abels offerande door het geloof in Hem, Hebr. 11 : 4; Uit Enochs voorzegging van zijn toekomst ten oordeel, Jud. vers 14, 15. Uit Noachs gedrag, die in de Geest de gerechtigheid van de Verlosser gepredikt heeft en door het geloof een ark toebereid, tot een voorbeeld van Zijn genade, die door de doop verzegeld wordt, 1 Petrus 3 : 19-21.

Vraag. Noem eens enige bijzondere beloften die van Jezus Christus als de Middelaar en Verlosser spreken van Noach af tot Mozes toe?

Antwoord. Dus vinden wij:

1. De belofte van God aan Abraham gedaan dat hij een zaad zou hebben, in 't welke al de geslachten des aardbodems zouden gezevend worden, Gen. 22 ; 17, 18: *Voorzeker zal Ik u grotelijks zegenen en uw zaad. zeer vermenigvuldigen; en In uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde, nadien gij Mijn stem gehoorzaam geweest zijt.* Welk zaad Paulus noemt de Christus, Gal. 3 : 16.
2. De belofte aan Mozes, en door hem aan Israëel, dat de Messias wezen zou een groot Profeet, Deut. 18 : 15: *Een Profeet, uit het midden van u, uit uw broederen, als mij, zal u de Heere uw God: verwekken: naar Hem zult gij horen.* Welke in den Christus is vervuld geworden, zodat Zijn vijanden zelf moesten getuigen: *Nooit heeft een mens also gesproken, Joh, 7 : 46.*
3. Die belofte van Jacob aan Israëel, dat de Messias zijn zou de Silo, de Vredemaker, Die komen moest eer dat de scepter of koninklijke stam van Juda geweken was, Gen, 49 : 10: *De Scepter zal van Juda niet wijken, noch de Wetgever van tussen zijn voeten totdat Silo komt, en Denzelve zullen de volkeren gehoorzaam zijn. Christus nu is onze Vrede, Ef. 2:14.* Die gekomen is, wanneer de scepter van Juda was geweken, dewijl Herodes een Askaloniter van geboorte en van opvoeding een Idumeër, de scepeter over Juda zwaaide, maar evenwel de wetgever nog gezien werd in het Sanhedrin of grote raad der Joden, welks gezag door de Romeinen met de verwoesting van Jeruzalem is verdelgd en ten ondergebracht.
4. Bileam zelf heeft dienaangaande geprofeteerd, Num. 24 : 17: *Daar zal een Ster voortgaan uit Jacob, en daar zal een Scepter uit Israëel opkomen, Die zal de palen der Moabieten verslaan en zal al de kinderen Seths verstoren.*
5. Voeg hierbij wat Job van zijn Goël getuigt, Hfst. 19:25/27: *Want ik weet mijn Verlosser leeft en Hij zal de laatste over het stof opstaan. En als zij na mijn huid, dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen. Denwelke ik voor mij aanschouwen zal en mijn ogen zien zullen, en niet een vreemde: mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot.*

Vraag. Welke belofte heeft God de patriarch David van de Messias gedaan?

Antwoord. Een zeer heerlijke belofte. Ziet 2 Sam. 7 : 12, 13: *Wanneer uw dagen zullen vervuld zijn, en gij met uw vaderen zult ontslapen zijn, zo zal ik uw zaad na u doen opstaan, dat uit uwen lijve voortkomen zal, en ik zal zijn koninkrijk bevestigen. Die zal Mijn naam een huis bouwen, en ik zal den stoel zijns koninkrijks bevestigen tot in eeuwigheid.* Psalm 132 : 11: De Heere heeft David de waarheid gezworen, waarvan

hij niet wijken zal, zeggende: van de vrucht uws buiks zal ik op uwen troon zetten. Dit is in den Heere Christus vervuld. Paulus getuigt dat Christus geworden is uit den zade Davids naar het vlees, Rom. 1 : 3. Het gemene zeggen der Joden was, Matth. 12 : 23: *Is niet deze de Zone Davids?* Zo noemden Hem ook allen die enige hulp van Hem verzochten, Matth. 20 : 31: *Ontferm U onzer, Heere, Gij Zone Davids!*

Vraag. Geef eens enige voorname plaatsen uit de Profeten, die van de Messias gewagen en op de bestemde tijd vervuld zijn?

Antwoord. Dus vinden wij voorspeld:

1. Dat de Messias komen moest wanneer een groot verval zou zijn bij de Joodse natie, zowel in de kerk als in de burgerstand, ten aanzien van geloof en zeden, Jes. 59 : 20: *En daar zal een Verlosser te Sion komen, namelijk voor degenen die zich bekeren van de overtreding in Jacob, spreekt de Heere.* Dit verval vindt men breedvoerig uitgebeeld in vers 12-15 waar de boetvaardigen in Israël belijden: onze overtredingen zijn veel voor U en onze zonden getuigen tegen ons; het overtreden en het liegen tegen den Heere en het achterwaarts wijken van onze God, het spreken van onderdrukking en afval, het ontvangen en dichten van valse woorden uit het hart enz., 't welk ook is vervuld ten tijde van Christus' komst. Men vond in die tijd verscheiden secten onder de Joden van Farizeën en Sadduceeën, die allerlei vreemde gevoelens hadden, en de Wet Gods vervalsten met hun uitleggingen. De hogepriesterlijke waardigheid werd van de Romeinen aan de meestbiedende verkocht. De tempel, een plaats des gebeds en van statelijke godsdienst, misbruikten zij tot een plaats van koophandel en allerlei gruwelen, Matth. 21 : 12, 13. Joh. 2 : 14-16.
2. Dat de Messias moest komen, staande de tweede tempel, Hagg. 2: 7, 8: *Want also zegt de Heere der heirscharen: Nog ééns, een weinig tijds zal het zijn en Ik zal de hemelen en de aarde, en de zee, en het droge doen beven. Ja, Ik zal al de heidenen doen beven en zij zullen komen tot den wens aller heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen.* Dewijl nu de tempel al voor zeventienhonderd jaren door de Romeinen verwoest is geworden, zo volgt, dat Hij Die te komen stond, staande de bloei van deze tempel, ook dadelijk gekomen is.
3. Dat de Messias komen moest in de tijd van de vierde monarchie, als de Romeinen het opperbewind bijna over de gehele wereld hadden, Dan. 2 : 44-45: *Doch in de dagen van die koningen, zal de God des hemels een Koninkrijk verwekken, dat in eeuwigheid niet zal verstoord worden, en dat Koninkrijk zal geen ander volk overgelaten worden: 't zal al die Koninkrijken vermalen en tenietdoen, maar zelf zal het in al eeuwigheid bestaan.* Daarom hebt u gezien, dat uit de berg een steen zonder handen afgehouden is geworden, die het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde. De grote God heeft de koning bekend gemaakt, wat hierna geschieden zal. De droom nu is gewis en zijn uitlegging is zeker. Nu is er niets dat vaster gaat, dan dat de Messias gekomen is, in die dagen dat de Romeinen 't gebied bijna over de gehele wereld hadden en wel onder de regering van keizer Augustus, die door zijn willekeurig gebod, dat de gehele wereld zou beschreven worden, gelegenheid verschafte, dat de Messias te Bethlehem geboren werd, Luc. 2 : 17.
4. Dat de Messias moest komen als het Koninklijk geslacht van vader David zou wezen in een zeer verachte en armelijke staat, Jes. 11 : 1: *Daar zal een rijksen voortkomen uit den afgehouden tronk van Isai, en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht voortbrengen.* Ezech. 21:27: *Ik zal die kroon omgekeerd, omgekeerd, omgekeerd stellen; ja, zij zal niet zijn totdat Hij kome, Die daar*

recht toe heeft, en Wien Ik dat geven zal. Christus nu is geboren, wanneer de nakomelingen van David waren in een verarmde en verachtelijke staat, Matth. 13 : 55: *Is Deze niet de Zoon des timmermans?* Luc. 2 : 7.

Vraag. Wat al verder?

Antwoord.

5. Die Messias moest komen na het verloop van zeventig jaarweken Daniëls, volgens het zeggen van de engel Gabriël, Dan, 9: 24-27: *Zeventig weken zijn bestemd over uw volk en over uw heilige stad om de overtredingen te sluiten en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheden te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht en den Profeet te verzegelen en om de heiligheid der heiliglieden te zalven, Weet dan en versta van den uitgang des woords om te doen wederkeren en om Jeruzalem te bouwen tot op Messias, den Vorst, zijn zeven weken en tweeënzestig weken; die straten en de grachten zullen wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden. En na die tweeënzestig weken, zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor Hemzelf zijn; en een volk des Vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstromende vloed. En tot het einde toe zal er krijg zijn en vastelijk besloten verwoestingen. En Hij zal velen het verbond versterken één week; en in de helft der week zal Hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden; en over den gruwelijken vleugel zal Hij een verwoester zijn, ook tot de voleindiging toe, die vastelijk besloten zijnde zal uitgestort worden over den verwoeste.* 't Is zeker dat hier gesproken wordt, niet van een bloot mens, 't zij Nehemia, hetzij Zerubbabel, hetzij koning Cyrus, die de Joden bevel gaf om Jeruzalem te herbouwen, maar van een Godmens, de Messias, de Vorst en Gebieder der volkeren, Jes. 55 : 5: *Die in de wereld zou komen om de overtredingen te verzoenen en een eeuwige gerechtigheid voor Zijn volk aan te brengen.* De tijd van Zijn komst werd bepaald tot zeventig weken, dewelke hier niet genomen worden voor dagweken, dewijl die tijd dan maar een jaar en honderdvijfentwintig dagen zou uitmaken, waarin die dingen die voorspeld worden niet vervuld zijn, namelijk de doding van de Messias, afschaffing van de offerdieren, en de verwoesting van Jeruzalem. Maar 't zijn hier jaarweken, als Lev. 25 : 8: elke week van zeven jaren, die te zamen uitmaken vierhonderd negentig jaren; dewelke hetzij wij die beginnen, òf van het bevel van Cyrus om de stad te herbouwen, Esr. 1 : 1, òf van het tweede jaar van Darius, waarin hij het bevel van Cyrus versterkte, Esr. 6 òf van het twintigste jaar van Arthahsasta, Esr. 7, en hoe wij in die jaren eindigen, òf in de geboorte, òf in de doop, òf in de dood, van Christus, òf in de verwoesting van Jeruzalem, zo is nochtans helder dat die jaarweken al veel eeuwen verlopen zijn en alles wat van de Messias en de verwoesting van de Joodse kerk en burgerstaat voorspeld wordt, is vervuld geworden.
6. Dat de Messias zijn moest:
 - a. Uit de stam van Juda, bijzonder uit het huis van David, Jerem. 23 : 5: *Zie, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik David ene rechtvaardige Spruite verwekken zal, Die zal Koning zijnde regeren en voorspoedig zijn, en recht en gerechtigheid doen op aarde.*
 - b. Dat Zijn moeder een maagd moest zijn, Jes. 7 : 14: *Daarom zal de Heere Zelf ulieden een teken geven. Zie, een maagd zal zwanger worden en zij zal een Zoon baren, en Zijn Naam Immanuël heten.*

- c. Dat Hij te Bethlehem moest geboren worden, Mich. 5 : 1: *Gij Bethlehem Efratha, zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda, uit u zal Mij voortkomen Die een Heerser zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen zijn van ouds van de dagen der eeuwigheid.* Hetgeen vervuld is Luc. 1 : 7.
- d. Dat Hij geboren zijnde, zou moeten vluchten naar Egypte, Hos. 11 : 1: *Als Israël een kind was toen heb Ik hem liefgehad en Ik heb Mijn Zoon uit Egypte geroepen.* Wat vervuld is, Matth, 2 : 14.
- e. Dat Hij over de Jordaan aan Galilea der heidenen, als een groot Licht, zich allereerst met de prediking des evangelies zou vertonen, Jes. 9 : 1: *Het volk dat in duisternis wandelt, zal een groot licht zien; degenen die wonen in het land van de schaduw des doods, over dezelve zal een licht schijnen.* Vergel. Jes. 8 : 23.
- f. Dat Hij op zekere tijd een statige intrede zou doen binnen Jeruzalem, Zach. 9 : 9: *Verheug u zeer, gij dochter Sions, juich gij dochter Jeruzalems; zie uw Koning zal tot u komen, rechtvaardig en Hij is een Heiland, arm en rijdende op een ezel, en op een veulen, een jong der ezinnen;* 't welk in Jezus is vervuld, Matth. 21 : 2, 10.
- g. Dat Hij zeer zwaar en smartelijk zou moeten lijden om Zijn volk te verlossen eer Hij in heerlijkheid inging, Jes. 53 : 5: *Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf die ons den vrede aanbrengt was op Hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden.* De vervulling van dit alles ziet men duidelijk bij de evangelisten.

Vraag. Wat moest er op Zijn komst volgen?

Antwoord. Een dadelijk getuigenis van God Zelf uit de hemel, dat Jezus van Nazareth, Die gekruist is, de ware Messias was.

Vraag. Hoe getuigde God dat?

Antwoord.

1. Door de verwoesting van Jeruzalem; en de versterking der Joden over de ganse aarde tot een roede van hun ongelovigheid., Hos. 3 : 4: *Want de kinderen Israëls zullen veel dagen blijven zitten zonder Koning, en zonder Vorst, en zonder offer en, zonder opgericht beeld, en zonder efod en terafim.*
2. Door het vernietigen van de afgoderij der heidenen, Zach. 13 : 2: *Het zal te dien dage geschieden spreekt de Heere der heerscharen, dat Ik uitroeien zal uit het land de namen der afgoden, dat ze niet meer gedacht zullen worden; ja, ook de profeten en den onreinen geest zal Ik uit het land wegdoen!*
3. Door de roeping der heidenen, tot de gemeenschap Christi. Volgens Gen. 49 : 10: *Hem zullen de volkeren onderdanig zijn.*
4. Door de wonderbare voortplanting van Jezus' leer, door zwakke gezanten, in 't midden van de strengste vervolging, tot een onfeilbaar getuigenis van de Goddelijkheid van die leer, Psalm 8 : 3: *Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt u sterkte gegrondvest om Uwer tegenpartijen wil, om den vijand en wraakgierige te doen ophouden.*

Vraag. Wat leert gij hier uit, dat Christus op de bestemde tijd, en in die omstandigheden, als voorzeggd was, gekomen is?

Antwoord.

1. Dus worden wij verzekerd, dat Christus de ware beloofde Middelaar is, naar Wiens toekomst de gelovigen des O. Testaments verlangd hebben, Mal. 3 : 1.
2. Dus worden wij versterkt in 't geloof van de Goddelijkheid der H. Schrift, waarin alles tot de minste omstandigheid vervuld is, gelijk dat tevoren voorzeggd was.
3. Dus worden wij bevestigd van ons geloof op de getrouwheid Gods, die al zijn beloften in Christus Amen maakt, Jes. 34 : 16: *Zoekt in het Boek des Heeren en leest; niet één van deze dingen zal er feilen het één noch het ander zal men missen: want Mijn mond zelf heeft het geboden, en Zijn Geest zelf zal ze tezamen brengen.*

Vraag. Hoe is Christus mens geworden?

Antwoord. Door aanneming van de menselijke natuur tot een onafscheidelijke eenheid van de Goddelijke Persoon.

Vraag. In welke gestalte?

Antwoord. In een knechtelijke gestalte. Dus zegt de belijdenis, dewelke eens knechts gedaante aangenomen heeft en de mens gelijk geworden is, Fil. 2 : 6, 7: *Die in de gestaltenis Gods zijnde geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn, maar heeft Zichzelve vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende.* Dus was er voorzeggd, Jes. 53: 2: *Want Hij is als een rijsje voor Zijn aangezicht opgeschoten, en als een wortel uit een dorre aarde: Hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij Hem aanzagen, zo was er geen gestalte dat wij Hem zouden begeerd hebben.*

Vraag. Is Christus alleen een mens in schijn geweest, gelijk de oude Marcionieten leerden, of heeft Hij de ware menselijke natuur aangenomen?

Antwoord. Christus is een waar mens geweest, waarachtiglijk aannemende een ware menselijke natuur met al hare zwakheden, uitgenomen de zonde.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord.

1. Uit Zijn benamingen. Want Hij wordt genaamd Vlees, Joh. 1 : 14; Een Mens, Joh. 8 : 40, Een Zoon des Mensen, Matth. 20 : 28 ; Ja een Man, Handel. 2 : 22.

Vraag. Hoe al meer?

Antwoord.

2. De Schrift eigent Hem toe:
 - a. Een waar menselijk lichaam, Luc. 24 : 39: *Ziet Mijn handen en Mijn voeten, want Ik ben het Zelf; tast Mij aan en ziet, want een geest heeft geen vlees en beenderen, gelijk gij ziet dat Ik heb.*
 - b. Een ware menselijke ziel, Matth. 26 : 38: *Mijn Ziel is bedroefd tot den dood toe.*
3. Voorzegt de Schrift dat Hij is onderworpen geweest:
 - a. Honger, Matth. 4 : 2: *En als Hij veertig dagen en veertig nachten gevast had, hongerde Hem ten laatste.*
 - b. Dorst, Joh. 19 : 28: *Hierna Jezus wetende dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zou vervuld worden zeide: Mij dorst.*
 - c. Vermoeidheid, Joh. 4 : 6: *Jezus dan, vermoeid zijnde van de reis, zat alzo neder nevens de fontein,*

- d. Ontroering, Joh. 12 : 27: *Nu is Mijn ziel ontroerd.*
- e. Allerlei onzondige zwakheden, Hebr. 4: 15: *Wij hebben geen Hogepriester, Die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden; maar Die in al .dingen gelijk als wij is verzocht geweest, doch zonder zonde.*

Vraag. Uit wie is Christus geboren?

Antwoord. Uit de maagd Maria. Dus zegt het Artikel: ontvangen zijnde in het lichaam der gelukzalige maagd Maria.

Vraag. Hoe is die aan te merken?

Antwoord.

1. Als een vrouw, dat is: van de vrouwelijke sekse, waarop Paulus oogt, Gal. 4 : 4: *Geworden uit een vrouw.*
2. Als gesproten niet alleen uit Seth, Abraham, maar uit Juda en wel uit het Koninklijk huis van David, in een tijd dat het geen luister vertoonde, Amos 9 : 11.

Vraag. Was Maria uit het zaad Davids?

Antwoord. Ja, toch,

- a. Door huwelijk, zijnde ondertrouwd met Jozef, die uit Davids geslacht was door Salomon, volgens Matth. 1. En dus werd Maria gerekend uit David te zijn, omdat de vrouwen in de geslachtsregisters der mannen werden aangemerkt.
- b. Natuurlijk, door haar geboorte uit Eli volgens, Luc. 3 : 23. Die wil dat Jozefs schoonvader echter de eigen vader van Maria was. Een naneef van David door Nathan, Luc. 3 : 31.

Vraag. Maar strijdt hier niet tegen, dat Elizabeth de nicht van Maria was uit de dochteren Aärons, Luc. 1 : 5 en zo uit de stam Levi?

Antwoord. Gans niet! Maria's moeder of grootmoeder kon uit Aärons geslacht geweest zijn en een man uit Davids geslacht getrouwd hebben, waar uit dan Maria in het geslacht van David is geboren; of 't kan zijn, dat Elizabeths moeder of grootmoeder was uit het geslacht David en getrouwd heeft een man uit Aärons geslacht, waaruit dan Elizabeth is voortgekomen.

Vraag. Mochten de stammen en geslachten Israëls wel onder elkaar trouwen?

Antwoord. Ja toch.

1. Aäron, zijnde uit de stam Levi, heeft getrouwd de zuster van Nahesson, die een vorst van de kinderen van Juda was, Exod. 6 : 22. 1 Kron. 2 : 10. De priester Jozada had de zuster van de koning van Juda tot een vrouw, 2 Kron. 22 : 11. En David, die uit de stam Juda was, trouwde Sauls dochter, uit de stam Benjamins.
2. Leest men Num. 36 : 6-8. *Dit is het woord, dat de Heere van de dochteren Zelafeads geboden heeft, zeggende: Laat ze dien tot vrouwen worden die in hare ogen goed zal zijn, alleen dat zij aan 't geslacht van haars vaders stam tot vrouwen worden. Voorts zal elke dochter die erfenis erft van de stammen der kinderen Israëls, ter vrouwe worden aan een van het geslacht van den stam haars vaders; opdat de kinderen Israëls erfelijk bezitten een ieder de erfenis zijner vaderen.* Dit was maar een bijzonder bevel voor erfdochteren en niet

voor allen, die broeders hebbende niet erfden, en zo door haar trouwen aan een anderen stam haars vaders bezitting niet tot een anderen stam overbrachten, gelijk de erfdochters zouden doen, indien zij aan een anderen stam kwamen te trouwen, en daarom is het hun verboden buiten hun stam in de echt te treden.

Vraag. Hoe is Maria verder aan te merken?

Antwoord.

3. Als die de Heere Christus ontvangen heeft, maagd zijnde, zonder toedoen des mans, echter ondertrouwd zijnde met Jozef, een timmerman, die ook uit het huis des geslachts Davids was, Luc. 2 : 4, 5.
4. Als die de menselijke natuur, waarmede de Godheid verenigd is geworden, heeft ontvangen uit haar eigen substantie, of uit haar eigen vlees en bloed en niet dat de stof van elders zou zijn genomen, en alleen door haar gepasseerd zijn.

Vraag. Tegen welke kettters hebben wij dit staande te houden?

Antwoord. Tegen de Valentianen, gelijk ook tegen de Wederdopers, die zeggen dat Zijn lichaam in de hemel geformeerd was, of ten minste dat de stof hemels was en dat die alleen door Maria was doorgegaan, gelijk het water door een goot en gelijk de zon door een glas schijnt. Zodanigen zijn er meer geweest toen de belijdenis te voorschijn kwam dan heden, ook zijn veel Doopsgezinden, (welken naam zij liever horen), sindsdien in zeer veel dingen ons meer genaderd.

Vraag. Hoe bewijst u dat de Zone Gods de menselijke natuur uit het vlees en bloed van Maria heeft aangenomen?

Antwoord.

1. Anders zou Christus niet gezegd kunnen worden ons vlees en bloed deelachtig geworden te zijn, Hebr. 2 : 14, noch een vrucht der lendenen Davids naar het vlees, Hand. 2 : 30, noch een scheute uit den wortel Jesse, Jer. 11 : 1, een Spruite, Jer. 33 : 15, uit den zade Abrahams, Hebr. 2 : 16, afkomstig van de Joden, zoveel het vlees aangaat, Rom. 1 : 3, noch geworden uit een vrouw, Gal. 4 : 4, bijzonder de vrucht des buiks van Maria, Luc. 1 : 42, haar Zoon, Luc. 2 : 7.

Vraag. Hoe nog meer?

Antwoord.

2. Hij wordt gesteld in de geslachtslijst een Zoon van Maria, zo als de overige zonen van hun vaders, Matth. 1, Luc. 3.
3. Het blijkt uit de historie van Maria's bevrucht worden, zwanger gaan en baren, dat de vrucht die in haar ontvangen en uit haar geboren is, ook haar eigen vlees is geweest.

Vraag. Maar is 't wel mogelijk, dat een maagd zonder toedoen des mans, zwanger wordt?

Antwoord.

1. Zo scheen het Maria zelf toe, in de eerste opslag: Luc. 1 : 34: *En Maria zesde tot den engel: Hoe zal dat wezen, dewijl ik geen man beken.*
2. Hetgeen bij de mensen onmogelijk is, is bij God mogelijk, Matth. 19 : 26. Dit deed den Engel tot Maria zeggen. Luc. 1 : 27: *Daar zal geen ding onmogelijk zijn bij God.*

Vraag. Toon dit eens?

Antwoord. Indien God het heelal heeft kunnen voortbrengen uit niet; indien Hij uit een klomp aarde het lichaam van Adam en uit een rib van Adam het lichaam van Eva heeft kunnen formeren, ja, bijaldien Hij oude vrouwen, waarin de moeder verstorven was, of anderszins onvruchtbare, als Sara, Hanna, Manoachs huisvrouw en Elizabeth, heeft kunnen doen zwanger worden, waarom ook niet een jonge maagd, zonder toedoen des mans?

Vraag. Waarom moest Christus uit een maagd geboren worden, zonder toedoen des mans?

Antwoord.

1. Opdat Hij niet zou komen onder het verbond van Adam, en in Zijn schuld worden ingewikkeld.
2. Opdat Hij ook rein zou Zijn zonder smet der zonden; dewijl anderszins hetgeen uit vlees geboren is, vlees is, Joh. 3 : 6.

Vraag. Door wiens kracht is dan de Christus mens geworden?

Antwoord. Door de kracht des Heiligen Geestes; daarom zegt de engel tot Maria, Luc. 1 : 35: *De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen; daarom ook dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.* En tot Jozef, Matth. 1 : 20: *Hetgeen in haar ontvangen is, dat is uit den Heiligen Geest.*

Vraag. Heeft dan de Heilige Geest een zekere stof in Maria ingebracht tot formering van Christus' lichaam, of heeft Hij haar uit Zijn eigen Wezen doen ontvangen?

Antwoord.

1. Dit is de dwaling der Socinianen, die aanloopt tegen de geestelijkheid van het wezen van de Heilige Geest.
2. Dan zou de Christus niet alleen de Zoon van Maria, maar ook de Zoon van de Heilige Geest zijn, op een eigenlijke wijze en naar het vlees, wat ongerijmd is.
3. Dan zou Hij ons niet in alles gelijk zijn, uitgenomen de zonde. Want geen mens is ontvangen en geboren uit een hemels en aards zaad te gelijk.
4. Dan zou Hij niet Zijn zonder de Vader naar Zijn mensheid. Hetgeen Hij nochtans zijn moest, Hebr. 7 : 3.

Vraag. Maar daar staat in Matth. 1 : 18, dat Maria bevonden is zwanger te zijn uit den Heiligen Geest.

Antwoord. Het is klaar, dat "uit" niet te verstaan zij uit Zijn substantie en wezen, maar uit Zijn krachtige werking, evenals men leest, Rom. 11 : 36: *alle dingen zijn uit God*, dat is niet uit Zijn wezen, maar uit Zijn voornemen en door Zijn werking. Vergelijk 1 Cor. 8 : 6: *Den Vader uit Welken alle dingen zijn*, Ef. 3:16.

Vraag. Wat heeft dan de Heilige Geest omtrent Maria gedaan?

Antwoord.

1. De Heilige Geest heeft op een buiten- en bovengewone wijze de menselijke natuur van Christus uit Maria's zaad geformeerd en toebereid, en zo is Hij in Maria ontvangen, de gewone tijd gedragen en zonde misval van haar in de wereld gebracht, Hebr. 10 : 5: *Gij hebt Mij het lichaam toebereid.*
2. Een redelijke ziel in dat toebereide lichaam ingeblazen en daarmee verenigd, Zach. 12 : 1: *De Heere formeert des mensen geest in zijn binnenste.*

3. Ziel en lichaam bewaard voor alle besmetting der zonde door de ongeregelde bewegingen van bloed en dierlijke geesten.

Vraag. Wat volgt hieruit?

Antwoord. Dat Christus een volkomen menselijke natuur heeft aangenomen, bestaande uit een lichaam met al deszelfs delen, en uit een ziel met al deszelfs vermogens, als tevoren bewezen is. Dit houden wij staande tegen de Apolinaristen, die stellen dat Christus' Godheid, in de plaats van deszelfs ziel geweest is.

Vraag. Waarom heeft Christus beide ziel en lichaam aangenomen?

Antwoord. Opdat Hij ons in die beide zou zalig maken, aangezien de ziel zowel verloren was als het lichaam, 1 Tim. 1 : 15: *Dit is een getrouw woord en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondagen zalig te maken.*

Vraag. Wat besluit gij hier uit?

Antwoord. Dat Hij in der waarheid onze Immanuël is, dat is God met ons, Jes. 7 : 14: *Zie, een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn Naam Immanuël heten; hetwelk is, overgezet zijnde: God met ons, Matth. 1 : 23.*

Vraag. Wat staat ons hier te leren?

Antwoord. Dat het niet genoeg zij te weten dat Christus mens geworden is; maar dat het noodzakelijk zij, zich te verzekeren dat Christus voor ons geboren is. De kerk roemt: *een Kind is ons geboren*, Jes. 9 : 5. Aan de herders wordt deze verzekering gedaan, Luc. 2 : 11: *U is heden geboren de Zaligmaker!*

Vraag. Hoe kan men dit weten?

Antwoord. Christus is mens geworden voor zondaren:

1. Die hun zonden kennen en belijden, 1 Tim. 1 : 15: *Dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben.*
2. Die niet voldaan zijn dat ze hun zonden zien, maar hartelijk begeren om er van verlost te worden, Jes. 59 : 20: *En daar zal een Verlosser tot Sion komen, namelijk voor degenen :die zich bekeren van de overtreding in Jacob, spreekt de Heere.*
3. Die in Christus als het middel van zaligheid geloven, Joh. 3 : 16: *Want also lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*
4. Voor vernieuwde zondaren, in welks harten Jezus door het geloof ontvangen en geboren werd, waardoor Hij een gestalte in hen krijgt en zij Zijner Goddelijke natuur deelachtig worden. Daartoe arbeidde Paulus, Gal. 4:19: *Mijn kinderkens, die ik wederom arbeide te baren totdat Christus een gestalte in u krijgje.*
5. Die in kinderlijke vreze voor Gods aangezicht leven, Mal. 4 : 2: *Ulieden daarentegen, die Mijn naam vreest, zal de zon der gerechtigheid opgaan, en daar zal genezing zijn onder zijn vleugelen.*

Vraag. Wat is de verplichting dergenen, die verzekerd zijn dat Christus voor hen mens geworden is?

Antwoord.

1. Zij moeten God erkennen dat Hij Zijn Zoon gezonden heeft, geworden uit een vrouw, Gal. 4 : 4.
 - a. Dus zongen de engelen bij Zijn geboorte, Luc. 2 : 14: *Ere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.*
 - b. De heiligen die Hem verlangden gezien hebben, Luc. 2 : 29-32: *Nu laat Gij Heere Uw dienstknecht gaan in vrede, naar Uw woord, want mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien, die Gij bereid hebt voor het aangezicht van al de volkeren; een licht tot verlichting der heidenen en tot heerlijkheid van Uw volk Israël.*
 - c. Jezus Zelf roept als verrukt over dit wonder van Goddelijke liefde, Joh. 3 : 16: *Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*
2. Zij zijn schuldig om Diens wil, Die, uit liefde tot hen, gewillig is mens geworden, de aarde en alle schepselen te laten varen, als hen de Heere roept, Matth. 10 : 37. *Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig.*

Vraag. Wat al meer?

Antwoord.

3. Zij moeten Hem als Middelaar dagelijks in het geloof gebruiken, Hebr. 4 : 15, 16: *Want wij hebben geen Hogepriester, Die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd.*
4. Zij mogen en moeten verlangen naar Zijn openbaring in heerlijkheid, Hos. 6 : 2, 3: Hij zal ons na twee dagen levend maken: op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen en wij zullen voor Zijn aangezicht leven. Dan zullen wij kennen, wij zullen vervolgen, om den Heere te kennen. Zijn uitgang is bereid als de dageraad; en Hij zal tot ons komen als een regen, als de spade regen en de vroege regen des lands.

ARTIKEL 19

Van de vereniging der Goddelijke en menselijke natuur, van de Verlosser, in enigheid des Persoons.

Wij geloven, dat door deze ontvangenis de Persoon des Zoons onafscheidelijk verenigd en tezamen gevoegd is met de menselijke natuur; zodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee personen, maar twee naturen in een enige persoon verenigd, doch elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudende. Gelijk dan de Goddelijke natuur altijd ongeschapen gebleven is, zonder begin van dagen of einde des levens, vervullende hemel en aarde, alzo heeft de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is een schepsel gebleven, hebbende begin van dagen, zijnde een eindige natuur, en behoudende al hetgeen een waar lichaam toebehoort. En hoewel Hij dezelve door Zijn verrijzenis onsterfelijkheid gegeven heeft, nochtans heeft Hij de waarheid Zijner menselijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarheid Zijns lichaams. Doch deze twee naturen zijn alzo tezamen verenigd in één persoon, dat zij ook zelfs door Zijn dood niet gescheiden zijn geweest. Zo was dan hetgeen Hij stervende in de handen Zijns Vaders bevolen heeft een ware menselijke geest, die uit Zijn lichaam scheidde; maar hiertussen bleef de Goddelijke natuur altijd verenigd met de menselijke, ook zelfs toen Hij in het graf lag; en de Godheid hield niet op in Hem te zijn, gelijk zij in Hem was, toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor een kleine tijd zo niet openbaarde. Hierom bekennen wij, dat Hij waar God en waar mens is; waar God, om door Zijn kracht de dood te overwinnen, en waar mens, opdat Hij voor ons zou kunnen sterven uit de zwakheid Zijns vlees.

Vraag. Wat is de inhoud van dit artikel?

Antwoord. Een voorstel der leer, aangaande de wonderbare vereniging der Goddelijke en menselijke natuur van de Verlosser in enigheid des Persoons.

Vraag. Hoe spreekt de Schrift van deze vereniging?

Antwoord. Zeer verheven, Joh. 1 : 14: *Het Woord is vlees geworden.* Kol. 2 : 9: *In Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk.* 1 Tim. 3 : 16: *Buiten allen twijfel de verborgenheid der Godzaligheid is groot; God is geopenbaard in het vlees.*

Vraag. Is deze vereniging der twee naturen in Christus een verborgenheid?

Antwoord.

1. Dit is een grote verborgenheid, omdat ze ons brengt tot God, Die een ontoegankelijk licht bewoont en dingen leert, die 't vernuft noch vinden noch vatten kan, Matth. 16 : 17. Die lange eeuwen verzwegen zijn, Rom. 16 : 25. Daar engelen naar begerig zijn om in te zien. 1 Petrus 1:12: *Die verlichte en geofende zinnen doet uitroepen: De kennis is mij te wonderbaar, zij is hoog. Ik kan er niet bij,* Psalm 139 : 6.
2. 't Is een verborgenheid, waar men niet aan twijfelen mag. Jacob twijfelde, als men hem boodschapte: *Jozef leeft, ja ook is hij regeerder in gans Egypteland,* Gen. 45 : 26, 27. Maar hoe groot en wonderbaar ons de vereniging der twee naturen in Christus toeschijnt; 't is toch een ware en onuitsprekelijke verborgenheid, Joh. 1 : 14: *Het Woord is vlees geworden, en het heeft onder ons gewoond. En wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid.*

3. 't Is een verborgenheid der Godzaligheid. De heidense mysteriën waren verborgenheden der goddeloosheid, zie Joh. 3 : 19, 20, zo ook de goden en godinnen waren schandelijk om te noemen. De leer van de Antichrist is een verborgenheid der ongerechtigheid, 2 Thess. 2 : 7. Maar het evangelie van Christus' menswording is een leer der waarheid naar de Godzaligheid, Tit. 1 : 1. Zij trekt onze harten, van de aarde tot de hemel, om God in de geest te dienen en te danken voor Zijn eindeloze mensenliefde tot ons, Luc. 1 : 68, 69: *Geloofd zij de Heere, de God Israëls, want Hij heeft bezocht en verlossing te weeggebracht Zijn volke, en heeft een hoorn der zaligheid ons opgericht in het huis Davids Zijns knechts.*

Vraag. Hoe verdeelt gij het Artikel?

Antwoord. In drie delen.

1. Eerst zien wij, hetgeen wij aan de vereniging der twee naturen in Christus belijden, te weten:
 - a. Wie der Goddelijke Personen de mensheid heeft aangenomen: De Persoon des Zoons.
 - b. De zaak zelf: Wij geloven dat door deze ontvangenis de Persoon des Zoons, onafscheidelijk verenigd en tezamen gevoegd is met de menselijke natuur.
 - c. Hoever zich deze vereniging uitstrekt. Dat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee Personen; maar twee naturen, in één enige Persoon verenigd, doch elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudende.
2. Dan vinden wij een verklaring hoe beide naturen in Christus onderscheiden en nochtans persoonlijk verenigd zijn.
 - a. Onderscheiden, zonder met elkander vermengd te zijn.
 - i. Ten aanzien van de Goddelijke natuur: Gelijk dan de Goddelijke natuur, altijd geschapen gebleven is, zonder begin van dagen, of einde des levens, vervullende hemel en aarde.
 - ii. Ten aanzien van de menselijke natuur, die door deze vereniging:
 1. Geen menselijke eigenschappen heeft verloren: Alzo heeft de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren; maar is een schepsel gebleven, hebbende begin van dagen, of einde des levens, zijnde een eindelijke natuur en behoudende al hetgeen dat een waar lichaam behoort.
 2. Ook geen Goddelijke eigenschappen heeft gewonnen; en hoewel Hij Dezelve door Zijn verrijzenis onsterfelijkheid gegeven heeft, nochtans heeft Hij de waarheid Zijner menselijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en de verrijzenis mede hangen aan de waarheid Zijns lichaams.
 - b. Onafscheidelijk en persoonlijk, zonder dat beide naturen ooit gescheiden worden. Dit wordt
 - i. Voorgesteld op zichzelf. Doch deze twee naturen zijn altoos tezamen verenigd in één Persoon, dat ze zelfs door Zijn dood niet zijn gescheiden geweest.

- ii. Nader verklaard: Zo was dan hetgeen Hij stervende in de handen Zijns Vaders bevolen heeft, een waar menselijke geest die uit Zijn lichaam scheidde. Maar hiertussen bleef de Goddelijke Natuur altijd verenigd met de menselijke, ook zelfs toen Hij in 't graf lag.
 - iii. Opgehelderd door een gelijkenis: En de Godheid hield niet op in Hem te zijn, gelijk ze in Hem was, toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor een kleine tijd nog niet openbaarde.
3. Eindelijk een besluit getrokken uit dit alles: Hierom bekennen wij dat Hij waar God en waar mens is. Waar God om door Zijn kracht de dood te overwinnen, en waar mens opdat Hij voor ons mocht sterven uit de zwakheid van Zijn vlees.

Vraag. Wie der Goddelijke personen is mens geworden?

Antwoord. De Persoon des Zoons, dat is de eeuwige, natuurlijke Zoon Gods, Die waarachtig God is en blijft, Joh. 1 : 14: *Het Woord is vlees geworden.*

Vraag. Tegen wie stelt hij dat de Zoon van God, die waarachtig God is en blijft, mens geworden is?

Antwoord.

1. Het eerste dat Hij waarachtig God is, van alle eeuwigheid, tegen de Socinianen, die drijven dat de Zoon van God niet is geweest, veel minder de waarachtige God, voor Zijn geboorte uit Maria.
2. Het andere dat Hij waarachtig God blijft, tegen alle oude en nieuwe dwaalgeesten, die drijven alsof door de menswording Christus' Godheid enigszins veranderd, verminderd of gekrenkt was.

Vraag. Hoe is Hij mens geworden?

Antwoord. Door aanneming van de menselijke natuur, Fil. 2 : 7: *De gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende.*

Vraag. Heeft dan Christus geen menselijk persoon aangenomen?

Antwoord. Nee, want dan moesten er twee personen zijn in Christus; één die God en één die mens was, hetwelk ongerijmd is. *Want daar is één God, daar is ook één Middelaar Gods,* 1 Tim. 2 : 5.

Vraag. Maar volgt dan niet, dat de menselijke natuur zonder personaliteit onvolkomen is?

Antwoord.

1. De personaliteit behoort niet tot de volmaaktheid van die natuur, maar alleen tot de voltrekking van de Persoon, die in Christus maar één moet zijn.
2. 't Is zelf tot meerdere volmaaktheid en heerlijkheid, dat de mensheid van Christus zij zonder enige personaliteit, aangenomen zijnde van de Persoon des Zoons tot eenheid des Persoons.

Vraag. Hoe heeft Hij de menselijke natuur aangenomen?

Antwoord. Tot een onafscheidelijke eenheid, zodat er niet zijn twee Zonen Gods, noch twee Personen; maar twee naturen in één enige Persoon verenigd,. Hierom leest men, dat Hij die uit David was naar het vlees, krachtig is bewezen te zijn de Zoon van God, Rom, 1 : 3, 4. *God bovenal te prijzen in eeuwigheid,* Rom. 9 : 5.

Vraag. Is het ons geoorloofd de manier van deze vereniging te onderzoeken?

Antwoord. Ja toch, zover onze God Die in Zijn Woord geopenbaard heeft; dewijl wij zonder die kennis niet kunnen bevatten, hoe dat er maar één Middelaar is en geen twee. Ook is het ons anders niet mogelijk de dwalingen, die deze verborgenheid bestrijden, bondig te weerleggen.

Vraag. Welke orde zal men in dezen houden?

Antwoord. Dat wij eerst zien, waarin dit niet bestaat, daarna hoe dit te verstaan is.

Vraag. Hoe is deze vereniging niet te verstaan?

Antwoord. Ontkennenderwijze is deze vereniging niet te verstaan:

1. Natuurlijk, gelijk lichaam en ziel te zamen verenigd zijn. Want:
 - a. Lichaam en ziel aangemerkt zijnde voor hun vereniging, zijn geen personen, doch uit deze vereniging komt een Persoon, Die tevoren niet was, maar Christus was voor zijn menswording het eeuwige Woord, en dus een Persoon, Die een waarachtige bestaanlijkheid had, in Zichzelf volmaakt zijnde, en niet nodig had met de mensheid samengevoegd te worden.
 - b. Ziel en lichaam zijn twee onvolmaakte wezens, geschikt om met de anderen verenigd zijnde, een menselijke natuur uit te maken; maar de Goddelijke natuur in zichzelf alle soorten van volmaaktheden bezittende, en geen nieuwe volmaaktheden kunnende ontvangen, kan zichzelf wel met een andere natuur verenigen om ze te volmaken; maar niet om zichzelf volmaakter te maken.
2. Noch wezenlijk, gelijk de vereniging van de Personen van de Heilige Drie-eenheid; want alhier blijven twee naturen in één Persoon, daar in de Heilige Drie-eenheid, drie Personen in een en hetzelfde Goddelijke Wezen zijn.
3. Noch geestelijk, gelijk de vereniging van Christus met de gelovige. Want dit is een zonderlinge vereniging, welke Christus met niemand gemeen heeft, Joh. 1 : 14: *Het Woord is vlees geworden.*
4. Noch betrekkelijk, als een vereniging van toestemming van gedachten, begeerten en genegenheden, hoedanig is die vereniging tussen vrienden onder elkander. Want dus zouden er twee Personele Middelaars zijn, waar wij maar één Middelaar Gods hebben, den Mens Christus Jezus, 1 Tim. 2 : 5.
5. Noch bij wijze van samenstelling uit verscheiden wezenlijke delen of uit een onderwerp en zijn bijvalligheden, omdat de Goddelijke natuur wegens deszelfs onafhankelijkheid en onveranderlijkheid, alle samenstelling uitsluit.
6. Noch mededeelbaar, waardoor de Zone Gods, Zijn eeuwige Zelfbestaanlijkheid afgestaan hebbende, dezelve aan de menselijke natuur zou hebben medegedeeld, om daardoor te bestaan, gelijk de Lutheranen willen; dewijl de Zelfbestaanlijkheid des Zoons Gods, als een Goddelijke Zelfbestaanlijkheid onmededeelbaar is.

Vraag. Hoe is deze vereniging al te verstaan?

Antwoord. Stellenderwijze is deze vereniging

1. Een verborgen vereniging, die 't vernuft noch vinden noch bevatten kan, 1 Tim. 3 : 16: *Buiten allen twijfel de verborgenheid der Godzaligheid is groot, God is geopenbaard in het vlees.* Waarom wij dezelve niet al te nieuwsgierig moeten onderzoeken, om wijs te zijn tot matigheid.

2. Gans volkomen, waaraan niets ontbreekt, Col. 2 : 9: *Want in Hem woont de volheid der Godheid lichamelijk.*
3. Zeer nauw, zodat ze alle vereniging, als daar is tussen man en vrouw, tussen ziel en lichaam, verre te boven gaat.
4. Vast en duurzaam zodat ze nimmer kan of zal gescheiden worden. Ook niet gescheiden is geweest, zelfs in de dood van Christus wanneer ziel en lichaam van elkander gescheiden waren voor een tijd.
5. Eindelijk personeel, of een personele vereniging, waardoor de Goddelijke natuur van Christus Zich heeft verenigd met de menselijke zodat die beide zijn één Persoon in dier voege, dat de menselijke natuur van Christus, haar bestaan gehad heeft in de Persoon des Zoons, met welken zij verenigd was.

Vraag. Welke dwalingen staan hier tegenover?

Antwoord.

1. De dwaling van Nestorius, kerkopziener van Constantinopel in de vijfde eeuw. Hij leerde dat de Mens Christus geen God was maar alleen Goddragende en de Godheid de menselijke natuur had aangenomen om daarin te wonen, als in een tempel en dat bijgevolg in Christus zowel twee personen als twee naturen waren. Zijn gevoelen is in een grote kerkvergadering van Efeze bestaande uit meer dan tweehonderd bisschoppen, in het jaar 431 verworpen. Men stelde tegen zijn gevoelen dat de twee naturen in Christus verenigd waren, adiairetoos, onverdeeld. Zodat in die twee naturen geen twee onderscheidene personen waren, maar eenenige, "achoristoos", onafscheidelijk, zodat die twee naturen, van de tijd af dat zij verenigd waren, nooit konden gescheiden worden, of nimmer gescheiden geweest zijn.
2. De dwaling van Eutyches een Archimandryt van Constantinopel, die uit het bestrijden van het gevoelen van Nestorius verviel tot een ander uiterste; tot een verwarring of vermenging der twee naturen, lerende dat door die vereniging de twee naturen als ineengesmolten waren, evenals een druppel honing in de zee uitgestort, zich met dat water vermengt, zodat er na die vereniging ook maar één natuur was. 't Algemeen concilie in het jaar 451 te Calcedon gehouden, stelde hiertegen dat Christus mens was geworden, atreptoos, zonder verandering, zonder dat de Goddelijke natuur in Christus' menselijke natuur werd veranderd, of die menselijke natuur in de Goddelijke, asunchutoos, zonder vermenging, alzo dat de ene natuur niet tot de andere was ineengesmolten; maar dat ieder behoudende hun ware eigenschappen, zijn tezamen onderscheidenlijk verenigd geweest en gebleven.

Vraag. Hoe bewijst u dat deze vereniging is adiairetoos, onverdeeld, zodat er niet twee Zonen Gods zijn, noch twee personen, maar twee naturen in een enige persoon verenigd?

Antwoord.

1. Dit blijkt uit plaatsen, die ons de eenheid des Middelaars leren, 1 Kor. 8 : 6: Wij hebben maar één Heere Jezus, Christus. Efez. 4 : 5: Eén Heere. 1 Tim. 2 : 5: Eén Middelaar Gods en der mensen.
2. Uit de benaming van de ene natuur, naar hetgeen de andere eigenlijk toekomt, bijvoorbeeld Hand. 20 : 28, waar gezegd wordt God heeft de gemeente verkregen door Zijn bloed. 1 Tim. 3 : 16: God is opgenomen in heerlijkheid. 't Welk de eenheid des Persoons veronderstelt.

3. Uit de prijs der verlossing, welke de Middelaar moest betalen: De prijs veronderstelt dat Hij sterker is dan alle creaturen, dat is God en mens in één persoon, 1 Joh. 1 : 7: *Het bloed van Jezus Christus Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.*

Vraag. Bewijst eens dat deze vereniging is asunchutoos, onvermengd, zodat die naturen niet ineengesmolten zijn; maar elke natuur haar onderscheidene eigenschappen behoudende?

Antwoord.

1. De Schrift leert uitdrukkelijk dat de eigenschappen van de twee naturen altoos onderscheiden zijn.
 - a. De Goddelijke natuur is altijd gebleven gelijk ze is, te weten ongeschapen, en aan geen verandering onderhevig. Ook is deze eigenschap uit hun aard onmededeelbaar aan het schepsel: want al wat geschapen is, kan niet ongeschapen zijn, Dus is dezelve oneindig:
 - i. Ten opzichte van de tijd, zonder begin van dagen of einde des levens, gelijk de Apostel hem ten aanzien van de Godheid toepast, wat van Melchizédek naar de mensheid getuigd wordt, Hebr. 7 : 3.
 - ii. Ten opzichte van de plaats, als die hemel en aarde vervult, Jer. 23 : 23, 24: *Ben ik een God van nabij, spreekt de Heere, en niet een God van verre? zou zich iemand in verborgen plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zou zien? spreekt de Heere; vervul Ik niet den hemel en de aarde? spreekt de Heere.*
 - b. De menselijke natuur heeft haar eigenschappen niet verloren; nee zij is een schepsel gebleven.
 - i. Een schepsel, die een begin van dagen had, Mich. 5:1 ; Luc. 2:7.
 - ii. Zijnde een eindelijke natuur, eindig in tijd, Joh. 19 : 30. In grootte, Luc. 2 : 52. In macht, Matth. 26: 39. In plaats, Joh. 16 : 28. En in gaven, Luc. 2 : 52.

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antwoord.

2. Uit de noodzakelijkheid van zulke onvermengde naturen, tot uitvoering van Zijn Middelaarsambt. Want Christus moest in de menselijke natuur lijden en sterven; de Goddelijke natuur moest de mensheid in dat lijden ondersteunen.
3. Bijaldien de twee naturen onder één vermengd waren, dan zou Christus noch God noch mens zijn, maar een Persoon van beiden onderscheiden, gelijk alle lichamen onderscheiden zijn, van elk een der beginselen, uit welke dezelve bestaan.

Vraag. Bewijst dat deze vereniging is atreptoos, onveranderlijk, zodat de Goddelijke natuur niet is veranderd in de menselijke, noch de menselijke in de Goddelijke natuur?

Antwoord.

1. Zulk een verandering is geheel onmogelijk, dewijl de Godheid ondeelbaar en onveranderlijk is, Mal. 3 : 6: *Ik de Heere word niet veranderd.* Jac. 1 : 17: *Bij Welken geen verandering is of schaduw van omkering.*
2. Christus Zelf wordt genoemd de onveranderlijke God, Hebr. 1 : 11, 12: *Dezelve zullen vergaan, maar Gij blijft altijd; en zij zullen als een kled*

verouden. En als een dekkleed zult Gij ze in één rollen, en zij zullen veranderd worden; maar Gij zijt Dezelfde, en Uw jaren zullen niet ophouden.

3. De verandering van de menselijke in de Goddelijke natuur was van gelijke onmogelijkheid, dewijl al wat eindig is, onvatbaar is voor het oneindige. Is het nu dat Hij de menselijke natuur door Zijn verrijzenis onsterfelijkheid heeft gegeven, nochtans heeft Hij de waarheid der menselijke natuur niet veranderd, dewijl onze zaligheid en verrijzenis mede hangen aan de waarheid Zijns lichaams.

Vraag. Is Christus' menselijke natuur door deszelfs verrijzenis onsterfelijk geworden?

Antwoord. Dus werden wij geleerd, Rom. 6 : 9: *Wetende dat Christus opgewekt zijnde uit de doden niet meer sterft; de dood heerst niet meer over Hem.* 2 Kor. 13 : 4: *Want hoewel Hij gekruist is door zwakheid, zo leeft Hij nochtans door de kracht Gods.* Openb. 1 : 18: *En Die leeft, en Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levendig in alle eeuwigheid.*

Vraag. Hangt onze zaligheid en verrijzenis aan de waarheid van Christus' opstanding?

Antwoord. Ja toch. Want,

1. Ware Christus in de dood gebleven, daar was geen blijk dat Hij aan Gods gerechtigheid voldaan had. Ook zou het Hem onmogelijk zijn geweest, de vruchten van Zijn dood aan onze harten toe te passen, daarom wordt gezegd, Rom. 4 : 25: *Welke overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.* 1 Kor. 15:17: *En indien Christus niet opgewekt is, zo is uw geloof tevergeefs, zo zijt gij nog in uw zonden.*
2. Hij is opgestaan als de Eersteling dergenen die ontslapen zijn, 1 Kor. 15 : 20. Hieruit volgt dat de gehele oogst zal ingezameld en geheiligd worden, 1 Kor. 15 : 22: *Want gelijk ze allen in Adam sterven, alzó zullen ze ook in Christus allen levend gemaakt worden.*
3. Hij is opgestaan als 't Hoofd van de gelovigen, die Zijn leden zijn, welken alsdan opgewekt moeten worden. Want Hij kan geen levend Hoofd van dode leden zijn, daarom Fil. 3 : 21: *Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen.*
4. Hij is opgestaan als een voorbeeld, 't welk al de gelovigen moeten gelijk worden, 1 Kor. 15 :49: *En gelijkerwijs wij het beeld des aardseu gedragen hebben, alzó zullen wij ook 't beeld des hemelsen dragen.*

Vraag. Is die vereniging van de twee naturen achoristoos, onafscheidelijk, zonder dat ze sedert hun vereniging van de andere zijn gescheiden geweest?

Antwoord. Ja toch. De twee naturen zijn alzo tezamen verenigd geweest in één persoon, dat ze ook zelfs door Zijn dood niet zijn gescheiden geweest. 't Is met deze vereniging als er van de liefde gezegd wordt, Hoogl. 8 : 6: *Zij is sterker dan de dood en harder dan het graf.* Waarom veel onder de ouden plachten te zeggen: *Quod verbum semel assumpsit nunquam demisit*, dat is: Wat het Woord eenmaal heeft aangenomen, heeft Hij nimmer verloren. Want:

1. Stervende was 't een waar menselijke geest, dien Hij in de handen Zijns Vaders bevolen heeft, als Hij uit het lichaam scheidde. Dit blijkt Luc. 23 : 46: *En Jezus roepende met grote stem: Vader in Uw handen beveel Ik Mijn geest. En als Hij dit gezegd had, gaf Hij den geest.*

2. Ondertussen bleef de Goddelijke natuur altoos verenigd met de menselijke; ook zelfs wanneer Hij in 't graf lag. Hierom werd het lichaam van Christus in 't graf liggende, Gods Heilige genoemd, Psalm 16 : 10: *Want Gij zult Mijn ziel in de hel niet verlaten, Gij zult niet toelaten dat Uw Heilige de verderving zie.*

Vraag. Hoe heldert gij dit op?

Antwoord. Van ouds af placht men dit op te helderen met de gelijkenis van een soldaat, die een zwaard uit de schede trekt en dus wel het zwaard van de schede scheidt, maar evenwel elk een dier beiden in iedere hand vast houdt. Dus heeft de vereniging der twee naturen van Christus geen einde genomen met Zijn dood; wanneer de ziel, zowel als het lichaam, ondersteund en verenigd gebleven zijn door de alomtegenwoordigheid des Zoons. Daarom zegt de belijdenis wel: De Godheid hield niet op in Hem te zijn, zelfs toen Hij in het graf lag, gelijk ze in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel Hij Zich voor een kleine tijd zo niet openbaarde.

Vraag. Wat is de uitwerking van de personele vereniging der twee naturen in Christus?

Antwoord.

1. De eerste uitwerking is de mededeling der genadegaven van de Heilige Geest, geschied aan Christus' mensheid, op een zeer overvloedige wijze, Psalm 45:8: *Daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugdeolie boven uw medegenoten.* Jes. 11:2: *Op Hem zal de Geest des Heeren rusten; de Geest der Wijsheid en des Verstands, de Geest des Raads en der Sterkte, de Geest der kennis en der vreze des Heeren.*

Vraag. Welke zijn deze?

Antwoord.

- a. De grote wijsheid van Zijn verstand, hoewel eindig, naar de eindigheid van Zijn natuur: Want Jezus nam toe in wijsheid, Luc. 2:52. Zelf waren Hem nog veel dingen onbekend naar Zijn mensheid, als de tijd van het laatste oordeel, Marc. 13 : 32, en dat er geen vijgen aan zekere vijgenboom waren, Matth. 21 : 19.
- b. Volkomen heiligheid, in lichaam en ziel, zodat Hij van Zijn ontvangenis af was zonder zonden, een Rechtvaardige, 1 Joh. 2 : 1. *Die geen zonde gekend heeft,* 2 Kor. 5 : 21.
- c. Bijzondere kracht en sterkte, gaande boven de kracht van engelen en mensen, om wonderwerken te doen, zo nochtans dat de voornaamste kracht of almacht bij de Godheid gebleven is, Die de menselijke natuur als een instrument gebruikt heeft, Marc. 5:30: *En terstond Jezus bekende in Zichzelven de kracht die van Hem uitgegaan was, keerde Zich om in de schare, en zeide: Wie heeft Mijn klederen aangeraakt?*

Vraag. Welke is de tweede uitwerking van die vereniging?

Antwoord.

2. De mededeling van Middelaarswerken, welke Hij als Middelaar moest verrichten, tot welke de beide naturen, elk op hun wijze, zo medewerkten, dat iedere natuur het zijne toebrecht, tot uitvoering van dat ene werk der zaligheid; de menselijke door te lijden, de Goddelijke door de oneindige waardigheid aan dat lijden toe te brengen. Hierom, Hand. 20 : 28: *God heeft Zijn gemeente*

verkregen door Zijn eigen bloed. Hebr. 9 : 14: Die Zichzelven door den eeuwige Geest Gode onstraffelijk heeft opgeofferd.

Vraag. Welke is de derde uitwerking?

Antwoord.

3. Een mededeling der eigenschappen van beide naturen. 't Welk niet zo te verstaan is, dat de Goddelijke eigenschappen aan de mensheid medegeedeeld zijn, wat onmogelijk is, maar in dier voege, dat van de ganse Persoon van Christus gezegd wordt, hetgeen tot één van beide naturen behoort. Dus leest men dat Hij de Zoon van God is, Rom, 1 : 4. Dat Hij geworden is uit een vrouw, Gal. 4 : 4. Dat Hij alles weet, Joh. 21 : 17. Dat Hij alles niet weet, Marc. 13 : 32.

Vraag. Welke is de vierde uitwerking van die vereniging?

Antwoord.

4. Een mededeling van Goddelijke ere en dienst, waardoor de Persoon van de Godmens en Middelaar ontvangt de ere van aanbidding, van geloof en onderdanigheid. Dus leert men Joh. 14 : 1: *Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij.* Hebr. 1 : 6: *Als Hij wederom de eerstgeborene inbrengt in de wereld, zegt Hij: En dat alle engelen Gods Hem aanbidden.* Blijvende ondertussen de Godheid van Christus de enige grond van deze Goddelijke eer.

Vraag. Wat besluit gij uit al het gezegde?

Antwoord. Met onze belijdenis. Daarom bekennen wij van de Christus, dat Hij is waar God en waar mens:

1. Waar God, om door Zijn kracht den dood te overwinnen, Jes. 25 : 8: *Hij zal den dood verslinden tot overwinning.* Hos. 13 : 14: *Doch Ik zal ze van 't geweld der hel verlossen, Ik zal ze vrij maken van den dood.*
2. Waar mens opdat Hij voor ons mocht sterven uit de zwakheid Zijns vleses. Hebr. 2 : 14: *Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden, opdat Hij door den dood teniet doen zou dengene, die 't geweld des doods had, dat is den duivel.*
3. God en mens in één persoon, Denwelke wij aanroepen, liefhebben en dienen, Psalm 2 : 12: *Kust den Zoon.* Psalm 45 : 12: *Buig u voor Hem neder.* Matth. 3 : 17: *Hoort Hem.* Joh. 5 : 23: *Opdat zij allen den Zoon eren, gelijk zij den Vader eren.*

Vraag. Wat ziet en leert gij uit deze verborgenheid?

Antwoord. Hoewel dit wonderwerk noch van engelen, noch van mensen ooit doorzien zal worden, moet men op aarde echter overdenken:

1. Geen ander kon Borg zijn om de mens tot God te brengen, als Die God en mens in één persoon was. Eerst moest de Zoon van God Persoonlijk, met de menselijke natuur verenigd worden, zou de zondige mens in vriendschap en vereniging met God komen, 1 Joh. 4 : 10: *Hierin is de liefde, niet dat wij God lief gehad hebben, maar dat Hij ons lief heeft gehad en Zijn Zoon gezonden heeft tot een verzoening voor onze zonden.*
2. Hoe nabij de uitverkorenen met God verenigd zijn, dat ook zelfs haar natuur in de Persoon des Zoons is op en aangenomen. Daarin zijn zij boven de engelen verheerlijkt, wier natuur niet persoonlijk is verenigd met God. Hebr. 2:16:

Want waarlijk Hij neemt de engelen niet aan, maar Hij neemt het zaad Abrahams aan.

3. Hoe veilig wij ons op Jezus mogen verlaten.
 - a. Jezus' Goddelijke natuur is van een oneindige kracht, waardoor Hij de Zijn heiligen en bewerken kan. Hebr. 9 : 14: *Hoeveel te meer zal 't bloed van Christus, Die door den eeuwige Geest Zichzelf Gode onstraffelijk opgeofferd heeft uw consciëntie reinigen van dode werken om den levenden God te dienen.*
 - b. Jezus' mensheid zal de Zijnen ondersteunen in lichaam en ziel, Hebr. 4 : 15: *Want wij hebben geen Hogepriester Die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen gelijk als wij is verzocht geweest, doch zonder zonde.*

Vraag. Wat staat een Godvruchtige nopens dit leerstuk te betrachten?

Antwoord.

1. De Godvruchtigen hebben zich te oefenen in de vereniging met Hem. 't Geloof moet werkzaam zijn, opdat Christus in onze harten wone en de liefde brandende, om Hem aan te kleven, 1 Kor. 6 : 17: *Die den Heere aanhangt, is een geest met Hem.* Jerem. 13 : 11: *Gelijk als een gordel kleeft aan de lendenen eens mans also heb Ik het ganse huis Israëls aan Mij doen kleven, spreekt de Heere.*
2. Zij moeten dagelijks door Hem tot God gaan, Hebr. 10 : 21, 22: Dewijl wij hebben een groten Hogepriester over het huis Gods, zo laat ons toegaan, met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.
3. Zij zijn schuldig Hem te volgen in nederigheid, in liefde, in zelfverloochening, in hemelsgezindheid en andere deugden, 1 Joh. 2 : 6: *Die zegt dat hij in Hem blijft, moet ook zelf also wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.*

Vraag. Wat hebben zij te wachten?

Antwoord: De zalige toekomst en verschijning onzes groten Gods en Zaligmakers in heerlijkheid, Hebr. 10 : 37: *Want nog een zeer weinig tijds, en Hij die te komen staat zal komen en niet vertoeven.* Fil. 3 : 20, 21. *Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, namelijk den Heere Jezus Christus, Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen.*

ARTIKEL 20

Van de barmhartigheid en rechtvaardigheid Gods, in Christus bewezen tot onze verlossing.

Wij geloven, dat God, Die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, Zijn Zoon gezonden heeft om aan te nemen de natuur, in dewelke de ongehoorzaamheid begaan was, om in dezelve te voldoen en te dragen de straf der zonden door Zijn zeer bitter lijden en sterven. Zo heeft dan God Zijn rechtvaardigheid bewezen tegen Zijn Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft, en heeft uitgestort Zijn goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemeniswaardig waren, voor ons gevende Zijn Zoon in den dood door een zeer volkomen liefde, en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem zouden hebben de onsterfelijkheid en het eeuwige leven.

Vraag. Dewijl de mens ellendig is door de zonde en daarbij machteloos om zichzelf te redden, zal hij dan wanhopen over de behoudenis?

Antwoord. Nee, die ellendig is, moet naar een middel van verlossing omzien; het mishaaide de Heere als de Joden zeiden, Jes. 33 : 14: *Wie kan wonen bij een verterend vuur? Ezech. 33 : 10: Dewijl onze zonden op ons zijn, hoe zouden wij dan leven?*

Vraag. Wat middel kan de mens bedenken om te komen tot verzoening met God?

Antwoord. De mens kan uit zichzelf geen bekwaam middel bedenken, maar de barmhartigheid Gods heeft ons een middel van verlossing voorgesteld in Zijn Woord. Daarom Joh. 5 : 39: *Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben, en die zijn het die van Mij getuigen.*

Vraag. Wat is het middel dat God tot verzoening heeft voorgesteld?

Antwoord. De Heere Jezus Christus, Die ons met God verzoent, 1 Joh. 3 : 2: *Hij is een verzoening voor onze zonden. Rom. 3 : 25: Welke God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid door de vergeving der zonden, die tevoren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods.* Dit staat ons nader in dit artikel te bezien.

Vraag. Wat behelst dan dit artikel?

Antwoord. Een duidelijk vertoog van de barmhartigheid en rechtvaardigheid Gods in Christus bewezen tot onze verlossing.

Vraag. Hoe wordt dezelve verdeeld?

Antwoord.

1. Eerst wordt uit hetgeen in de naast voorgaande Artikelen geleerd was, zekere grond gelegd, om van Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid in Christus gebleken, nader te spreken. Wij geloven dat God, Die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, Zijn Zoon gezonden heeft, om aan te nemen de natuur, in welke de ongehoorzaamheid begaan was; om in dezelve te voldoen en te dragen de straf der zonde door Zijn bitter! lijden en sterven.
2. Die grond gelegd zijnde, vestigt de belijdenis daarop het bewijs van Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid tezamen en toont die elk in 't bijzonder, als gebleken aan verscheiden personen in ditzelfde werk, te weten:

- a. Als rechtvaardig aan Christus: Zo heeft dan God Zijn rechtvaardigheid bewezen tegen Zijn Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft.
- b. Als barmhartig aan ons:
 - i. Door de gift van Zijn Zoon, in de dood. En heeft uitgestort Zijn goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en verdoemeniswaardig waren, voor ons gevende Zijn Zoon in de dood, door een zeer volkomen liefde.
 - ii. Door de opwekking van Zijn Zoon uit het graf. En. Hem verwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem hadden de onsterfelijkheid en het eeuwige leven.

Vraag. Wat gelooft gij met de belijdenis van God?

Antwoord: Dat Hij is volkomen barmhartig en rechtvaardig; Psalm 33 : 5: *Hij heeft gerechtigheid en gericht lief; de aarde is vol van de goedertierenheid des Heeren.* Dan. 9 : 14: *De Heere onze God is rechtvaardig in al Zijn werken.* Ex. 34 : 6: *Als nu de Heere voor zijn aangezicht voorbijging, zo riep hij: Heere, Heere God, barmhartig en genadig!*

Vraag. Wat merkt u omtrent deze twee deugden Gods aan?

Antwoord.

1. Dat hier niet gesproken wordt van die bijzondere uitwerksels van Gods genade en gerechtigheid, zoals die te zien zijn in de werken van Gods voorzienigheid, Psalm 145 : 17: *De Heere is rechtvaardig in al Zijn wegen en goedertieren in al Zijn werken.*
2. Noch van die verdeelde oefening dezer beide eigenschappen aan tweeërlei mensen, te weten, der rechtvaardigheid aan goddelozen die verloren gaan en der barmhartigheid aan de gelovigen die zalig worden; maar hoe God die beide tevens in één en hetzelfde werk doet blijken, namelijk in 't werk der verlossing.
3. Dat Gods gerechtigheid en barmhartigheid te zamen gepaard gaan in 't werk der verlossing. God kan niet barmhartig Zijn zonder de oefening van Zijn rechtvaardigheid. De ellende wordt door barmhartigheid niet weggenomen, tenzij de zonde, die de oorzaak van allerlei ellende is, dadelijk verzoend zij. *Want zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving,* Hebr. 9 : 22.
4. Dat de Goddelijke wijsheid een middel heeft uitgevonden, waardoor Zijn barmhartigheid en rechtvaardigheid te zamen op 't hoogst verheerlijkt worden, zendende Zijn Zoon om aan te nemen de natuur in welke de zonde begaan was, om in dezelve te voldoen door Zijn bitter lijden en sterven, Ef. 3 : 10, 11: *Opdat door de gemeente bekend gemaakt worde aan de overheden en de machten in den hemel, de veelvuldige wijsheid Gods; naar het eeuwig voornemen dat Hij gemaakt heeft in Christus Jezus, onzen Heere.*

Vraag. Is 't woord genoegdoen of voldoen Schriftuurlijk?

Antwoord. 't Woord genoegdoen komt woordelijk in de Schrift niet voor. Misschien omdat het aan de rechtbank ontleend is en in de tijd der Schrift nog zozeer niet in gebruik. Men leest in Marc. 15 : 15 dat Pilatus de schare wilde Teoichanoon poeinen, genoegdoen. Dit drukt deszelfs kracht niet genoegzaam uit. Evenwel vinden wij andere woorden, die de zaak volkomen aanduiden. Dus leest men van kopen, 1 Cor, 6 : 10. Verlossen, Gal. 3 : 13. rantsoueren, Matth. 20 : 28. Verzoenen, 1 Joh. 2 : 2.

Vraag. Waarin bestaat de genoegdoening?

Antwoord. In het vervullen van de tweeërlei eis der wet. De wet moest voldaan zijn, zowel in hetgeen dat zij eist ten leven als in hetgeen dat zij dreigt ter straf, Jes. 5 : 16: *Doch de Heere der heirscharen zal verhoogd worden door het recht, en God, de Heilige, zal geheiligd worden door gerechtigheid.*

Vraag. Wat is de tweeërlei eis der wet?

Antwoord.

1. Volkomen onderhouding van de ganse wet in haar uitgebreidheid, Lev. 18 : 5: *Ja, Mijn inzettingen en Mijn rechten zult gij houden; welk mens dezelve zal doen, zal door dezelve leven.*
2. Het dragen van al de straffen die de zonden verdiend hebben, Deut. 27 : 26: *Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve; en al het volk zal zeggen: Amen.*

Vraag. Hoe bewijst u dat de genoegdoening van Gods gerechtigheid noodzakelijk is?

Antwoord.

1. Uit Gods wrekende gerechtigheid, die Gode natuurlijk en wezenlijk is en niet toelaat, dat de zonde, die een grove schending van Gods Majesteit is, ongestraft blijft, Gen. 18 : 25: *zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?* Psalm 7 : 12: *God is een rechtvaardig Rechter en een God Die alle dagen toorn.*
2. Uit de natuur der zonde, welke strijdt tegen Gods heiligheid; en vaststelt dat God met de zondaar als zodanig geen gemeenschap hebben kan. Hab. 1 : 13: *Gij zijt te rein van ogen, dan dat Gij het kwade zoudt zien.* Psalm 5 : 5-7: *Want Gij zijt geen God, Die lust heeft aan goddeloosheid; de boze zal bij U niet verkeren. De onzinnigen zullen voor Uw ogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen.* Van de man des bloeds en bedrogs heeft de Heere een gruwel.
3. Uit Gods onfeilbare waarheid, Die in Zijn bedreigingen aan de zondaar gedaan, niet liegen zal, Gen. 2 : 17: *Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.* Nah. 1 : 2: *Een ijverig God en een wreker is de Heere, en zeer grimmig. Een wreker is de Heere aan Zijn wederpartijders, en Hij behoudt den toorn Zijner vijanden.*

Vraag. Hoe verder?

Antwoord.

4. Uit Paulus zeggen, Hebr. 10 : 4: *Het is onmogelijk dat het bloed van bokken en stieren de zonde weg neemt.* Waarom is dat onmogelijk? Alleen omdat het Gode niet behaagd heeft door 't bloed der beesten de zonde te laten wegnemen? Nee! maar omdat het bloed der redeloze dieren geen evenmatigheid heeft met de zonden van redelijke schepselen, die te gruwelijk en te vuil zijn, dan dat ze met redeloos bloed kunnen uitgewist worden. Indien nu God de zonde kon wegnemen zonder voldoening, waarom zouden zij dan niet door het bloed der offerbeesten kunnen weggenomen worden. Doch dit nu is onmogelijk en zo ook volstrekt onmogelijk, dat God de zonde zonder voldoening vergeve.
5. Uit het zwaarwichtig en bloedig lijden van de Heere Christus. De onmetelijke wijsheid Gods heeft uitgevonden een wonderbare vereniging der menselijke natuur, met een der Goddelijke Personen, opdat God zou kunnen gezegd worden Zelf te gehoorzamen, te lijden, te sterven en eindelijk te voldoen. Deze

Persoon is heilig geweest, onnozel, onbesmet, de Man van Gods welbehagen, de eniggeboren Zoon, de teergeliefde des Vaders. Dezen heeft de Vader ten doel gesteld, en onderworpen aan de snodeste versmaadheden, aan het schrikkelijkste lijden en aan een vervloekte dood. Zou God nu de Zoon Zijner liefde op zulk een vreselijke wijze Zijn toorn hebben doen gevoelen, en Hem zo laag vernederd laten worden, om de vervloekte kruisdood te ondergaan, indien niet Zijn lijden bewijs was, dat Gods gerechtigheid moest voldaan zijn, zou Hij in Zijn vriendschap aannemen, die Zijn Majesteit geschonden en de vloek op Zich geladen had. Dit doet Paulus zeggen, Hebr. 2 : 10: *Het betaamde Hem, om Welken alle dingen zijn en door Welken alle dingen zijn, dat Hij veel kinderen tot de heerlijkheid leidende, den Oversten Leidsman hunner zaligheid door lijden zou heiligen.* En Christus Zelf, Luc. 24 : 26: *En moest niet de Christus al deze dingen lijden en alzo in Zijn heerlijkheid ingaan?*

Vraag Kan de zondaar voor zichzelf niet voldoen?

Antwoord.

1. Geenszins, het rantsoen is te groot en de mens te onvermogen, Matth. 16 : 26: *Wat zal de mens geven tot lossing van zijn ziel? Psalm 130 : 3: Zo Gij Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, wie zal bestaan?*

Vraag. Bewijs dit nader?

Antwoord.

2. De schuld groeit dagelijks aan. Dagelijks zondigende maken wij die schuld meerder, Jac. 3 : 2: Die dagelijks nieuwe schulden maakt, boven zijn vermogen, kan nimmer daaruit geraken.
3. Al ware 't dat wij niet meer zondigden, het zou ons toch niet meer helpen; want al wat wij doen, zijn wij altijd schuldig, en. strekt niet tot afdoening van onze schulden, Luc. 17 : 10: *Alzo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.*
4. Kon ons de natuur behouden, de genade was niet nodig, Gal. 2 : 21: Want indien de rechtvaardigheid door de wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven.

Vraag. Kan dan een ander voor ons voldoen?

Antwoord. Ja toch. Borgen strijden niet tegen gerechtigheid en wetten, wanneer diezelfde niet worden verboden en uitgesloten. In geldschulden is dit bekend, gelijk Paulus voor Onesimus borg werd, Filemon vers 18, 19. Onze zonden worden bij geldschulden vergeleken, Matth. 6 : 12. Matth. 18 : 24. Ook zelfs in criminele en personele zaken. Dus bood zich Juda aan om borg te blijven voor zijn broeder Benjamin, Gen. 44 : 32, 33. Paulus redeneert van 't sterven voor iemand, 't welk geschieden kan, tot bewijs dat Christus in onze plaats gestorven is, Rom. 5 : 7, 9, 10.

Vraag. Kan dan de ene mens voor de anderen voldoen of borg worden?

Antwoord. : Geenszins; dat leert David, Psalm 49 : 8, 9 : *Niemand van hen zal Zijn broeder immermeer kunnen verlossen; Hij zal Gode zijn rantsoen niet kunnen geven; want de verlossing hunner ziele is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden.*

Vraag Hoezo?

Antwoord.

1. De mens kan voor zichzelf niet voldoen, als terstond gebleken is, hoe zou hij dan voor een ander voldoen?
2. Wat de mens voor een ander ter voldoening zou willen geven, is hij voor zichzelf schuldig: *Want een iegelijk zal zijn eigen pak dragen*, Gal. 6 : 5.
3. De onmacht van alle mensen verhindert dit. Want het is bij God niet te doen met spreken, smeken, bidden, beloven en geven; ook niet in het volbrengen van de wet. Maar het is te dragen de last des eeuwige toorns Gods, die brandt als een vuur tegen de zonde, Deut. 4: 24. *Die niemand blussen kan*, Jer. 4: 4, waar de bergen door versmelten, Nah. 1 : 4. Dit nu kan geen eindig schepsel doen. Hoort een zeer heilig mens zegt, Ps. 76 : 8: *Gij, vreselijk zijt Gij, en wie zal voor Uw aangezicht bestaan, van den tijd Uws toorns af!* Nah. 1 :6: *Wie zal voor Zijn gramschap staan? en wie zal voor de hittigheid Zijns toorns bestaan?*
4. Die voor een ander voldeed, zou ook zijn voldoening en gerechtigheid aan die andere, door ene almachtige en hartveranderende genade, moeten deelachtig maken, zo ze hem te stude zou komen. Nu, geen bloot mens kan dat doen. Op zijn best kan hij slechts planten natmaken, maar God alleen geeft de wasdom, 1 Kor. 3 : 5.

Vraag. Maar zou een engel onze borg niet kunnen zijn? Immers de engelen zijn sterke helden. Een engel versloeg in het leger der Syriërs, ten tijde van koning Hiskia, honderd en vijf en tachtigduizend man, Jes. 37 : 36.

Antwoord.

1. Geenszins. De engelen hebben geen kracht om de last des eeuwige toorns Gods tegen de zonde te kunnen dragen, en andere creaturen daarvan te verlossen, Openb. 5 : 2, 3: *En ik zag een sterken engel, uitroepende met ene grote stem: Wie is waardig het boek te openen en zijn zegelen open te breken? En niemand in den hemel, noch op de aarde, noch onder de aarde kon het boek openen, noch hetzelfde inzien.*
2. De engelen hebben die hoge waardigheid niet, om als Borg voor God te verschijnen, Jerem. 30 : 20: Ook kunnen zij de flonkerende luister van Gods driemaal heilig aangezicht niet verdragen; zij moeten er zich voor verbergen en bedekken, Jes. 6 : 2, 3.
3. De engelen hebben geen lichamen om de straf te kunnen dragen. En God wil aan geen ander schepsel, dan de mens is, de schuld straffen die de mens gemaakt heeft. De Borg moet onze Broeder zijn, gelijk de lossers onder de wet bloedvrienden waren.

Vraag. Wie is machtig om Borg voor de zondaar te zijn?

Antwoord. Alleen de Heere Jezus Christus, Dien de Schrift uitdrukkelijk: noemt de Borg, Jer. 30 : 21; De Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2 : 5 ; De Borg des Verbonds, Hebr. 7 : 22.

Vraag. Bewijst eens dat Christus een Borg is, Die aan God kan voldoen?

Antwoord:

1. God heeft Hem Zelf gesteld om Borg te zijn, en in Zijn Borgtocht genoeg genomen, Jer. 30:21: *En Zijn Heerlijke zal uit Hem zijn, en Zijn Heerser uit het midden van Hein voortkomen, en Ik zal Hem doen naderen, en Hij zal tot Mij*

genaken; want wie is Hij, die met Zijn hart Borg woude om tot Mij te genaken? spreekt de Heere.

2. Deze Borgtocht krenkt Gods gerechtigheid niet, maar is iets 't welk God geopenbaard heeft, door het evangelie boven de wet, Rom. 3 : 21: *Maar nu is de Rechtvaardigheid Gods geopenbaard geworden zonder de Wet, hebbende getuigenis van de Wet en de Profeten.* Hier toont de Apostel, dat zulk een tussenkomende gerechtigheid van een Borg wel niet volgt uit de inhoud van de Wet, maar dat ze tegelijk daar niet tegen strijdt, dewijl ze getuigenis heeft van de Wet en de Profeten. Dus wordt de Wet niet onteerd als haar eis van gehoorzaamheid en 't dragen der straffen volkomen wordt genoeggedaan.
3. De Heere Christus is Meester van Zijn Eigen leven, omdat Hij Waarachtig God is, Joh. 10 : 17, 18: *Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits Ik Mijn leven aflegge, opdat Ik hetzelfde wederom neme. Ik heb macht hetzelfde af te leggen en heb macht hetzelfde wederom aan te nemen.* Die daarom vrijwillig Zijn leven verpandde om Borg te zijn voor Zijn volk, Psalm 40 : 8, 9: *Toen zeide Ik: Zie Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen, en Uw wet is in 't midden Mijns ingewands.*
4. Deze Borgtocht strekt tot niemands ongelijk of schade, maar veel eerder tot bestwil van 't gemeen, zowel als tot vertoning van Gods heerlijkheid, Ef. 1 :3, 6: *Gezegend zij de God, en de Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met al geestelijke zegeningen in den hemel in Christus. Tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welken Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde.*
5. Christus daarenboven is machtig om de zondaar tot een betere staat te brengen, Hebr. 5: 9: *Geheiligd zijnde is Hij allen die Hem gehoorzaam zijn, een oorzaak der eeuwige zaligheid geworden.*

Vraag. Aan wien moest de genoegdoening geschieden?

Antwoord. Aan de Godheid of de ganse aanbiddelijke Drie-eenheid, Wiens beeld geschonden, Wiens wet overtreden en Wiens verbond verbroken was, en zo heeft Christus als God aan Zichzelf ook voldaan; doch in 't bijzonder komt hier de Vader naar de huishouding der genade voor, aan Wien Christus in die tijd, als Borg heeft voldaan, 2 Kor. 5 : 18, 19, 21.

Vraag. Hoe is de Vader aan te merken in de genoegdoening?

Antwoord. In de betrekking van een Rechter, Die gezeten is op de troon om recht en gerechtigheid te oefenen, kunnende de zondaar niet ongestraft laten of dezelve tot Zijn gemeenschap aannemen, tenzij alvorens het recht der wet vervuld en aan Zijn geschonden majesteit genoeg gedaan woude, Psalm 7 : 12: *God is een rechtvaardig Rechter.* Psalm 89 : 15: *Gerechtigheid en gericht zijn de vastheid Zijns troons.*

Vraag. Hoe is die voldoening, in Christus te verstaan?

Antwoord.

1. Deze voldoening is niet te verstaan:
 - a. Als een kwijtschelding zonder betaling, hetzij van de schuldlige, hetzij van den Borg; want zulk een kwijtschelding kan met het ambt dat God bekleedt, als Rechter en Zijn hoogste Rechtvaardigheid niet bestaan, Gen. 18 : 25: *zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen?*

- b. Noch als een gunstige aanneming; welke naast aan de kwijtschelding komt, zodat de schuldeur van duizend gulden slechts een penning ontvangt. Nee, de Heere eist betaling van alles wat de mens Hem schuldig is, Matth. 18 : 34.
 - c. Noch van een bepaalde betaling, waardoor bepaaldelijk al datgene daar gesteld wordt, dat men schuldig is, dewijl onze Borg niet alle straffen aan Zich toegelaten heeft, bijvoorbeeld geen doofheid, geen pest, noch andere straffen, in Deut. 28 : 35 gemeld, noch onze geestelijke dood, noch de eeuwigheid der helse straf en andere ongeschikte gevolgen daarvan.
2. Maar de voldoening is in dezer voege te verstaan, dat de Borg evenzoveel of iets dat evenwichtig was, als in de verplichting is, heeft betaald, hetwelk God volgens Zijn rechtvaardigheid niet gehouden is aan te nemen en derhalve wordt er in de voldoening een gunst en genade vereist, waardoor het strenge recht niet aangedrongen wordt.

Vraag. Welke is de rantsoenprijs, die Christus heeft opgebracht?

Antwoord.

1. De rantsoenprijs is niet:
 - a. De wezenlijke heiligheid Zijner Goddelijke natuur; want op generlei wijze kan die de onze worden, tenzij wij God Zelf en met God verenigd, ja één worden.
 - b. Ook niet de oorspronkelijke gerechtigheid Zijner menselijke natuur; want die hoedanigheid werd in de Middelaar vereist, zou Hij als Priester voor ons tot God genaken, Hebr. 7 : 26.
2. Maar Zijn verworven gerechtigheid; welke uitmaken:
 - a. Zijn lijden, dood, bloed, striemen en wonden, waardoor Hij ons heeft vrijgekocht van de vloek, die wij door onze zonden over ons gebracht hebben, Jes. 53 : 5: *De straf die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden.* 1 Petrus 1 : 18, 19: *Gij zijt verlost door het dierbaar bloed van Christus, als eens onbestraffelijken en onbevleeten Lams.*
 - b. De gehoorzaamheid van Zijn leven en wandel, waardoor Hij de wet Gods aan welks onderhouding het leven beloofd werd, in onze plaats volbracht heeft, Rom. 5 : 19: *Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien enen mens te weten Adam, velen tot zondaars zijn gesteld geworden alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén te weten Christus, velen tot rechtvaardigen gesteld worden.* En Matth. 3 : 15: *Jezus zeide tot hem, laat nu af; want aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen.*

Vraag. Wat merkt gij omtrent deze tweeërlei gerechtigheid aan?

Antwoord.

1. Dat deze beide in de genoegdoening volstrekt noodzakelijk zijn, want door Zijn lijden ontheft Hij ons van de vloek, Gal. 4 : 4, 5, en door Zijn gehoorzaamheid schenkt Hij ons het recht ten eeuwige leven, Rom. 8 : 4.
2. Dat men niet te nieuwsgierig of vermetel deze beiden van elkaar moet scheiden, alsof de Middelaar alleen door de eerste ons van strafschuld zou verlossen en voor dezelve genoeg gedaan hebben en door de laatste alleen zou verworven hebben het recht ten eeuwige leven; want dus zou men de lijdelijke

gehoorzaamheid beroven van de waardigheid van verdienen en de dadelijke van te voldoen, daar de voldoening en verdiensten niet verschillen in de zaak, vermits aan dengene die door voldoening verlost wordt van de strafschuld, even daardoor tegelijk hersteld wordt het recht ten leven.

3. Dat deze rantsoenprijs voldoende en evenwichtig was met de verplichting, zodat, al bewees God Zijn genade aan de zondaar met hem een Borg te geven, echter geen gunst aan het losgeld, of de Middelaar Zelve geschied is; want de strafschuld dergenen die verlost moesten worden was oneindig. Hiertegen heeft Christus de prijs van een oneindige waardij opgebracht, waardoor de Vader volkomen is genoeggedaan, Kol. 2:14. Dat getuigde Hij in Zijn dood, als roepende Joh. 19 : 30: *Het is volbracht.*

Vraag. Voor wie heeft Christus genoeg gedaan?

Antwoord.

1. Niet voor engelen, want:
 - a. De goeden hebben geen Middelaar nodig, als zijnde in hun volmaaktheid staande gebleven.
 - b. De kwaden zijn buiten alle hoop van verlossing gesteld, en worden bewaard met eeuwige ketenen der duisternis, tot het oordeel, 2 Petrus 2 : 4.
2. Niet voor alle mensen, maar alleen voor de uitverkorenen die aan Christus van de Vader gegeven zijn, Joh. 17 : 23.

Vraag. Bewijst dat Christus niet voor alle mensen, maar voor de uitverkorenen alleen heeft voldaan?

Antwoord.

1. Deze voldoening wordt uitdrukkelijk bepaald tot velen, Matth. 20 : 28; dewelken elders genoemd worden Zijn volk, Matth. 1 : 21; Zijn schapen, Joh. 10 : 15; Zijn gemeente, Handel. 20 : 28; Zijn lichaam, Ef. 5 : 25; Zijn vrienden, Joh. 15 : 33.
2. Deze voldoening is verknocht met Zijn voorbidding, welke zekerlijk alleen tot de uitverkorenen behoort, Joh. 6 : 9: *Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn Uwe.*

Vraag. Hoe verder?

Antwoord.

3. Ook vloeit Zijn voldoende offerande uit de allerhoogste liefde van God, die men tot geen verworpelingen kan uitstrekken, Rom. 8 : 31, 32: *Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Die ook Zijn Eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven.* En Rom. 5 :8: *Maar God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren.*
4. Verder volgt uit Christus' voldoening alle zaligmakende genade en de eeuwige heerlijkheid zelve, welke immers aan de uitverkorenen alleen eigen zijn, Rom. 5 : 9, 10. *Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij vijanden zijnde met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde behouden worden door Zijn leven,* en Rom. 8 : 32: *Hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?*

5. Eindelijk, gelijk uit een algemene voldoening van Christus zoveel en grote ongerijmdheden volgen, zo wordt de mens zelf daardoor veel meer als God of Christus tot een oorzaak van zijn eigen dadelijke zaligheid gemaakt.

Vraag. Wat zegt gij op die plaatsen, in welke Christus gezegd wordt voor allen gestorven te zijn, als Rom. 5 : 18, 2 Kor. 5 : 15, 1 Tim. 2 : 6 en elders?

Antwoord. 't Blijkt uit de samenhang, of uit hetgeen van die allen gezegd wordt, dat het woord allen betekent allen die volgens de gift des Vaders tot Christus als hun hoofd behoren, of dat anders het woord allen gesteld wordt voor allerlei mensen, zonder enig onderscheid van tijden, plaatsen, geslachten, ouderdom en staat. Dus vindt men het woord gebruikt in Exod. 9 : 6: *Al het vee der Egyptenaren stierf.* Matth. 4 : 23: *Jezus genas alle ziekte en alle kwale onder het volk.* Hand. 10 : 12: *Petrus zag al de viervoetige dieren der aarde in een linnen laken.*

Vraag. Maar wat dunkt u van die teksten, in welke de genoegdoening wordt uitgestrekt tot de wereld?

Antwoord.

1. Soms tijds betekent het woord wereld het menselijk geslacht in tegenstelling van de engelen, zonder dat juist alle mensen hoofd voor hoofd bedoeld worden; dus Joh. 3 : 16: *Alzo lief heeft God de wereld gehad.* 2 Kor. 5 : 19: *God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende.* Joh. 1 : 29: *Zie, het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegdraagt.*
2. Soms tijds de uitverkorenen uit de wereld in tegenstelling van die verloren gaan. Dus Joh. 17 : 23: *Opdat de wereld bekenne dat Gij Mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt gelijk Gij Mij liefgehad hebt.* 1 Tim. 3 : 16: *Is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld.*
3. Soms tijds de uitverkorenen in tegenstelling of van de Joden alleen, óf van de leraren, óf van de gelovigen van die tijd, in welke de Apostelen leefden en schreven. Dus Rom. 11 : 12: *Indien hun val de rijkdom is der wereld.* 1 Joh. 2 : 2: *En Hij is een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor, (de zonden) der gehele wereld.* Weshalve uit dergelijke teksten geen gevolg kan getrokken worden, dat Christus voor allen gestorven is.

Vraag. Maar leest men niet 2 Petrus 2 : 1: *Ook den Heere Die hen gekocht heeft verloochenende, en een haastig verderf over zichzelf brengende.* Verloochenaars waren dan ook gekocht van de Heere Jezus?

Antwoord. De tekst spreekt niet van alle mensen, want allen komen ze tot deze staat niet. Het woord kopen geeft gans geen bewijs voor een algemene verzoening door Christus' dood. Want men koopt dingen tot verscheiden gebruik, men koopt vaten tot een verachtelijk gebruikt, en ook tot sieraad. Men koopt slaven om ze in vrijheid te stellen en men koopt slaven om ze tot het geringste werk te gebruiken. Men koopt ezels om pakken te doen dragen. Dus waren deze valse leraars gekocht van de Heere, Die hier niet Kurios, Heere, Eigenaar, maar Huisheer genoemd wordt, tot het huiswerk in Zijn huis, in de kerk tot leraren, welk ambt zij misbruiken en werden valse profeten. De Heere Jezus heeft door Zijn dood recht gekregen over alles, Hebr. 1 : 2. De Heere heeft alles Zijn voeten onderworpen, 1 Kor. 15 : 28. Zo waren deze leraren mede onder Zijn gebied; Hij had hen mede gekocht om ze tot Zijn dienst, tot nut der uitverkorenen te gebruiken als slaven, als ezels, maar niet tot zijn kinderen. Ziet Psalm 68 : 19: *Gij zijt opgevaren in de hoogte, Gij hebt de gevangenis gevankelijk weggevoerd. Gij hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen.*

Vraag. Wat is het einde van deze genoegdoening Christi?

Antwoord. Het einde waartoe deze genoegdoening strekt is:

1. Deels tot betoning van Gods hoogste rechtvaardigheid. Dus zegt de belijdenis: zo heeft dan God Zijn rechtvaardigheid bewezen tegen Zijn Zoon, als Hij onze zonden op Hem gelegd heeft, Rom. 3 : 25: *Welken God voorgesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijne rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die tevoren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods.*
2. Deels tot betoning van Zijn barmhartigheid tot onze behoudenis. Dus vervolgt het artikel: En heeft uitgestort Zijn goedheid en barmhartigheid over ons, die schuldig en der verdoemenis waardig waren, voor ons gevende Zijn Zoon in de dood door een volkomen liefde, en Hem opwekkende tot onze rechtvaardigmaking, opdat wij door Hem zouden hebben de onsterfelijkheid en het eeuwige leven. Rom. 5 : 8, 10: *Maar God bevestigt zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren. Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde behouden worden door Zijn leven.*

Vraag. Wat zegt het, dat God ten bewijze van zijn rechtvaardigheid onze zonden op Zijn Zoon gelegd heeft?

Antwoord. Dat Christus onze zonden gedragen heeft als een slachtoffer en als een vloek in onze plaats, Jes. 53 : 4: *Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen en onze smarten heeft Hij gedragen;* 2 Kor. 5 : 21: *Dien die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt;* Gal. 3 : 13: *Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons.*

Vraag. Hoe blijkt dit meer?

Antwoord.

1. Dit blijkt uit plaatsen, die uitdrukkelijk getuigen, dat Christus om ons, voor ons en om onze zonden geleden heeft. Zie Rom. 4 : 25: *Welke overgeleverd is om onze zonden.* Rom. 8 : 32: *Maar heeft Hem voor ons allen overgegeven.* Hebr. 2:9: *Opdat Hij door de genade Gods voor allen den dood smaken zoude.* 1 Petrus 3 : 18: *Christus heeft ook eens voor de zonde geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen.*
2. De Schrift stelt Hem duidelijk voor als de Borg en Losser Die het rantsoen of losgeld voor ons betaald heeft, Job. 19 :25: *Mijn Verlosser leeft.* Hebr. 7 : 22: *Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden.* Matth. 20 : 28: *De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.* 1 Tim. 2 : 6: *Die Zichzelven gegeven heeft tot een rantsoen voor allen,* wordende in de laatste teksten het woord anti gebruikt, dat onbetwistelijk in iemands plaats betekent. Men zie Matth. 2 : 22, Cap, 5 : 38, Luc. 11 : 17 en elders.
3. Eindelijk wordt ons als vruchten van Christus' opoffering in Zijn lijden voorgesteld de reinigmaking onzer zonden., Hebr. 1 : 3. De verzoening door dezelve, 1 Joh. 2 : 2. De verlossing, Gal. 3 : 13. De genezing en vrede, Jes. 53 : 5. De zaligheid zelve, Ef, 5 : 23, welke al tezamen krachtige blijken zijn van eens volbrachte voldoening.

Vraag. Wat merkt u aan tot besluit van dit leerstuk?

Antwoord. Ik weet niet krachtiger dan met de zalige Witsius: Dit zijn de geduchte verborgenheden van onze godsdienst, *die van de tijden der eeuwen verzwegen zijn geweest, maar nu geopenbaard zijn en door de profetische Schriften naar 't bevel des eeuwige Gods, tot gehoorzaamheid des geloofs onder de heidenen bekend gemaakt*, Rom. 16 : 25, 26. Hieruit blijkt klaar de Goddelijkheid van 't Christendom. Wat verstand van mensen of van engelen, zou zo verborgen, zo verheven, zo zeer alle begrip van alle schepselen te boven gaande dingen hebben kunnen bedenken? Wat een aanbiddelijke wijsheid, rechtvaardigheid, waarheid, goedheid en menselijkheid Gods openbaart zich in het vinden, geven, voltrekken, van dit middel onzer zaligheid. Wie zou deze dingen in het licht des Geestes bespiegelende, niet uitbreken in de lof van de Grote God, o diepte des rijkdoms van Gods wijsheid en kennis! O, verborgenheid in welke de engelen begerig zijn in te zien! Ere zij de Vader, Die zodanige Borg ons heeft verwekt, toegestaan, gegeven! Ere zij de Zoon, Die Zich met menselijk vlees bekleed heeft, het Borgschap voor ons zo gewillig, zo geduldig, zo standvastig waargenomen heeft! Ere zij de Heilige Geest, die aan ons is een bekendmaker, getuige, onderpand van zo grote gelukzaligheid! Welkom Christus Jezus, waarachtig en eeuwig God, waarachtig en Heilig Mens, beiden tegelijk behoudende de eigenschappen van beide naturen in enigheid des Persoons. U erkennen wij, U dienen wij, tot U nemen wij onze toevlucht; aan Uw voeten vallen wij neder, uit Uw hand alleen verwachten wij de zaligheid. Gij zijt de Zaligmaker. Uw eigendom willen wij zijn en zijn het door Uw genade en zullen het blijven in eeuwigheid. U kenne, U erkenne, U aanbidde met ons en door U worde alzo behouden de ganse wereld Uwer uitverkorenen. Dit is de som van ons geloof, van onze hoop, van onze wens! Amen.

ARTIKEL 21

Van de verzoening van ons met God door Christus als Hogepriester door Zijn lijden en sterven.

Wij geloven, dat Jezus Christus een eeuwige Hogepriester is met ede, naar de ordening van Melchizedek, en Zichzelf in onze naam voor Zijn Vader gesteld heeft, om Zijn toorn te stillen met volle genoegdoening, Zichzelf opofferende aan het hout des kruises en vergietende Zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden, gelijk de Profeten hadden voorzien. Want daar is geschreven, dat de straf op de Zone Gods gelegd is, opdat wij vrede hadden, en dat wij door Zijn wonden genezen zijn; dat Hij ter dood geleid is als een lam; onder de kwaaddoeners gerekend; en als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus hoewel hij Hem onschuldig verklaard had. Zo heeft Hij dan betaald, dat Hij niet geroofd had, en heeft geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen; en dat zowel in Zijn lichaam als in Zijn ziel, gevoelende de schrikkelijke straf, die onze zonden verdiend hadden, zodat Zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds, op de aarde aflopende. Hij heeft geroepen: Mijn God, mijn God! waarom hebt u Mij verlaten! en heeft dat alles geleden tot vergeving onzer zonden. Daarom zeggen wij wel terecht met Paulus dat wij niet anders weten, dan Christus en Dien gekruist; wij achten het al voor drek, om de uitnemendheid der kennis van onze Heere Jezus Christus; wij vinden allerlei vertroosting in Zijn wonden, en hebben niet van node enig ander middel te zoeken of te verzinnen, om ons met God te verzoenen, dan alleen deze enige offerande, eenmaal gedaan, door welke de gelovigen in eeuwigheid volmaakt worden. Dit is ook de oorzaak, waarom Hij door de engel Gods genaamd is Jezus, dat is, Zaligmaker, overmits Hij Zijn volk verlossen zou van hun zonden.

Vraag. Welke zijn de bijzondere namen van de Middelaar?

Antwoord. Jezus Christus; de naam Jezus is een Hebreeuwse; de naam Christus een Griekse.

Vraag. Waarom draagt de Middelaar beide een Hebreeuwse en Grdekse naam?

Antwoord. Deze zijn zeer gepast, dewijl Hij een Zaligmaker moest zijn beide van Joden en Heidenen, Luc. 2 : 32: *Een Licht tot verlichting der Heidenen, en tot heerlijkheid Uws volks Israël*, Jes. 49 : 6.

Vraag. Wat betekent de naam Jezus?

Antwoord. Behouder, Heiland, Zaligmaker, Matth. 1 : 21: *En zij zal een Zoon baren, en gij zult Zijn Naam heten Jezus; want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.*

Vraag. Wanneer is Hem die naam gegeven?

Antwoord. Niet bij geval maar door Gods bijzonder bestuur. Eerst door de engel tot Maria, Luc. 1 : 31, daarna plechtig op de dag Zijner besnijdenis, Luc. 2 : 21: *En als acht dagen vervuld waren, dat men het Kindeken besnijden zoude, zo werd Zijn naam genaamd Jezus, welke genaamd was van den engel eer Hij in het lichaam ontvangen was.*

Vraag. Was dit van tevoren voorspeld?

Antwoord. Ja, want de Messias wordt sprekende ingevoerd, Jes. 49 : 1: *De Heere heeft mij geroepen van den buik aan, van mijn moeders ingewand af heeft hij Mijn naam gemeld.*

Vraag. Hebben ook andere personen dezen naam gedragen?

Antwoord. Ja toch. Josephus de Joodse geschiedschrijver spreekt onder anderen van een Jezus, de zoon van Ananus, die zeven jaren en vijf maanden de verwoesting van Jeruzalem voorspelde en eindelijk in de belegering door een steen getroffen, onder een ijselijk geroep: wee de stad! wee den tempel! wee den volke! den geest gaf. Ook spreekt Gods Woord van een Jezus die genaamd was Justus, een medearbeider van Paulus, Kol. 4 : 11. En van een zekeren tovenaer, een Jood wiens naam was BarJezus, dat is, de zoon van Jezus, Hand. 13 : 6. Bijzonderlijk leest men van doorluchtige mannen onder het Oude Testament, die deze naam gedragen hebben.

Vraag. Wie zijn deze?

Antwoord. Jozua, de zoon van Nun, die Israël geleid heeft in de bezitting van het land Kanaän., Joz. 1 : 1. Jozua, de zoon Jozadaks, de Hoge priester, die het Joodse volk uit de droevige gevangenis van Babel verlost, en naar hun eigen land wedergebracht heeft, Ezr. 3:2. Jesaja uit Koninklijk geslacht voortgesproten, Jes. 1 : 1.

Vraag. Maar heeft die Zaligmaker deze naam niet op een voortreffelijker wijze gedragen als deze mannen?

Antwoord. Ja toch. Deze droegen die naam ten hoogste als voorbeelden van Christus. Maar Gods Zoon draagt die Naam als het ware tegenbeeld van die alle, Hand. 5 : 31: *Dezen heeft God door Zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker, om Israël te geven bekering en vergeving der zonden.*

Vraag. Wat ziet gij in deze naam?

Antwoord.

1. 't Is een naam van Majesteit en eer, die een persoon wordt gegeven aan wie wij een bijzondere eerbied schuldig zijn, Phil. 2 : 10: *Opdat in den naam van Jezus zich zou buigen alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn.*
2. 't Is een naam van verwondering, want zij drukt uit een wonderlijk Persoon, Die de grote zaligheid op een zo wonderbare wijze heeft verdiend, en tot verwondering van engelen en mensen aan rampzalige zondaren toepast. Jesaja daarop ziende, zegt, Cap. 9 : 5: *Men noemt Zijn Naam Wonderlijk!*
3. 't Is een beminnelijke naam voor de zondaar die het leven buiten zichzelf in Christus zoekt, Hoogl. 1 : 3: *Uw naam is een olie die uitgestort wordt.* De oudvader Bernardus roept er over uit: Geen gezang is lieflijker, geen gehoor vermakelijker, geen gedachten genoeglijker als Jezus de Zoon Gods. Augustus had er zoveel achting voor dat hij elders zegt: Indien gij schrijft het behaagt mij niet, indien ik Jezus daar niet lees. Indien gij met mij spreekt, 't smaakt mij niet, tenzij Jezus daarin gehoord worde; want Jezus is honing in de mond, gekweel in de oren en blijdschap in het hart. Hoogl. 5 : 16: *Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk.*
4. 't Is een naam van sterkte. Niemand kan ze in kracht dragen dan de sterke God, Die machtig is volkomen zalig te maken die door Hem tot God gaan, Hand. 4 : 12: *De zaligheid is in geen anderen; want er is ook onder den hemel*

geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.

Vraag. Is er in de naam Jezus zoveel meer kracht dat men een bijzondere eerbied aan deze boven andere namen van de Middelaar en God Zelf bewijzen moet, omdat Paulus zegt, Fil. 2 : 10: *Dat in de naam Jezus zich buigen zou alle knie?*

Antwoord. Geenszins.

1. De Apostel spreekt hier van geen lichamelijke kniebuiging; maar van een oneigenlijke kniebuiging, welke vallen kan ook in de geesten die in de hemel, en ook onder de aarde zijn, bestaande in een algemene onderwerping aan Jezus, Jes. 45 : 23: *Ik heb gezworen bij Mijzelven, daar is een woord der gerechtigheid uit Mijn mond gegaan, en het zal niet wederkeren; dat Mij alle knie zal gebogen worden, alle tong Mij zal zweren.*
2. Ook ziet hier de Apostel niet zozeer op de naam, maar op die Persoon daardoor betekend en deszelfs waardigheid, aan Wien de Vader in Zijn verhoging een naam gegeven heeft, welke boven allen naam is, vers 9. Hand. 4 : 12.

Vraag. Waarom wordt de Zone Gods Jezus, dat is Zaligmaker genoemd?

Antwoord. Omdat Hij ons zalig maakt en van onze zonden verlost; daar benevens dat bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is, Psalm 68 : 21: *Die God is onze zaligheid, Sela! Die God is ons een God van volkomen zaligheid;* Handel. 4 : 12 : *En de zaligheid is in geen Ander;* 1 Joh. 4 : 14: *En wij hebben het aanschouwd en getuigen, dat de Vader Zijn Zoon gezonden heeft tot een Zaligmaker der wereld.*

Vraag. Welke is de andere naam van de Middelaar?

Antwoord. De naam Christus.

Vraag. Wat betekent deze naam?

Antwoord. Deze betekent Gezalfd en komt overeen met de naam Messias, waarmede de Middelaar in het Oude Testament genoemd wordt; Joh. 1 : 42: *Wij hebben gevonden den Messias; hetwelk is, overgezet zijnde, de Christus;* Joh. 4 : 25 : *De vrouw zeide tot Hem: ik weet dat de Messias komt, Die genaamd wordt Christus.*

Vraag. Wat voor personen werden onder het Oude Testament gezalfd?

Antwoord.

- ? Profeten, 1 Kon. 19 : 16, Psalm 105 : 15,
- ? Priesters, Exodus 30 : 30, Lev. 6 : 22 en
- ? Koningen, 1 Kon. 19 : 15, 16, 1 Sam. 24 : 7, 11.

Vraag. Wat gaf deze zalving te kennen?

Antwoord.

1. Dat deze personen Gode aangenaam en wettig verkoren waren.
2. Dat zij gewillig en bekwaam zouden gemaakt worden om hun ambt te bedienen.
3. Dat zij zouden strekken tot levendige schilderijen van de beloofde Messias, den Gezalfd des Heeren.

Vraag. Is Christus gezalfd tot de bediening van deze drie ambten?

Antwoord. Ja toch. Tot Profeet, Deut. 18 : 15: *Een Profeet uit het midden van u, uit uw broederen, als mij, zal u de Heere uw God verwekken: naar Hem zult gij horen.* Tot Priester, Psalm 110 : 4: *De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen; Gij zijt Priester in der eeuwigheid, naar de ordening Melchizédeks.* Tot Koning, Psalm 2 : 6: *Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Door voorverordining van eeuwigheid. De Vader heeft Hem verordineerd, en geroepen om Middelaar te zijn, eer de wereld was, Hebr. 5 : 5: *Alzo ook Christus heeft Zichzelven niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd.* 1 Petrus 1 : 20: *Dewelke wel voorgedend is geweest voor de grondlegging der wereld.*
2. Door dadelijke bekwaamaking in de tijd, waar de Middelaar van spreekt, Jes. 61 : 1: *De Geest des Heeren is op Mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen der zachtmoedigen; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis.*

Vraag. Toont eens dat de Zaligmaker deze naam op een veel heerlijker wijze droeg als de profeten, priesters, koningen onder het Oude Testament?

Antwoord.

1. Zij droegen die naam ten hoogste als voorbeeld van Christus; maar Gods Zoon draagt die naam als het tegenbeeld van allen.
2. Zij werden slechts gezalfd van mensen; maar de Zaligmaker is onmiddellijk van God Zijn Vader gezalfd, Psalm 45:8: *Daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugdeolie boven uw medegenoten.*
3. Zij werden alleen met uiterlijke lichamelijke olie gezalfd, maar de Zaligmaker is gezalfd met inwendige olie van de Heilige Geest, Hand. 10 : 38: *Belangende Jezus van Nazareth, hoe Hem God gezalfd heeft, met den Heiligen Geest en met kracht.*
4. Zij ontvingen de Geest Gods spaarzaam; maar Jezus is gezalfd met de Heilige Geest op een overvloedige wijze zonder mate, Joh. 3 : 34. *God geeft Hem de Geest niet met mate.*
5. De zalving van deze werd bepaald tot hun personen, maar de zalving van Christus spreidt zich uit over al Zijn volk en daalt van Hem neder als het Hoofd op al zijn geestelijke ledematen, Joh. 1 : 16: *Uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen genade voor genade.* Verg. Psalm 123 : 2, 3.

Vraag. Is 't noodzakelijk ten aanzien van ons dat Christus deze drie ambten bekleedde?

Antwoord. Ja toch.

1. Wij zijn van nature verduisterd in 't verstand, Ef. 4:18. Dus moest onze Zaligmaker een Profeet zijn, om ons den weg der Zaligheid te verkondigen, Joh. 4 : 25: *De vrouw zeide tot Hem: Ik weet dat de Messias komt, Die genaamd wordt Christus, wanneer Die zal gekomen zijn, zo zal Hij ons alle dingen verkondigen.*
2. Wij zijn vijanden Gods, door de zonde, Rom. 8 : 7. De Zaligmaker moest een Hogepriester zijn, om de vijandschap weg te nemen door een genoegzame

offerande, Hebr. 2 :17: Opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen.

3. Wij zijn onbekwaam om tot God weder te keren, en ons zelve te bestieren. De Zaligmaker moest een machtig Koning zijn, om ons tot Gods gemeenschap over te brengen, en van de heerschappij des duivels te verlossen, Joh. 8 : 36: *Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn.*

Vraag. Hoe spreekt onze belijdenis van deze drie ambten?

Antwoord.

1. Van Zijn Profetisch ambt, als 't Hoofd van alle leraren Art. 32.
2. Van Zijn Koninklijk ambt, als de Opperste Bestierder Zijner Kerk. Art. 27, 29, 31.
3. Van Zijn Priesterlijke bediening, als het middel onzer verzoening met God, Art. 46.

Vraag. Is die orde natuurlijk, dat de behandeling van het Priesterambt in onze belijdenis voorafgaat?

Antwoord. Ja toch. Want Christus' Priesterambt is de grondslag van de andere twee. Als Profeet kon Hij de Zaligheid niet verkondigen, tenzij Hij dezelve als Priester eerst had verworven. Als Koning kon Hij ons in Zijn Koninkrijk niet inbrengen, tenzij Hij een offerande voor onze zonde geworden was.

Vraag. Hoeveel daden maken zijn Opperpriesterschap uit?

Antwoord. Twee: Zijn opoffering en voorbeding.

1. Van Zijn opoffering lezen wij Jes. 53 : 10: *Als Zijn ziel zich tot een schuldoffer zal gesteld hebben, zo zal Hij zaad zien.* Hebr. 10:10: *In welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams van Jezus Christus éénmaal geschied.*
2. Van Zijn voorbeding, Rom. 8 : 34: *Die voor ons bidt*, Hebr. 7 : 25: *Alzo Hij altoos leeft om voor ons te bidden.*

Vraag. Welke orde houdt de belijdenis omtrent deze daden?

Antwoord. Zij spreekt van de opoffering in dit artikel en van Zijn voorbeding treffelijk en dierbaar, Art. 26, na verscheidene zaken, welke aan Zijn offerande vast zijn of daar uit volgen, tussenbeiden gevoegd te hebben.

Vraag. Wat is dan de inhoud van dit artikel?

Antwoord. De leer van onze verzoening met God door Christus, als Hogepriester door Zijn lijden en sterven.

Vraag. Wat dunkt u van deze stof?

Antwoord. Zij wekt ons op dat wij deze Priester en Zijn offerande in het geloof beschouwen, 1 Petrus 2 : 7: *U dan die gelooft is Hij dierbaar.* Wonderlijke dingen had Paulus in de derde hemel gezien; nochtans was hij zo vergenoegd niet of hij wenste doorgaans Jezus als gekruist te zien. Zo'n wonderlijk Persoon de Christus is, zo wonderbare verborgenheden vinden wij in Zijn lijden. Men ziet er in een spiegel van de Goddelijke macht. De Overwonnene door ellende, overwint zijn vijanden. Door angsten der hel sluit Hij de hel en als Hem de hemel troost weigert, neemt Hij voor ons de hemel in. Hij lijdt voor hen, die Hem deden lijden. Hij sterft als vriend voor die

Zijn vijanden waren. Het is veel dat de zon der natuur opgaat over bozen, maar het is veel meer dat de Zon der gerechtigheid ondergaat voor goddelozen. Onze zonden waren Zijn wonden; Zijn striemen onze genezing en vrede. Hierom, heilige broeders, die de hemelse roeping deelachtig zijt, aanmerkt de Apostel en Hogepriester onzer belijdenis. Hebr. 3 : 1.

Vraag. In hoeveel delen wordt dit Artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen. 't Eerste handelt van de leer; 't tweede van 't gebruik dezer leer.

1. Ten aanzien van de leer wordt ons voorgesteld:
 - a. In wat hoedanigheid de Eigen Zoon van God geleden heeft. Wij geloven dat Jezus Christus een eeuwige Hogepriester is met ede naar de ordening Melchizédéks.
 - b. Wat Hij gedaan of geleden heeft:
 - i. Voorgesteld in deze voege: En heeft Zichzelf in onze naam voor Zijn Vader gesteld om Zijn toorn te stillen met volle genoegdoening, Zichzelf opofferende aan het hout des kruises en Zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden, gelijk de profeten hadden voorzegt.
 - ii. Aangedrongen met teksten der Schriftuur: Want daar is geschreven dat de straf op de Zoon van God gelegd is, opdat wij vrede hadden, en dat wij door Zijn wonden genezen zijn; dat Hij ter dood geleid is, als een Lam, onder de kwaaddoeners gerekend.
 - c. Nader verklaard, ten aanzien:
 - i. Van de wijze op welke. En als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had, zo heeft Hij dan betaald, wat Hij niet geroofd had en heeft geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen.
 - ii. Van de delen, waarin. En dat zowel in Zijn lichaam, als in Zijn ziel.
 - iii. Van de ontzaggelijke zwaarte. Gevoelende de schrikkelijke straffen die onze zonden verdiend hadden, zodat Zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds op de aarde aflopende. Hij heeft geroepen: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?*
 - iv. Van het einde, waartoe. En heeft dat alles geleden tot vergeving der zonden.
2. Ten aanzien van het gebruik dezer leer, ziet men:
 - a. Dat er eerst betoogd werd:
 - i. Wat achting wij de Heere Jezus schuldig zijn. Daarom zeggen wij wel ten rechte met Paulus, dat wij niet anders weten dan Christus, en Dien gekruist: Wij achten 't al voor drek om de waardigheid der kennis onzes Heeren Jezus Christus.
 - ii. Wat troost wij uit Zijn lijden trekken. Wij vinden allerlei vertroosting in Zijn wonden.
 - b. Daarna dat wij geen ander middel van node hebben om zalig te worden. En hebben niet van node enig ander middel te zoeken of te versieren, om ons met God te verzoenen, als alleen deze enige Offerande eenmaal gedaan, door welke de gelovigen in eeuwigheid volmaakt worden. Dit is ook de oorzaak, waarom Hij door de engel

Gods genoemd is Jezus, dat is Zaligmaker, overmits Hij Zijn volk verlossen zou van hun zonden.

Vraag. Wie heeft voor onze zonden geleden?

Antwoord. Jezus Christus, Luc. 24 : 26: *En moest de Christus niet deze dingen lijden?*

Vraag. In wat hoedanigheid heeft Christus geleden?

Antwoord. Als Priester: Dien het niet alle dagen nodig was, gelijk de Hogepriesters, eerst voor zijn eigen zonden slachtofferen op te offeren, daarna voor de zonden des volks; want dat heeft Hij éénmaal gedaan, als Hij Zichzelven opgeofferd heeft, Hebr. 7 : 27.

Vraag. Wat betekent het woord Priester?

Antwoord. Het woord Coheen betekent een Vorst, een Prins of Overste die de naaste is aan de hand des Konings, en daarom voor een derde bij denzelve iets ten beste kan uitwerken. Zie 2 Sam. 8 : 18. Vergel. 1 Kon. 18 : 17. Job 12 : 19. Doch gemeenlijk betekent het een Priester, die tot God nadert en zich bezig houdt in zaken van de Godsdienst. In 't Grieks zegt men Iereos wat betrekking heeft op offeren, of heilige werken te verrichten.

Vraag. Past deze naam met nadruk op den Christus?

Antwoord. Ja toch. Want van eeuwigheid heeft Hij de maaste toegang tot Zijn Vader, als zijnde in de schoot des Vaders, Joh. 1 : 18. En. Gods Metgezel, Zach. 13 : 7. Alleen in staat om voor de zondaar in te staan bij de Vader, Jerem. 30 : 21.

Vraag. Wat is een Priester?

Antwoord. Paulus zegt ons, die uit de mensen gesteld wordt voor de mensen in de zaken die bij God te doen zijn, opdat hij offere gaven en slachtofferen voor de zonden, Hebr. 5 : 1.

Vraag. Is Christus een eigenlijk Priester of alleen in naam en gelijkenis, gelijk de Socinianen leren?

Antwoord. Dus wordt Hij eigenlijk en in der waarheid beschreven, Hebr. 5 : 57. Ook leest men dat Hij als Priester Zichzelven geofferd heeft, Hebr. 7 : 27 en dat Hij altijd leeft om voor hen te .bidden, vers 25.

Vraag. Hoedanig een Priester is de Christus?

Antwoord. Niet een gemeen; maar een voortreffelijk Priester, voortreffelijker dan al de Priesteren van het Oude Testaments. Dus noemt Hem onze belijdenis een eeuwige Hogepriester naar de ordening Melchizédeks.

Vraag. Waarom een eeuwige Hogepriester?

Antwoord.

1. In tegenstelling van het Levitische Priesterschap, dat maar voor een tijd was, daar Zijn Priesterambt, ten aanzien van deszelfs voorbedding altoos duurt, Hebr. 7 : 23, 24. En gene zijn wel veel priesters geworden, omdat zij door den dood verhinderd werden altijd te blijven, maar Deze, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk Priesterschap, vers 25. *Alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.*

2. Ten opzichte van de vrucht Zijner offerande, welke eeuwiglijk zijn zal en aan al de gelovigen het eeuwige leven geeft, Hebr. 10 : 14: *Want met één offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.*

Vraag. Waarom een Priester naar de ordening Melchizédeks?

Antwoord. Omdat Hij alleen naar die orde Priester is. Psalm 110 : 4: *De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester naar de ordening Melchizédeks.*

Vraag. Wie is Melchizédek geweest?

Antwoord. Over de persoon van Melchizédek zijn velerlei gevoelens bij de geleerden, die wij voorbij gaan te melden. 't Gemeen gevoelen houdt, dat Melchizédek geweest is een waar mens uit het geslacht der Cananiten, een overblijfsel van de gelovige vaderen, wonderlijk en onverwacht van God verwekt en verwaard onder de goddeloze Cananiten, om door zijn tweevoudig ambt van Priester en Koning en andere zeldzaamheden een uitmuntend voorbeeld te verstrekken van de Persoon en het ambt van Christus. Dit gevoelen dunkt ons overeen te stemmen met Mozes' verhaal, Gen. 14 : 18-20: *En Melchizédek, de koning van Salem, bracht voort brood en wijn, en hij was een priester des Allerhoogsten Gods, en hij zegende hem en zeide: Gezegend zij Abram Gode, den Allerhoogste, Die hemel en aarde bezit; en gezegend zij de Allerhoogste God Die uw vijanden in uw handen gegeven heeft. En hij gaf hem de tiende van alles.* En dat Paulus van hem zegt, Hebr. 7 : 13: *Want deze Melchizédek was Koning van Salem, een Priester des Allerhoogsten Gods, Die Abraham tegemoet ging als hij wederkeerde van het slaan der koningen, en hem zegende. Aan welken ook Abraham van alles de tiende deelde; die vooreerst overgezet wordt Koning der gerechtigheid en daarna ook was koning van Salem, 't welk is een koning des vredes, zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch begin der dagen noch einde des levens hebbende; maar den Zone Gods gelijk geworden zijnde, blijft een Priester in eeuwigheid.*

Vraag. Hoe betoogt gij, dat Christus Priester is naar de ordening of gelijkenis van Melchizédek?

Antwoord. De Heere Christus komt met Melchizédek overeen:

1. In eigen naam. Melchizédek was een koning der gerechtigheid en tevens een koning van Salem, dat is een koning des vredes. Maar Christus is bij uitnemendheid de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23 : 6, Die de gerechtigheid lief heeft, Psalm 45:8: En Zijn Koninkrijk regeert in gerechtigheid, Psalm 72 : 1. Daarbij is Hij ook een Koning des vredes, de ware VredeVorst, Jes. 9 : 5: Die de Zijn den vrede geeft, Joh. 14 : 27. En den vrede in Zijn Koninkrijk bevordert, 2 Kor. 13 : 11.
2. In hoedanigheid van Zijn Persoon. Want Melchizédek was zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening, noch beginsel der dagen, noch einde des levens hebbende. 't Welk niet te verstaan zij alsof Melchizédek geheel zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsrekening zou geweest zijn; maar zodanig wordt Hij van Paulus genoemd, of omdat het geslacht, waaruit hij gesproken is in de H. Schrift niet voorkomt; dus zegt Erasmus zeer wel van welks geslacht men de oorsprong niet kan verhalen. Of in tegenstelling van het Levitisch Priesterschap, dewelke moesten aanwijzen dat zij uit de stam van Levi waren, anderszins werden zij als nietgerechtigd tot het Priesterambt, geweerd. Zie Neh. 7 : 64(. Christus nu is zonder vader, naar Zijn menselijke

natuur, als geboren uit een maagd door de wonderlijke kracht van de Heilige Geest, Luc. 1 : 34, 35. Zonder moeder, naar Zijn Goddelijke natuur zijnde de Zoon des Vaders, van eeuwigheid op een onbegrijpelijke wijze van Hem gegenereerd, Psalm 2 : 7. Zonder geslachtsrekening als Priester, zijnde uit den stam van Juda, op welke stam Mozes niet heeft gesproken van het Priesterschap, hebbende zonder navolgers een onvergankelijk Priesterschap, Hebr. 7 : 24, *levende altoos, om voor Zijn volk te bidden*, vers 25.

3. Gelijkheid is er in hun dubbele ambten. Melchizédek was tegelijk koning te Salem en priester des Allerhoogsten Gods; welke ambten Christus tegelijk heeft bediend, Zach. 6: 13: *En Hij zal zitten en heersen op Zijn troon. En Hij zal Priester zijn op Zijn troon.*
4. Overeenkomst was er in duurzaamheid van het Priesterschap. Melchizédek was priester van den beginne tot den einde. Hij had geen medegenoten. Ook is hem niemand in dat ambt opgevolgd. De Messias is Priester in der eeuwigheid. Van eeuwigheid is Hij van de Vader tot Priester aangesteld, 't welk ook bij Hem is aangenomen, Psalm 40 : 7, 8, 9. Ook zal de Zone Gods Priester blijven tot in eeuwigheid, zonder opvolgers in die waardigheid; daarom zegt Paulus Hebr. 7 : 23, 24: *En genen zijn wel veel priesters geworden, omdat zij door den dood verhinderd werden, altijd te blijven; maar Deze, omdat Hij in der eeuwigheid blijft, heeft een onvergankelijk Priesterschap.*
5. Gelijkheid is hier in waardigheid. Melchizédek was groter dan al de priesteren Aärons, meerder dan Abraham. Abraham gaf hem de tienden uit de buit des oorlogs ten blijke van eer en achting voor hem, Hebr. 7 : 4. Aanmerkt nu hoe groot deze geweest zij, aan dewelke Abraham de Patriarch tienden gegeven heeft uit de buit. Christus nu is ook groter en waardiger dan allen die. Hij is groter Profeet dan Mozes, uitnemender Koning dan Salomo, voortreffelijker Priester dan Aäron, ja dan Melchizédek zelf, dragende de banier boven tienduizenden, Hoogl. 5 : 10.

Vraag. Wat zegt het als men leest Psalm 110 : 4, dat Christus Priester is onder eedzwering naar de ordening Melchizédeks?

Antwoord.

1. Dit wijst aan de wettigheid van Christus' Priesterschap. Niemand mocht zichzelf tot die waardigheid indringen; maar hij moest daartoe geroepen zijn, Hebr. 5 : 4: De eed van Jehovah God Vader omtrent het Priesterschap Zijns Zoons, was als Zijn ordening en roeping tot hetzelfde, vers 5. Alzo ook Christus heeft Zichzelven niet verheerlijkt om Hogepriester te worden; maar Die tot Hem gesproken heeft, Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd!
2. Dit geeft te kennen de waardigheid van dit Priesterschap boven de priesterorde van Aäron die zonder eedzwering priesters waren, Hebr. 7 : 20, 21: *En voorzover het niet zonder eedzwering is geschied, (want genen zijn wel zonder eedzwering priesters geworden, maar Deze met eedzwering, door Dien, Die tot Hem gezegd heeft: De Heere heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester in der eeuwigheid naar de ordening Melchizédeks).*
3. Hierin lag de zeldzaamheid van dit Priesterschap. 't Was een ongewone zaak, dat er een Priester zou zijn uit de stam van Juda, naar de wet moest Hij uit de stam van Levi zijn. Dit evenwel bevestigt de Heere door Zijn eed. Men zie Hebr. 7 : 11-14.

Vraag. Wat heeft Christus als Priester gedaan?

Antwoord. Hij heeft Zichzelven als een offerande in onze naam voor Zijn Vader gesteld, Ef. 5 : 2: *Die Zichzelven voor ons gegeven heeft tot een offerande en slachtoffer, Gode tot een welriekenden reuk.*

Vraag. Kon Christus volstaan met de offerande van slachtbeesten?

Antwoord. Geenszins. *'t Is onmogelijk dat het bloed van bokken en stieren de zonden wegneemt*, Hebr. 10 : 4. Ook stelde de Heere de dienst der offeranden eertijds in, om Israël te leren in het offeren der slachtbeesten op Christus .te zien, als het Lam Gods, wegdragende de zonde .der wereld, Joh. 1 : 29.

Vraag. Moest er dan geen bloed gestort worden?

Antwoord. Ja zekerlijk, *want alle dingen worden bijna door bloed gereinigd naar de wet en zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving*, Hebr. 9 : 22. Doch het bloed dat gestort werd moest het dierbaar bloed des Zoons Gods zijn, 1 Petrus 1 : 18, 19. *Wetende dat gij verlost zijt door het dierbaar bloed Christi als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.*

Vraag. Wat verstaat u door het bloed van Christus?

Antwoord. Niet alleen die vloeibare stof, waarvan somtijds een gedeelte uit de aderen van de mens Christus op aarde is uitgestort; maar al Zijn bloedig lijden, gepaard met een zuivere gehoorzaamheid tot de dood; ja tot den dood des kruises. Phil. 2 : 8.

Vraag. Waarom noemt u dit een dierbaar bloed?

Antwoord.

1. Omdat het was het bloed en lijden van een zodanige Persoon, Die God en mensen dierbaar is, 1 Petrus 2 : 5-7.
2. Daar is niets zo dierbaar in hemel of op aarde, dat er tegen op kan wegen.
3. De vruchten van dit bloedig lijden zijn zodanig: want Christus heeft Zichzelf opgeofferd aan het houten kruis, vergietende Zijn dierbaar bloed tot reiniging onzer zonden. Zie 1 Joh. 1 : 7. *Het bloed van Jezus Christus des Zoons Gods reinigt ons van alle zonde.* Ef. 1 : 7: *Wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden.*

Vraag. Hoe heeft Christus Zichzelven opgeofferd?

Antwoord. Niet naar Zijn Godheid, maar naar Zijn mensheid; te weten: in lichaam en ziel, dewelke alleen lijden kan. Waarom wij dan eens lezen dat Hij gekomen is om Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen, Matth. 20 : 28; dan eens van de offerande Zijns lichaams, Hebr. 10 : 10.

Vraag. Is dan het lijden van Christus' mensheid geheel buiten en zonder de Godheid geweest?

Antwoord. Geenszins. De Godheid heeft de menselijke natuur in het zwaarwichtig lijden ondersteund, Jes. 50 : 7: *Want de Heere helpt Mij, daarom werd Ik niet te schande; daarom heb Ik Mijn aangezicht gesteld als een keisteen, want Ik weet dat Ik niet zal beschaamd worden.*

Vraag. Hoe is de Godheid in dit lijden aan te merken?

Antwoord.

1. Christus heeft naar Zijn Goddelijke natuur, als Priester de menselijke natuur, Gode tot een offerande der verzoening opgedragen, Hebr. 9 : 14: *Die door den eeuwige Geest Zichzelven Gode onstraffelijk opgeofferd heeft.*
2. Ook kan men de Goddelijke natuur van Christus aanmerken als het Altaar, welke de offerande Zijner mensheid geheiligd heeft, en daarbij onze gebeden nog heiligt, Hebr. 13 : 10: *Wij hebben een Altaar van Hetwelk geen macht hebben te eten die den tabernakel dienen.* Openb. 8 : 3: *Daar kwam een en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat, en hem werd veel reukwerk gegeven opdat hij 't met de gebeden van de Heiligen zou leggen op het gouden altaar die voor den troon is.*

Vraag. Wat merkt u verder als het altaar aan?

Antwoord. Niet alleen het gehele Joodse land, in het welke Christus geleden heeft, maar voornamelijk het hout des kruises, op hetwelk Hij onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft, 1 Petrus 2 : 20. Aldus spreken de geleerde kanttekenners over Psalm 110 : 4. Ook leest men in een oude druk dezer belijdenis van het altaar des kruises.

Vraag. Dus stelt men 't kruishout boven de waardigheid van Christus' Persoon, dewijl het altaar dat de gave heiligt, meerder is dan de gave, volgens Matth. 23 : 19?

Antwoord. Geenszins, want men moet die naam van 't kruishout niet buiten deszelfs oogmerk en reden uitstreken. 't Kruishout draagt alleen die naam:

1. Voorzover Christus 't slot van Zijn lijden door de dood daaraan heeft ondergaan, onze zonden dragende in Zijn lichaam op het hout, 1 Petrus 2 : 24.
2. En voorzover dit hout een vertoning van de vloek gaf, welke Christus voor ons moest worden, en daardoor geworden is, naar Paulus' aanmerking uit Mozes, Gal. 3 : 13: *Christus is een vloek geworden voor ons. Want daar is geschreven: Vervloekt is een iegelijk die aan 't hout hangt.*

Vraag. Wat was het vuur, dat Zijn offerande verteerde?

Antwoord.

1. Gods brandende toorn, welke wraak oefent over de zonden der uitverkorenen in Christus, over welks gevoel Hij klaagde, Matth. 27 : 46: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten.*
2. Zijn blakende liefde voor de ere Gods en de zaligheid van Zijn volk, waar Hij van spreekt, Psalm 69 : 10: *De ijver van Uw huis heeft Mij verteerd.*

Vraag. Wat was het einde van Christus' offerande?

Antwoord. Om de toorn Gods te stillen met volle genoegdoening. *Want het betaamde Hem, om Welken alle dingen zijn en door Welken alle dingen zijn, dat Hij veel kinderen tot de heerlijkheid leidende, den oversten Leidsman door lijden zou heiligen,* Hebr. 2 : 10.

Vraag. Was dat offerlijden voorzeggd?

Antwoord. : Ja doch. Dus zegt de belijdenis: Daar is geschreven bij de profeten dat de straf op den Zoon Gods gelegd is; opdat wij vrede hadden en dat wij door Zijn striemen genezen zijn, dat Hij ter dood geleid is als een lam, onder de kwaaddoeners gerekend. Zie Jes. 53 : 5, 7, 12; voeg er bij Psalm 23 : 16: *Gij legt mij in het stof des doods.* Dan. 9 : 26: *Na die tweeënzestig weken zal de Messias uitgeroeid worden.* Zach. 13 : 7: *Zwaard ontwaak tegen Mijn Herder en tegen den Man die Mijn Metgezel*

is, spreekt de Heere der heirscharen; sla dien herder en de schapen zullen verstrooid worden.

Vraag. Hoe blijkt dat de Profeet in Jes. 53 alleen van de Messias spreekt?

Antwoord.

1. Die hier voorkomt, wordt zulk een roem van rechtvaardigheid opgedragen, dat dezelve niet wel aan een zondig sterveling kan toegeëigend worden. Zijn titel is de rechtvaardige Knecht Gods, vers 11. Hij wordt gezegd geen onrecht gepleegd, noch bedrog in Zijn mond gehad te hebben, vers. 9.
2. 't Gehele hoofdstuk voert Hem in als de Borg der uitverkorenen:
 - a. Die om onzentwil arm geboren is en ontelbare versmaadheden geleden heeft, vers 2 en 3.
 - b. Die zwaar en geweldig heeft geleden, echter gewillig en onschuldig, vers 7, 8.
 - c. Die al dat bloedig lijden heeft ondergaan in onze plaats, om ons de gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven; waartoe niemand als de Borg Christus bekwaam was, vers. 4, 5, 6, 10, 11, 12.
3. De vinger Gods wijst dit uitdrukkelijk aan in 't N. Testament. Men zie wat er gezegd wordt, Matth. 8 : 17. Handel. 8 : 32-35. 1 Petrus 2 : 22-25. 1 Kor. 15 : 3 en elders.

Vraag. Op welke wijze heeft Christus geleden?

Antwoord. Hij is, zegt onze belijdenis, als een kwaaddoener veroordeeld door Pontius Pilatus, hoewel hij Hem onschuldig verklaard had. Zo heeft Hij dan betaald, dat Hij niet geroofd had, en heeft geleden, rechtvaardig voor de onrechtvaardigen. Zie Psalm 69 : 5, 1 Petrus 3 : 18.

Vraag. Wie is Pontius Pilatus geweest?

Antwoord. 't Was een heiden van geboorte en van geslacht een Romeinse ridder of edelman. Zijn eigen naam was Pontius en zijn toenaam Pilatus van Pilum, een werpspies, zijn aard en inborst was zeer streng en straf. Zijn bediening was Stadhouder, of Landvoogd van keizer Tiberius, over Judea, dat sedert de verbanning van Archelaus tot één Provincie met Syrië geworden was.

Vraag. Hoe komt Pontius Pilatus in onze Belijdenis te pas, zelfs vindt men hem in de XII Artikelen onzes geloofs?

Antwoord.

1. Dus worden wij bevestigd van de waarheid van Christus' lijden. Want beiden Suetanius en Tacitus, Romeinse schrijvers, melden, dat onder de regering van Tiberius in Judea een Christus is geweest, Die door Pontius Pilatus met de dood gestraft is.
2. Daarin ligt een duidelijke aanwijzing van de rechte tijd, in welken de Messias heeft geleden, naar hetgeen de profeten zovele eeuwen tevoren voorspeld hadden.
3. Het strekt tot verklaring van de zwaarte van Christus' lijden; dat Hij niet alleen voor de Joden geleden heeft, maar ook voor de heidenen, die in de uitvoeringen van hun vonnissen over misdadigers zeer streng waren. Dus was er voorzeggd, Psalm 2 : 1, 2: *Waarom woeden de heidenen en bedenken de volken ijdelheid, de koningen der aarde stellen zich op en de vorsten beraadslagen te zamen tegen den Heere en tegen Zijn Gezalfde.*

4. Dit leert, dat Christus niet is ter dood gebracht in een oloop van het woedende grauw; maar dat het geschied is bij vorm van een rechterlijk proces en vonnis, gelijk er voorspeld was, Jes. 53 : 8: *Hij is uit den angst en uit het gerichte weggenomen.* Hetwelk zo heeft moeten zijn, zou het blijken, dat Hij Zich gesteld heeft in plaats van de uitverkorenen, die schuldig waren om voor Gods Rechterstoel gesteld en aldaar veroordeeld te worden.
5. Dit brengt ons te binnen, dat Hij onschuldig veroordeeld en ter dood gebracht is.

Vraag. Hoe blijkt dat Christus onschuldig is ter dood gebracht?

Antwoord.

1. Uit vijf verschillende getuigen, die dat beleden hebben, als:
 - a. Judas de verrader, Matth. 27 : 4: *Ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed.*
 - b. Pilatus, die na zes bijzondere zittingen Hem onschuldig verklaarde, Joh. 19:6: *Ik vind in Hem geen schuld.*
 - c. De huisvrouw van Pilatus, welke tot Pilatus zond, zeggende: *Heb toch niet te doen met Dien Rechtvaardige,* Matth. 27 : 19.
 - d. De moordenaar aan 't kruis, Luc. 23 : 41: *Maar Deze heeft niets onbehoorlijks gedaan.*
 - e. De Romeinse hoofdman zeggende: *Waarlijk Deze mens was rechtvaardig!* Luc. 23 :47.
2. De Profeten hebben Hem zo beschreven: Zie Jes. 53 : 9, waar gezegd wordt dat Hij geen onrecht gedaan heeft, noch bedrog in Zijn mond geweest is. Psalm 69:5, waar de Messias spreekt: *Die Mij zonder oorzaak haten zijn meer dan de haren Mijns hoofds: die Mij zoeken te vernielen, die Mij om valse oorzaken vijand zijn, zijn machtig geworden; wat Ik niet geroofd heb, moet Ik alsdan wedergeven.*
3. Anders kon Hij de Borg en Middelaar niet zijn, Die ons tot God moest brengen, 1 Petrus 3 : 18: *Want Christus heeft ook ééns voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen, Die wel gedood is in 't vlees, maar levend gemaakt door den Geest.*

Vraag. In welke delen heeft Christus Zijn offerlijden ondergaan?

Antwoord. De belijdenis zegt: Zowel in Zijn lichaam als in Zijn ziel.

1. Dit eiste de Goddelijke Rechtvaardigheid, Die de zonde moest straffen in die delen, waarin zij begaan was.
2. Dit was afgeschaduwd in de offeranden van het Oude Testament, waarin het bloed der dieren, hetwelk hun ziel was, zowel als hun lichamen, geofferd werden, Lev. 17 : 11.
3. Dit getuigt de Schrift ten aanzien van de ziel, Matth. 20 : 28: *Dat Hij gekomen is om zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.* Ten opzichte van het lichaam, 1 Petrus 2 : 24: *Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout.*

Vraag. Hoelang heeft Christus geleden?

Antwoord. : De ganse tijd Zijns levens op de aarde.

Vraag. Hoezo?

Antwoord.

1. 't Begin van Zijn leven was vergezeld met de uiterste armoede, 2 Kor. 8 : 9: *Om uwentwil is Hij arm geworden, daar Hij rijk was, opdat gij door Zijn armoede zoudt rijk worden.* Acht dagen na Zijn geboorte werd Hij bloedig besneden, Luc. 2 : 21. En in Zijn eerste kindsheid heeft Hij moeten vluchten voor Herodes, die Hem zocht te doden, Matth. 2 : 13, 14.
2. In 't vervolg heeft Hij geleden:
 - a. Als een afgezonderd mens, eer Hij in 't openbaar te voorschijn kwam. Dus zegt Paulus, Hebr. 4 : 10: *Dat Hij in alle dingen is verzocht geweest, zonder zonde. Vermoedelijk dat Hij buiten de scholen opgevoed zijnde, ook het timmerwerk met Jozef Zijn vader heeft bij de hand gehad, etende in 't zweet Zijns aanschijns Zijn brood.* Zie Joh. 7:15: *De Joden verwonderden zich, zeggende: Hoe weet Deze de Schriften, daar Hij ze niet geleerd heeft?* Marc. 6 : 3: *Is Deze niet de timmerman de Zoon van Maria?*
 - b. Als een openbaar persoon, Die te voorschijn kwam als de beloofde Zaligmaker. Hoe heeft Hij veertig dagen moeten vasten en is van de duivel verzocht geweest in de woestijn, Matth. 4 : 13. Is gescholden voor een vraat en wijnzuiper, een vriend van tollenaars en zondaren, Matth. 11 : 19. Behalve andere mishandelingen, lasteringen en spotternijen die Hem Zijn vijanden bejegenden. De Profeet ziet er op, Jes. 53 : 3: *Hij was veracht en de onwaardigste onder de mensen, een Man van smarten en verzocht in krankheid.*
3. Zonderling in het einde van Zijn leven, toen Hij gevoelde de schrikkelijke straffen die onze zonden verdiend hadden, zodat Zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds op der aarde aflopende. Ja toen Hij geroepen heeft: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt u Mij verlaten.*

Vraag. Is dit een zwaar lijden geweest van de Heere Christus?

Antwoord. Ja toch, beide in lichaam en ziel. Dus werd het genoemd een lijden bij uitstek dat Christus moest ondergaan, Luc. 24 : 26. Een zware en lastige arbeid, Jes. 43 : 24. *Het treden van den wijnpers van Gods toorn*, Jer. 63 : 3. Ziet hier bij Psalm 22 : 15-19; 69 : 20-22.

Vraag. Hoe blijkt de zwaarte van Christus' lijden naar de ziel?

Antwoord.

1. Uit Zijn eigen bekentenis, Matth. 26 : 38: *Toen zeide Hij tot hen: Mijn ziel is geheel bedroefd tot den dood toe; blijft hier en waakt met Mij.* Daar is niets verschrikkelijker dan de dood, als hij met vloeken en prikkels gesmaakt wordt, David roept uit, Psalm 116 : 3: *Banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen, ik vond benauwdheid en droefenis.* Dus moet het lijden den Borg zwaar gevallen zijn; daar Zijn lofzangen veranderen in klachten, Zijn vreugde in droefenis, vergezeld met de angst des doods en der hel; want hoger trap van droefheid kon de mensheid niet verdragen, of zij zouden allen gestorven en bezweken zijn. Ziet Job 18 : 11: *De beroeringen zullen hem rondom verstrikken en hem verstrooien op zijn voeten.*
2. Uit Luc. 22 : 44: *En in zwaren strijd zijnde bad Hij te ernstiger, en Zijn zweet werd gelijk grote druppelen bloed, die op de aarde afliepen.* Het grondwoord "alconia" beduidt bij de Grieken, die angst des gemoeds, of ontstelde worstelingen der gedachten, die iemand aangrijpt, als hij een strijd zal aangaan, waarvan de uitkomst twijfelachtig is. Demostenes zegt van de koning

Filippus, dat hij in zo'n gelegenheid was in vreze en in veel strijd. Doch hier gaat het hoger; de angsten der ziele klemde de Christus zodanig, dat ze het bloed de zweetgaten uitdreden, en niet alleen bloedig zweet; maar "hoesei thromboi haimatos", inderdaad grote druppelen bloeds, die van Zijn lichaam op de aarde stroomden. O! zwaarte, o! alles overklimmende benauwdheid! Thuanus verhaalt als iets zeldzaams, dat zekere overste bedreigd zijnde met een smadelijke dood indien hij de stad niet overgaf, zo ontsteld werd, dat hem het bloedige zweet door het ganse lichaam uitbrak. En Maldonatus schrijft van een gezond mens te Parijs, die bloed zweette, toen hij zijn doodvonnis hoorde. 't Getuigenis van dezen strekt wel tot bewijs dat de benauwdheid zo hoog kan gaan, doch is slechts een flauwe schets van de doodsangsten, die Jezus in Gethsemané heeft uitgestaan.

3. Uit Christus' bede tot de Vader, Matth. 26 : 39: *Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan.* De drinkbeker is Zijn tegenwoordig lijden en zware benauwdheid, met toespeling op de bittere dranken die de medicijnmeesters de zieken voorschrijven, Job 13 : 26. Als nu de Christus bidt dat deze drinkbeker van Hem mocht voorbijgaan, dat moet niet aangemerkt worden als een teken van ongehoorzaamheid, of onwilligheid tot lijden, maar als een bewijs van de ware menselijke natuur. Al wat leeft, schrikt voor ellende en de dood. Dus toonde de gevoelige mensheid, dat zij een schrik en ontroering had van en over dat zwaar en bloedig lijden, doch deze begeerte wordt door de redelijke en volmaakte wil van de Borg terstond ingebonden, met de bijgevoegde voorwaarde: Indien 't mogelijk is.
4. Uit Zijn klacht aan 't kruis, Matth. 27 : 46: *En omtrent de negende ure riep Jezus met een grote stem, zeggende: Eli, Eli, Lama Sabachtani! Dat is: Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten.* Dit waren geen woorden van wanhoop. De Christus had geen reden om te wanhopen, dewijl Hij wist dat Hij verlost zou worden. Ook openbaarde Hij in dit geroep Zijn hoop en vertrouwen als Hij zeide: Mijn God! Maar de woorden geven te kennen de zwaarheid van Zijn lijden in de ure des doods; dat Hij verlaten was van de vriendelijke invloed van Zijns Vaders gunst, daarentegen gevoelende de vreselijkheid van Gods toorn tegen de zonde, zodat Hij smekende geofferd heeft met sterke roepingen en tranen tot Dengene Die Hem uit de dood verlossen kon, Hebr. 5 : 7.
5. Christus lijdt dat niet als een gewoon persoon, maar als ons Hoofd en Borg. Onze zonden waren de oorzaken van Zijn lijden en benauwdheid. Hij werd om onzentwille van God geslagen en verbrijzeld, Jes. 53 : 4. Wij hadden de toorn Gods, de onuitsprekelijke benauwdheden en helse pijnen verdiend, die Hij gedragen heeft op het einde van Zijn leven, Jes. 53 : 5. Is 't nu een Godzalige zo bang, de zonde als zonde te zien, en Goddelijke gramschap te voelen, die de bergen aanroert dat zij smelten; wat zwaarte van lijden heeft dan de Borg ondergaan, als Hij voor ons tot zonde gemaakt werd, 2 Kor. 5 : 21. Dit doet Hem uitroepen, Jes. 43 : 24: *Gij hebt Mij arbeid gemaakt met uw zonden, gij hebt Mij vermoeid met uw ongerechtigheden.*

Vraag. Hoe blijkt de zwaarheid van dit lijden ten aanzien van het lichaam?

Antwoord.

1. Uit Zijn lijden in Gethsemané, waar Hij verraden werd van Zijn eigen discipel, als een booswicht gevangen, gebonden en weggeleid werd, terwijl al Zijn vrienden van verre staan.

2. In de zaal van Kajafas, waar Hij voor de kerkelijke raad als een misdadiger gesteld wordt, door valse getuigen bezwaard, door een dienstknecht op de mond geslagen, in 't aangezicht gespogen en als een godslasteraar ter dood veroordeeld wordt.
3. In 't rechthuis van Pilatus, waar Hij eerst heftig en vals beschuldigd zijnde, met een spotachtig kleed langs de straten van Jeruzalem wordt geleid, daarna wederom gezonden zijnde, van het volk wordt ter dood geëist, erbarmelijk geseld, met een kroon van doornen gevlochten, gekroond en eindelijk overgegeven om gekruisigd te worden
4. Op Golgotha, waar Hij als een vloek aan 't kruis wordt genageld, hangende op een pijnlijke wijze tussen hemel en aarde in 't midden van twee moordenaars; ja waar Hij in Zijn dorst met edik en gal gedrenkt, met lastering en bespottung gehoond wordt en eindelijk sterft in 't gevoel van de drukkende toorn Gods tegen de zonde.

Vraag. Tot wat einde heeft Christus dit alles geleden?

Antwoord. Niet eigenlijk om de waarheid van Zijn leer te bevestigen, noch alleen om ons een voorbeeld te geven van lijdzaamheid en welsterven, maar voornamelijk heeft Hij dat alles geleden tot vergeving onzer zonden. Dus leest men Hebr. 1 : 3: Dat Hij de reinigmaking onzer zonden door Zichzelfen teweeggebracht heeft. 1 Petrus 3 : 18: *Christus heeft eens voor de zonden geleden.* Rom. 4 : 25: *Hij is overgeleverd om onze zonden.* 2 Kor. 5 : 21: *Want Dien Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.*

Vraag. Was er dan groot onderscheid tussen het lijden van Christus en tussen het lijden der martelaren?

Antwoord. Ja, zeer groot.

1. De martelaren, alhoewel zij zondige mensen waren, leden eigenlijk niet om de zonde, maar om de religie, opdat zij door hun lijden God zouden verheerlijken; doch Jezus moest de dood ondergaan om onze zonden, Jes. 53 : 6: *God heeft al onze ongerechtigheden op Hem doen aanlopen.*
2. De martelaren hadden een vriendelijk God, een verzoend God en zij voelden Zijn bijzondere gunst in hun zielen. Dit deed hen roemen in de verdrukkingen en vrolijk zijn in hun lijden, Rom, 5 : 3. Doch Jezus had te doen met een vertoornd Rechter, met de gramschap van Zijn Vader, ontstoken tegen de zonden en moest God voor ons verzoenen, Rom. 5 : 10.
3. De martelaren ondergingen een gezegende dood, hun dood was kostelijk in de ogen des Heeren, Psalm 116 : 15. Maar Jezus onderging voor ons een vervloekten dood, Gal. 3:13: Christus is een vloek geworden voor ons.
4. De martelaren stierven een gedode, een overwonnen dood, hun gezang was dat van Paulus, 1 Cor, 15 : 54: *De dood is verslonden tot overwinning.* Maar Jezus had te doen met een dood in haar geweld en moest de dood zelve overwinnen, teniet doende die 't geweld des doods had, Hebr. 2 : 14.
5. De martelaren ondergingen slechts de tijdelijke dood des lichaams. Zij waren bevrijd van de zieleddood: Zij leden niet in de ziel, maar Jezus gevoelde de helse verschrikkingen in Zijn ziel. Daarom klaagde Hij zo benauwd, Matth. 26 : 38: *Mijn ziel is geheel bedroefd tot den dood toe.*

Vraag. Wat gebruik moeten de Godzaligen van dit leerstuk maken?

Antwoord.

1. Dat wij het lijden van Christus niet moeten gadeslaan met een natuurlijk medelijden of roering van zodanige hartstochten, die ons medelijden doen hebben over de mishandelingen en zware smarten van onze evenmens, noch met een toornig hart tegen de boze Joden en heidenen, die als roeden van Gods toorn, Christus aan 't kruis gehecht en gedood hebben; maar met een inzien in onszelf, dat onze zonden de Heere Jezus dit zwaarwichtig lijden hebben aangedaan. *Want zo iemand tot Hem zegt: Wat zijn deze wonden in uw handen? zo zal Hij zeggen: Het zijn de wonden waarmede Ik geslagen ben in 't huis Mijner liefhebbers, Zach. 13 : 6. Hiertoe hebben zij de Geest der Genade en der gebeden boven de wereld, opdat zij Hem aanschouwen, Dien zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen als met de rouwklage over een enigen zoon, en zij zullen over Hem bitterlijk kermen gelijk men bitterlijk kermt over een eerstgeborene, Zach. 12 : 10.*
2. Verwondering moet er zijn over het lijden van Christus. Dat de Koning der koningen de toorn Gods heeft willen dragen voor ons die zo walgelijk en doemelijk zijn van nature en wel met voorbijgaan van duizend anderen die niet erger zijn dan wij, Ef. 2 : 18, 19. *Opdat gij ten volle kunt begrijpen met al de heiligen, welke de breedte en de lengte, en de diepte, en de hoogte zij, en bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat !*

Vraag. Wat meer?

3. Dat wij, aldus zegt de belijdenis met Paulus, niet anders weten dan Christus en Dien Gekruisigd, 1 Kor. 2 : 2. Dit is een kennis waarnaar de engelen zeer begerig zijn, 1 Petrus 1 : 12. En waarin al onze troost en verlusting zijn moet. Zodat wij 't al voor drek achten om de waardigheid der kennis onzes Heeren Jezus Christus, Phil. 3 : 8: *Ja gewis, ik acht ook alle dingen schade te zijn om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus Mijn Heere, om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en acht die drek te zijn opdat ik Christus moge gewinnen.*
4. Dat wij Christus in dit heilig lijden zoeken na te volgen, 1 Petrus 2 : 21: *Maar hiertoe zijt gij geroepen, dewijl ook Christus voor ons geleden heeft, ons een voorbeeld nalatende, opdat gij Zijn voetstappen zoudt navolgen.* Jezus heeft geleden in de uiterste lijdzaamheid en zachtmoedigheid, *Die, als Hij gescholden werd, niet wedschold, en als Hij leed niet dreigde, maar gaf het over aan Dien, Die rechtvaardig oordeelt, vers 23.* O, dat wij Hem hierin nawandelen, dan vertoont zich de sterkte van ons geloof en de kracht van gehoorzaamheid aan de Goddelijke wil. Dus worden wij vermaand, Kol. 3 : 12, 13: *Zo doet dan aan, als uitverkorenen Gods, heiligen en beminden, de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid., ootmoedigheid, zachtmoedigheid, lankmoedigheid, verdragende elkander en vergevende de één den ander, zo iemand tegen iemand enige klacht heeft, gelijkerwijs als Christus u vergeven heeft, doet gij ook alzo.*

Vraag. Dient de beschouwing van Christus' lijden tot ondersteuning van Gods kinderen?

Antwoord. Ja toch. Want wij vinden dus, zegt dit artikel, allerlei vertroosting in Zijn wonden en hebben niet van node enig ander middel te zoeken of te verzinnen, om ons met God te verzoenen dan alleen deze enige Offerande eenmaal gedaan, door welke de gelovigen in eeuwigheid volmaakt worden, Hebr. 9 : 25, 28.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Vinden wij ons bezwaard over de zonde, dan zal de beschouwing van Christus' lijden troost geven tegen het gezicht van zonde, Zach. 13 : 1: *Te dien dage zal er een Fontein geopend zijn voor het huis Davids en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid.*
2. Zijn wij bevreesd tegen de donderende vloeken van de Wet, Christus is een vloek geworden voor ons, opdat Hij ons van het strenge oordeel Gods, dat wij verdiend hebben, zou bevrijden, Rom. 8 : 1: *Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den geest.*
3. Zijn wij bekommerd over lichaamsgebrek, niet wetende, wat wij eten, wat wij drinken, of waarmede wij ons kleden zullen, de overdenkingen, dat een lijdende Jezus voor Zijn moeder zorgde aan het kruis, Joh. 19 : 26, 27, leert ons vertrouwen, dat Hij nu in de hemel zijnde, ook de Zijnen zal verzorgen uit die volle schatkamer. Krachtig redeneert Paulus, Rom. 8 : 32: *Die ook Zijn Eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet al dingen schenken?*
4. Drukt ons het besef van ons tekortkomen in heiligmaking, 't kruis van Christus bevestigt ons, dat Hij het recht der wet vervuld heeft voor ons, waarom Hij aan het kruis heeft uitgeroepen: *Het is volbracht*, Joh. 19 : 30.
5. Zijn wij menigmaal moedeloos onder de verberging van Gods aangezicht, onder de treurige gevallen van die tijd, Hij Die om onzentwil aan 't kruishout kermde over de Goddelijke verlating, roept al Zijn kinderen toe: *Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over den zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten. Zie, Ik heb u in de beide handpalmen gegraveerd, uw muren zijn steeds voor Mij.* Jes. 49 : 15, 16.
6. Valt het ons lastig in de woestijn dezer wereld, zuchtende en dorstende naar een beter vaderland, Christus heeft dorst geleden aan 't kruis, Joh. 19 : 28, opdat wij eeuwig zouden verzadigd worden. Dit is de belofte, Openb. 7 : 16, 17: *Zij zullen niet meer hongeren, noch zullen zij meer dorsten; noch de zon zal op hen vallen, noch enige hitte. Want het Lam dat in het midden des troons is, zal ze weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal al tranen van hun ogen afwissen.*

ARTIKEL 22

Over het geloof, waardoor wij deel krijgen aan Christus en alleen gerechtvaardigd worden.

Wij geloven, dat, om ware kennis dezer grote verborgenheid te bekomen, de Heilige Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, hetwelk Jezus Christus met al Zijn verdiensten omhelst, Hem eigen maakt, en niets anders meer buiten Hem zoekt. Want het moet noodzakelijk volgen, óf dat niet al wat tot onze zaligheid van node is, in Jezus Christus zij; óf, zo het alles in Hem is, dat degene, die Jezus Christus door het geloof bezit, zijn gehele zaligheid heeft. Nu, dat men zeggen zou, dat Christus niet genoegzaam is, maar dat er nog benevens Hem iets meer toe behoeft, ware een al te ongeschikte Godslastering; want daaruit zou volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, dat wij door het geloof alleen, of door het geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden. Doch wij verstaan niet, dat het, om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt; want het is maar een instrument, waarmede wij Christus, onze rechtvaardigheid, omhelzen. Maar Christus, ons toerekenende al Zijn verdiensten en zoveel heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan, is onze rechtvaardigheid; en het geloof is een instrument, dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt; dewelke, de onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van onze zonden.

Vraag. Heeft Christus de zaligheid alleen verdiend?

Antwoord. Nee; Hij past ook de verworvene zaligheid aan de Zijnen toe, Rom. 5 : 10: *Want indien wij, vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veelmeer zullen wij, verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Door de werking van de Heilige Geest, Joh. 16 : 13, 14: *Maar wanneer Deze zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden; Die zal Mij verheerlijken: want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.*

Vraag. Wat werkt de Heilige Geest in de harten der uitverkorenen?

Antwoord. Hij werkt het geloof in de harten der uitverkorenen, waardoor zij deel krijgen aan Christus en alleen gerechtvaardigd worden. Dit is de verheven leer der vertroosting, waarvan in dit en twee volgende artikelen opzettelijk gesproken wordt.

Vraag. Is dit een leerstuk van belang?

Antwoord. Ja toch. De leer der rechtvaardigmaking uit het geloof, is de ziel van het Christendom, de springader van alle ware troost en heiligmaking. Die hier dwaalt, die dwaalt tot zijn eeuwig verderf. Daarom legt het de duivel gedurig toe, om de waarheid van dit leerstuk te ontkennen, te verdraaien, te verduisteren, en als hij dat niet kan uitwerken, om 't ongeoeffend te laten. Als er nieuwe leringen op de baan komen, al schijnen ze in 't eerst de rechtvaardigmaking geheel niet aan te roeren, zo lopen ze toch in 't laatste doorgaans daarop uit. Hierom zeide Luther wel: *Justificatio est articulus vel stantis, vel cadentis ecclesiae*, de rechtvaardigmaking is een leerpunt waarbij Gods Kerk óf staat óf valt.

Vraag. Wat staat ons in dit artikel te zien?

Antwoord.

1. Eerst wordt ons duidelijk geleerd
 - a. dat het geloof is een gave Gods. Wij geloven dat, om ware kennis dezer grote verborgenheid te bekomen, de Heilige Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof.
 - b. En hoe hetzelfde omtrent Jezus verkeert, 't welk Jezus Christus met al Zijn verdiensten omhelst, Hem eigen maakt en niets anders meer buiten Hem zoekt.
2. Daarna wordt bondig betoogd, dat wij alleen door 't geloof in Christus gerechtvaardigd worden. Dit betoog behelst:
 - a. Een tweeledige veronderstelling, welke niet ontkend kan worden, want het moet noodzakelijk volgen, of dat niet al wat tot onze zaligheid van node is, in Jezus Christus is; of zo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door 't geloof bezit, Zijn gehele zaligheid heeft.
 - b. Een verstandig besluit:
 - i. Aanwijzende de onbetamelijkheid, van hetgeen eerst gesteld wordt. Nu dat men zeggen zoude, dat Christus niet genoegzaam is, maar dat er nog benevens Hem iets meer behoeft, ware een al te ongelukkige godslastering; want daaruit zou volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware.
 - ii. Beredenerende, met het getuigenis der H. Schrift, de waarheid der zaak. Daarom zeggen wij ten rechte met Paulus, dat wij door 't geloof alleen of door 't geloof zonder de werken gerechtvaardigd worden.
3. Eindelijk vinden wij een nadere opheldering van dit leerstuk tot voorkoming van al misverstand; behelzende:
 - a. Hoe dit geloof ons rechtvaardigt niet als een werk, maar als een werktuig. Doch wij verstaan niet, dat het, om eigenlijk te spreken, 't geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt. Want het is maar een instrument, waarmede wij Christus, onze rechtvaardigheid, omhelzen,
 - b. Hoe de Christus in de rechtvaardigmaking ons ten goede komt. Maar Jezus Christus ons toerekenende, al zijn verdiensten, en zovele heilige werken, die Hij voor ons gedaan heeft, is onze rechtvaardigheid.
 - c. Hoe 't geloof ons met Christus verenigd doet blijken. En 't geloof is een instrument dat ons met Hem in de gemeenschap aller Zijner goederen houdt; dewelke onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van zonden.

Vraag. Wat betekent het woord geloof?

Antwoord. In 't Hebreeuws leest men Emunah, dat in onze taal wordt overgezet door geloof, Hab. 2 : 4. Vastheid, Jes. 25 : 4. Waarheid, Psalm 89 : 3. Trouw, Ps, 119 : 71. 't Komt af van Aman, Heemin, beduidende zich op iemand werpen, om van hem gedragen te worden, even gelijk een kind, dat zich werpt in de armen van zijn voedster, Jes. 60 : 4, 66 : 12. In 't Grieks zegt men Pistis, een overtreding des gemoeds van de waarheid ener zaak. 't Stamt af van "peitheim", dat in Hand. 19 : 8, door aanraden, en in Luc. 16 : 11, door vertrouwen, vertolkt wordt.

Vraag. Hoe wordt het woord geloof in de H. Schrift gebruikt?

Antwoord. 't Wordt gebruikt òf voorwerpelijk van de leer, die men gelooft, Gal. 1 : 23: *Degene, die ons eertijds vervolgde, verkondigt nu het geloof hetwelk hij eertijds verwoestte; òf onderwerpelijk van ons werk, door welken wij het voorwerp omhelzen.* 1 Petrus 1 : 9: *Verkrijgende het einde uws geloofs, namelijk de zaligheid der zielen.*

Vraag. Wat is eigenlijk het geloof?

Antwoord. Een verzekerdheid van de waarheid ener zaak, op eens anders getuigenis steunende; dewelke God of mens zijnde, zo is daardoor het geloof ook Goddelijk of menselijk.

Vraag. Hoe velerlei is het Goddelijk geloof?

Antwoord. Viererlei, namelijk het historisch geloof, het geloof der wonderwerken, het tijdgeloof en het zaligmakend geloof.

Vraag. Wat is historisch geloof?

Antwoord. Waardoor wij het Woord Gods, òf geheel, òf ten dele als een historische waarheid aannemen, doch zonder toepassing op onszelven, Hand. 26 : 27: *Geloof gij, o Koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft.* Jac. 2 : 10: *Gij gelooft dat God een enig God is, gij doet wel, de duivelen geloven het ook en zij sidderen.*

Vraag. Is de daad van dit geloof tot de zaligheid nodig?

Antwoord. Ja toch. Buiten dit kan het zaligmakend geloof niet bestaan; echter is hetzelfde niet genoegzaam; omdat de wil in de mens menigmaal aanloopt tegen het gemeen en beschouwend oordeel van het verstand.

Vraag. Wat is het geloof der wonderwerken?

Antwoord. Een sterke vaststelling bij zichzelf van enig wonderwerk dat van of aan ons zal worden gedaan; en is dan òf werkelijk, wanneer ons geloof ziet op iets dat wij doen zullen, als Paulus zegt, 1 Kor. 13 : 2: *En al ware het dat ik al het geloof had, zodat ik bergen verzette en de liefde niet had, zo ware ik niets; òf lijdelijk wanneer wij een wonderwerk aan of omtrent ons verwachten,* Matth. 8 : 1, 2 : *En zie, zij brachten tot Hem een geraakte, op een bed liggende. En Jezus hun geloof ziende, zeide tot den geraakte: Zoon, wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven.*

Vraag. Houdt dit geloof enig verband met de zaligheid?

Antwoord. Het zaligmakend geloof ging daarmee dikwijls gepaard. Zie Matth. 9 : 2. Echter vindt men het geloof der wonderwerken in mensen, wien het zaligmakend geloof ontbrak. Zie de gereinigde melaatsen, onder welke slechts één gelovige, een dankbare Samaritaan gevonden werd, Luc. 6 : 17, 18. Dus besluiten wij dat dit geloof geen verbintenis met de zaligheid heeft, Matth. 7 : 22, 23.

Vraag. Wat is het tijdgeloof ?

Antwoord. Door welk de mens de waarheid des Evangeliums erkennende, die ook met enige vreugde en uiterlijke vrucht voor een tijd ontvangt. Zie hier van Matth. 13: 20, 21: *Maar die in steenachtige plaatsen bezaaid is, deze is degene die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt, doch 't heeft geen wortel in zichzelf, maar is voor een tijd; en als verdrukking of vervolging komt om des Woords wille, zo wordt hij terstond geërgerd.* Joh. 5 : 35: *Hij was een brandende en lichtende kaars, en gij hebt ulieden voor een korten tijd in Zijn licht willen verheugen.*

Vraag. Hoe beschrijft gij het zaligmakend geloof?

Antwoord. Als een hebbelijkheid der ziel, van de H. Geest door de dienst des Woords en der Bondszegelen, in de uitverkorenen gewerkt, door welke zij het Woord Gods, en het evangelie daarin begrepen, met deszelfs grootste beloften kennen, omhelzen en zichzelf met vertrouwen toepassen, tot zaligheid, gerechtigheid, ware heiligheid en geruste hoop van hun zielen.

Vraag. Hoe wordt dit geloof in de H. Schrift genoemd?

Antwoord. Het rechtvaardigmakend geloof, Rom. 5 : 1. Het hart reinigende, Hand. 15 : 9. De ziel behoudende, Hebr. 10 : 39. Door de liefde werkende, Gal. 5 : 6. Het levende geloof door de werken, Jac. 2 : 26. Het allerheiligste geloof, Jud. vers. 20. Een dierbaar geloof, 2 Petrus 1: 1. Een ongeveinsd geloof, 1 Tim. 1 :5. Het geloof van de Heiligen, Openb. 13 : 10. En het geloof der uitverkorenen Gods, Tit. 1 : 1. Welker voleinder Jezus is, Hebr. 12 : 2.

Vraag. Hoe spreekt het artikel?

Antwoord. Van een oprecht geloof, niet alleen om het te onderscheiden van het geloof der huichelaren, maar om te leren, dat een oprecht geloof is een waar en volkomen geloof, alles hebbende in haar natuur, als het ingewrocht wordt door de H. Geest, waardoor het in staat is, om al de indrukken die de H. Geest door het woord, van de inhoud des Woords geeft, te ontvangen en die ontvangen hebbende, zich in dadelijke oefening werkzaam te vertonen.

Vraag. Hoe merkt u het geloof aan?

Antwoord. Geenszins als een blote daad, die voorbij gaat, gelijk de Remonstranten willen, maar als een hebbelijkheid welke de gelovige altoos bijblijft. Daarom worden Gods kinderen gezegd het geloof te hebben. Marc. 9 : 28, het geloof te houden, 1 Tim. 1 : 19, ook zelf als gelovige aangemerkt, in tijden als hun geloof niet metterdaad geoefend wordt, 2 Kor. 6 : 15. Hand. 10 : 45.

Vraag. Maar in wat zin, noemt u 't geloof een hebbelijkheid?

Antwoord. Niet in die zin, in welke het de Logici gebruiken, van een vermogen dat door onze gedurige herhaalde werkingen voorkomt, maar in die zin, waarin het betekent een in ons gelegde deugd, of bovennatuurlijke kracht door een scheppende Almacht Gods zonder ons toedoen in ons gewrocht. In welke zin de Logici dan onderscheiden: inter habitus infusos, et studio adquisitos, in hebbelijkheden die ons ingestort, of door oefening verkregen worden.

Vraag. Hoe merkt u 't geloof verder aan?

Antwoord. Als een hebbelijkheid der ziel omdat het geloof eigenlijk en alleen haar zitplaats heeft in 's mensen ziel, hoewel het lichaam in de belijdenis en vertoning des geloofs dadelijk medewerkt, Rom. 10 : 10: *Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid en met den mond belijdt men ter zaligheid.*

Vraag. Moet het geloof gebracht worden tot de ganse ziel of alleen tot ene of andere van deszelfs vermogens, verstand, wil of macht, om naar buiten te werken?

Antwoord. Het geloof is de oorsprong van alle geestelijke levende daden in de ziel. Zo moet hetzelfde tot de gehele ziel, met al hun vermogens worden gebracht. Daarom zegt Paulus dat Christus door het geloof in onze harten woont, Ef. 3 : 17:

1. 1. Tot het verstand behoort het geloof om de Goddelijke waarheden te begrijpen, te onderscheiden, toe te stemmen, waarachtig en goed te oordelen.
2. Tot de wil om tot het goede gedreven te worden, dat te begeren, te beminnen, en te volbrengen.
3. Gelijk dan ook tot de macht om naar buiten te werken en het lichaam in de dadelijke vertoning van het geloof in de wandel te doen medewerken. Evenals de oorspronkelijke gerechtigheid, en het beeld Gods in verscheiden vermogens der ziel plaats hadden.

Vraag. Welke zijn de daden des geloofs, hetzelfde uitmakende?

Antwoord. Die worden doorgaans drie opgeteld, namelijk: kennis, toestemming en vertrouwen.

Vraag. Hoe bewijst gij dat tot het geloof kennis behoort?

Antwoord.

1. Omdat het geloof door kennis beschreven wordt, Jes. 53 : 11: *Door Zijn kennis zal Mijn knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken.* Vergelijk Joh. 17 : 3: *Dit is het eeuwige leven dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God en Jezus Christus Dien Gij gezonden hebt.*

Vraag. Hoe verder?

Antwoord.

2. Uit de manier op welke het geloof in ons gewerkt wordt, te weten: uitwendig door 't horen en lezen van Gods Woord, Rom. 10 : 17: *Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods.* Inwendig door de onderwijzing van Gods Geest, Joh. 6 : 45: *En zij zullen allen van God geleerd zijn, een iegelijk dan die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij.* 't Welk wederom zulk een kennis veronderstelt.
3. Uit de belijdenis des geloofs, welke in het geloof noodzakelijk is, Rom. 10 : 9, 10: *Indien gij met uw mond zult belijden den Heere Jezus, en met uw hart geloven, dat hem God uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden.* Maar deze kan zonder kennis niet geschieden.
4. Uit de benaming van het ongeloof, 't welk genoemd, wordt:
 - a. Onwetendheid, Hand. 17:30: *God de tijden der onwetendheid overzien hebbende.*
 - b. Dwaasheid, 1 Kor. 2:14: *Maar de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden.*
 - c. Een duisternis, Joh. 1 : 5: *En het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen.* Bijgevolg moet in tegenstelling het geloof bestaan in verstand, wijsheid en verlichtende kennis.

Vraag. Wat moet een gelovige al kennen?

Antwoord. Alhoewel wij de uiterste grensscheidingen van een verdoemelijke onwetendheid niet kunnen bepalen, omdat het ons niet geoorloofd is, de kracht der Goddelijke genade naar de korte el van ons gebrekkig verstand af te meten, zo is toch zeker, dat ieder mens, die geen gevaar wil lopen van zijn zaligheid, moet kennen hetzij met meer of minder licht, 't geen ons in het evangelie beloofd wordt, en de Artikelen onzes algemene en ongetwijfeld Christelijken geloofs in een hoofdsom leren.

Vraag. Welke zijn de eigenschappen van deze kennis?

Antwoord.

1. Dat dezelve door de Geest Gods onder en door het gebruik der middelen dusdanigerwijze in de ziel voortgebracht, dat ze dezelve levendig, overtuigend en gevoelig aandoet en ten opzichte van de ellende, een droefheid naar God werkt, 2 Cor. 7 : 10. En tot het binnenste der zaken indringt: Zij zijn door Hem geleerd gelijk de waarheid in Jezus is. Jer. 31 : 19: *Zekerlijk nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heupe geklopt. Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.*
2. Dat dezelve een aanhoudende liefde tot de waarheid voortbrengt en krachtig aanspoort tot het naarstig lezen, horen, en overdenken van Gods Woord, Psalm 1 : 2: *Zijn lust is in des Heeren wet, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.* Spr. 4 : 18: *Het pad des Rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe.* Zodat het vergeten van hetgeen men te voren kende, of een lui berusten in de verkregen mindere, of meerdere kennis een zeer kwaad teken is, of van een volkomen ongeloof, of ten minste van een zeer schandelijke verzwakking in het geloof.
3. Dat dezelve de mens verootmoedigt, Matth. 11 : 29: *Leert van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.* Want door deze wetenschap heeft men niet alleen kennis verkregen van Gods heerlijkheid, en des menschen nietigheid en zondigheid in 't gemeen, maar ook van zichzelf in 't bijzonder, en dit werkt in het hart beweging van ootmoedigheid, zodat men zich voor God aanmerkt als ijdel stof en as, Gen. 18:27: *En Abraham antwoordde en zeide: Zie toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en as ben.*
4. Dat dezelve zich aldus met de waarheid verenigt, dat deze gehoorzaamd wordt, en zij de mens het pad van alle ware deugd doet bewandelen, Joh. 8 : 31, 32: *Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen, en zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrij maken.*

Vraag. Welke is de tweede daad van het zaligmakend geloof?

Antwoord. De toestemming, aanneming of omhelzing van het gekende Evangelie; en is óf beschouwende, welke tot het verstand behoort; óf werkzaam, welke onder de wil te brengen is.

Vraag. Welke is de beschouwende toestemming?

Antwoord. Die, waardoor men al hetgeen geloofd moet worden, voor waarachtig houdt en vervolgens de beloften des Evangeliums voor goedkeurt, Joh. 3 : 33: *Die Zijn getuigenis aan genomen heeft, die heeft verzegeld dat God waarachtig is.*

Vraag. Op wat fundament steunt deze toestemming?

Antwoord.

1. Eensdeels op de onfeilbare waarheid Gods van zichzelf en van Zijn Zoon getuigende, 1 Joh. 5 : 9, 10. *Indien wij het getuigenis des menschen aannemen, het getuigenis Gods is meerder. Want dit is het getuigenis Gods, 't welk Hij van Zijn Zoon getuigd heeft: Die in den Zone Gods gelooft, heeft het getuigenis in zichzelf, die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft het getuigenis dat God getuigd heeft van Zijn Zoon.*

2. Anderdeels op de volkomen zekerheid van 't getuigenis zelf, welks waarheid hun krachtig aan de ziel ontdekt wordt door de verlichting van Gods Geest, 2 Kor. 4: 6: *God Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, Die in onze harten geschenen heeft om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.*

Vraag. Bijaldien in het geloof zodanig een vaste en zekere toestemming plaats heeft, waar vandaan komt het dan, dat de gelovige niet zelden door zware twijfeling wordt overvallen, zelfs omtrent de fundamentele waarheden?

Antwoord.

1. Die twijfelingen in Gods kinderen zijn niets dan bezwijkingen des geloofs, voortspruitende uit zwakheid des vlees en zware aanvechtingen des satans, met welke zij te worstelen hebben en nochtans het geloof behouden. Ziet Heman, Psalm 68 : 16. *Van der jeugd aan ben ik bedrukt, en doodbrakende: Ik draag Uw vervaarnissen. Ik ben twijfelmoedig.* Asaf, Psalm 73 :2: *Mijn voeten waren bijna uitgeweken, mijn treden waren bijkans uitgeschoten.* De vader des kinds Marc. 9 : 24: *Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp.*
2. Voorts staat ons aan te merken, dat wij alhier van het geloof niet spreken, zoals het somtijds is in een gebrekkig onderwerp, waardoor het belet wordt zijn eigenlijk wezen en werkingen te vertonen, en te oefenen, maar dat wij het geloof in zijn natuur op zichzelf genomen, aanmerken als die Christelijke deugd naar welker volmaaktheid wij allen streven moeten. Deze kan zonder toestemming van de gekende waarheid niet bestaan.

Vraag. Wat doet de mens in deze beschouwende toestemming in het bijzonder ten opzichte van zichzelf en den Middelaar Christus?

Antwoord.

1. Hij stemt toe en erkent Zijn diepe verfoeilijken zondenstaat, Joh. 42 : 6: Dat hij:
2. vanwege denzelfden, de tijdelijke en eeuwige vloek waardig is, aldus zichzelf veroordeelende, Psalm 130 : 3. Mitsgaders:
3. dat het enige middel om daarvan verlost te worden is Jezus door het geloof aangenomen, volgens de beloften des evangelies en tegenstelde bedreigingen, Joh. 3 : 18, 36. Dien hij dan:
4. ten hoogste dierbaar schat voor Zich, 1 Petrus 2 :7. En om Wiens wille alle dingen schade en drek moeten geacht worden, om Hem te gewinnen, en in Hem gevonden te worden, Fil. 3 : 8, 9.

Vraag. Wat volgt op die toestemming?

Antwoord. Een werkzame toestemming, waardoor een verlegen zondaar niet alleen ja en amen zegt op Gods Getuigenis van Zijn Zoon, maar ook Christus hartelijk voor zijn deel begeert, om door Hem zalig gemaakt te worden op zulk een wijze als God in het Evangelie geopenbaard heeft. Zijnde dit een voorname en eigenlijk rechtvaardigmakende daad des geloofs, welke in Gods Woord onder verscheidene benamingen wordt voorgesteld, als van hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, Matth. 5 : 6. Aanschouwen van den Zoon, Joh. 6 : 40. Komen tot Christus, Matth. 11 : 28. Aannemen van Hem, Joh. 1 : 12. Omhelzen van de beloften, Hebr. 11 : 13. Aangrijpen van Gods sterkte, Jes. 27 : 5.

Vraag. Welke is de derde daad des geloofs?

Antwoord. Het vertrouwen, dat tweezins kan aangemerkt worden óf als een toevluchtnemend óf als een verzekerd vertrouwen. Dit stemt in met de Hebreeuwse woorden Chasah en Batach, drie beide door vertrouwen vertolkt worden.

Vraag. Welke is de betekenis van het woord Chasah?

Antwoord. Chasah zegt ergens zijn toevlucht toe nemen, met vertrouwen dat men daar zijnde, behouden en gelukkig zal zijn. Van zodanig een vertrouwen wordt gesproken Spr. 18 : 10: *De Naam des Heeren is een sterke toren: de rechtvaardige zal daarheen lopen en in een hoog vertrek gesteld worden.* Maar het woord Chasah leest men Psalm 118 : 8: *'t Is beter tot den Heere toevlucht te nemen, dan op den mens te vertrouwen.* Ook Psalm 2 : 12: *Welgelukzalig zijn allen, die op Hem vertrouwen.* Eigenlijk staat er: toevlucht nemen.

Vraag. Wat sluit dit toevluchtnemend vertrouwen in zich?

Antwoord.

1. Een toevertrouwen van zichzelf in zijn zaken aan Hem, terwijl Hij de enige is, Die, zal er zaligheid verkregen worden, dezelve verzorgen kan, Jer. 45 : 22: *Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, al gij einden der aarde; want Ik ben God en niemand meer.*

Een nederig en gans wilvaardig overgeven en toe-eigenen van zich aan de Heere, om met ziel en lichaam Hem te gehoorzamen, Hoogl. 6 : 3: *Ik ben mijns liefsten, en mijn liefste is mijn, die onder de leliën weidt.* Jerem. 3 : 22: *Zie hier zijn wij, wij komen tot U; want Gij zijt de Heere onze God.*

Vraag. Welke is de betekenis van het woord Batach?

Antwoord. Dat betekent eigenlijk zodanig vertrouwen, waardoor iemand reeds in een veilige staat of plaats gesteld zijnde, zich daar op verlaat, verzekerd zijnde dat hem niets kan of zal schaden, Jes. 12 : 2: *God is mijn heil. Ik zal vertrouwen en niet vrezen.*

Vraag. Hoe beschrijft gij deze daad des geloofs?

Antwoord. Als dat zeker vertrouwen, 't welk de Heilige Geest, door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij, uit louter genade, alleen om de verdiensten van Christus wille. Dit noemt de Schrift de volle verzekerdheid des geloofs, Hebr. 10 : 22.

Vraag. Wat gaat er met dit vertrouwen gepaard?

Antwoord.

1. Een bemoedigd verlaten van zichzelf op de Heere, Psalm 56 : 10: *Dit weet ik dat God met mij is.* Psalm 37 : 5: *Wentel uw weg op den Heere, en vertrouwt op Hem, Hij zal het maken.*
2. Vrede en blijdschap des gemoeds, Jes. 32 : 17: *En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn, en de werking der gerechtigheid zal zijn gerechtigheid en zekerheid tot in eeuwigheid.* Jes. 61 : 10: *Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in Mijn God; want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan.*
3. Een roemen in de Heere over Zijn goedheid, Jes. 45 : 25: *In den Heere zullen gerechtvaardigd worden en zich beroemen het ganse zaad Israëls.*

4. Een moedig uitdagen van al vijanden, als die zich niet scheiden konden van de liefde Gods en van Christus, Rom. 8 : 35: *Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?* vers 38, 39: *Want ik ben verzekerd dat noch dood, noch leven, noch engelen noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onze Heere.*
5. Een roemen in de verdrukking, Rom. 5 : 3: *En niet alleen dit, maar wij roemen ook in de verdrukkingen, wetende dat de verdrukking lijdzaamheid werkt.*
6. Een zeker verwachten van de hemel, en derzelver zaligheid, 2 Tim. 1 : 12: *Want ik weet Wien ik geloofd heb en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd te bewaren tot dien dag.* Hfst. 4 : 18: *En de Heere zal mij verlossen van alle boze werk, en bewaren tot Zijn hemels Koninkrijk!*

Vraag. Wat is er dan tussen dit tweeërlei vertrouwen des geloofs voor een onderscheid?

Antwoord. Bij het eerste gelooft men dat God in Christus kan en wil behouden en men heeft een oprechte begeerte daarnaar. Doch bij het tweede gelooft men reeds dadelijk aan deze behoudenis deel te hebben.

Vraag. Komt nu zulk een geloof van de mens voort?

Antwoord. Geenszins. Het geloof is een gave Gods, Ef. 2 : 8. *Dit is het werk Gods dat gij gelooft in Hem, Dien Hij gezonden heeft,* Joh. 6 : 29.

Vraag. Aan wie der Goddelijke Persoon, wordt bijzonder de werking van het geloof toegeschreven?

Antwoord. Aan de Heilige Geest, hierom genoemd de Geest des geloofs, 2 Kor. 4 : 13: *Dewijl wij nu denzelfden Geest des Geloofs hebben; en wij dan alleen kunnen zeggen Jezus den Heere te zijn,* 1 Kor. 12 : 3. Dit doet onze belijdenis spreken: Wij geloven dat om ware kennis dezer grote verborgenheid te bekomen, de Heilige Geest in onze harten ontsteekt een oprecht geloof, 't welk Jezus Christus met al Zijn verdiensten omhelst, Hem eigen maakt en niet anders buiten Hem zoekt.

Vraag. Hoe ontsteekt de H. Geest het oprecht geloof in onze harten?

Antwoord. Op een redelijke wijze.

1. Uiterlijk wel door het horen en lezen van Zijn Woord, zowel door de Wet als door het Evangelie, Rom. 10 : 17: *Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.*
2. Maar voornamelijk inwendig.
 - a. Door de geestelijke verlichting des verstands, Psalm 119:18: *Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouw de wonderen Uwer Wet.* 2 Kor. 4 : 6: *Want God Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in 't aangezicht van Jezus Christus.*
 - b. Door een verborgen aanrading van onderwerping, tot gehoorzaamheid des geloofs, Openb. 3 : 18: *Ik raad u dat gij van Mij koopt goud, beproefd, komende uit het vuur, opdat gij rijk moogt worden. En de witte klederen, opdat gij moogt bekleed worden en de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde. En zalf uw ogen met ogenzalf opdat gij zien moogt.*

- c. En door een krachtdadige onweerstaanbare overtuiging en overreding van de wil tot hetzelfde, Jerem. 20 : 7: *Heere, Gij hebt mij overreed en ik ben overreed geworden, Gij zijt mij te sterk geweest en Gij hebt overmocht.* Hand. 16:14: *En een zekere vrouw, met name Lydia, een purperverkoopster van de stad Thyatira, die God diende, hoorde ons, welker hart de Heere heeft geopend, dat zij acht nam, op hetgeen van Paulus gesproken werd.*

Vraag. Wat is het voorwerp van het geloof?

Antwoord.

1. In 't gemeen, het ganse Woord van God, bestaande in de Boeken van het Oude en Nieuwe Testament. 't Zij dat ze behelzen geschiedenissen van zaken die gebeurd zijn, 't zij voorzeggingen, die nog zullen vervuld worden, 't zij leerstukken en geboden, die aan geen onderscheiden tijden worden bepaald, 't zij beloften, die God aan Zijn volk doet, 't zij bedreigingen die aan de goddelozen gedaan worden, 2 Chron. 20 : 20. Joh. 20 : 21.
2. In 't bijzonder en meer eigenlijk, het Woord des Evangelies, voorzover het Christus met Zijn volkomen gerechtigheid en God als in Hem verzoend, den zondaar voorstelt. Hier van Mark. 1 : 15: *Bekeert u en geloof het evangelie.* Joh. 14: 1: *Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij.* Joh. 3 : 18: *Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alrede veroordeeld, dewijl hij niet heeft geloofd in den Naam van den eniggeboren Zoon Gods.*

Vraag. Hoe verkeert het geloof omtrent de Heere Christus?

Antwoord.

1. 't Geloof, welke de H. Geest in onze harten ontsteekt, omhelst Jezus Christus met al Zijn verdiensten tot zaligheid, Joh. 1 :12: *Maar zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.*
2. Dit geloof maakt zich de Heere Christus eigen in alles wat Hij is, bezit en doet ten goede van Zijn volk, Hoogl. 2 : 16: *Mijn liefste is mijn, en ik ben Zijne, Die weidt onder de leliën.* Gal. 2 : 20: *Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die mij liefgehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.*
3. 't Geloof zoekt niets meer anders buiten Hem, maar berust met dankzegging in de gemeenschap met Christus, Hoogl. 2 : 3: *Als een appelboom onder de bomen des wouds, zo is Mijn liefste onder de zonen; ik heb groten lust in zijn schaduw en zit er onder en zijn vrucht is mijn gehemelte zoet.*

Vraag. Wanneer nu de zondaar door een waar geloof Christus aanneemt en Hem eigen maakt, hoe geschiedt dat?

Antwoord. In dezer voege, zodat een die waarlijk gelooft, Christus aanneemt.

1. Alleen, met verwerping van alles dat buiten Hem, is, als ten volle voldaan met Christus te genieten, Psalm 73 : 25, 26: *Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde. Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen mijns harten, en mijn deel in eeuwigheid.*
2. Geheel, zoals Hij in het evangelie werd aangeboden in Zijn gehele Persoon. Geheel anders als een tijdgelovige, die Christus wel wil aannemen als Hogepriester, om zich met God te verzoenen, maar geenszins voor hun

Profeet, om van Hem te leren de vuiligheid en schrikkelijkheid van de zonde en ijdelheid van de wereld; noch voor hun Koning, om al hun oogmerken en daden aan Zijn albeheersende wil te onderwerpen, Luc. 19 : 14: *Wij willen niet dat Deze Koning over ons zij!* Nee, de ware gelovige neemt Christus geheel aan, tot hun Profeet, om van Hem onderwezen te worden; voor hun Hoge priester, om door Hem met God bevredigd en vrijgepleit te worden, tot hun Koning, om in al hun daden van Hem naar Zijn wil bestierd te worden, zeggende met Paulus, Hand. 9 : 6: *Heere wat wilt Gij dat ik doen zal?*

3. Volstrekt, zonder enig beding in allerlei gelegenheid, zowel in tegenspoed als in voorspoed; daar een tijdgelovige Jezus wel wil volgen naar Thabor, om met Hem verheerlijkt te worden, maar niet naar Golgotha, om met Hem verdrukking te lijden, daar geeft een waar gelovige zich aan Jezus over, om door wat weg het de Heere belijft hem ten hemel te leiden, Hebr. 11 : 25, 26: *Verkiezende liever met het volk Gods kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte.*
4. Om Hemzelf; niet als een tijdgelovige, die Hem aanneemt uit wereldse beoging; als een stegelgreep om tot eer of rijkdommen te komen; gelijk de schare, Joh. 6 : 26: *Gij zoekt Mij niet, omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt. Daar een waar gelovige Jezus alleen aanneemt, omdat hij zoveel beminnelijkheid in Hem ziet, dat hij met Zijn gemeenschap alleen ten volle tevreden is, Hoogl. 5 : 16: *Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk. Zulk een is mijn liefste, ja zulk een is mijn Vriend, gij dochters van Jeruzalem.**
5. Hartelijk, niet door blote woorden, maar met al de bewegingen van het hart, die niet voldaan zijn, tenzij men zich Jezus den Heere heeft overgegeven en toebetrouwd, Rom.10:10: *Met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid.* Psalm 27 : 8: *Mijn hart zegt tot U: Gij zegt, zoekt Mijn aangezicht, ik zoek Uw aangezicht, o Heere!*
6. Gewillig, zonder dat men met velerhande redenen daartoe behoeft gedrongen te worden. De ziel vindt zoveel schoonheid, heerlijkheid en beminnelijkheid in Christus, dat ze vanzelf bewogen wordt te betuigen, Psalm 18 : 1: *Ik zal U hartelijk liefhebben Heere mijn sterkte!*
7. Volständig, dat is, eens voor altijd. De tijdgelovige mag zich bij Christus voegen, zolang de voorspoed en het genoegen volgt. Hij driipt af in de dag der verzoeking, Matth. 13 : 20, 21, daar de ware gelovige een voornemen des harten heeft om bij den Heere te blijven, Psalm 73 : 23: *Ik zal dan gedurig bij U zijn; Gij hebt mijn rechterhand gevat.*

Vraag. Kunnen wij veilig in het geloof op Christus vertrouwen?

Antwoord. Ja toch. Hiertoe worden wij vermaand, Jes. 26 : 4: *Vertrouwt op den Heere tot in der eeuwigheid, want in den Heere Heere is een eeuwige rotssteen.* Hoofdstuk 45 : 22 : *Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, al gij eindden der aarde; want Ik ben God en niemand meer!*

Vraag. Hoe wordt dat in onze belijdenis aangedrongen?

Antwoord. In dezer voege:

1. Dat het noodzakelijk moet volgen, of dat niet al wat tot onze zaligheid van node is in Jezus Christus zij; of zo het alles in Hem is, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, Zijn gehele zaligheid heeft.

2. Wat men nu zou zeggen:

- a. Ten aanzien van het eerste, dat Christus niet genoegzaam is maar dat er nog benevens Hem iets meer behoeft, ware een al te ongeschikte Godslastering. Want daaruit zou volgen, dat Christus maar een halve Zaligmaker ware. Vlak tegen het getuigenis, Hebr. 7 : 25: *Waarom Hij ook volkomenlijk kan zaligmaken degenen die door Hem tot God gaan.* Hand. 4 : 12: *Die zaligheid is in geen ander; want daar is ook onder den hemel geen andere Naam, Die onder de mensen gegeven is, door Welken wij moeten zalig worden.*
- b. Ten aanzien van het tweede, dat degene die Jezus Christus door het geloof bezit, Zijn gehele zaligheid heeft. Dit kan niet geloochend worden. De Schrift zegt duidelijk, dat die in Hem gelooft, het eeuwige leven heeft, Joh. 3:36. En nooit beschaamd zal worden, Rom. 10 : 11.

Vraag. Wat besluit maakt gij dan met onze belijdenis?

Antwoord. Dat wij alleen door het geloof in Christus gerechtvaardigd worden. Zie Rom. 3 : 28: *Wij besluiten dan dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet.* Ef. 2 : 8, 9: *Want uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.*

Vraag. Hoe beschrijft gij de rechtvaardigmaking?

Antwoord. Als een weldaad des genadeverbonds, in welke God de uitverkorenen, van Hem geroepen zijnde, om de gerechtigheid van Christus, door het geloof aangenomen, al hun zonden vergeeft en een volkomen recht tot het eeuwige leven geeft, dit Zijn vonnis verder aan hun geweten openbarende door Zijn Woord en Geest, in verschillende trappen en tijden, tot roem van Zijn overgrote genade.

Vraag. Wien komt dit werk toe?

Antwoord. De rechtvaardigmaking is een werk van God, Rom. 8 : 33: *God is 't Die rechtvaardig maakt.* Jes. 43 : 25: *Ik, Ik ben 't Die uw overtredingen uitdelg.* En dat van de Zoon en H. Geest, zowel van de Vader, 1 Kor. 6 : 11: *Gij zijt gerechtvaardigd in den naam des Heeren Jezus en door den Geest onzes Gods.*

Vraag. Maar wie der Goddelijke personen wordt de rechtvaardigmaking in het bijzonder toegeëigend?

Antwoord. God de Vader, Die het ambt van rechter bekleedt, de zondaar om Christus' verdiensten, van Hem door het geloof aangenomen, met Hem verzoent, 2 Kor. 5 : 19: *God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende; hun zonden hun niet toerekenende.*

Vraag. Hoedanig merkt u de rechtvaardigmaking verder aan?

Antwoord. Als een werk van Gods genade, zonder enige van onze verdiensten, Jes. 43 : 25 : *Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.* Ja het is een weldaad van het verbond der genade, dewijl door het werkverbond en buiten Christus niemand kan gerechtvaardigd worden, volgens Gods gerechtigheid, Job 9 : 2, 3: *Waarlijk, ik weet dat het zo is, want hoe zou de mens rechtvaardig zijn bij God, zo hij lust heeft om met Hem te twisten; niet één uit duizend zal hij Hem beantwoorden.* Rom. 3 : 23: *Daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden voor God.*

Vraag. Wie zijn de personen die gerechtvaardigd worden?

Antwoord. Niet de heilige engelen; want deze hebben die genadeweldaad niet van node. Niet de vervloekte duivelen, die nooit verwachting van zaligheid hebben. Ook niet alle mensen, hoofd voor hoofd, maar alleen de uitverkorenen, Rom. 8 : 33: *Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die rechtvaardig maakt*; vers. 30: *Die Hij te voren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd*. En dat al de uitverkorenen; zodat men de gelovige van het Oude Testament daarvan niet kan uitsluiten, dewijl wij duidelijk lezen van de rechtvaardigmaking van Abraham, David en anderen, Rom. 4 : 38. Die den Heere om deze genade gebeden en bij het ontvangen derzelve gedankt hebben, Psalm 51 : 3, 4; 103 : 2, 3.

Vraag. Hoe worden de uitverkorenen in de rechtvaardigmaking aangemerkt?

Antwoord. Als arme en doemwaardige zondaren, dervende het beeld en de heerlijkheid Gods, Rom. 3 : 23; die daarom genoemd worden goddelozen, Rom. 4 : 6; krachtelozen, hfdst. 5 : 6; vijanden Gods, hfdst. 5 : 10. Echter nu van God geroepen en daardoor gelovende, volgens Rom. 3 : 26: *Opdat hij rechtvaardig zij en rechtvaardigende dengene die uit het geloof van Jezus is*.

Vraag. Wie worden als des zondaars beschuldigers in de Goddelijke vierschaar aangemerkt?

Antwoord.

1. De Goddelijke wet is 't die de zondaar verklaagt, Joh. 5 : 45. De vloek tegen Hem uitspreekt, Gal. 3 : 10. En door tussenkomende overtuiging des Geestes hem de mond stopt, Rom. 3 : 19.
2. De satan, die de zondaar zoekt in te boezemen dat het onmogelijk zij, dat hij, die zulk een snood zondaar is, genade en barmhartigheid zou kunnen verkrijgen, Zach. 3 : 1: *Daarna toonde Hij mij Jozua den hogepriester, staande voor het aangezicht van den Engel des Heeren en de satan stond aan zijn rechterhand om hem te wederstaan*.
3. De eigen consciëntie van de zondaar, die hem beklagt, dat hij tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen derzelve gehouden heeft. En nog steeds tot alle boosheid geneigd is, met Ezra belijdende, Hfst. 9 : 6: *Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot u op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel*.

Vraag. Wie is de Voorspraak voor de zondaar?

Antwoord. Jezus Christus stelt Zich voor de uitverkoren zondaar in als die alle gehoorzaamheid der Goddelijke wet volbracht heeft, 1 Joh. 2 : 1, 2: *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige. En Hij is een verzoening voor onze zonden*.

Vraag. Waarin bestaat het wezen van de rechtvaardigmaking?

Antwoord. In deze twee daden:

1. In een ontslag en vrijspraak van de schuld en straf der zonden, Psalm 32 : 1, 2: *Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven en wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mens dien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent*.

2. In een toewijzing van het recht tot de Goddelijke gemeenschap en al de goederen die daaruit voortvloeien, onder welke het grootste goed, dat al die andere volmaakt, is het eeuwige leven, Gal. 3 : 29: *Indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad en naar de belofte erfgenamen.* Tit. 3 : 7: *Opdat wij gerechtvaardigd zijnde door Zijn genade, erfgenamen zouden worden naar de hope des eeuwige levens.*

Vraag. Welke is de uiterlijk bewegende of verdienende oorzaak dezer rechtvaardigmaking?

Antwoord. Alleen de gerechtigheid van Christus, Rom. 3 : 24: *En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is.* 1 Kor. 1 : 30: *Die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid.* Phil. 3 : 9: *En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is.*

Vraag. Welk een gerechtigheid van Christus is de grond van onze rechtvaardigmaking?

Antwoord. Beide, Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord.

1. Ten aanzien van de lijdelijke gehoorzaamheid, blijkt dit uit plaatsen waarin wij gezegd worden gerechtvaardigd te zijn door Zijn bloed, Rom. 5 :9. In Hem te hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, Ef. 1 : 7. Alsook dat Hij ons verlossende van de vloek, een vloek voor ons geworden is, Gal. 3 : 13.
2. Ten opzichte van de dadelijke gehoorzaamheid, uit Paulus' redenering, Rom. 5:19: *Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éne mens, velen tot zondaars zijn gesteld geworden, alzó zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén velen tot rechtvaardigen gesteld worden.* De Apostel stelt de gehoorzaamheid van Christus, waardoor wij gerechtvaardigd worden, tegen de ongehoorzaamheid Adams. Ware nu Adams ongehoorzaamheid een dadelijke overtreding van Gods wet, dan moet ook de tegengestelde gehoorzaamheid van Christus bestaan hebben in een dadelijke onderhouding van de gehele wet.

Vraag. Hoe wordt de gerechtigheid van Christus ons eigen en de onze?

Antwoord. Door toerekening, waardoor God als Rechter, de gehoorzaamheid van Christus, de zondaar uit genade toerekent, evenals of wij nooit zonde gehad of gedaan hadden, ja alsof wij al de gehoorzaamheid der Goddelijke wet volbracht hadden, die Christus voor ons volbracht heeft, Gen. 15 : 6: *Hij geloofde in den Heere en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.* Rom. 4 : 5, 6: *Dengenen die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.* Gelijk ook David de mens zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder werken.

Vraag. Hoe blijkt ons nader dat wij Christus' gerechtigheid alleen door toerekening deelachtig worden?

Antwoord.

1. Uit de benaming van Christus' gerechtigheid, welke uitdrukkelijk genaamd wordt onze gerechtigheid, Jer. 23:6: *Dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men*

Hem zal noemen, de Heere onze gerechtigheid. 1 Kor. 1 :30: Hij is ons van Gode tot rechtvaardigheid geworden.

2. Uit de toerekening van onze zonden aan Christus. Onze zonden zijn Christus als onze Borg toegerekend en Hij heeft daarvoor straf gedragen, alsof het Zijn eigen zonden waren geweest, Jes. 53 : 4, 5: *Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld. Dus volgt dat Zijn volbrachte voldoening ons moet toegerekend worden, alsof wij zelf voldaan hadden, 2 Kor. 5 : 21: Dien die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.*
3. Uit de overdracht van de zonde Adams op ons. De zondige daad van Adam komt op ons door toerekening, dus moet ook de gerechtigheid van Christus op ons komen, door toerekening. Dit is de tegenstelling, Rom. 5:19: *Gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éne mens, velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén, velen tot rechtvaardigen gesteld worden.*

Vraag. Is dan de verdienende oorzaak van onze rechtvaardigmaking niet de mens zelve, door betrachting van goede werken?

Antwoord. Gans niet. De Schrift zegt uitdrukkelijk, Rom. 3 : 20: *Daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem. Vers 28: Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet.* En hoofdstuk 4 : 6: *Gelijk ook David den mens zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken. Doch dit staat ons in het volgende Artikel nader te bewijzen.*

Vraag. Hoe openbaart God het vonnis der rechtvaardigen aan de ziel der uitverkorenen?

Antwoord.

1. Niet door een onmiddellijke stem uit de hemel, in een droom, of gezicht, gelijk Gods stem aan Abraham, Gen. 15 : 1: *Vreest niet Abram, Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.*
2. Noch door een buitengewone, verborgen aanblazing van Gods Geest, gelijk de Heere oudtijds tot de profeten sprak, als David zegt, 2 Sam. 23 : 3: *De Geest des Heeren heeft door mij gesproken en zijn reden is op mijn tong geweest. De God Israëls heeft gezegd: De Rotssteen Israëls heeft tot Mij gesproken.*
3. Echter wordt den gelovigen dit vonnis op een krachtdadige wijze bekend gemaakt:
 - a. Uitwendig, door het evangelie. Het evangelie is als een pardonbrief, want al de Profeten geven getuigenis, dat een iegelijk die in Christus gelooft, vergeving van zonden ontvangen zal in Zijn Naam, Hand. 10:43. Daartoe zend hem ook de Heere Zijn boden des vredes, met die last, Jes. 40 : 12: *Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen; spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe dat haar strijd vervuld is, dat hare ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden.*
 - b. Inwendig, door de H. Geest, 't zij dat Hij de gelovige doet zien wat dingen hem van God geschonken zijn, 1 Kor. 2 : 12 waaruit zij een zekere sluitrede kunnen opmaken, dat zij gerechtvaardigd zijn, en

vrede met God hebben, Rom, 5 : 1, 't Zij dat Hij hun een bevredigde gemoedsgestalte schenkt, waardoor de vorige beroering, die hen had aangegrepen, gestild en geen beschuldiging gehoord wordt, genietende de rechtvaardigheid, vrede, blijdschap en sterkte door de H. Geest, Rom. 14 : 17. 't Zij dat Hij hen door een verborgen overreding, het vonnis der rechtvaardigmaking de ziel inboezemt, met veel opgehelderde en gevoelige genade, sprekende tot hen op deze of gene wijze: *Zie, Ik ben uw heil*, Psalm 35 : 3. *Zoon, zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven*, Matth. 9 :2. Hierop ziet de belofte, Hos. 2 : 13: *Daarom zie, Ik zal ze lokken en zal ze voeren in de woestijn en Ik zal naar hun hart spreken.*

Vraag. Wanneer maakt God dit vonnis der rechtvaardigmaking, aan de uitverkorenen bekend?

Antwoord.

1. Bij aanvang, in dezelfde stonde, wanneer de zondaar door het geloof met Christus als zijn Hoofd verenigd wordt en dus deel krijgt aan Zijn gerechtigheid; want die bezwaard is met zijn zonde, door het geloof de gerechtigheid van Christus aangrijpt, kan niet anders dan van God vrij verklaard worden, Joh. 1 : 12: *Zoveel Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.*
2. Bij voortgang, zo dikwerf als Gods kinderen over bedreven zonden zich verootmoedigen en in het geloof tot het bloed van Christus toevlucht nemen, 2 Sam. 12 : 13: *Toen zeide David tot Nathan: Ik heb gezondigd tegen den Heere. En Nathan zeide tot David: De Heere heeft ook uw zonden weggenomen, gij zult niet sterven.* 1 Joh. 1 : 9: *Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid.*
3. Bij voleinding, in de grote dag des oordeels, wanneer de Heere van Zijn Rechterstoel in 't openbaar, voor engelen en mensen zal verklaren wie Hij gerechtvaardigd heeft, en waardig keurt gesteld te worden in het bezit der eeuwige gelukzaligheid, Matth. 26 : 34: *Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die tot Zijn rechterhand zijn: Komt gij gezegenden Mijns Vaders, beërft dat Koninkrijk, hetwelk u bereid is, van de grondlegging der wereld.*

Vraag. Hoe neemt de uitverkorene de bekendmaking van dit vonnis der rechtvaardigmaking aan?

Antwoord. Met een gelovig en dankbaar hart, Psalm 85 : 9: *Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken; maar dat ze niet weder tot dwaasheid keren.*

Vraag. Is dan het geloof in de rechtvaardigmaking als een worteldeugd, waaruit al andere vloeien, welke de mens tot rechtvaardigmaking schikt, en om welks waardigheid hij gerechtvaardigd wordt?

Antwoord. Dus spreken de papisten, doch verkeerd, want :

1. De Schrift sluit omzichtig alle werken uit onze rechtvaardigmaking uit en bijgevolg ook het geloof als een werk aangemerkt, ja stelt in 't stuk van de rechtvaardigmaking het geloof regelrecht tegen de werken, Rom. 4 : 5: *Degene die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof toegerekend tot rechtvaardigheid.*

2. 't Geloof is zwak en onvolmaakt; 't welk daarom geen oorzaak zijn kan van een volmaakte rechtvaardigmaking, dewijl de gerechtigheid die in Gods gericht bestaan zal, volkomen, en in alle delen der wet Gods, gelijkvormig zijn moet.
3. Voorts verloochent het geloof alle eigen waardigheid en zoekt alles alleen in Christus, Fil. 3 : 8, 9: *Ja, gewisselijk ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus Mijn Heere, om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen, en in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof in Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.*

Vraag. Welke is het gevoelen der Socinianen en Remonstranten?

Antwoord.

1. De Socinianen merken de daad des geloofs als een deugd aan, die de oorzaak zij van de rechtvaardigmaking; niet alsof het geloof door zijn inwendige waardigheid kracht tot gerechtigheid in het eeuwige leven had, maar dat God door een genadige schatting dat geloof voor een volmaakte gerechtigheid rekent.
2. De Remonstranten stellen dat God naar de voldoening van Christus voor het ganse menselijke geslacht wel strengelijk een volmaakte en volstandige gehoorzaamheid had kunnen afvorderen, maar dat Hij uit aanmerking van des mensen zwakheid, voor de mens heeft uitgevonden, de onedele en onwaardige daad des geloofs, welke God in plaats van de volmaakte gehoorzaamheid der wet, door een genadige en toegevendende schatting voor onze gerechtigheid houdt.

Vraag. Hoe bewijst u dat het geloof in de rechtvaardigmaking niet voorkomt als een deugd, of zaak, waarom de mens gerechtvaardigd wordt?

Antwoord.

1. Dat leert de natuur des geloofs, dewelke bestaat in een omhelzen en aannemen van Christus tot rechtvaardigmaking, in een aanbetrouwen van onszelf aan, en in een vereniging met Christus, Ef. 3 : 17: *Opdat Christus door het geloof in uw harten wone.* Dat geloof maakt ons deelachtig aan al Gods weldaden en wel bijzonder de gerechtigheid die uit God is. Is het geloof nu alleen een middel van onze vereniging met Christus, 't geen ons deel doet hebben aan al Zijn verdiensten, dan volgt dat ons geloof de grond of oorzaak van onze rechtvaardigheid voor God niet zijn kan.
2. Het geloof wordt onderscheiden van de gerechtigheid, waarmede wij bestaan in de goddelijke vierschaar, want
 - a. Die gerechtigheid, welke in Gods vierschaar geldt, wordt uitdrukkelijk genoemd de rechtvaardigheid Gods en wel uit geloof en door geloof, Rom. 1 : 7: *De rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde geopenbaard uit geloof tot geloof.* Hfst. 3 : 32: *Namelijk die rechtvaardigheid Gods door het geloof van Jezus Christus.*
 - b. Die gerechtigheid is alleen de volmaakte gehoorzaamheid van Christus, de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23 : 6, gelijk tevoren betoogd is, dies kan het geloof, zelfs als een deugd aangemerkt, onze rechtvaardigheid voor God niet wezen; waarom de belijdenis zeer wel zegt: Maar Jezus Christus ons toerekenende al Zijn verdiensten, en zovele heilige

werken die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan, is onze rechtvaardigheid.

Vraag. Hoe al verder?

Antwoord.

3. Het gevoelen der Remonstranten is gebouwd op een valse grond, namelijk op een algemene verlossing en verzoening door Christus, Welke de zaligheid op voorwaarde des geloofs, voor allen zou verdiend hebben, te weten, zij stellen als iemand gelooft, en zich zo onderscheidt door een goed gebruik van de algemene genade van anderen die niet geloven, dat hij zoveel beter en heiliger is en daarop wordt hij als zodanig een van God gerechtvaardigde.
4. Uit dit gevoelen volgen verschillende ongerijmdheden; want dan
 - a. Zou de mens niet gerechtvaardigd worden uit genade, gelijk de Schrift leert. Rom. 3 : 24: *Wij worden om niet gerechtvaardigd uit Zijne genade.* Dewijl genade en werken niet kunnen te zamen gaan. Rom. 11 : 6. *Indien 't door de genade is, zo is 't niet meer uit de werken; anderszins is de genade geen genade meer. En indien 't uit de werken zo is 't geen genade meer; anderszins is het werk geen werk meer.*
 - b. God zou dan niet naar waarheid handelen, Die het geloof voor volkomen zou schatten, 't geen echter in zichzelf onvolkomen is, daar evenwel altijd Gods oordeel naar waarheid is. Rom. 2 : 8.
 - c. Dan had de mens stof tot roem, dewijl hij iets had dat uit zijn eigen goedheid voortkwam, daar nochtans Paulus zegt, dat door de wet des geloofs alle roem is uitgesloten, Rom. 3 : 27.

Vraag. Worden wij dan niet gerechtvaardigd uit het geloof, voorzover het in zich besluit de daad van liefde, heiligmaking en bekering?

Antwoord. Gans niet, want hoewel het geloof dat ons rechtvaardigt, levende is door goede werken en de daden van heiligmaking inderdaad vereist worden, als vruchten des geloofs en bewijzen van onze vereniging met Christus, zo komen nochtans deze daden met het geloof in de rechtvaardigmaking niet te zamen, dewijl de Schrift duidelijk het geloof stelt in 't stuk van rechtvaardigmaking tegen alle en allerhande werken. *Degene die niet werkt, maar gelooft in Hem, Die den goddelozen rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.*

Vraag. Komt dan het geloof in de rechtvaardigmaking niet voor als een werk en daad der mensen?

Antwoord. Het geloof, wanneer het gezegd wordt ons te rechtvaardigen, wordt in de rechtvaardigmaking niet aangemerkt als een werk, maar als een werktuig en middel, waarmede wij Christus onze rechtvaardigheid omhelzen.

Vraag. Hoe bewijst u dit?

Antwoord.

1. 't Geloof werd in de Schriftuur beschreven onder zulke gelijkenissen, welke aan werktuigen ontleend zijn. Want gelijk het oog een werktuig is om te zien, de mond met de tanden om te eten, de voeten om te gaan, en de handen om daarmee iets aan te grijpen, evenzo wordt ons het geloof verbeeld onder de gelijkenis van:

- a. Een verlicht oog, dat op Jezus en Zijn gerechtigheid ziet, Joh. 6 : 40: *Dit is de wil Desgenen Die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk die den Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe.*
- b. De mond, waardoor men Christus als het brood des levens ons ten nutte maakt; daarom betekent geloven, geestelijkerwijze eten. Joh. 6 : 50, 51: *Dit is het brood, dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mens daarvan ete, en niet sterve. Ik ben dat levende brood dat uit den hemel nedergedaald is; zo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven.*
- c. De voeten; daarom wordt het geloven een komen tot Jezus genoemd, Joh. 6 : 35: *Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens, die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft zal nimmermeer dorsten.*
- d. Een hand, waardoor wij Christus en Zijn gerechtigheid aangrijpen, Joh. 1 : 12: *Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.* Kol. 2:6: *Gelijkerwijs gij dan Christus Jezus den Heere hebt aangenomen, wandelt alzo in Hem.*

Vraag. Hoe blijkt dit nader?

Antwoord.

2. Uit de benamingen van het geloof onder gemelde gelijkenis van aannemen voorgesteld; want dus worden wij geleerd.
 - a. Dat al wat wij tevoren als in de hand hadden, van ons moet losgelaten worden en daaruit vallen en wij als arme bedelaars, met een ledige hand voor God verschijnen moeten, zullen wij Christus en Zijn gerechtigheid ontvangen, Fil. 3 : 18. *Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus wil schade geacht, ja, gewisselijk ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijns Heeren. Om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen.*
 - b. Dat het geloof niet de minste dadelijke invloed heeft om onze rechtvaardigmaking te veroorzaken, dewijl de rechtvaardigmaking niet een gewrocht is van ons geloof, maar van God. Wij verdienen en werken dit genade vonnis niet, maar ontvangen dat door het geloof in onze harten even gelijk de aalmoes in de hand des bedelaars gelegd wordt, eer hij met dadelijk toedrukken van zijn hand, het ontvangene met blijdschap aangrijpt. Overeenkomstig Joh. 3 :27: *Een mens kan geen ding aannemen, zo het hem uit den hemel niet gegeven zij.*
 - c. Dat het geloof zelf ons niet verrijkt, door iets dat het in zichzelf heeft, maar het aannemen alleen van datgene, waarin onze rijkdom bestaat. Immers wat is 't dat de bedelaar rijk maakt zijn hand of de gave die daarin gelegd wordt? Dus dan sluit de rechtvaardigmaking het geloof als een werk uit, maar eist dit als een instrument om 't geluk te ontvangen. Rom. 11 : 6: *Indien het door genade is, zo is 't niet meer uit de werken; anderszins is de genade geen genade meer. En indien het is uit de werken, zo is het geen genade meer, anderszins is het werk geen werk meer.*

Vraag. Kunt gij ook reden geven waarom God het geloof tot zulk een middel van onze rechtvaardigmaking schikt?

Antwoord. Hierop zouden wij kunnen zeggen, de Heere geeft geen verantwoording van Zijn daden. 't Welbehagen Gods moet ons stil doen zijn, Joh. 6 : 40: *Dit is de wil Desgenen Die mij gezonden heeft, dat een iegelijk die den Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe.* Echter kunnen wij zeggen dat God langs die weg Zijn hoofddoel bereikt, hetwelk is Zijn eer en heerlijkheid in het zaligen van zondaren, want het geloof:

1. Doet God de eer van Zijn wijsheid en goedheid geven, prijzende de raad van God om zondaren te zaligen door Zijn Zoon, als wijs, goed en heilig, dewijl het niet in de mens kan vinden, 't welk Hem een oorzaak van gerechtigheid of zaligheid kan zijn, Rom, 3 : 24: *En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is.*
2. Maakt de mens nederig en klein bij zichzelf, dewijl ze hem doet zien zijn eigen gebrek, geestelijke armoede en onwaardigheid alle roem en zelfverheffing uitsluitende, Rom. 3 : 27: *Waar is dan de roem? Hij is uitgesloten. Door wat wet? Der werken? Nee, maar door de wet des geloofs.*
3. Leert de mens Christus en Zijn gerechtigheid hoogschatten, als Die de enige en volkomen Zaligmaker is, in Wiens verdiensten alleen onze zaligheid staat, Fil. 3 : 8, 9: *Ik acht alle dingen schade, opdat ik Christus mag gewinnen en in Hem gevonden wordt niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die in Christus is.*
4. Doet de mens gedurig afhangen van de goddelijke genade en krachtige invloed van Christus, zonder Welken wij niets kunnen doen. Joh. 15 : 5. Immers het geloof alleen doet ons zeggen, Fil. 4 : 13: *Ik vermag alle dingen door Christus, Die mij kracht geeft.*

Vraag. Wat doet het geloof al verder?

Antwoord. Het geloof is een instrument dat ons met Hem in de gemeenschap van al Zijn goederen houdt. Gal. 2 : 20: *Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die mij liefgehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.*

Vraag. Welke zijn die goederen?

Antwoord. Al die heilgoederen en weldaden, die Christus voor ons heeft verdiend, en welke onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn, tot onze vrijspreking van onze zonden. *Want indien wij met Hem een plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding,* Rom. 6 : 5. *Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest,* Rom, 8.1.

Vraag. Kan een Godzalige verzekerd zijn dat hij in het geloof en van God om Christus' wil gerechtvaardigd is?

Antwoord. Ja toch. Paulus zegt 2 Tim. 1 : 12: *Want ik weet in Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag.* En roemt met de gelovigen, Rom. 5 : 1: *Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus.* En vermaant de gelovigen, 2 Kor. 13 : 5: *Onderzoekt uzelf of gij in het geloof zijn, beproeft uzelve. Of*

kent gij uzelf niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt. Dit kan niet zijn, zo een gelovige van zijn rechtvaardigmaking niet kon verzekerd zijn.

Vraag. Welke zijn de kenmerken van het zaligmakend geloof?

Antwoord.

1. Verloochening van zichzelf; bestaande in een afgaan van zijn eigen verstand, wil en genegenheden en onderwerpen van dezelve aan Gods Wil en Woord, Fil. 3 : 3: *Wij zijn de besnijding die in Christus Jezus roemen, en niet in het vlees betrouwen.* Matt. 16 : 24: *Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en nemen zijn kruis op en volge Mij.*
2. Oprechte liefde tot God en onze naasten, Gal. 5 : 6: *Want in Christus Jezus heeft noch besnijdenis enige kracht, noch voorhuid, maar 't geloof door de liefde werkende.* 1 Tim. 1 : 5: *Maar het einde des gebods is liefde uit een rein hart, en uit een goede consciëntie en uit een ongeveinsd geloof.*
3. Een oprechte en standvastige betrachtting van goede werken, Jac. 2 : 18: *Maar zal iemand zeggen gij hebt het geloof en ik heb de werken. Toon mij uw geloof uit uw werken en ik zal u uit mijn werken mijn geloof tonen.* Terwijl de liefde die uit het geloof voortspruit, vloeit de onderhouding van Gods geboden, Joh. 14 : 21: *Die Mijn geboden heeft en dezelve bewaart, die is het die Mij lief heeft. . en die Mij lief heeft zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelf aan hem openbaren.*

Vraag: Hoe wordt het zwak en flauw geloof als een oprecht geloof onderscheiden van het historisch en tijdgeloof?

Antwoord. alle waar geloof, hoe zwak en flauw:

1. Heeft een oprechte begeerte naar de vereniging en gemeenschap met Christus, Hoogl. 8:1: *Och dat gij mij als een broeder waart, zuigende de borsten mijner moeder, dat ik u op straat vond; ik zou u kussen!* Niet omziende naar hetgeen buiten Jezus is, Hebr. 11 : 24, 25, 26: *Door het geloof heeft Mozes, nu groot geworden zijnde, geweigerd de zoon van Farao's dochter genaamd te worden, verkiezende liever met het volk Gods kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn dan de schatten in Egypte.* Daar de begeerte der tijdgelovigen wel bevat een wens om Christus en de geestelijke goederen, welke men in Christus deelachtig wordt, indien zij behouden kunnen de genietingen der zonden, willende gaarne Christus en Belial te samenvoegen, 2 Kor. 6 : 15.
2. Houdt zich aan de krachtige bediening des woords, met een begeerte om daardoor gesterkt te worden, 1 Petrus 2 : 2: *En als nieuwgeboren kinderkens, zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen.* Daar het ingebeelde geloof niet afhangt van de verkondiging des woords, maar als buiten dezelve door eigen wijsheid bestaan wil en doorgaans voor het grootste gedeelte een afkeer heeft van de krachtige toepassing dier dingen, welke tot kracht der Godzaligheid behoren, 2 Tim. 4 : 3: *Want daar zal een tijd zijn, wanneer zij de gezonde leer niet zullen verdragen; maar kittelachtig zinde van gehoor, zullen zij zichzelf leraars opgaren naar hun eigen begeerlijkheden.*
3. Geeft zich geheel aan God en Zijn dienst over, met begeerte om al Gods instellingen zonder uitzonderingen te doen, Psalm 119 : 5, 6: *Och dat mijn wegen gericht werden, om Uw inzettingen te bewaren! Dan zou ik niet*

beschaamd worden, wanneer ik merken zou op al Uw geboden! Daar het tijdgehoof altijd een gedeelte van het hart houdt tot dienst der begeerlijkheden van het vlees, nimmer zich geheel en al aan een anders heerschappij wil overgeven, en zo nooit zich al de geboden Gods onderwerpt, maar op zijn best met Herodes maar veel dingen doet. Marc. 6 : 20, niet genegen om alles te betrachten.

4. Gaat gepaard met oprechte liefde tot de naaste, zonderling tot die met hen een even dierbaar geloof deelachtig zijn, 1 Joh. 5 : 1. *Een iegelijk die lief heeft dengene die geboren heeft, die heeft ook lief dengene die uit Hem geboren is, 1 Joh. 3 : 14: Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven dewijl wij de broeders liefhebben. Die Zijn broeder niet liefheeft blijft in den dood. Maar de historische en tijdgelovige heeft een afkeer van dengene, die naar den geest geboren zijn. Gal. 4 : 29.*

Vraag. Welke zijn de middelen voor hen die 't geloof missen, om daartoe te komen?

Antwoord.

1. Het woord Gods naarstig horen, lezen, onderzoeken en overdenken en over hetzelfde en alle geestelijke dingen met andere te zamenspreken. Als zijnde het middel door welke de H. Geest de mens:
 1. wederbaart. Jac. 1 : 18: *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen.*
 2. het geloof schenkt. Rom. 10 : 17: *Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor uit het Woord Gods.*
 3. en bestiert op de weg des levens, 2 Petrus 1 : 19: *En wij hebben het profetische woord dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de morgenster opga in uw harten.*
2. Plechtig te komen onder de verkondiging des Woords alwaar God bijzonder Zijns Naams gedachtenis gesticht heeft. Exod. 20 : 24. En met Zijn Geest genade en Majesteit tegenwoordig is, tot bekering der zondaren. Matth. 18 : 20. Daarom, Hebr. 10 : 25. *En laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten gelijk sommige de gewoonte hebben. Psalm 27 : 4: Eén ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het Huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel.*
3. Veel gebruik maken van de bijzondere samenkomst der Godvruchtigen, Psalm 119 : 63: *Ik ben een gezel van allen die U vrezen, en van hen die Uw bevelen onderhouden. Dewijl zij:*
 - a. De evenmens opwekken tot hun plicht, Jes. 2 : 3: *En veel volken zullen henegaan en zeggen: Komt laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot het Huis van den God Jakobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen en dat wij wandelen in Zijn paden.*
 - b. Het goede dat Gods kinderen genieten, anderen onder het oog brengen en aanprijzen, Psalm 66 : 16: *Komt, hoort toe, o gij allen die God vreest; en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft. Psalm 36 : 8, 9: Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God, dies de mensen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen. Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes, Gij drenkt ze uit de beken Uwer wellusten.*

- c. Door hun goede voorbeelden en Godvruchtige wandel anderen trekken, Matth. 5 : 16: *Laat uw licht also schijnen voor de mensen dat zij uw goede werken mogen zien, en Uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.* En dus doende, een middel tot bekering en versterking zijn, Luc. 22: 32.
- 4. Ernstig en aanhoudend smeken op de verdiensten van Jezus Christus, als zijnde dit de gepaste weg tot verkrijging van hetgeen ons benodigd is, Matth. 7 : 7, 8: *Bidt en u zal gegeven worden; Zoekt en gij zult vinden; Klopt en u zal open gedaan worden. Want een iegelijk die bidt, die ontvangt; en die zoekt die vindt en die klopt zal opengedaan worden.*

Vraag. Wat is de verplichting van Gods kinderen, die uit het geloof gerechtvaardigd zijn?

Antwoord.

1. Met blijdschap te danken voor de grote genade, die aan hen geschied is, Psalm 103 : 13: *Loof den Heere, mijn ziel en al wat binnen in mij is, Zijn heiligen naam. Loof den Heere, mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden; Die al uw ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest.* Jes. 61 : 10: *Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan.*
2. Zich te wachten van de zonde, waarvan zij gerechtvaardigd zijn, Joh. 5 : 14: *Ziet gij zijt gezond geworden, zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede.*
3. al nietige steunsels van zich af te werpen als daar is:
 - a. alle eigen gerechtigheid, om alleen te kunnen zien op Jezus, en uit het geloof op Hem te leven. Evenals Paulus, Phil. 3 : 8, 9: *Die alle dingen schade en drek achtte, om in Christus gevonden te worden.*
 - b. Alle eigen krachten. Toen Petrus op zichzelf steunde, viel hij in de schrikkelijke verloochening van Zijn Heere. Dies moet men liever roemen met Paulus in zijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in hen wone. 2 Kor. 12 : 9.
 - c. Alle eigen redekavelingen, die niet anders dan overleggingen zijn die zich verheffen tegen de kennis van God, daarom, Spreuk. 3 : 5: *Steunt op uw verstand niet!*
 - d. Alle vertrouwen op gevoelige genade, om daardoor alleen te willen leven, want wij wandelen hierdoor geloof en niet door aanschouwing. 2 Kor. 5 : 7.
4. Daarentegen zich gewennen aan de beschouwing der dingen die hen door het geloof bestendige troost verschaffen als daar zijn:
 - a. Gods eeuwige en vrijmachtige liefde, Jerem. 31 : 3: *Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.*
 - b. De vaste onveranderlijkheid van Gods verbond. Jes. 54 : 10: *Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van U niet wijken en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.*
 - c. De kracht en vrucht van Christus' offerande en voorbedding, 1 Joh. 2 : 1, 2: *Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den*

Vader, Jezus Christus den rechtvaardige. En Hij is een verzoening voor onze zonden.

- d. Gods voorgaande wegen met hen. Deze overdenking deed Paulus door 't geloof vrolijk in God leven, 2 Kor. 1:9, 10: *Wij hadden al zelve in onszelven het vonnis des doods, opdat wij niet op onszelven vertrouwen zouden, maar op God Die de doden opwekt. Die ons uit zo groten dood verlost heeft, en nog verlost, op Welken wij hopen dat Hij ons ook verlossen zal.*
5. Eindelijk daarnaar te staan, dat men in het geloof opwasse en toeneme, gelijk daarom de Apostelen baden Luc. 17 : 5. In verwachting, dat ons geloof eens in aanschouwen veranderen zal, 1 Kor. 13 : 12: *Want wij zien nu door een spiegel in een duistere reden, maar alsdan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten dele, maar alsdan zal ik kennen gelijk ook ik gekend ben.*

ARTIKEL 23

Van onze rechtvaardigmaking en gerechtigheid voor God door het geloof zonder de werken in de vergeving onzer zonden.

Wij geloven, dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden om Jezus Christus' wil, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is, gelijk David en Paulus ons leren, verklarende de gelukzaligheid des mensen te zijn, dat God hem de gerechtigheid zonder de werken toerekent. En dezelfde Apostel zegt, dat wij om niet of uit genade gerechtvaardigd zijn, door de verlossing, die in Jezus Christus is. En daarom houden wij dit fundament altijd vast, Gode al de eer gevende, ons vernederende en bekennende zodanigen als wij zijn, zonder iets van ons zelve of van onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid van de gekruiste Christus alleen, dewelke onze is, wanneer wij in Hem geloven: Die is genoegzaam om al onze ongerechtigheden te bedekken, en ons vrijmoedigheid te geven, de consciëntie vrijmakende van vreeze, verbaasdheid en verschrikking om tot God te gaan, zonder te doen, gelijk onze eerste vader Adam, die al bevende zich met vijgenbladeren bedekken wilde. En voorwaar, indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven, of op enige andere schepselen, hoe weinig het ook waren, wij moesten helaas! verslonden worden. En daarom moet een iegelijk zeggen met David: Heere! ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.

Vraag. Wat dunkt u van het rechtvaardig volk dat in Christus gelooft?

Antwoord. Het is een edel en welgelukzalig volk, Psalm 33 : 12: *Welgelukzalig is het volk wiens God de Heere is, het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft.*

Vraag. Waarin bestaat het hoogste geluk van dat volk?

Antwoord. In de vriendschap en gemeenschap met de volzalige God, van Wien zij door de zonde gescheiden waren, Psalm 73 : 28: *Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te zijn.* Jes. 12 : 2: *Zie, God is mijn heil, ik zal vertrouwen en niet vrezen; want de Heere Heere is mijn sterkte en psalm, en Hij is mij tot heil geworden.* Doch dit staat ons ter verklaring van dit Artikel te zien.

Vraag. Hoe wordt het Artikel verdeeld?

Antwoord. Wij vinden hier

1. Een ronde belijdenis, dat onze hoogste gelukzaligheid bestaat in onze verzoening met God, alleen om Christus wille,
 - a. Voorgesteld op zichtelven: Wij geloven dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden, om Jezus Christus wille, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is.
 - b. Nader aangedrongen met teksten uit de Schrift, gelijk David en Paulus ons leren, verklarende de gelukzaligheid des mensen te zijn, dat God hem de gerechtigheid zonder de werken toerekent. En dezelfde Apostel zegt dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd zijn, door de verlossing die in Jezus Christus is.
2. Daarna het gebruik van dit leerstuk,
 - a. Waartoe de grond gelegd wordt met deze woorden: En daarom houden wij dit fundament altijd vast, Gode al de ere gevende, ons vernederende en bekennende zodanig als wij zijn, zonder iets van onszelf, of van

onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid des gekruisten Christus alleen, dewelke onze is wanneer wij in Hem geloven.

- b. En hetgeen er op gebouwd wordt, duidelijk aangewezen, verklarende:
- i. Dat in Christus en Zijn volmaakte verdiensten alles is, om ons troost en vertrouwen te geven, tegen het gevoel van zonde en vreze voor God. Want deze is ons genoeg om al onze ongerechtigheden te bedekken. En ons vrijmoedigheid te geven, de consciëntie vrijmakende van vreze, verbaasdheid en verschrikking om tot God te gaan; zonder te doen, gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgenbladeren bedekken wilde,
 - ii. Dat daarentegen in ons 't minste niet is:
 1. Om ons te doen vertrouwen: Want voorwaar, indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven, of op enige andere schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten helaas verslonden worden.
 2. Waaruit volgt, dat een iegelijk, die zichzelf kent, met David moet zeggen: Heere treedt niet in het oordeel met Uwen knecht, want voor U zal geen levend mens gerechtvaardigd worden!

Vraag. Bestaat des mensen gelukzaligheid in de vergeving onzer zonden om Jezus Christus wil?

Antwoord.

1. Dus worden wij geleerd, Psalm 32 : 1, 2: *Welgelukzalig is hij wiens overtredingen vergeven, wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mens dien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent.*

Vraag. Hoe betoogt gij dit?

Antwoord.

2. De eerste staat des mensen, waarin God hem door de schepping heeft gesteld, was een staat van zaligheid. Door de zonde is de mens uit die staat gevallen, Jes. 59 : 2: *uw ongerechtigheden maken een scheiding tussen ulieden en tussen uwen God, en uw zonden verbergen het aangezicht van ulieden, dat Hij u niet hoort.* Dus volgt, dat de zonde als de enige hinderpaal van zaligheid weggenomen zijnde, de mens wederkeert tot zijn eerste stand van vrede en vriendschap met God, Rom. 5 : 1: *Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.*

Vraag. Hoe bewijst u dit verder?

Antwoord.

3. Die vergeving van zonden heeft,
 - a. Is ontheven van alle schuld, en alle straf die de zonde verdiend heeft en dat zo volkomen, alsof men nooit zonde gehad of gedaan had, 1 Joh. 1 : 7: *Het bloed van Jezus Christus Zijn Zoon reinigt ons van alle zonden.* Openb. 1 : 5: *Die ons heeft liefgehad en ons van onze zonden gewassen heeft.* Hoe groot deze genade is, weet niemand recht, dan die de zonde als een zware last gevoeld en deszelfs bitterheid gesmaakt heeft. Deze vergeving is een eeuwigdurende vergeving. Die eens gerechtvaardigd

is, wordt niet wederom onwaardig en versmaad, maar de zonden blijven in eeuwigheid vergeven. Jer. 31 : 34: *Ik zal hun ongerechtigheden vergeven en hun zonden niet meer gedenken.*

- b. Hij wordt niet alleen gewassen van zijn vuiligheid, maar daarenboven uitermate versierd met de volmaakte gerechtigheid van Christus, Ezech. 16 : 14: *Daartoe ging van u een naam uit onder de heidenen om uw schoonheid; want die was volkomen door Mijn heerlijkheid, die Ik op u gelegd had.* Kol. 2 : 10: *Gij zijt in Hem volmaakt.* Zodat de gerechtvaardigde Hem in deze Zijn schoonheid beschouwende, zich daarover verblijdt, Jes. 61 : 10: *Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in Mijn God want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan. Gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert en als de bruid zich versiert met haar gereedschap.*
- c. Al de weldaden en zegeningen des verbonds worden hem geschonken, beide naar lichaam en geest. Jes. 55:3: *Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids.* Openb. 21 : 7: *Die overwint zal alles beërven, en Ik zal hem een God zijn, en hij zal Mij een zoon zijn.* Zodat de verzoende met den Heere, zich beroeme, Gen. 33 : 11: *Ik heb alles.* Psalm 23 : 1: *De Heere is mijn Herder; mij zal niets ontbreken!*
- d. Hij geniet een zoete vrede, een heerlijke en onuitsprekelijke blijdschap, uit het gevoel der liefde Gods in zijn ziel uitgestort door de H. Geest, Rom. 5 : 5: *En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn; en de werking der gerechtigheid zal zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid. En Mijn volk zal in een woonplaats des vredes wonen en in welverzekerde woningen en in stille geruste plaatsen.* Jes. 32 : 17, 18.
- e. Zijn gewisse verwachting is de hemel met derzelver heerlijkheid, Rom. 8, 23, 24: *En niet alleen dit, maar ook wij zelve, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelf zeg ik, zuchten in onszelf, verwachtede de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing onzes lichaams. Want wij zijn in hope zalig.* Psalm 31 : 20: *O hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen, dat Gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der mensen!*

Vraag. Om wiens wil ontvangen wij de vergeving van onze zonden?

Antwoord. Alleen om Jezus Christus wil, Ef. 1 : 7: *In Welken wij hebbende verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, naar den rijkdom Zijner genade.* Jes. 53 : 5: *Door Zijn striemen is ons genezing geworden.*

Vraag. Is dan onze rechtvaardigheid voor God daarin begrepen, dat wij vergeving van zonden hebben om Christus' wille?

Antwoord. Ja toch. Want God rekent ons de gerechtigheid van Christus toe, alsof wij nooit zonden gehad of gedaan hadden, ja, alsof wij al de volmaaktheid volbracht hadden, die Christus voor ons volbracht heeft. Rom. 4 : 5, 6: *Dengene die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.* Gelijk ook David de mens zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Christus is onze Borg, op Wien al onze zonden zijn overgedragen, als Die daar voor de verdiende straffen heeft uitgestaan, alsof 't Zijn eigen zonden waren geweest, Jes. 53 : 4, 5: *Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten die heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond; om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld.* 2 Kor. 5:21: *Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.*

Vraag. Staat dan onze rechtvaardigheid voor God niet in eigen verdiensten, of goede werken?

Antwoord. Gans niet:

1. Al onze goede werken worden uitdrukkelijk als oorzaken van onze rechtvaardigmaking buiten gesloten, Rom. 3 : 28: *Wij besluiten dan dat de mens door 't geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet.* Gal. 2 : 16: *Wetende dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus, zo hebben wij ook in Jezus Christus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof in Christus en niet uit de werken der wet, daarom dat uit de werken der wet geen vlees zal gerechtvaardigd worden.* Tit. 3 : 5: *Hij heeft ons zalig gemaakt, niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hadden, maar naar Zijn barmhartigheid.*
2. De Schrift kent geen andere losprijs, dan het bloed, de gerechtigheid en verdiensten van de Heere Christus, als waardoor wij alleen vergeving van zonden hebben en een erfdeel onder de geheiligden. Zie hiertoe Jerem. 23 : 6: *Dit zal Zijn Naam zijn, waarmede men Hem zal noemen, de Heere onze gerechtigheid.* Dan. 9 : 24: *Om de ongerechtigheid te verzoenen en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen.* Fil. 3 : 9: *En in Hem gevonden werd niet hebbende mijn rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof in Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.* Rom. 3 :24: *En worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing die in Christus Jezus is.* Ef. 1 : 7: In welken wij hebben de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden.
3. Onze goede werken hebben de vereiste hoedanigheden niet, welke tot onze rechtvaardigmaking van node zijn. Immers de beste moet met de Kerk belijden, Jes. 64 : 6: *Wij allen zijn als een onreine en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelij kleding en wij vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons henen weg als een wind.* Doch dit zal terstond breedvoeriger betoogd worden.

Vraag. Welk is het gebruik van deze leer?

Antwoord. Als wij dit fundament altoos vasthouden, dat wij gerechtvaardigd worden uit genade zonder enige van onze verdiensten alleen om Christus wille:

1. Dan geven wij Gode al de ere van onze rechtvaardigmaking, Die al de ongerechtigheden vergeeft, en al de krankheden geneest. Psalm 103 :3. Betuigende Psalm 115: 1: *Niet ons, o Heere, niet ons; maar Uw naam geeft eer, om Uwer goedertierenheid, om Uwer waarheid wil!*
2. Dan vernederen en bekennen wij ons, zodanig als wij zijn, zonder iets van onszelven, of van onze verdiensten te vermeten. Jer. 3 : 25: *Wij liggen in onze schaamte, en onze schande overdekt ons, want wij hebben tegen den Heere onzen God. gezondigd, wij en onze vaders van onzer jeugd aan, tot op dezen*

dag, en wij zijn de stem des Heeren onzes Gods niet gehoorzaam geweest. Dan. 9 : 18: Wij werpen onze smekingen voor Uw aangezicht niet neder op onze gerechtigheden; maar op Uw barmhartigheden, die groot zijn.

3. Dan betonen wij alleen te rusten op de gehoorzaamheid des gekruisten Christus. Dewelke onze is wanneer wij in Hem geloven, Fil. 3 : 9: *En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid die uit de wet is maar die door het geloof in Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof.* Hebr. 10 : 21, 22: *Dewijl wij hebben een groten Priester over 't huis Gods, zo laat ons dan toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.*

Vraag. Is de gerechtigheid van Christus genoeg voor ons, om in Gods gericht te bestaan?

Antwoord. Ja toch:

1. Zij is genoeg voor ons, om al onze ongerechtigheid voor God te bedekken, Num. 23 : 21: *Hij schouwt niet aan de ongerechtigheid in Jacob, ook ziet Hij niet de boosheid in Israël.* Jes. 45 : 25: *In den Heere zullen gerechtvaardigd worden en zich beroemen het ganse zaad Israëls.* Rom. 5 : 19: *Door de gehoorzaamheid van Een zullen velen tot rechtvaardigen gesteld worden.*
2. Voorts is zij genoeg, om ons vrijmoedigheid te geven, om tot God te gaan, de consciëntie vrij makende van vreze, verbaasdheid en verschrikking. 1 Joh. 2 : 1, 2: *Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige. En Hij is een verzoening voor onze zonden. Zodat wij niet doen, gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgenbladeren bedekken wilde, maar alle vrijmoedigheid gebruiken in het geloof op Hem.* Ef. 3 : 12: *In Denwelken wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem. Immers Hij heeft verlost, al diegenen die met vreze des doods door geheel hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren,* Hebr. 2 : 15.

Vraag. Zouden wij met onze werken wel kunnen bestaan voor God?

Antwoord. Och nee! Want indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelfen of op enig schepsel, hoe weinig het ook ware, wij moesten helaas! verslonden worden. Deut. 27 : 26: *Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve; en al het volk zal zeggen: Amen.* Jes. 33 : 14: *De zondaren te Sion zijn verschrikt, beving heeft de huichelaars aangegrepen; zij zeggen: Wie is er onder ons die bij een verterend vuur wonen kan? Wie is er onder ons die bij een eeuwigen gloed wonen kan?*

Vraag. Hoe dringt gij dit nader aan?

Antwoord: Onze goede werken hebben de vereiste hoedanigheden niet, welke nodig zijn, om daarmee in Gods gericht te kunnen bestaan; dewijl:

1. Zij zijn geheel onvolkomen, en met zonden bevekt. Jac. 3 : 2: *Wij struikelen allen in vele.* Jes. 64 : 6: *Doch wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.*
2. Wij zijn dezelve ten enenmale aan God verschuldigd, Luc. 17 : 10: *Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt wij zijn onnutte*

dienstknechten; want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.

3. Zij komen niet voort van onze eigen krachten, maar van God, Die alleen het goede in ons werkt. 2 Kor. 3 : 5: *Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven, maar onze bekwaamheid is uit God.* 1 Kor. 4 : 7: *Wie onderscheidt u? En wat hebt u dat gij niet hebt ontvangen? En zo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij het niet ontvangen had?*
4. Zij hebben geen genoegzame overeenkomst met het eeuwige leven, als het verdiende loon. Rom. 8 : 18: *Ik houd het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waarden tegen de heerlijkheid, die aan ons geopenbaard zal worden.* 2 Kor. 4 : 17: *Onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbij gaat, werkt ons een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid.*

Vraag. Wat moet gij uit dit alles besluiten?

Antwoord. Hetgeen we in het slot van dit Artikel vinden. Daarom moet een iegelijk zeggen met David, Psalm 143 : 2: *En ga niet in het gericht met Uw knecht, want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.* Psalm 130 : 3, 4: *Zo Gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat gij gevreesd wordt.*

Vraag. Wat staat ons hieruit te leren?

Antwoord.

1. Hoe grotelijks zij zichzelf bedriegen, die een grote verbeelding des harten hebben dat ze in Gods gericht zullen bestaan, hetzij dat ze leunen op hun vermeende gerechtigheid; 't zij dat ze zonder geloofsvereniging met Christus, op Gods barmhartigheid vertrouwen; 't zij dat ze zichzelf afmeten, of ijdel verheffen boven anderen. Jes. 59 : 6: hun webben deugen niet tot klederen, en zij zullen zichzelf niet kunnen dekken met hun werken: hun werken zijn werken der ongerechtigheid en een maaksel des wrevels is in hun handen.

Vraag. Wat al verder?

Antwoord.

2. Dat wij Christus en Zijn gerechtigheid hoog schatten boven alles, gestadig daarover trachten te roemen, en gelovig daarop betrouwen; Jes. 45 : 24: *Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte, tot Hem zal men komen, maar zij zullen beschaamd worden, allen die tegen Hem ontstoken zijn.* Gal. 6 : 14: *Maar het zij verre van mij dat ik zou roemen anders dan in het kruis onzes Heeren Jezus Christus, door hetwelk de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.*
3. Dat wij trachten te leven door het geloof, om in verloochening van onszelf alleen af te hangen van Christus en Zijn gerechtigheid en al onze beste werken alleen aanmerken als vrijmachtige gewrochten van Gods Geest in ons en middelen, waardoor God ons wil verzekeren, dat wij in Christus verzoend zijn. Verloochening zal toch het werk van de Heiligen ten groten dage zijn, Matth. 25 : 37-39: *Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere, wanneer hebben wij U hongerig gezien en gespijzigd, of dorstig en te drinken gegeven? En wanneer hebben wij U een vreemdeling gezien en geherbergd? of naakt en gekleed? En wanneer hebben wij U krank gezien of in de gevangenis en zijn tot U gekomen? Ja, zij zullen eeuwig met grote stem uitroepen: het Lam dat geslacht is, is waardig te ontvangen, de kracht, en de*

*rijkdom en wijsheid en sterkte en ere en heerlijkheid en dankzegging, Openb.
5 : 12.*

ARTIKEL 24

Van de wedergeboorte en goede werken, als een vrucht der rechtvaardigmaking, waartoe zij echter niet verdienstelijk zijn.

Wij geloven, dat dit waarachtig geloof, in de mens gewrocht zijnde door het gehoor van het Woord Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot een nieuwe mens, en doet hem leven in een nieuw leven, en maakt hem vrij van de slavernij der zonde. Daarom is het zover vandaar, dat dit rechtvaardigmakend geloof de mensen zou doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarentegen zonder ditzelve nimmermeer iets doen zullen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf, en uit vreze van verdoemd te worden. Zo is het dan onmogelijk, dat dit heilig geloof ledig zij in de mens: aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, hetwelk de Schrift noemt een geloof, dat door de liefde werkt, dat de mens beweegt, om zich te oefenen in de werken, die God in Zijn Woord geboden heeft; welke werken, als zij voortkomen uit de goede wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij alle door Zijn genade geheiligd zijn. Hierentussen komen zij niet in rekening om ons te rechtvaardigen. Want het is door het geloof in Christus, dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen; anderszins zouden zij niet meer kunnen goed zijn, dan een vrucht des booms goed zijn kan, voordat de boom goed is. Zo doen wij dan goede werken; maar niet om te verdienen, want wat zouden wij verdienen?; ja, wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij in ons: aangezien Hij het is, Die in ons werkt het willen en volbrengen naar Zijn welbehagen. Laat ons dan letten op hetgeen geschreven staat: Wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen. Hierentussen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont; maar het is door Zijn genade, dat Hij Zijn gaven kroont. Voorts, al is het dat wij goede werken doen, zo gronden wij toch onze zaligheid niet daarop: want wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vlees en ook strafwaardig; en al konden wij enig goed werk voortbrengen, zo is toch de gedachtenis van één zonde genoeg, dat hetzelfde van God zou verworpen worden. Alzo dan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende, zonder enige zekerheid, en onze arme consciënties zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten van het lijden en sterven onzes Zaligmakers.

Vraag. Waarin is de gerechtvaardigde werkzaam?

Antwoord: In de oefening van het ware geloof, welke de springader is der wedergeboorte, waarvan nu staat gesproken te worden.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Wij zullen zien dat het geloof, de mens wederbarende, bekwaam maakt om voor God te leven in allerlei goede werken, als een vrucht der rechtvaardigmaking, waartoe zij echter niet verdienstelijk zijn.

Vraag. Is de leer der wedergeboorte van aanbelang?

Antwoord. Gewisselijk ja!

1. De Schrift stelt ons de wedergeboorte voor, als ten uiterste nodig, Psalm 87 : 5:
En van Sion zal gezegd worden, die en die is daarin geboren. Ezech. 18 : 31:
Maakt u een nieuw hart en een nieuwen geest, want waarom zoudt gij sterven,

o huis Israëls? Joh. 3 : 5: Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan.

2. Zonder wedergeboorte kan de mens geen gemeenschap oefenen met God. De mens is in zijn natuur duisternis, boos en vijandig tegen God, enkel vuiligheid. En God daarentegen licht en heiligheid, 1 Joh. 1 : 5: *Zo de mens dan omgang met God zal hebben, zo moet hij bekeerd worden.*
3. God doet deze belofte in 't verbond der genade aan Zijn gunstgenoten, Jer. 31 : 33: *Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven.* Ezech. 36 : 26, 27: *Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u. En Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlezen hart geven. En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen en Mijn rechten zult bewaren en doen.*
4. De wedergeboorte is ook 't doel, einde van Christus' lijden en sterven, Tit. 2 : 14: *Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en Zichzelven een Eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken.*

Vraag. Hoe staat ons dit leerstuk te beschouwen?

Antwoord. Die deze genade mist, heeft lezende te bidden, Psalm 51 : 12: *Schept mij een rein hart, o God!* Jerem. 31 : 10: *Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn.* Die deze genade bezit, heeft God onophoudelijk voor zijn ontferming te danken, 1 Petrus 1 : 5: *Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hope, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.*

Vraag. Hoe wordt het Artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen; eerst wordt er gehandeld van de wedergeboorte en goede werken, als een vrucht der rechtvaardigmaking, daarna, dat de werken in de rechtvaardigmaking niet in rekening komen, of bekwaam zijn om er op te steunen.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Ten opzichte van het eerste wordt ons geleerd:
 - a. Eerst, dat het geloof in de mens gewrocht zijnde, voortbrengt:
 - i. Een grote verandering: Wij geloven dat dit waarachtig geloof in de mens gewrocht zijnde, door het geloof des woords en de werking des Heiligen Geestes hem wederbaart en maakt tot een nieuwe mens,
 - ii. Een leven dat Gode verheerlijkt: En doet hem leven in een nieuw leven.
 - iii. Een vrijheid die allerdierbaarst is: En maakt hem vrij van de slavernij der zonde.
 - b. Daarna wordt bij wijze van gevolg getoond:
 - i. Dat het geloof noodzakelijk vruchtbaar wezen moet, met twee redenen:
 1. Genomen van de natuur der zaak: Daarom is het zover van daar, dat dit rechtvaardigmakend geloof, de mensen zou doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat

zij daarentegen zonder hetzelfde nimmermeer iets zullen doen uit liefde Gods, maar alleen uit liefde van zichzelf en uit vrees van verdoemd te worden.

2. Van het onmogelijke: Zo is het dan onmogelijk dat dit heilig geloof, levendig zij in de mens; aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, 't welk de Schriftuur noemt: een geloof dat door de liefde werkt, dat de mens beweegt, om zich te oefenen in de werken die God in Zijn Woord geboden heeft.
 - ii. Dat gelijk onze goede werken voortkomen uit een goed geloof, zo ook het geloof goed zij door de werken. Welke werken, als zij voortkomen uit de goede wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij alle door zijn genade geheiligd zijn.
2. Ten opzichte van het tweede, wordt ons aangewezen:
 - a. Eerst, dat onze werken niet komen in rekening om ons te rechtvaardigen; bewezen met verscheiden reden:
 - i. Dewijl wij alleen door 't geloof gerechtvaardigd worden. Want het is door het geloof in Christus dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen; anderszins zouden zij niet meer goed kunnen zijn, dan een vrucht des booms goed kan zijn voor dat de boom goed is.
 - ii. Dewijl wij gehouden zijn tot de goede werken, als zijnde geen vrucht van ons, maar voortkomende uit Gods genadewerking in ons: Zo doen wij dan goede werken, maar niet om te verdienen, (want wat zouden wij verdienen?) ja, wij zijn in God gehouden voor de goede werken die wij doen, en niet Hij in ons; aangezien Hij 't is Die in ons werkt, het willen en volbrengen naar Zijn welbehagen. Laat ons dan letten op hetgeen er geschreven staat: Wanneer gij alles zult gedaan hebben, dat u geboden is, zo zegt: Wij zijn onnutte knechten, wij hebben gedaan wat wij schuldig waren.
 - iii. Dewijl God de goede werken beloont, niet uit verdienste, maar uit genade. Hierentussen willen wij niet loochenen, dat God de goede werken beloont, maar het is door Zijn genade dat Hij zijn gaven kroont.
 - b. Daarna, dat wij op onze werken niet kunnen steunen, of ons vertrouwen gronden.
 - i. Dewijl dezelve besmet en strafwaardig zijn. Voorts, al is het dat wij goede werken doen, zo gronden wij toch onze zaligheid niet daarop. Want wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vlees, en ook strafwaardig.
 - ii. Dewijl een zonde genoegzaam is, om ons van de zaligheid te verstoten. En al konden wij enig voortbrengen, zo is toch de gedachtenis van een zonde genoeg, dat hetzelfde van God zou verworpen worden.
 - iii. Dewijl wij alsdan altijd in twijfel zouden staan, herwaarts en derwaarts drijvende zonder enige zekerheid, en onze arme consciënties zouden altijd gekweld worden, indien zij niet

steunden op de verdiensten van het lijden en sterven onzes Zaligmakers.

Vraag. Wat is de wedergeboorte?

Antwoord. Een weldaad van het genadeverbond, door welke de uitverkorenen, om de verdiensten Christi, door tussenkomst van de dienst des Woords, een nieuw geestelijk wezen en leven ontvangen, hetgeen zich ook in allerlei werken des levens vertoont, tot hun zaligheid en eer van Gods genade.

Vraag. Hoe merkt u de wedergeboorte aan?

Antwoord.

1. Als een werk van God alleen, Die de Bronader des levens is, Psalm 100 : 3: *Weet dat de Heere God is; Hij heeft ons gemaakt (en niet wij) Zijn volk en de schapen Zijner weide.* En wel bijzonder als een werk van de H. Geest, Joh. 3 : 6: *Hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest.*
2. Als een werk van Gods genade, dewijl iemand die niet is, of dood is, niet verdienen kan het Zijn leven te erlangen, Jac. 1 : 18: *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad door het woord der waarheid.* 1 Petrus 1 : 3: *Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezu Christi, Die ons naar Zijn grote barmhartigheid heeft wedergeboren.*
3. Als een weldaad van het Verbond der Genade. Alzo Adam in de staat der rechtheid het geestelijk leven door de eerste schepping naar Gods beeld bezat, en hetzelfde aan de gevallen mens, buiten Christus, wegens de Goddelijke heiligheid niet kan hersteld worden, 1 Kor. 1 : 30: *Die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid en heiligmaking.*

Vraag. In wie werkt God deze genade?

Antwoord. In de uitverkorenen alleen; 1 Petrus 1 : 2 : *De uitverkorenen naar de voorkennis Gods des Vaders in de heiligmaking.* Rom. 8 : 29: *Die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd, den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn.*

Vraag. Hoe komen God deze in de wedergeboorte voor?

Antwoord. Als gekochten door het bloed van Christus. Daarom merkt Petrus de wedergeborene aan, als besprengd met het bloed van Christus, 1 Petrus 1 : 2, 3, doch tegelijk als in Adam gestorven; 1 Kor. 15 : 22. Dood in zonden en misdaden, Ef. 2 : 1.

Vraag. Waarin bestaat die geestelijke dood, waaruit de mens levend wordt gemaakt?

Antwoord.

1. In een vervreemding van God en Zijn Geest, Die het leven is van onze ziel, Ef. 4 : 18: *Verduisterd in het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding huns harten.*
2. In een ongevoeligheid onder de ellende, zonder begeerte om daaruit verlost te worden, Ef. 4:19: *Welke ongevoelig geworden zijnde, zichzelf hebben overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinheid gieriglijk te bedrijven.*
3. In een volstreckte onmacht tot enige daden van het ware leven der kinderen Gods, Rom. 8 : 7: *Daarom dat het bedenken des vleses is vijandschap tegen God: want het onderwerpt zich der wet Gods niet, want het kan ook niet.*

Vraag. Hoedanig wordt de uitverkorene door de wedergeboorte?

Antwoord. God maakt hem door de wedergeboorte tot een nieuwe mens, en doet hem leven in een nieuw leven, ontslagen van de slavernij der zonde; Rom. 6 : 11: *Alzo ook gijlieden, houdt het daarvoor dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jezus onzen Heere.* Efeze 4 : 24: *En den nieuwen mens aandoen die naar God geschapen is, in ware rechtvaardigheid en heiligheid.*

Vraag. Waarin bestaat de natuur van dat geestelijk leven?

Antwoord. Dit leven der wedergeborenen noemt de Schrift: verborgen in God, Kol. 3 : 3. Echter weet men, dat ons natuurlijk leven bestaat in de tegenwoordigheid van onze ziel in ons lichaam en in de vereniging van die beide tot werkzaamheid, of van die werkzaamheid welke uit die vereniging voortkomt. Dus bestaat het leven van de wedergeborene in die inwendige gesteldheid des harten, waardoor hij, door de kracht van de Heilige Geest, bekwaam is dusdanige daden te oefenen, en voort te brengen, welke God in Christus aangenaam zijn; 2 Petrus 1 : 3, 4: *Gelijk ons zijn Goddelijke kracht alles wat tot het leven en de Godzaligheid behoort geschonken heeft, door de kennis Desgenen Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd; door Welke ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gij door dezelve der Goddelijke natuur deelachtig zoudt worden.* Gal. 2 : 20: *En ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons God.*

Vraag. Is er dan geen middelstaat tussen herboren en onherboren?

Antwoord. Geenszins; want de mens is dood of levend, hij heeft òf de geest der wereld en het vlees, òf de Geest Gods, hij is òf op de weg der zaligheid, òf op de weg der vervloeking. Hier is geen middelweg, Matth. 7:13, 14: *Gaat in door de enge poort, want wijd is de poort en breed is de weg, die tot het verderf leidt en velen zijn er die door dezelve ingaan; want de poort is eng en de weg is nauw die tot het leven leidt en weinigen zijn er die denzelven vinden.*

Vraag. Zijn er dan in de mens geen voorgaande geschiktheden, die uit hemzelf zijn, waardoor hij tot de genade der wedergeboorte komt, als daar is kennis van zijn ellende, een droefheid en berouw over zijn zonde, een begeren en zoeken van het leven der genade, enz.?

Antwoord.

1. Nee; want voor het begin der wedergeboorte is er niet anders dan een enkele dood in de mens, Efez. 2 : 5: *Toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons God levendig gemaakt met Christus.*
2. Een kwade boom kan geen goede vruchten voortbrengen, zo kan de verdorven natuur niets opgeven hetgeen God aangenaam zou zijn, of zich tot de genade der wedergeboorte bereiden, nademaal al wat zij doet zonde is en het tegenstrijdig is dat men door het kwade te doen, zich tot het goede zou bekwaam maken.
3. Ook leert de ondervinding, dat die het allerbest tot de wedergeboorte schijnen geschikt te zijn, er nooit toe gekomen zijn, als bleek in die rijke jongeling, die uiterlijk scheen onbestraffelijk van leven en vertoonde een liefde tot Christus en begeerte tot zaligheid, en evenwel droevig van Christus wegging, Marc. 10 : 17-22. Daarentegen dat degenen, in dewelken niets ter wereld was hetgeen op goede voorbereiding geleek, de wedergeboorte zijn deelachtig geworden en anderen burgerlijk rechtvaardigen en uiterlijk godsdienstigen zijn voorgegaan

in het Koninkrijk der hemelen, Matth. 21 : 33. *Voorwaar zeg Ik u, dat de tollenaars en hoeren u zijn voorgegaan in het Koninkrijk Gods.*

Vraag. Schijnt de gelijkenis van de vijf wijze en de vijf dwaze maagden, Matth. 25 : 1-12, niet te leren, dat een mens voor zijn wedergeboorte oprechtelijk genade kan begeren, en naar de gemeenschap van Jezus hongeren en dorsten?

Antwoord.

1. Deze gelijkenis zegt alleen, dat men zich intijds moet bereiden, om die Bruidegom betamelijk te kunnen ontvangen, olie van geloof en liefde zich verkrijgen, en daar niet eerst aan denken moet als het te laat is. En dus niet wat een mens uit zijn eigen natuur kan doen.
2. Natuurlijke mensen kunnen wel enige begeerte hebben naar de hemel, omdat ze vrezen voor de hel; naar Christus en zijn genade om hen te behouden; doch deze begeerten, wel ingezien zijnde, geven dezelve genoegzaam een tegenzin aan de genade, en dus een haat tegen dezelve te kennen; want
 - a. Zij begeren de genade niet terwille van zichzelf, maar om wat anders; niet opdat hun natuur mocht veranderd worden, de lusten in hen overwonnen, het beeld Gods in hun harten ingedrukt; maar alleen om in de hemel te geraken, en alzo van de verdoemenis bevrijd te zijn. Zij begeren de olie; doch alleen om met de Bruidegom in te gaan, Matth. 25:8, 11.
 - b. Zij begeren de genade, zonder behoorlijke benaerstiging om genade, zonder overeenkomende plichten te betrachten, ofschoon men weet dat zonder deze de genade niet verkregen wordt. Dus is 't een begeerte des luiaards, die doden zal, want zijn handen weigeren te werken, Spr. 21 : 25.
 - c. Hun begeerten zijn onstandvastig, ras wegvloeiende, Joh. 6:26: *Jezus antwoordde hun en zeide: Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u, gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt, en verzadigd zijt.* Vers 66: Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug en wandelden niet meer met Hem.
 - d. Hun begeerten zijn ontijdig, òf namelijk als het te laat is, met de dwaze maagden òf als God zware bedreigingen doet, en zware oordelen zendt. Zie het in Farao, Exod. 9 : 27, 28. Achab, 1 Kan. 21 : 19, 27. De Nineviten, Jon. 3 : 5.

Vraag. Vindt men er evenwel onder de rechtzinnige Godgeleerden niet, die een voorbereiding tot de wedergeboortes gesteld hebben?

Antwoord. Ja toch. Doch hierbij staat te letten, dat dezen alzo spreken in een geheel andere zin, als de hele of halve Pelagianen; want als zij zeggen, dat in degenen die wedergeboren zullen worden, gevonden wordt een verbrijzeling van de natuurlijke hardheid, een buiging in de wil, een ernstige overdenking van Gods wet, een beseffen van hun zonden, en een vrees voor de straf en schrik voor de hel en bijgevolg een wanhopen aan alles, wat bij hen is in het stuk van zaligheid, dan merken zij deze dingen aan, voortkomende niet uit de natuur, maar van de geest der dienstbaarheid, welke geest ons dadelijk de weg baant tot de wedergeboorte en die zij liefst voorbereidselen tot de wedergeboorte als vruchten van de genade noemen, omdat ze van gedachten zijn dat de verworpenen ook zover kunnen komen en al die dingen in iemand vruchteloos kunnen zijn zonder dat de wedergeboorte daar dadelijk op volgt.

Vraag. Waarover gaat de wedergeboorte?

Antwoord. Over de gehele mens; want zij maakt hem tot een nieuwe mens, in ziel en lichaam; 2 Kor. 5 : 17: *Zo dan iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden.*

Vraag. Hoezo?

Antwoord. Die verandering gaat:

1. Over al de krachten van de ziel.

a. Het verstand:

- i. Wordt verlicht, daarin komt een nieuw licht, om God, Christus en onszelven te kennen. Efez. 5 : 8: *Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere.* 2 Kor. 4: 6: God, Die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus.
- ii. Bekommert zich met de dingen des Heeren te bedenken, hoe dat hij namelijk zelf behaaglijk wandelen zal, achtende de dingen die de wereld aangaan, in vergelijking met het eeuwige niet waardig dat hij zijn verstand daarin bezig houdt. Fil. 3 : 8: *Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn., om de uitnemendheid der kennis Jesu Christi, mijns Heeren.* 1 Kor. 2 : 2: *Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Dien gekruist.*
- iii. Zoekt de vorige trotsheid af te leggen, nederig, zich onderwerpende aan Gods openbaring. Psalm 131 : 1, 2: *O, Heere, mijn hart is niet verheven, mijn ogen zijn niet hoog, ook heb ik niet gewandeld in dingen mij te groot en te wonderlijk. Zo ik mijn ziel niet heb gezet en stil gehouden, gelijk een gespeend kind, bij zijn moeder.*
- iv. Houdt zich bezig in het bedenken en nasporen van allerlei middelen, om zijn evenmens voordelig te zijn, om hem ware liefde naar ziel en lichaam te bewijzen. Fil. 4 : 8: *Voorts broeders al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wel luidt, zo daar enige deugd in is, en zo daar enige lof in is, bedenkt dat.*

b. De wil:

- i. Ontvangt een lust, een welbehagen, een liefde tot de wet Gods, en al de Goddelijke waarheden; Psalm 119 : 97: *Hoe lief heb ik uw wet! Zij is mijn betrachtig den gansen dag.* Rom. 7 : 22: *Want ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mens,*
- ii. Keurt voor goed de Goddelijke wil en al deszelfs handelingen Job 34 : 12: *Ook waarlijk God handelt niet goddelooslijk en de Almachtige verkeert het recht niet.* Rom. 7 : 12: *Alzo is dan de wet heilig en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed.*
- iii. Onderwerpt zich geheel aan denzelven, met verloochening van eigen wil. Psalm 119 :128: *Daarom heb ik Uw bevelen van alles voor recht gehouden, maar alle valse paden heb ik gehaat.*

Hand. 9 : 6: *En hij, bevende en verbaasd zijnde, zeide: Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?*

- iv. Is altoos begerig om meerdere verbetering en krachten, om geheel de wil Gods gelijkvormig te zijn. Psalm 119 : 5: *Och dat mijn wegen gericht werden om uw inzettingen te bewaren!* Vers 173: *Laat Uw hand mij ter hulpe komen, want ik heb Uw bevelen verkoren.*
2. Over alle genegenheden. Want deze:
 - a. Worden in hun onbesuisde driften ingetoomd, en onder de heerschappij der geheiligde rede gebracht. Psalm 131 : 1: *O Heere, mijn hart is niet verheven, mijn ogen zijn niet hoog,*
 - b. Zij werden geheiligd en gezuiverd van de zonden, 1 Kor. 5 : 7: *Zuivert dan den ouden zuurdesem, opdat gij een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt.*
 - c. Zij verkeren omtrent heerlijke voorwerpen: hun begeerten gaan recht uit:
 - i. Naar God; Psalm 73 : 25: *Wien heb ik nevens U in den hemel, nevens U lust mij ook niets op der aarde.*
 - ii. Naar Christus en Zijn gerechtigheid, Hoogl. 8 : 1: *Och dat Gij mij als een Broeder waart, zuigende de borsten mijner moeder! Dat ik U op de straat vond; ik zou U kussen, ook zouden zij mij niet verachten.*
 - iii. Naar de verkondiging van Gods Woord in Zijn voorhoven, Psalm 84 : 4: *Ik koos liever aan den dorpel in 't huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid.*
 - iv. Naar de heiligen, die het beeld van Gods Zoon gelijkvormig zijn, Psalm 119 : 63: *Ik ben een gezelschap allen die U vrezen, en dien, die Uwe bevelen onderhouden.*
 3. Over de consciëntie, die:
 - a. Getrouw is in 't optekenen en indachtig maken van zonden hoe gering, of voor lange tijd bedreven. Davids hart sloeg, omdat hij de slip van Sauls mantel had afgesneden, 1 Sam. 24 : 6 en bracht hem te binnen de zonden zijner jonkheid. Psalm 25 : 7: *Gedenk niet der zonden mijner jonkheid.*
 - b. Gevoelig en licht bekommerd is over de zonden. Ps, 38 : 5: *Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden.* Vers 19: *Ik ben bekommerd vanwege mijn zonden.*
 4. Over de leden van ons lichaam, welke door de genade der wedergeboorte gesteld worden tot wapenen der gerechtigheid, om God te verheerlijken, 1 Kor. 6 : 20: *Zo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke beide Godes zijn.* 1 Thess. 5 : 23: *En de God des Vredes Zelf heilige u geheel en al; en uw gehele oprechte geest en ziel en lichaam worde onberispelijk bewaard in de toekomst onzes Heeren Jezus Christus.*

Vraag. Waarom wordt die verandering een wedergeboorte genoemd?

Antwoord.

1. In het gemeen kan men zeggen:
 - a. Omdat het een geheel andere geboorte is dan de eerste natuurlijke geboorte van de mens, ja, een verandering en verbetering van dezelve;

- b. Omdat door dit genadewerk herschapen worden die kostelijke gaven van kennis en heiligheid, welke in de mens waren voor de val, doch die hij verloren heeft door de zonde.
2. In het bijzonder wegens de grote gelijkvormigheid tussen de natuurlijke geboorte en deze geestelijke geboorte uit God.

Vraag. Waarin bestaat die?

Antwoord.

1. In de natuurlijke geboorte komen voor vader en moeder, zomede omtrent de geestelijke: Gods als Vader, Jac. 1 : 18: *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaard, door het Woord der Waarheid, opdat Wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen.* Het geestelijk Sion, het Jeruzalem, dat boven is, de Kerk, als onze Moeder. Jen. 66 : 8: *Wie heeft ooit zo iets gehoord, wie heeft iets dergelijks gezien? Zou een land kunnen geboren worden op een énnen dag, zou een volk kunnen geboren worden op ene enige reize? Maar Sion heeft weën gekregen, en zij heeft hare zonen gebaard.* Gal. 4 : 26.
2. Natuurlijke geboorte is een wonderbare verborgenheid. Psalm 139 : 15: *Zo ook dit begin van het geestelijke leven.* Pred. 11 : 5: *Gelijk gij niet weet, welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in den buik van een zwangere vrouw, alzo weet gij het werk Gods niet, Die het alles maakt.*
3. Tot zijn natuurlijke geboorte kan de mens niet toebrengen, alzo weinig tot zijn geestelijke vernieuwing, Psalm 100 : 3: *Weet dat de Heere is God; Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide.* 2 Kor. 3 : 5: *Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken, als uit onszelven, want onze bekwaamheid is uit God.*
4. In de lichamelijke geboorte hebben veelvuldige smarten plaats. Joh. 16 : 21: *In de geestelijke droefheid en berouw over de zonden;* 2 Kor. 7 : 10, 11. *Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid, maar de droefheid der wereld werkt den dood. Want ziet dit zelf, dat gij naar God bedroefd geworden zijt, hoe grote naarstigheid heeft het in u gewrocht? Ja, verantwoording, ja onlust, ja vreze, ja verlangen, ja ijver, ja wraak.*
5. In de natuurlijke geboorte is een zekere zaad, waaruit de ontvangenis en geboorte geschiedt, dus is ook Gods Woord het zaad der wedergeboorte, 1 Petr. 1 : 23: *Dat gij wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord Gods.*
6. Door de natuurlijke geboorte wordt het kind de natuur en het beeld van zijn vader deelachtig. Gen. 5 : 3: *Maar door de wedergeboorte wordt het beeld des hemelsen Vaders in den mens vernieuwd.* Joh. 3 : 6: *Hetgeen uit den geest geboren is, dat is geest.* 2 Petr. 1 : 4: *Door Welken ons de grootste en dierbare beloften zijn geschonken, opdat gij door dezelve der Goddelijke natuur zoudt deelachtig worden.*
7. Met de natuurlijke geboorte krijgt de mens recht tot de bezitting zijner ouders. Dus ook ontvangt de Kerk, door de geestelijke geboorte het recht tot de hemelse erfenis, 1 Petrus 1 : 3, 4: *Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Tot een onverderfelijke en onbevleete en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.*

Vraag. Is er ook onderscheid tussen de Wedergeboorte en de natuurlijke geboorte?

Antwoord. Ja toch. Want :

1. Door de natuurlijke geboorte ontvangt de mens zijn wezen, namelijk ziel en lichaam, doch door de wedergeboorte wordt ziel en lichaam bekwaam gemaakt om voor God te leven in ware kennis en heiligheid. Efez. 4 : 24.
2. Bij de natuurlijke geboorte ontvangt de mens het beeld van de eerste Adam Gen. 5:3. Adam gewon een zoon naar zijn gelijkenis, naar zijn evenbeeld. In de geestelijke geboorte ontvangt hij het beeld van de tweede Adam, Christus, Gal. 4 : 19: *Mijn kinderkens, die Ik wederom arbeide te baren, totdat Christus een gestalte in u krijgje.*
3. De natuurlijke geboorte geschiedt uit een ingeschapen kracht der natuur, maar de geestelijke door de bovennatuurlijke kracht en genade van de Heilige Geest, daarom de vernieuwing van de Heilige Geest genaamd, Tit. 3 : 5.
4. De natuurlijke geboorte brengt een sterfelijk leven voort, maar de wedergeboorte een onsterfelijk leven, 1 Petrus 1 : 3, 4.

Vraag. Welke is de bewegende oorzaak van de wedergeboorte?

Antwoord. Alleen Gods genadige barmhartigheid, 1 Petrus 1 : 3: *Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren.* Jac. 1 : 18: *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad.*

Vraag. Welke is de verdienende oorzaak?

Antwoord. Alleen de verdiensten van Christus, Joh. 17 : 19: *En Ik heilig Mijzelven voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in de waarheid.* Ef. 2 : 4, 5: *God, Die rijk is in barmhartigheid, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus.*

Vraag. Welk is het middel der wedergeboorte?

Antwoord. Het Woord van God, door de H. Geest levendig gemaakt, dat daarom genoemd wordt het zaad der wedergeboorte, 1 Petrus 1 : 23: *Daarom zegt onze Belijdenis: Wij geloven dat dit waarachtig geloof, in den mens gewrocht zijnde door het gehoor des Woords en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart, en hem maakt tot een nieuwe mens.* Rom. 10 : 17: *Zo is dan het geloof uit het gehoor; en het gehoor door het Woord Gods.* Joh. 3 : 1: *De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waarheen hij gaat. Alzo is een iegelijk, die uit dien Geest geboren wordt.*

Vraag. Geschiedt de wedergeboorte in al de uitverkorenen op een en dezelfde wijze?

Antwoord. Nee.

1. Sommigen brengt God tot Zijn gemeenschap met zeer grote verslagenheid en verschrikkingen van het gemoed, zware droefheid over de zonde, ontsteltenis der wet, schrik voor Gods gramschap, de dood en verdoemenis enz., gepaard aan een ongelooflijke begeerte naar de Goddelijke genade; zoals zij waren, die op den Pinksterdag bekeerd werden, Hand. 2 : 37. *En als zij dit hoorden werden, zij verslagen in het hart en zeiden tot Petrus en de andere Apostelen: wat zullen wij doen, mannen broeders?* En de stokbewaarder, Hand. 16 : 29 en 30, die zeer bevende werd, viel voor Paulus en Silas neder aan de voeten, en zeide: *lieve heren, wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?*
2. Andere (hoewel minder in getal) worden op een maar Evangelische wijze wedergeboren., die, door Gods troostrijke genade, in het Evangelie aan een verlegen zondaar aangeboden, Jezus met blijdschap door het geloof aannemen, zodat er geen tijd is, om zo te spreken, om aan de zonden met verschrikking te

denken, maar alles in beweging om den Heere grootheid te geven. Evenals Zacheüs, die Jezus niet blijdschap ontving, Luc. 19 : 9: *Jezus zeide tot hem: heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon Abrahams is.* En de kamerling, die gedoopt zijnde met de Heilige Geest, zijn weg met blijdschap reisde, Hand. 8 : 39.

Vraag. Gaan allen even ras door de wedergeboorte tot de dadelijke bekering uit?

Antwoord. Nee, sommigen gaan in zeer korte tijd, nadat zij het beginsel des levens van God ontvangen hebben, ja, als op hetzelfde moment, tot betering des levens en heiligmaking over. Zie dit in Zacheüs en velen op den Pinksterdag. Hand. 2 : 37, 41 en 42. Sommigen integendeel worden eerst na veel verwisselingen, van vreugde en droefheid, van geloof en ongeloof, vallen en opstaan, hiertoe over gebracht, hetwelk ook meer de gewone weg schijnt te zijn, langs welken God Zijn ellendigen leidt; hoewel anderszins de Wedergeboorte in een oogenblik geschiedt, dewijl tussen dood en leven geen onderscheid kan zijn.

Vraag. Hoe heeft die mens zich in het eerste oogenblik van zijn wedergeboorte?

Antwoord. Ten aanzien van de werking van Gods Geest in deze verandering, heeft de mens zich alleen lijdelijk, zonder dat hij daarin met God medewerkt, als zijnde dood en machteloos tot geestelijke goed. Daarom, Ef. 2 : 1: *En u heeft Hij mede levendig gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden, en de zonden.*

Vraag. Is dan de mens tot de wedergeboorte niet meer gesteld dan een steen of blok, dat men beweegt?

Antwoord. Gans niet. Die mens wordt in de wedergeboorte niet bewerkt als een steen of blok, want de ziel des menschen is een wezen dat werkzaam, en begaafd is met natuurlijke beginselen van werkingen, verstand en wil, welke hem maken tot een bekwaam onderwerp van de wedergeboorte.

Vraag. In welke tijd des levens wederbaart God de uitverkorenen?

Antwoord. God wederbaart al uitverkorenen niet op een tijd, maar op verscheidene tijden, als blijkt in de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard, van welke sommigen ter eerster, anderen ter derder, ter negender of ter elfder ure werden geroepen, Matth., 20 : 17. Dus leert ook de ondervinding. Want sommigen ontvangen die genade der wedergeboorte in haar kindsheid, hetzij voor het gebruik van hun verstand, zonder middel van Gods Woord, gelijk bleek in Johannes den Doper, van welchen de Engel Gabriël zeide, Luk. 1 : 15: *Hij zal met den Heiligen Geest vervuld worden, ook van zijns moeders lijf aan.* Hetzij in de opkomst van hun verstandsgebruik, als menigmaal gebleken is in kinderen van vijf, zes of zeven jaren, in welke de vonken van het geestelijk leven uitflikkerden in heilige begeerten, brandende gebedjes, tederheid van geweten, eerbiedig spreken van Christus en grote bekommering van God door de zonde te vertoornen; dus getuigt de Schrift, dat Timotheüs van kinds af de Heilige Schriften geweten heeft, die hem wijs konden maken tot zaligheid, 2 Tim. 3 : 15. En dat Johannes opwies, en gesterkt werd in den Geest, Luc. 1 : 10. Anderen in hun jongelingschap, waarop Paulus schijnt te zien, 1 Kor. 6 : 10, als hij zegt: *Dit waart gij sommigen*, namelijk hoereerders, ontuchtigen, die bij mannen liggen, gelijk hij in het voorgaande, had opgeteld. Sommigen ook wel in hun mannelijke jaren, gelijk Abraham, de Moorman, Onesimus en de Apostelen. enigen in hun ouderdom of op het einde huns levens, hoewel het aantal derzulken klein is, zoals Manasse, 2 Kron. 33 : 12 en 13; de moordenaar, Luc. 23 : 43.

Vraag. Welk is het einde van dit genadewerk?

Antwoord. Het opperste einde is de betoning van de Goddelijke deugden, die in dit genadewerk doorblinken; het ondereinde, ten aanzien van de wedergeboornen, is die toebrenging der eeuwige zaligheid. Het een en ander wordt ons duidelijk geleerd, 1 Petrus 1 : 3 en 4: *Geloofd zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Tot een onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.*

Vraag. Is het geloof, dat ons wederbaart, in de uitverkorenen vruchtbaar?

Antwoord. Ja toch; Joh. 15 : 5: *Ik ben de Wijnstok en gij de ranken: die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht.*

Vraag. Hoe blijkt dit nader?

Antwoord. Bij wijze van gevolg.

1. Uit de natuur der zaak. Want dit rechtvaardigmakend geloof is van die aard, dat het de mensen niet zal doen verkouden in een vroom en heilig leven, nee, *de liefde van Christus dringt ons als die dit oordelen, dat indien een voor allen gestorven is, dat zij allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven opdat degenen, die leven, niet meer zichzelf leven, maar Dien, Die voor hen gestorven, en opgewekt is, 2 Kor. 5 : 14 en 15.* Daarentegen zullen de mensen, zonder dit geloof, nimmer iets doen uit liefde Gods, maar alleen uit liefde voor zichzelf en uit vrees van verdoemd te zullen worden. En dit is die slaafse vreze, welke met de liefde des geloofs niet bestaan kan; 1 Joh. 4 : 18. *Daar is in de liefde geen vreze, maar de volmaakte liefde drijft de vreze buiten. Want de vreze heeft geen pijn, en die vreest is niet volmaakt in de liefde.*
2. Uit het onmogelijke. Want het is onmogelijk, dat dit heilig geloof ledig zij in de mens, aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof maar dat de Schrift noemt door die liefde werkzaam. Gal. 5 : 6. Dit geloof beweegt de mens om zich te oefenen in de werken, die God in Zijn Woord geboden heeft. Tit. 3 : 8. *Dit is een getrouw woord, en deze dingen wil ik, dat gij ernstiglijk bevestigt, opdat degenen die aan God geloven, zorg dragen om goede werken voor te staan.* 1 Petrus 2 : 4 en 5: *Tot welken komende, als tot een levende steen, van de mensen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar, zo wordt gij ook zelve, als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig Priesterschap, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.* Zo blijkt dan, dat een waar geloof de eigen oorsprong is van de goede werken, die uit het geloof niet gedaan, niet meer dan zonde zijn, Rom. 14 : 23.

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antwoord. Dat onze goede werken aan het geloof verknocht zijn, zodat gelijk, de goede werken voortkomen uit een goed geloof, het geloof ook goed is door die werken. Hoort de Belijdenis: Welke werken, als zij voortkomen uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God aangenaam zijn, overmits zij allen door Zijn genade geheiligd zijn. Hand. 10 : 35: *Maar in allen volke die Hem vreest en gerechtigheid werkt, is Hem aangenaam.* Hebr. 11 : 5, 6: *Door het geloof is Henoeh weggenomen geweest, opdat hij de dood niet zou zien. En hij werd niet gevonden, daarom dat hem*

God weggenomen had; want voor zijn wegneming heeft hij getuigenis gehad, dat hij Gode behaagde, maar zonder geloof is het onmogelijk God te behagen.

Vraag. Maar komen dan intussen onze werken niet in rekening bij God, om ons te rechtvaardigen?

Antwoord. Gans niet:

1. De Schrift leert ons duidelijk, dat wij alleen door het geloof in Christus gerechtvaardigd worden, ook eer wij goede werken doen. Rom. 4 : 5. *Dat dengene die niet werkt, maar in Hem gelooft, Die den goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.*
2. Een kwade boom kan geen goede vrucht voortbrengen, zo kan de verdorven natuur niet opgeven hetgeen God aangenaam is, tenzij het in hem gewrocht wordt, 1 Kor. 12:3: *Niemand kan zeggen Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest.* Matth. 12:33: *Of maakt den boom goed en zijn vruchten goed, óf maakt den boom kwaad en zijn vrucht kwaad. Want uit de vrucht wordt de boom gekend.*
3. Wij zijn in God gehouden, voor de goede werken die wij doen en niet Hij in ons; aangezien Hij het is, *Die in ons werkt het willen en volbrengen naar Zijn welbehagen*, Fil. 2 : 13. Betaamt het ons dan te letten op hetgeen dat er geschreven staat, Luc. 17 : 10: *Alzo ook gij, wanneer gij gedaan zult hebben al hetgeen u bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen.*

Vraag. Zegt de Schrift niet duidelijk dat God de goede werken beloont?

Antwoord. Ja toch; Psalm 19 : 12: *In het houden van die is grote loon.* Hebr. 11 : 6: *Die tot God komt moet geloven dat Hij is, en een Beloner is dergenen die Hem zoeken.* Doch dit is geen loon naar verdiensten, maar naar genade; want het is door zijn genade dat Hij zijn gaven kroont. 1 Kor. 15: 10: *Door de genade Gods ben ik dat ik ben, en Zijn genade, aan mij bewezen, is niet ijdel geweest.* Ef. 2 : 8, 9: *Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.*

Vraag. Waarom dan een loon genoemd?

Antwoord.

1. Loon wordt gegeven volgens een contract of verbintenis: Zo kroont God de goede werken naar de belofte des Verbonds, Gen. 15 : 1: *Vrees niet, Abram; Ik ben u een schild, uw loon zeer groot!* Jes. 55:3: *Want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden Davids.*
2. De verzekering van loon verzoet de arbeid. Dus worden de vromen opgewekt tot het doen van goede werken, als zij overwegen, dat God de werken kronen zal. Psalm 19:12: *Ook wordt Uw knecht door dezelve klaarlijk vermaand; in het houden van die is grote loon.* Hebr. 11 :26: *Achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan de schatten van Egypte; want hij zag op de vergelding des Loons.*
3. Loon wordt gegeven, als het werk volbracht is: Zo worden ook de goede werken volkomen beloond na dit leven, 2 Tim. 4 : 8: *Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen die zijn verschijning liefgehad hebben.*

4. Loon moet ten volle betaald worden. Dus worden de goede werken om Christus' wil vergolden, Jes. 38 : 15: *Wat zal ik spreken? Gelijk Hij mij heeft toegezegd, alzo heeft Hij het gedaan.* 2 Joh. vers 8: *Zie toe voor uzelfen dat wij niet verliezen hetgeen wij gearbeid hebben, maar een vol loon mogen ontvangen.* Openb. 3 : 5: *Doch gij hebt enige weinige namen ook te Sardis, die hun klederen niet bevlekt hebben en zij zullen met mij wandelen in witte klederen, overmits zij het waardig zijn.*

Vraag. Wat staat ons hier dan wederom te leren?

Antwoord. Al is het, dat wij goede werken doen, dat wij daar nimmer op steunen, of onze zaligheid op gronden. Want:

1. Wij kunnen geen werk doen, of het is besmet door ons vlees en ook strafwaardig, zodat wij een walging hebben moeten over ons zelf. Jes. 64: 6: *Doch wij allen zijn als een onreine, en. al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleet; en wij allen vallen af als een blad, en onze misdaden voeren ons weg als een wind.* Ps. 130:3: *Zo Gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan?*
2. Al konden wij enige goede werken voortbrengen, zo is toch de gedachtenis van een zonde genoeg, om dezelve van God te doen verworpen worden. Dat wist Paulus, die, hoezeer hij van God begenadigd was, nochtans zichzelf verfoeide, om dat ene, dat hij, hoewel onwetende, voorheen geweest was een vervolger van de kerk. 1 Kor. 15:9: *Om een ongehoorzaamheid werd Saul verworpen.* 1 Sam. 13 : 13, 14: *En tot het volk van Israël zeide God: Uw kalf Samaria heeft u verstoten.* Hos. 8 : 5: *Zie, deze ene zonde was genoeg, om in Gods ongenade te vervallen.*
3. Het is ons ook op generlei wijze te raden, dat wij op onze werken steunen; want alsdan zouden wij altijd in twijfel staan, herwaarts en derwaarts drijvende, zonder enige zekerheid, onze arme consciënties zouden altijd gekweld worden, indien zij niet steunden op de verdiensten des lijdens en stervens onzes Zaligmakers. Men zou geen hoop van genade kunnen scheppen, maar zich, tot wanhoop overgeven; met Adam zich verbergen, met Kaïn van God aflopen en met Judas tot de strop vlieden. Velen van de Roomsgezinden deze ongerijmdheid ziende, hebben aan de waarheid getuigenis gegeven, bijzonder in hun sterven. Is het niet bekend, dat keizer Karel de V kort voor zijn sterven, onder anderen betuigde, dat God, de olie der barmhartigheid niet wilde storten, als in een vat van vertrouwen op Christus' verdiensten, dat vertrouwen was zich te mistrouwen, en op Zijn Heere te steunen. Integendeel, op eigen verdiensten te vertrouwen, was geen geloof maar ongeloof. God alleen kon de zonde vergeven, tegen Wien wij alleen gezondigd hebben. In dit vertrouwen zou hij niet beschaamd worden.

Vraag. Waaruit kan men zich verzekeren van zijn wedergeboorte?

Antwoord. De uitwerkingen van de wedergeboorte, waaruit wij onszelfen kunnen verzekeren, zijn:

1. Geestelijke armoede, als een geestelijk niet zijn in onszelf. Matth. 5 : 3: *Zalig zijn de armen van geest.*
2. Droefheid over de zonde, als smarten van de wederbaring. 2 Kor. 7 : 10: *De droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid.*
3. Sterke begeerte en trek naar Gods Woord, als het middel van geestelijke wasdom; 1 Petrus 2 : 2: *Als nieuw geboren kinderkens, zijt zeer begerig*

naar de redelijke en onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen, gepaard met een heilig ontzag en eerbied voor hetzelve. Jes. 66 : 2: Op deze zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft.

4. Een oprecht mijden en vlieden van de zonden, oorspronkelijk uit een afkeer en weerzin aan dezelve, als werken en vruchten van de oude mens, 1 Joh. 3 : 9: *Een iegelijk die uit God geboren is, doet de zonden niet, want zijn zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.*
5. Oprechte liefde tot God en zijn naaste, Joh. 8 : 42: *Indien God uw Vader ware, zo zoudt gij Mij liefhebben.* 1 Joh. 3 : 14: *Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. Die Zijn broeder niet lief heeft blijft in den dood.*

Vraag. Wie zijn in dit stuk te bestraffen?

Antwoord.

1. Die onder al de middelen der genade, in de oude staat der zonden volhardden, zonder lust te tonen tot het leven der genade, evenals de Joden, over welke Christus klaagde, Matth. 23 : 37: *Jeruzalem, Jeruzalem, gij die uw profeten doodt, en stenigt die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs en hen hare kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen, en gijlieden hebt niet gewild.*
2. Die openlijk het werk der wedergeboorte tegen staan, daarmee de spot drijven en zorgeloos blijven, op de droesem hunner ongerechtigheid, Amos 6 : 1: *Wee den gerusten te Sion, en den zekeren op den berg van Samaria.*
3. Die maar een schaduw van berouw en smart over de zonden vertonen voor een tijd, als plagen en ziekten hen treffen, gelijk Achab, 1 Kon. 21 : 27: *Het geschiedde nu als Achab deze woorden hoorde, dat hij zijn klederen scheurde en een zak om zijn vlees legde en vastte; hij lag ook neder in den zak en ging langzaam.*

Vraag. Wat behoorden dezen te bedenken?

Antwoord.

1. Dat zij nog geestelijk dood zijn en dus vervreemd van God en Zijn zalige gemeenschap, zonder Christus, zonder God en zonder hope in de wereld, Ef. 2 : 12.
2. Hoe zwaar zij zichzelf bezondigen, als blijvende onder de overvloedige aanbidding van genade, in een allerellendigste staat, Rom. 2 : 4, 5: *Of veracht gij den rijkdom Zijner goedertierenheid, verdraagzaamheid, lankmoedigheid, niet wetende dat de goedertierenheid Gods u tot bekering leidt? Maar naar uw hardigheid en uw onbekeerlijk hart vergadert gij uzelfen toorn als een schat in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.*
3. Dat zij, zo onveranderd blijvende, eeuwig verdoemd zullen wezen in de hel, welke is de verblijfplaats van alle onwedergeboren en dode zielen, Spreuk. 9 : 18: *Hij weet niet, dat aldaar doden zijn, hare genoden zijn in de diepten der hel.*
4. Hoe hartelijk zij derhalve hebben te staan, om bekeerd en het leven der genade in Christus deelachtig te worden, Ezech. 13 : 31, 32: *Werpt van u weg al uw overtreding, waardoor gij overtreden hebt en maakt u een nieuw*

hart en een nieuwen geest; want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls? Want Ik heb geen lust aan den dood des stervenden, spreekt de Heere Heere; daarom bekeert u en leeft.

Vraag. Hoe beleeft men waardig en betamelijk zijn wedergeboorte?

Antwoord.

1. Als men God de Vader, Die ons wederbaard heeft, uit liefde als kinderen gehoorzaamt, Zijn voorbeeld in ware heiligheid navolgende, 1 Petrus 1 : 17: *Indien gij tot een Vader aanroept Dengene Die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk, zo wandelt in vreze den tijd uwer inwoning.* Matth. 5:48: *Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader Die in de hemelen is, volmaakt is.*
2. Als men het beeld van Gods Zoon, hetwelk men inwendig ontvangen heeft, uitdrukt en vertoont in al zijn wandel, Gal. 4: 19: *Mijn kinderkens, die k wederom arbeide te baren, totdat Christus een gestalte in u krijgt.* 1 Joh. 2 : 6: *Die zegt dat hij in Hem blijft, die moet ook zelve alzo wandelen, gelijk Hij gewandeld heeft.*
3. Wanneer men naar de Geest, die ons tot een Leidsman geschonken wordt, zoekt te leven, met bedwinging van de. begeerlijkheden des vleses, Gal. 5 : 25: *Indien wij door den Geest leven, zo laat ons ook door den Geest wandelen.* Rom. 8 : 1: *Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar den Geest.*
4. Als men zich beijvert om in het geestelijk leven toe te nemen, door het gebruik van de middelen der genade, 1 Petrus 2 : 2, 3: *En als nieuwgeboren kinderkens zijt zeer begerig naar de redelijke onvervalste melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen; indien gij anders gesmaakt hebt dat de Heere goedertieren is.*
5. Wanneer men zijn broederen, door denzelfde Vader wedergeboren, teder bemint, 1 Joh. 5 : 1: *Een iegelijk die liefheeft Dengene die geboren heeft, die heeft ook lief Dengene die uit Hem geboren is.* En werkt om anderen over te brengen tot de staat der kinderen Gods, Luc. 22 : 32: *En als gij eens zult bekeerd zijn, zo versterk uw broeders.* Ps. 51 : 15: *Zo zal ik de overtreders Uw wegen leren en de zondaars zullen zich tot U bekeren.*
6. Als men onder hartelijke verzuchtingen naar de hemel verlangt, het huis onzes Vaders, waar veel woningen zijn voor Gods kinderen, Fil. 1 : 23: *Hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Want dat is verre het beste.* 2 Kor. 5 : 4: *Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde; nademaal wij niet willen ontkleed maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde.*

ARTIKEL 25

Van het ophouden der Ceremoniële wet, hoewel die en de profeten nog dienstig zijn ter bevestiging van het Evangelie.

Wij geloven, dat de ceremoniën en figuren der wet opgehouden hebben met de komst van Christus, en dat al schaduwen een einde genomen hebben; also dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden; nochtans blijft ons de waarheid en substantie daarvan in Christus Jezus, in Wien zij hare vervulling hebben. Hierentussen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de wet en profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen, en ook om ons leven te regelen, in alle eerbaarheid, tot Gods eer, achtervolgens Zijn wil.

Vraag. Gezien hebbende dat de wedergeborenen, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, in God gehouden zijn om goede werken te doen, wat volgt daaruit?

Antwoord. De eeuwigdurendheid der Goddelijke wet, als de regel van hun doen en laten; Matth. 5 : 17, 18: *Meent niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen. Want voorwaar zeg Ik u, totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota noch één tittel van de wet voorbij gaan, totdat het alles zal zijn geschied.*

Vraag. Men leest echter, Matth, 11 : 13: al de profeten en de Wet hebben tot Johannes toe geprofeteerd?

Antwoord. De profeten en de Ceremoniële Wet verkondigden, dat Christus komen zou en Johannes verkondigde dat de Christus gekomen was. Waar de vervulling is, daar houdt de belofte op. In die zin worden zij gezegd niet verder te profeteren. Nochtans blijven zij in andere opzichten. Doch dit is hetgeen wij in dit Artikel nader zullen zien.

Vraag. Wat is de inhoud van dit Artikel?

Antwoord. Zij vertoont ons de ophouding der Ceremoniële Wet onder het Nieuwe Testament, hoewel die de profeten nog dienstig zijn ter bevestiging van het evangelie.

Vraag. In hoeveel delen wordt dezelve verdeeld?

Antwoord. In twee. Zij leert ons, dat niet de ganse Wet, maar wel een deel daarvan vernietigd is en dat het overige daarvan nog goed is tot een gebruik.

1. Ten aanzien van hetgeen dat vernietigd is, in dezer voege:
 - a. Hoever het afgedaan is. Wij geloven dat de ceremoniën en figuren der Wet opgehouden hebben met de komst van Christus en dat alle schaduwen een einde genomen hebben; also dat het gebruik van die onder de Christenen weggenomen moet worden.
 - b. Hoever niet afgedaan. Nochtans blijft ons de waarheid en substantie van die in Christus Jezus, in Denwelken zij hun vervulling hebben.
2. Ten opzichte van hetgeen dat er nog over is tot een goed gebruik, wordt ons aangewezen, hoe wij hetzelfde gebruiken.
 - a. En als een waarheid, ter bevestiging van het evangelie. Hiertussen gebruiken wij nog de getuigenissen, genomen uit de Wet en de Profeten, om ons in het evangelie te bevestigen.
 - b. En als een gewisse regel van Godzaligheid. En ook om ons leven te regelen in alle eerbaarheid tot Gods eer, volgens Zijn wil.

Vraag. Wat betekent het woord Wet?

Antwoord. In onze taal komt Wet van weten omdat alle verplichting van een ieder moet worden gekend. De Hebreëen noemen ze thoráh een onderwijzing of wegwijzing. De Grieken Nomos, een bestiering. En in het Latijn heeft men het woord Lex, dat een aflezing of verbintenis beduidt.

Vraag. Hoe wordt het woord Wet gebruikt?

Antwoord. Soms wordt er door verstaan de ganse Heilige Schrift, Psalm 1 : 2. Soms de Boeken van het Oude Testament, Joh. 10 : 34, Soms de vijf Boeken van Mozes, onderscheiden van de Psalmen, Luc. 24 : 44. Soms het Verbond der Werken, Rom. 6:14, Soms de leer van het evangelie, Jes. 2 : 3 en Rom. 3 : 27. Soms bepaaldelijk een Wet, hetzij der schaduwen, Hebr. 10 : 1, hetzij van de burgerstand, Joh. 18 : 7, hetzij der zeden, Luc. 10 : 26, Matth. 22 : 36, 38. Dit onderscheid in het oog gehouden zijnde, geeft veel licht aan verscheiden plaatsen van Gods Woord.

Vraag. Hoe wordt Gods Wet gevoeglijk aangemerkt?

Antwoord. Of als stellig en willekeurig, voorzover die alleen vloeit uit het welbehagen Gods en voor een zekere tijd duurt, hoedanig onder het O. Testament de burgerlijke en schaduwachtige wetten geweest zijn; of natuurlijk, als die gegrond is in de natuur van God of de mens altijd en overal verplicht, hoedanig de zedelijke wet der Tien Geboden is.

Vraag. Wat noemt u de wet der politie of de burgerlijke wet?

Antwoord. Dat gedeelte der Goddelijke wet, volgens welke het gemenebest van Israël, in vrede en oorlog, door Gods bevel moest worden bestuurd.

Vraag. Oefende de Heere Zijn gezag over Israël in het burgerlijke?

Antwoord. Op een bijzondere wijze; waarom Gideon tot Israël zeide: *ik zal over u niet heersen, ook zal mijn zoon over u niet heersen; de Heere zal over u heersen.* Ook gaf God dit Zelf te kennen, toen Hij tot Samuel zeide, 1 Sam. 8 : 7: *Hoor naar de stem des volks in alles wat zij tot u zeggen zullen; want zij hebben u niet verworpen, maar zij hebben Mij verworpen, dat Ik geen Koning over hen zal zijn.*

Vraag. Wat behelsde deze Wet?

Antwoord. Geboden, welke:

1. De Overheden leerden, hoe zij zich moesten gedragen in de bestiering van het gemenebest.
2. De onderdanen hoe zij zich omtrent de Overheden en rechters moesten houden, in zaken van geschil.
3. Mitsgaders aan het ganse Joodse volk, hoe zij zich hadden te houden onder elkander, met uitsluiting van die welke als vreemdelingen onder hen waren.

Vraag. Wat al meer?

Antwoord. De uitvoering der uiterlijke straffen, welke God op die overtreding Zijner geboden had bedreigd, Hebr. 10 : 28: *Als iemand de wet van Mozes heeft teniet gedaan, die sterft zonder barmhartigheid, onder twee of drie getuigen.*

Vraag. Tot wat einde gaf God deze Wet aan Israël?

Antwoord. De Heere deed dat:

1. Om het Joodse gemenebest in een goede orde te houden, welke orde betamelijk was der Godsregering.
2. Om de Joden daardoor te meer af te zonderen van de zeden en gewoonten van andere volkeren.
3. Om de Wet der zeden dus veilig te beschutten tegen verachting of overtreding derzelve.

Vraag. Zijn wij ook aan deze burgerlijke wet verbonden onder het Nieuwe Testament?

Antwoord. Sedert de afschaffing van Israëls burgerstand heeft die wet geen plaats meer; als aangemerkt in haar gemene en zedelijke gronden. Nadien zij voor het overige ten enenmaal geschikt was naar die tijd, landstreek en bijzondere gesteldheid van het Joodse volk.

Vraag. Welke was de ceremoniële wet of de wet der plechtigheden?

Antwoord. Die wet, welke God aan Israël heeft voorgeschreven, behelzende heilige plechtigheden van een verborgen beduidenis, ziende op de genade van Christus, onder het Nieuwe Testament.

Vraag. Hoe anders genaamd?

Antwoord. De Wet der geboden, in inzettingen bestaande, Ef. 2 : 15. De eerste beginselen der wereld, Kol. 2:8. De Wet des vleselijken gebods, Hebr. 7 : 16. Een afbeelding van de tegenwoordige tijd, in welken gaven en slachtofferen geofferd werden, die degenen, die de dienst pleegden, niet konden heiligen naar de consciëntie; bestaande alleen in spijsen en dranken en verscheiden wassingen en rechtvaardigmakingen des vleses, tot op de tijd der verbetering opgericht.

Vraag. Tot hoeveel hoofdzaken kunt gij de geboden van deze Wet brengen?

Antwoord. Of tot geboden, die het gemene leven der Israëlieten aangaan. Of die de openbare godsdienst betreffen. Anderen zeggen, tot geboden, die zien op 1. heilige personen; 2. heilige zaken; 3. heilige plaatsen; 4. heilige tijden.

Vraag. Welke waren de heilige personen?

Antwoord.

1. De hogepriester, alzo genoemd, omdat hij was het hoofd van en boven alle priesters, van wiens ambt en aanstelling wij lezen, Exod. 28, Lev. 8, Num. 16 enz.
2. De mindere priesters, of priesters der tweede ordening, 2 Kon, 23 : 4, welke de dingen, die bij God en mensen te doen waren, dagelijks verrichtten, door het uitleggen der wet, offeren, voorbidden en zegenen van het volk, enz. Men leest breedvoerig van derzelve ambt en aanstelling, Exod. 29, Lev. 10, Num. 19.
3. De Levieten, die in plaats van de eerstgeborenen, de priesters in de dienst des heiligdoms altijd behulpzaam waren. Deze zijn verdeeld geweest in drie bijzondere orden, Gersonieten, Kohathieten en Merarieten; naar de drie zonen van Levi: Gerson, Kohath en Merari:
 - a. Ten tijde van Mozes was hun werk dus verdeeld, dat de Gersonieten de behangsels en bedeksels des tabernakels wegnamen. De Kohathieten waren de voornaamste dingen des Heiligdoms aanbevolen. En het houtwerk, met de overige instrumenten, stond ten laste der Merarieten; zie Num. 3.

- b. Ten tijde van David heeft de koning hun ambten veranderd, instellende sommigen tot opziemers over de schatten des tempels; anderen om te zijn ambtslieden en rechters, enigen tot poorters en een vierde gedeelte tot zangers, welke laatsten weder verdeeld waren in vierentwintig rijen of orden. Zie hiervan 1 Kron. 25, 26, 27.
- 4. De Nethinieën. Deze waren geen Levieten of Israëlieten, maar Gibeonieten van geboorte, welken Jozua om het verbond, dat hij met hen aanging, niet heeft willen uitroeien, maar tot slaven van het Heiligdom gemaakt had, doende het allerslechtste werk, terwijl zij waren om brandhout en water aan te brengen, Jos. 9 : 27, Ezr. 2 : 43.
- 5. De Nazireërs, die zich, of voor een gezet getal van dagen of voor geheel hun leven, tot godsdienst afgezonderd hadden, van dewelken wij omstandig bericht vinden, Num. 6.
- 6. Voeg hier bij de profeten, die de Joodse kerk bedienden met hun voorzeggingen en gegronde verklaringen der Goddelijke Wet.

Vraag. Welke waren de heilige zaken?

Antwoord. Deze waren:

- 1. De sacramenten, eerstelingen, tienden, beloften, offeranden, die ten aanzien van hun stof, gedaante, tijd en einde, zeer verscheiden waren.
- 2. Voeg er bij de heilige dingen des wereldlijken heiligdoms, als:
 - a. In het voorhof: het brandofferaltaar, het reukaltaar en het koperen wasvat.
 - b. In het Heilige: de tafelen met de toonbroden, de gouden kandelaar met zeven lampen en het gouden reukaltaar.
 - c. In het Heilige van de Heiligen: het wierookvat, de Ark des Verbonds, van cederen hout, met goud overtoegen, de roede Aärons, de gouden kruik met manna, allemaal ziende op Christus en Zijn kerk.

Vraag. Welke waren de heilige plaatsen?

Antwoord. De Takernakel van Mozes en de Tempel Salomo's, beiden gesticht naar Gods bevel en aftekening, ter waarneming van de statelijke godsdienst, ter ere Gods en vertroosting Israëls.

Vraag. Welke waren de heilige tijden?

Antwoord.

- 1. De ochtend van iedere dag, benevens de twee avonden, waarin de Joden hun gezette offeranden moesten opbrengen:
- 2. Elke zevende dag der week, geschikt alleen tot rust van alle slaafachtig werk en gezette waarneming van de godsdienst.
- 3. Elke eerste dag der nieuwe maand, waarop elke Israëliet zich van alle dienstwerk moest onthouden en statelijk voor Gods aangezicht verschijnen met offerande en dankzegging.
- 4. Alle jaargetijden, dewelke waren óf meerdere óf mindere:
 - a. De meerdere waren,
 - i. Het Paasfeest, hetwelk begon op de veertiende dag der eerste maand, Nizan, die ten dele met de maanden Maart en April overeen komt, en eindigt op de enentwintigste derzelve maand, waarin een lam geslacht, gebraden en met bittere sauzen bij elke familie moest gegeten worden, ter gedachtenis van Gods

bijzondere bewaring in en hun verlossing uit Egypte, tot voorbeeld van de verlossing, die door de Messias geschieden zou. Men leze Exodus 12.

- ii. Het Pinksterfeest, dat op de vijftigste dag na Pascha gehouden werd, Pentekostee genaamd, dat is de vijftigste dag, te weten bij ons Pinksteren, Hand. 2 : 1. Anders genoemd het feest der weken, alzo het zeven weken na Paasdag gevierd werd. Ook wel het feest des oogstes. Exod. 23 : 16. De dag der eerstelingen, Num. 28 : 26. En der eerstelingen van de tarweoogst, Exod. 34:22. Op welken tijd de Wet op Sinai zo statelijk gegeven was. Alsdan mocht Israël geen dienstwerk doen, maar moest dit feest met vreugde en blijdschap vieren, tot getuigenis van de zonderlinge weldaden, die zij van God ontvangen hadden. Zie Leviticus 23.
 - iii. Het feest der Loofhutten, dat gevierd werd in de omkering, of het einde van het jaar, als het oude jaar eindigde en het nieuwe begon, Exod. 34 : 22, te weten in de zevende maand, welke wij September noemen, en de Hebreëen Tisri. Deze maand was wel van ouds de eerste maand in het burgerlijk jaar der Joden; maar in het heilige jaar en na de order der feestdagen, volgens Gods instelling, de zevende en bijna geheel heilig vanwege de verscheiden feesten, die in deze maand kwamen. Ook was zij allerbest bekwaam, vermits dan al de vruchten des velds ingezameld waren. Op de vijftiende van de zevende maand begon dit feest en duurde zeven dagen lang. Israël woonde in die tijd in hun hutten, of tenten, gemaakt van groene takken, met allerlei heilige vrolijkheid, tot een gedachtenis van hun omzwerven in de woestijn, dankende God voor Zijn weldadigheid. Men zie de instelling van dit feest, met al zijn omstandigheden, Lev. 23 : 34-44. Num. 26 : 12 en Deut. 16 : 13-15.
- b. De mindere feesten waren:
- i. Het feest der trompetten of des geklanks, aldus genoemd, omdat het door een heilige tezamenroeping met de bazuinen en bijzondere offeranden gehouden werd. De tijd was op de eerste der zevende maand Tisri, die de zevende van het heilige, doch de eerste van het burgerlijk jaar was en alzo hun Nieuwjaarsdag. Zie Lev. 23 : 24 en Num. 29 : 16. Dit trompettengeklank zal vermoedelijk gediend hebben om deze Nieuwjaarsdag te opmerkelijker te maken, vermits dan al hare handelingen en contracten begonnen. Ook werden hun sabbatjaren en jubeljaren daar van af gerekend.
 - ii. Het feest der verzoening, als de hogepriester statiglijk voor het volk tot God naderde; dat inviel op de tiende der zelfde maand, Tisri, waarvan men breder lezen kan, Lev. 16 : 34 en 33 : 27-32.
 - iii. Voeg er bij de twee bijzondere sabbatten, de ene die al zeven jaren moest gehouden worden, wanneer het ganse land rusten moest, geen schulden van de verarmden onder de Joden mochten ingevorderd en de knechten vrij gelaten moesten

worden. Zie Ex. 33 : 10, 11. Lev. 25 : 24 en Deut. 15 : 12, 13. De andere, die kwam na zevenmaal zeven jaren, zijnde negen en veertig jaren, bekend onder dat plechtig jubeljaar der Joden, waarvan breedvoerig bericht te vinden is, in Lev. 25 : 8-16.

Vraag. Wanneer is de Ceremoniële Wet ingesteld?

Antwoord. God heeft deze wet Zijn volk trapsgewijze bekend gemaakt.

1. De beginselen vinden wij naar de moederbelofte, in het paradijs, wanneer God aan Adam en Eva vellen maakte en hun die aantog, Gen. 3 : 21. Abel nevens Kaïn, ten einde der dagen, Gode offer bracht en wel van de eerstgeborenen zijner schapen en hun vet, hetwelk God aangenaam was Gen. 4 : 3, 4. Het onderscheid tussen rein en onrein vee, dat van Noach in acht genomen werd, Gen. 7 : 2, Ja zelfs dat hij na zijn uittocht uit de ark, de Heere een altaar bouwde, waarop hij rein vee en gevogelte ten brandoffer offerde, welks lieflijke reuk Gode aangenaam was, Gen. 8:20, 21.
2. De voortgang daarvan ten tijde van Abraham, zonderling als God hem begenadigde met de besnijdenis tot een zegel des verbonds, voor hem, en zijn zaad, Gen. 17 : 7, 10, 11: *En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uwen zade na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uwen zade na u. Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult, tussen Mij en tussen uwen zade na u: dat al wat mannelijk is u besneden worde. En gij zult het vlees uwer voorhuid besnijden; en dat zal tot een teken zijn van het verbond tussen Mij en tussen u.*
3. De voltrekking of volmaking is geschied door Mozes, in en kort na de uittocht van Israël uit Egypte, op Goddelijk bevel. Hiervan, Joh. 1 : 17: *De wet is door Mozes gegeven.* Hoofdstuk 7 : 22: *Daarom, Mozes heeft ulieden de besnijdenis gegeven (niet dat zij uit Mozes is, maar uit de vaderen).* Hand. 15 : 5.

Vraag. Om welke redenen heeft God aan Israël die wet van plechtigheden gegeven?

Antwoord.

1. Min voornaam diende deze wet:
 - a. Tot een vertoog van Gods hoogste macht over Israël, Die al wat Hem behaagt doet. Psalm 115 : 3.
 - b. Om Israël te onderscheiden van de heidense volkeren; daarom noemt Paulus die wet een middelmuur des afscheidsels, Ef. 2 : 14.
 - c. Om het Joodse volk in bedwang te houden, en af te trekken van de afgoderij der heidenen, waartoe zij van nature zeer genegen waren. Daarom staat er, Gal. 3 : 23: *Doch eer het geloof kwam, waren wij onder de wet in bewaring gesteld en zijn besloten geweest tot op het geloof dat geopenbaard zou worden.* Gal. 4 : 13.
2. Meer voornaam diende deze wet:
 - a. Om Israël de zonden te leren kennen in haar aard en hoe noodzakelijk de verzoening van zonden zij. Daarom wordt die wet genaamd, Kol. 2 : 14, een handschrift der zonde, dat tegen de Joden was, in inzettingen bestaande.
 - b. Om daardoor geleid te worden tot de Messias, Die de verzoening van zonden heeft teweeg gebracht. Rom. 10 : 4: *Want het einde der wet is*

Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk die gelooft, Kol. 2 : 17: Welke zijn een schaduw der toekomstige dingen, maar het lichaam is Christus.

- c. Opdat zij in deze wet enigszins zouden vinden afgeschaduwd de ware dienst van God, zoals die in rechte Godsvrucht moet worden betracht. *Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is, noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vlees is: maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet in de letter; is de besnijdenis, wiens lof niet is uit de mensen, maar uit God.*

Vraag. Zijn wij onder het Nieuwe Testament nog gehouden aan de onderhouding der ceremoniële wet?

Antwoord. Nee. Wij geloven dat de ceremoniën en figuren der wet opgehouden hebben met de komst van Christus en dat alle schaduwen een einde genomen hebben, alzo dat het gebruik daarvan onder de Christenen weggenomen moet worden, Gal. 3 : 24: *Zo dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden.* Gal. 5 : 1: *Staat dan in de vrijheid met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.*

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antwoord.

1. Uit de profeten, die de afschaffing der ceremoniën hebben voorspeld, Jes. 19 : 19: *Te dien dage zal de Heere een altaar hebben in het midden van Egypteland en een opgericht teken aan hare landpale voor den Heere.* Jerem. 3 : 16: *En het zal geschieden, wanneer gij vermenigvuldigd en vruchtbaar geworden zult zijn in den lande, in die dagen, spreekt de Heere, zullen zij niet meer zeggen, de ark des verbonds des Heeren, ook zal zij in het hart niet opkomen. En zij zullen aan haar niet gedenken en haar niet bezoeken en zij zal niet weder gemaakt worden.* Dan. 9 : 27: *En in de helft der week zal Hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden.*

Vraag: Hoe verder?

Antwoord.

2. Uit de aard der plechtigheden. Zij waren:
 - a. Gebrekkige eerste beginselen der wereld, doch tot de tijd der verbetering, wanneer zij zouden eindigen, Hebr. 8 : 13: Als Hij zegt een nieuw verbond, zo heeft Hij het eerste oud gemaakt. Zolang de eerste tabernakel nog stand had. Die was een afbeelding voor de tegenwoordige tijd, in welken gaven en slachtofferen geofferd werden, die degenen, die de dienst pleegden, niet konden heiligen naar de consciëntie; bestaande alleen in spijzen, dranken, verschillende wassingen en rechtvaardigmakingen des vleses tot op den tijd der verbetering opgelegd.
 - b. Zij waren de kerk opgelegd in hare kindsheid, wanneer de kerk nog onder voogden en verzorgers stond en die derhalve van geen gebruik onder de Christenen zijn, als in de mannelijke staat der kerk, Gal. 4 : 3-5: *Alzo wij ook toen wij kinderen waren, zo waren wij dienstbaar gemaakt onder de eerste beginselen der wereld. Maar*

wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet. Opdat Hij degenen die onder de Wet waren, verlossen zou.

- c. *Zij waren schaduwen voor een tijd, die wijken moesten, als het lichaam in het vlees verscheen, Kol. 2 : 16, 17: Dat u dan niemand oordele in spijs, of in drank, of in het stuk der feestdagen, of der nieuwe maan, of der sabbatten, welke zijn een schaduw der toekomstige dagen, maar het lichaam is Christus.*
- d. *Zij zijn geweest een middelmuur des afscheidsels tussen Joden en heidenen, die onder het Nieuwe Testament geen stand kon grijpen, Ef. 2 : 14, 15: Want Hij is onze vrede, Die deze beide één gemaakt heeft en den middelmuur des afscheidsels gebroken, hebbende, heeft Hij de vijandschap in Zijn vlees teniet gemaakt, namelijk de wet der geboden in inzettingen bestaande, opdat Hij die twee in Zichzelf tot een nieuw mens zou scheppen, vrede makende.*
- e. *Zij waren vastgemaakt aan Jeruzalem en de tempel, buiten welke God geen offeranden mochten worden toegebracht, daar de dienst van God onder het Nieuwe Testament aan geen stad of plaats bepaald is, Jes. 19 : 21: En de Heere zal den Egyptenaren bekend worden en de Egyptenaars zullen den Heere kennen te dien dage; en zij zullen Hem dienen met slachtoffer en spijsoffer en zij zullen den Heere een gelofte beloven en betalen. Joh. 4:21: Jezus zeide tot haar: Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem den Vader zult aanbidden.*
- f. *Het priesterdom was het voorrecht van de stam Levi, doch onder het N. Testament zouden Joden en heidenen, het Priesterdom des Allerhoogsten zijn. Jes. 66 : 21, 22: En ook zal Ik uit dezelve enigen tot priesters en tot Levieten nemen, zegt de Heere. Want gelijk als die nieuwe hemel en die nieuwe aarde, die Ik maken zal voor Mijn aangezicht zullen staan, spreekt de Heere, zo zal ook ulieder zaad en ulieder naam staan. 1 Petrus 2 : 5: Zo wordt gij ook zelf als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus.*

Vraag. Waardoor is die wet te niet gedaan?

Antwoord. Door Christus' voldoening aan het kruis. Kol. 2: 14, 15: *Uitgewist hebbende het handschrift dat tegen ons was, in inzettingen bestaande, hetwelk zeg ik, enigerwijze tegen ons was, en heeft dat uit het midden weggenomen, hetzelve aan het kruis genageld hebbende. En de overheden en machten uitgetogen hebbend, heeft Hij die in het openbaar tentoongesteld, en heeft door hetzelve over hen getriomfeerd.*

Vraag. Hoe is die afschaffing geschied?

Antwoord. Bij trappen en in verschillende tijden.

1. Voor de komst van Christus was die wet in volle levenskracht, als wanneer derzelve onderhouding liefelijk en troostrijk was voor Gods kinderen. Psalm 27 : 4: *Eén ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel.*

2. Gedurende het leven en de prediking van Christus op aarde is die wet zwak en krachteloos geworden.
3. Met Christus' dood is zij gestorven en heeft haar verbindend gezag op de mens verloren. 1 Kor. 7 : 19: *De besnijdenis is niets en de voorhuid is niets, maar de onderwerping der geboden.* Kol. 3 : 3: *Want gij zijt gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God.*
4. Sedert de verwoesting van Jeruzalem, zijnde daardoor de Christelijke vrijheid bevestigd, is zij stinkend en dodelijk geworden voor hen, die ze willen betrachten. Gal. 5 : 4: *Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wil worden, gij zijt van de genade vervallen.*

Vraag. Is dan de ceremoniële wet geheel buiten gebruik gesteld onder het Nieuwe Testament?

Antwoord. Hoewel het gebruik daarvan onder de Christenen moet worden weggenomen, nochtans blijft ons de waarheid en de substantie daarvan in Christus Jezus, in Wien zij hare vervulling hebben. Luc. 16 : 16: *De wet en de profeten zijn tot op Johannes; van dien tijd af wordt het Koninkrijk Gods verkondigd, en een iegelijk doet geweld op hetzelfde.*

Vraag. Verschilt die wet van de wet der zeden?

Antwoord. Ja toch

3. De ceremoniewet raakt alleen de Joden; maar die der zeden stelt de plichten voor van Joden en heidenen.
4. Die wet der schaduwen hield stand tot op de tijden der verbetering, maar die der zeden regeert door alle tijden.
5. De ceremoniële wet zag meer op de reinigmaking des lichaams, maar die der zeden eist de reinigmaking van lichaam en geest.
6. De ceremoniële wet was Israël medegedeeld, naar Gods aftekening op de berg Sinai, maar die der zeden is alle mensen van nature bekend.
7. De wet der zeden belooft het leven, voor die de geboden doen, maar de ceremoniële wet wijst Christus aan, voor hen die de wet der zeden niet kunnen voldoen.

Vraag. Wat is de wet der zeden?

Antwoord. De wet der liefde, begrepen in de tien geboden en bij uitbreiding in het ganse Woord van God, daarom de wet des Heeren genaamd, Psalm 19 : 8.

Vraag. Zijn wij dan schuldig onder het N. Testament, gebruik te maken van de getuigenissen, genomen uit de Wet en de profeten?

Antwoord. Ja toch:

1. De Boeken van het Oude Testaments zijn zowel van God en Goddelijk als de Schriften van het Nieuwe Testament. 2 Tim. 3 : 16: *Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is.*
2. Wij worden vermaand om de Boeken van het Oude Testament te onderzoeken, om er het leven in te vinden. Joh. 5 : 39: *Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve het eeuwig leven te hebben en die zijn het die van Mij getuigen, Luc. 16 : 22: Zij hebben Mozes en de profeten, dat zij die horen.*

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord.

3. De Kerk van het Nieuwe Testament is gebouwd op de Schriften, zowel van het Oude als van het Nieuwe Testament. Ef. 2 : 20: *Gebouwd op het fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen.*
4. Zij worden geprezen, die gebruik hebben gemaakt van de Schriften van het Oude Testament. 2 Petrus 1 : 19, 20: *En wij hebben het profetische Woord dat zeer vast is, en gij doet wèl dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de morgenster opga in uw harten.*

Vraag. Tot wat einde moeten zij van ons gelezen worden?

Antwoord.

1. Om ons in het evangelie te bevestigen, dat alles wat van Christus gezegd is, duidelijk is vervuld. 2 Kor. 1 : 20: *Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen, Gode tot heerlijkheid door ons.*
2. Om ons leven daar naar te regelen, in alle eerbaarheid tot Gods eer, volgens Zijn wil. Jes. 8 : 20: *Tot de wet en tot het getuigenis, zo zij niet spreken naar dit Woord, het zal zijn dat ze geen dageraad zullen hebben, 2 Kor. 7 : 1: Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van al besmettingen des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods.*
3. Om onze harten te vertroosten, onder de wederwaardigheden, met de hope des eeuwige levens. Rom. 15 : 4: *Want al wat tevoren geschreven is, dat is tot onze lering tevoren geschreven opdat wij door lijdzaamheid en vertroosting der Schriften hoop hebben zouden. Gal. 6 : 16: En zoveel als er naar dezen regel zullen wandelen over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid en over het Israël Gods.*

ARTIKEL 26

Van Christus, als de enige Middelaar en Voorspraak bij de Vader voor ons.

Wij geloven, dat wij geen toegang hebben tot God, dan alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, den Rechtvaardige; Dewelke hierom mens geworden is, verenigende tezamen de Goddelijke en de menselijke natuur, opdat wij, mensen, een toegang zouden hebben tot de Goddelijke Majesteit; anderszins ware ons de toegang gesloten. Maar deze Middelaar, Dien de Vader ons heeft gegeven tussen Zich en ons, moet ons door Zijn grootheid niet verschrikken, om ons een ander, naar ons goeddunken, te doen zoeken. Want daar is niemand, noch in de hemel, noch op de aarde, onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus, Die, hoewel Hij in de gestaltenis Gods was, nochtans Zichzelven vernietigd heeft, aannemende de gestaltenis eens mensen en eens knechts voor ons, en is in alles Zijn broederen gelijk geworden. Indien wij nu een andere Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig ware, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde dan Hij, Die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijn vijanden waren? En zo wij een zoeken, die macht en aanzien heeft, wie is er, die daarvan zoveel heeft als Degene, Die gezeten is ter rechterhand Zijns Vaders, en Die alle macht heeft in de hemel en op de aarde? En wie zal eer verhoord worden, dan de eigen welbemindde Zone Gods? Zo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert, in plaats van die te eren, doende hetgeen zij nooit gedaan noch begeerd hebben, maar hebben het volstandiglijk en volgens hun schuldige plicht verworpen, als blijkt uit hun schriften. En hier moet men niet voortbrengen, dat wij het niet waardig zijn; want het heeft hier de mening niet, dat wij onze gebeden op onze waardigheden zouden voordragen, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid van onze Heere Jezus Christus, Wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof. Daarom, de Apostel, willende deze zotte vreeze, of veelmeer dat mistrouwen van ons nemen, zegt ons, dat Jezus Christus Zijn broederen in alles gelijk moest worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn om de zonden des volks te verzoenen; want in hetgeen Hij Zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen, die verzocht worden, te hulpe komen. En daarna, om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt hij: Dewijl wij dan een groten Hogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus, den Zone Gods, zo laat ons deze belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester, Die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden ter bekwaamer tijd. Dezelfde Apostel zegt, dat wij vrijmoedigheid hebben tot den ingang des heiligdoms door het bloed van Jezus; zo laat ons dan toegaan, zegt hij, in volle verzekerdheid des geloofs, enz. Insgelijks: Christus heeft een eeuwig priesterdom; waarom Hij ook volkomenlijk kan zaligmaken degenen, die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden. Wat ontbreekt er meer, dewijl Christus Zelf deze uitspraak doet: Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij! Waartoe zouden wij een andere Voorspraak zoeken, aangezien het God belijft, ons Zijn Zoon tot een voorspraak te geven? Laat ons Hem niet verlaten om een andere te nemen; of veel meer, een andere te zoeken, zonder hem immermeer te vinden; want toen God Hem ons gegeven heeft, zo wist Hij wel, dat wij zondaars waren. Daarom, achtervolgens het bevel van Christus, zo roepen wij de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar, gelijk wij in het gebed des

Heeren geleerd zijn, verzekerd zijnde, dat al wat wij de Vader zullen bidden in Zijn Naam, ons zal gegeven worden.

Vraag. Kunnen de gelovigen door zichzelf hun leven regelen naar de wet?

Antwoord: Nee; de Heere moet hen daartoe bekwaam maken door Zijn Geest, Ezech. 36 : 27: *En Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen.* 1 Kor. 12 : 3: *En niemand kan zeggen Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest.*

Vraag. Wanneer maakt God Zijn volk daartoe bekwaam?

Antwoord. Als ze Hem met hartelijk zuchten zonder ophouden daarom bidden, Ezech. 36 : 37: *Daarenboven zal Ik hierom van het huis Israëls verzocht worden, dat Ik het hun doe.* Psalm 119 : 4, 5: *Heere, Gij hebt geboden dat men Uw bevelen zeer bewaren zal. Och, dat Mijn wegen gericht werden, om Uw inzettingen te bewaren!*

Vraag. Door wien hebben wij de toegang in het gebed tot God?

Antwoord. Door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, Ef. 3 : 12: *In Denwelken wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem.* Dit is het, hetgeen in dit artikel staat te zien.

Vraag. Hoe verdeelt gij dit Artikel?

Antwoord. In twee delen:

1. Eerst zullen wij zien:
 - a. En dat Jezus Christus onze enige Middelaar en Borg is. Wij geloven dat wij geen toegang hebben tot God, als alleen door de enige Middelaar en Voorspraak Jezus Christus, den Rechtvaardige.
 - b. En dat Hij daartoe Zijn Goddelijke natuur heeft verenigd met de menselijke. Dewelke hierom mens geworden is, verenigende tezamen de Goddelijke en de menselijke natuur, opdat wij mensen een toegang zouden hebben tot de Goddelijke Majesteit, anderszins ware ons de toegang gesloten.
2. Daarna zullen we beschouwen, hoe wij van deze Middelaar vrijmoedig gebruik moeten maken.
 - a. Waartoe de zwarigheden worden weggenomen, die ons anderszins zouden kunnen belemmeren. De zwarigheden zien of op de grootheid van Zijn Persoon of op de grootheid van onze onwaardigheid.
 - i. Ten opzichte van Zijn Persoon. Maar Deze Middelaar, Die de Vader ons heeft gegeven, tussen Hem en ons, moet ons door Zijn grootheid niet verschrikken, om ons een ander naar ons goeddunken te doen zoeken. De redenen zijn deze:
 1. Niemand heeft ons liever dan Christus, Die om onzentwil Mens en Borg geworden is. Want daar is niemand in de hemel, noch op de aarde onder de schepselen, die ons liever heeft dan Jezus Christus, Dewelke, hoewel Hij in de gedaante Gods was, nochtans Zichzelf vernietigd heeft, aannemende de gedaante eens mensen en eens knechts voor ons, en is in alles Zijn broederen gelijk geworden. Indien wij nu een andere Middelaar zoeken moesten, die ons goedgunstig was, wien zouden wij kunnen vinden, die ons meer beminde

dan Hij, Die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijn vijanden waren.

2. Niemand heeft meer macht en aanzien dan Deze Middelaar Christus. En zo wij een zoeken, die macht en aanzien heeft, wie is er, die zoveel heeft als Degene Die gezeten is ter rechterhand Zijns Vaders? En Die alle macht heeft in de hemel en op de aarde? En wie zal eer verhoord worden als de eigen welbeminte Zone Gods?
 3. Het mistrouwen der mensen alleen heeft de mens van Christus afgevoerd en heil doen zoeken bij mensen, tegen het Woord Gods. Zo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert in plaats van die te eren, doende hetgeen zij nooit gedaan noch begeerd hebben, maar het volstandiglijk en volgens hun schuldige plicht verworpen hebben, zoals het blijkt uit hun schriften.
- ii. Ten opzichte van onze onwaardigheid. En hier moet men niet voortbrengen dat wij het niet waardig zijn. De redenen zijn deze:
1. Wij gronden onze toenadering niet op onze verdiensten, maar alleen op Christus' gerechtigheid. Want hier is de mening niet dat wij onze gebeden op onze waardigheid zouden voordragen, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, Wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof.
 2. De Schrift doet alles:
 - a. Om deze zotte vrees, of veel meer dat mistrouwen van ons te nemen als de Apostel zegt, dat Jezus Christus Zijn broederen in alles gelijk geworden is, opdat Hij was een Hogepriester, barmhartig en getrouw, om de zonden des volks te reinigen. Want daardoor, dat Hij Zelf verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen die verzocht worden, te hulp komen.
 - b. Om ons nog meer moed te geven, om tot Hem te gaan, zeggende: Dewijl wij dan een grote Hogepriester hebben, Jezus den Zone Gods, Die door de hemelen ingegaan is. Laat ons deze belijdenis vasthouden; want wij hebben geen Hogepriester, Die geen medelijden zou kunnen hebben met onze krankheden, maar Die in alle dingen naar de gelijkheid is verzocht geweest zonder zonde. Daarom laat ons toegaan met vrijmoedigheid tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid krijgen en genade vinden in de tijd der hulpe. Dezelfde Apostel zegt: Dat wij vrijheid hebben tot de ingang des heiligdoms door het bloed van Jezus, laat ons dan gaan met vrijmoedigheid des geloofs, enz. Idem, Christus heeft een eeuwig Priesterschap waardoor Hij ten

- volle zalig kan maken, die door Hem tot God gaan, altijd levende om voor hen te bidden.
- b. De nadere redenen worden. aangewezen, die ons vrijmoedigheid geven om door Christus tot de Vader te gaan. Die redenen zijn genomen:
- i. Van de volkomenheid in Christus, om Middelaar en Voorbidder voor ons te zijn. Wat ontbreekt er meer? Dewijl Christus Zelf deze uitspraak doet: Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij.
 - ii. Van Zijn aanstelling tot dat doel. Waartoe zouden wij een andere advocaat zoeken, aangezien het God liefd heeft, ons Zijn Zoon tot een Advocaat te geven.
 - iii. De vermaning, daarop gebouwd, is allerkrachtigst. Laat ons Hem niet verlaten, om een andere te nemen; of veel meer een andere te zoeken, zonder Hem immermeer te kunnen vinden. Want als God Hem ons gegeven heeft, zo wist Hij wel dat wij zondaars waren.
- c. De praktijk, ten besluite voorgesteld. Daarom achtervolgende het bevel van Christus, zo roepen wij de hemelse Vader aan door Christus onze enige Middelaar, gelijk wij in het gebed des Heeren geleerd zijn. Verzekerd zijnde dat al wat wij de Vader in Zijn Naam bidden zullen, ons zal gegeven worden.

Vraag. In hoeveel daden bestaat Christus' Priesterambt?

Antwoord. In twee. In Zijn opoffering en voorbidding. De opoffering was Zijn werk op de aarde, Jes. 53 : 10: *Als Hij Zijn ziel tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien.* Hebr. 10 : 10: *In welken wil wij geheiligd zijn door de offerande des lichaams Jezu Christi, eenmaal geschied.* De voorbidding is Zijn werk in den hemel Rom. 8 : 34: *Die ook voor ons bidt.* Hebr. 7 : 25: *Alzo Hij altoos leeft om voor ons te bidden.* Over het eerste is gesproken in Art. 21. Nopens het laatste staat thans gehandeld: te worden.

Vraag. Ware het niet genoeg dat Christus, op aarde zijnde, heeft geofferd?

Antwoord. Ganselijk niet. Christus moest de zaligheid die Hij offerende op aarde heeft verdiend, door kracht van Zijn voorbidding toebrengen. Dit was voorgebeeld door de Hogepriester onder het Oude Testament, welke niet alleen moest offeren, maar daarna met het bloed der offerdieren ingaan in het Heilige der Heiligen, om dat te sprengen op het Verzoendeksel, om daar een rook van reukwerk van te maken, Lev. 16: Zonder dit kon Christus geen Hogepriester zijn. Hebr. 10, 11, 12: Een iegelijk Priester stond wel alle dagen dienende, en dezelve slachtofferen dikwijls offerende, die de zonde nimmermeer kunnen wegnemen. Maar Deze een slachtoffer voor de zonden geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods.

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antwoord. Dit was noodzakelijk:

1. Aan de zijde Gods, dewijl het Gode zo min betamelijk was, een schuldige zondaar aan Zijn hoogst gekwetste Majesteit, tot Zijn genadetroon toe te laten, als Zichzelf in gunst naar hem te wenden; waarom hij een zodanige behoefde, die als zijn voldoende Borg in zijn plaats daar ten goede verscheen, om dat uit kracht van voldoening voor hem te werken.

2. Aan de zijde des Middelaars, dewijl Christus uit kracht van Zijn borgtocht was verbonden, de Zijnen tot de bezitting van de hemelse gelukzaligheid over te brengen, waartoe Zijn voorbeding, zowel als Zijn offerande, behoorde. Hebr. 7 : 25: *Waarom Hij ook volkomen kan zalig maken degenen die door Hem tot God gaan, alzo Hij altijd leeft om voor hen te bidden.*
3. Aan de zijde des zondaars, dewijl de uitverkorenen, schoon al bekeerd en wedergeboren, echter dagelijks zondigen en uit dien hoofde de gedurige beschuldiging van Wet en Satan voor den troon zijn onderworpen. Waarom zij dan ook Christus, als Advocaat en Voorspraak, benodigen, Die hun zaken opvat, bepleit en antwoordt. Rom. 8 : 34: *Wie is het die verdoemt? Christus is het Die gestorven is; ja dat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt.*

Vraag. Hebt gij nog meer redenen?

Antwoord. Ja.

4. Dus wil God leren:
 - a. Dat Hij in het behouden van de zondaar, alleen genade oefent, zo ten opzichte van die mens zelf, als ten aanzien van de Borg, Dien Hij voor de mens geschonken heeft. Joh. 3 : 16: *Want alzo lief heeft God de wereld gehad dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*
 - b. Dat het Zijn welbehagen is, dat Jezus Christus, als Middelaar en Borg van de zondaar, erkend wordt; alsnog zijnde voor de troon, hun ten goede, om van hen erkend en gebruikt te worden. Openb. 8 : 3, 4: *En daar kwam een andere engel, en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat. En hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij het met de gebeden aller heiligen leggen zou op het gouden altaar, dat voor den troon is, en de rook dies reukwerks met de gebeden van de Heiligen ging op van de hand des engels voor God.*

Vraag. Waarin bestaat die voorbeding?

Antwoord.

1. Niet in een gemene smeking voor alle mensen, spruitende uit een gemene genegenheid, hoedanig sommigen willen, doch verkeerdelijk, dat Christus biddende voorkomt, Luc. 23 : 34: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.*
2. Noch in het bidden voor Zichzelven, gelijk Hij gedaan heeft in Zijn omwandeling op aarde, Hebr. 5 : 7: *Die in de dagen Zijns vleses gebeden en smekingen tot Dengene, Die Hem uit den dood kon verlossen, met sterke roeping en tranen, geofferd hebbende, en verhoord zijnde uit de vrees.*

Vraag. Waarin dan?

Antwoord. In een vertoning aan God van de offerande, door Hem gedaan, opdat God uit aanmerking van dezelve, onze noden en begeerten gunstelijk vervulle. Hebr. 7 : 25: *Alzo Hij altijd leeft om voor Zijn volk te bidden.* Joh. 14 : 16: *En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.*

Vraag. Hoe breidt gij dit uit?

Antwoord. Dat Jezus Christus, als onze enige Middelaar:

1. In de hemel verschijnt, voor het aangezicht Gods, ten nutte van Zijn volk, met vertoning van al Zijn lijden en gehoorzaamheid, als daardoor het recht van de Goddelijke wet in alles genoeg gedaan hebbende; waarop de Apostel ziet, Hebr. 9 : 24: *Want Christus is niet ingegaan in het heiligdom, dat met handen gemaakt is, hetwelk is een tegenbeeld des waren, maar in den hemel zelf, om nu te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons.*
2. Daar spreekt Hij hen voor, en staat in voor hen, in Gods gericht, tegen alle sterke roepingen der zonden, der Wet, en des satans, drie derzelver eeuwig verderf afvorderen. 1 Joh. 2 : 1: *Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige.*
3. Daar betuigt Hij Zijn standvastige en heilige wil, dat al de uitverkorenen, voor wie Hij met een offerande in eeuwigheid heeft voldaan, op de aarde worden geheiligd, en bewaard, Joh. 17 : 15, 16 en vervolgens in de eeuwige heerlijkheid overgebracht. Vers 24: *Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen., die Gij Mij gegeven hebt.*
4. Eindelijk heiligt Hij hun gebeden, zodat ze, hoe gebrekkig, Gode aangenaam zijn en verhoord worden, dewijl zij geschieden in de naam van Jezus. Openb. 8 : 3, 4: *En daar kwam een andere engel, en stond aan het altaar, hebbende een gouden wierookvat. En hem werd veel reukwerks gegeven, opdat hij het, met de gebeden aller heiligen, zou leggen op het gouden altaar., dat voor den troon is. En de rook des reukwerks met de gebeden van de Heiligen ging op van de hand des engels voor God.*

Vraag. Hebben wij door Christus, als de Middelaar, toegang tot God?

Antwoord. Dat wordt ons geleerd, Ef. 3:12: *In Denwelken wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem.*

Vraag. Hoe blijkt dit verder?

Antwoord. Hiertoe is Christus mens geworden, verenigende zijn Goddelijke met de menselijke natuur, opdat wij mensen een toegang zouden hebben tot de Goddelijke majesteit; anderszins was ons de toegang gesloten. *Want onze God is een verterend vuur*, Hebr. 12 : 29. Zie dit in Adam, Gen. 3: 10: *Ik hoorde de stem en ik vreesde, want ik ben naakt, daarom verbergde ik mij.* In Israël, Exodus 20 : 19: *Zij zeiden tot Mozes, spreek gij met ons en wij zullen horen; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven.*

Vraag. Hoe gaat men door Christus, als de Middelaar, tot de Vader?

Antwoord.

1. Op Zijn bevel, toetredende, om de begeerten aan God bekend te maken. Want Hij zegt, Matth. 7 : 7: *Bidt, en u zal gegeven worden.*
2. Zijn verdiensten door een werkelijk geloof aangrijpende, zich met Hem verenigende, en zo met Hem voor de troon komende, om in Zijn Naam verhoring te ontvangen, gelijk Daniël bad, Hfst, 9 : 17: *Om des Heeren wil.* De Kerk, Psalm 80 : 16: *Om den Zoon, Dien Gij U gesterkt hebt.*
3. Al onze gebeden in Zijn hand stellende, opdat Hij ze met Zijn voorbeding tot den Vader opbrengt. Openb. 8 : 3, 4.

4. Dadelijk vertrouwende, dat God om Zijns Zoons wille, alles schenken zal, wat wij in het geloof begeren. Joh. 16 : 23: *Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, al wat gij den Vader zult bidden in Mijn Naam, dat zal Hij u geven.*

Vraag. Is die voorbidding van Christus troostrijk?

Antwoord. Ja toch,

1. Tegen het gevoel van zonden, 1 Joh. 2 : 1, 2: *Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den Rechtvaardige. En Hij is een verzoening voor onze zonden.*
2. Tegen de schrik voor Gods toorn. 1 Thess. 1 : 10: *En Zijn Zoon uit de hemelen verwachten, Denwelken Hij uit de doden verwekt heeft, namelijk Jezus, Die ons verlost van den toekomenden toorn.*
3. Tegen de vrees voor de verdoemenis, Rom. 8 : 1. *Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn,*
4. Tegen de zwakheden van ons vlees, waarmede wij dagelijks te worstelen hebben. Hebr. 1 : 17, 18: *Waarom Hij in alles den broederen moest gelijk warden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn, in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij Zelf verzacht zijnde, geleden heeft, kan Hij degenen die verzocht worden te hulp komen.*

Vraag. Welke zwaarigheden moeten er bij ons weggenomen worden, zullen wij vrijmoedig gebruik van de Middelaar maken?

Antwoord. Wij moeten niet verschrikt worden door de grootheid van Zijn Persoon, om ons een ander naar ons goeddunken te doen zoeken. Het ligt wel zo bij veel zwakgelovigen, dat de Heere Jezus nu zo gemakkelijk niet te bewegen is als toen Hij op aarde was. Men denkt, kon ik nu zo met Hem omgaan als de discipelen en de vrouwen deden! Kon ik nu eens nêe huis komen, waar Hij was, en zo gemeenzaam met Hem spreken, als Maria en Martha! Kon ik nu overweg in Zijn gezelschap zijn, ik zou Hem bidden, dat Hij Zich over mij wilde ontfermen, in de hoop dat Hij medelijden met mij zou hebben! Maar nu Hij zo hoog in de hemel is, vrees ik, dat Hij Zich niet zal laten bewegen, op het bidden van zulk een nietig mens als ik ben. Doch deze gedachten komen voort uit zwakgelovigheid en onwetendheid. De gezegende Middelaar heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen, maar behoudt die medelijdende menselijke natuur nog in de hemel. Want kan een volmaakte natuur medelijdend zijn, zo ook een verheerlijkte, ja, hoe de volmaaktheid in groter trap is, hoe de hoedanigheid van medelijdendheid ook uitstekender moet zijn; want zij komt uit liefde voort. Daarom, Hebr. 4 : 15, 16: *Want wij hebben geen Hogepriester, Die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, verzocht geweest is, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd.*

Vraag. wat kan een zwakgelovige bemoedigen, om door Christus tot de Vader te gaan?

Antwoord.

1. Dat de Heere Jezus ons vriendelijk roept, dat wij met de last onzer zonden tot Hem zullen komen. Matth. 11 : 28: *Komt herwaarts tot Mij allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.* Jes. 45 : 22: *Wendt u naar Mij, wordt behouden al gij einden der aarde! Maar Ik ben God en niemand meer;*

2. Verzekert, dat Hij niemand die in het geloof tot Hem komt van de hand zal wijzen. Joh. 6 : 37: *Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen. En die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.*
3. De voorbeelden der ellendigen, die tot Jezus gekomen en door Hem geholpen zijn: De wenende zondares, welker zonden veel waren, Luc. 7 : 47. De bloedvloeiende vrouw, die al het hare bij de medicijnmeesters verspild had, Marc. 5 : 29. De moordenaar aan het kruis, die op het einde van zijn leven om genade riep, Luc. 22 : 43.

Vraag. Wat al meer?

Antwoord.

4. Niemand is er onder die schepselen in de hemel noch op de aarde die ons liever heeft dan Jezus Christus Dewelke in de gestaltenis Gods zijnde, geen roef geacht heeft Gode evengelijk te zijn; maar heeft Zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende en is de mens gelijk geworden om hem te behouden, Fil. 2 : 6, 7. Hebr. 2 : 17.
5. Moesten wij een andere Middelaar zoeken, die ons goedgunstig was, wien zouden wij kunnen uitvinden, die ons meer beminde, dan Hij, Die Zijn leven voor ons gelaten heeft, ook toen wij Zijn vijanden waren. Rom. 5 : 10. Immers, niemand heeft meerder liefde als Deze, dat iemand zijn leven zette voor zijn vrienden, Joh. 15 : 13: *God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren,* Rom. 5 : 8.
6. Ook zouden wij niemand kunnen zoeken of vinden, die zoveel macht en aanzien heeft, om onze verhooring te verwerven, als de Heere Jezus, Die gezeten is aan de rechterhand Zijns Vaders, Psalm 110 : 1: *Die alle macht heeft in den hemel en op de aarde,* Matth. 28 : 18: *En zegt: Vader Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn die, Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt,* Joh. 17 : 24.

Vraag. Wat heeft het mistrouwen der mensen hiertegen ingevoerd?

Antwoord. De doling, die hiertegen in het oog loopt, wordt niet uitdrukkelijk gezegd; echter daaromtrent zo gesproken, dat zij lichtelijk te kennen zij. Ook is vanzelf bekend, dat men in het Pausdom Maria, 's Heeren moeder, de engelen, als onlichamelijke wezens aanmerkt, en een menigte van heiligen hetzij dat ze heilig of ten minste in de wereld zijn geweest, of blotelijk verdicht, tot medemiddelaars van voorspraak stelt, en voor zodanig aanbidt; en dat niet blotelijk om voor hen bij God de Vader, maar ook bij de Zoon, als middelaars te willen zijn. Daarvan belijden wij, op het allerzachtst gesproken, zo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik ingevoerd, dat men de heiligen onteert, in plaats van die te eren; doende hetgeen zij nooit gedaan, noch begeerd hebben, maar volstandig en volgens hun schuldige plicht, verworpen hebben; als blijkt uit hun schriften.

Vraag. Is dit zo bij de Roomsgezinden?

Antwoord. Dit blijkt genoeg uit hun dagelijks bedrijf. Zo'n grote menigte van kerken, kloosters en altaren tot dienst van de Heiligen gesticht; zovele dagen in het jaar ter ere van dezelve plechtig gevierd; zo allerlei orden hunner monniken, nonnen en ridderschappen, aan bijzondere heiligen toegewijd; zovele buiten- en binnenlandse bedevaarten, ter hunner ere te ondergaan; zovele zielen, die zich stervende aan iemand van de Heiligen bevelen; ja zovele diensten aan de heiligen gedaan, waar zij gerust op zijn, om zelf daarop te sterven, meer dan dat ze zouden denken op de waardige

verdiensten van Gods eigen Zoon. Die dit ontkennen of verschonen wil, door voor te wenden, dat het óf niet, óf zo niet, in het Pausdom wordt gedaan, die moet geen rechte kennis van het Pausdom, óf geen schaamte hebben.

Vraag. Is het dan niet geoorloofd de heiligen te aanbidden?

Antwoord.

1. Dat te doen is strijdig tegen den wil van God. Matth. 4 : 10 : *Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, satan; want daar staat geschreven: den Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.* Verg. Deut. 7 : 13 ; hoofdstuk 10 : 20.
2. Gods Woord zegt duidelijk dat Christus alleen de Voorspraak is en dat er geen ander zijn kan. 1 Tim. 2 : 5: *Daar is ook een Middelaar Gods en der mensen, de mens Jezus Christus.* 1 Joh. 2 : 1: *Wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige.*

Vraag. Hoe blijkt dit meer?

Antwoord.

3. De heiligen hebben geen kennis van onze noden en van de oprechtheid dergenen, die hen tot voorbidders zouden begeren. Jes. 63 : 16: *Gij toch zijt onze Vader, want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet.*
4. Die heiligen aanroepende, doen wij hetgeen zij nooit gedaan, noch begeerd hebben; maar volgens hun schuldige plicht volstandelijk verworpen hebben, als blijkt, Hand. 10 : 26: *Maar Petrus richtte hem op, zeggende: Sta op, ik ben zelf ook maar een mens.* Hand. 14 : 14, 15: *Maar de Apostelen, Barnabas en Paulus dat horende (te weten, dat de schare hun offeren wilde) scheurden hun klederen, en sprongen onder de schare, roepende en zeggende: Mannen, waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook mensen van gelijke bewegingen gelijk gij.* Openb. 22 : 8, 9: *En toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik neder om aan te bidden voor die voeten des engels, die mij deze dingen toonde; en hij zeide tot mij, zie dat gij het niet doet, want ik ben uw mededienstknecht en uwer broederen der profeten en dergenen, die de woorden dezes boeks bewaren. Aanbid God.*

Vraag. Maar de gelovigen op aarde bidden wel voor elkander, waarom dan ook de heiligen in de hemel niet voor de mensen die op aarde zijn?

Antwoord.

1. Die op die aarde zijn, kennen elkaars noden, doch die in de hemel zijn, hebben geen kennis van de noden der vromen op aarde. Jes. 63 : 16.
2. Die op die aarde zijn, hebben een uitdrukkelijk bevel: *Bidt voor elkander*, Jac. 5 : 16.
3. Die op de aarde zijn, doen het nevens elkander, in een gelijke graad, niet op hun eigen verdiensten of waardigheid, maar alleen in de naam van Christus. Maar men wil in de heiligen in de hemel een opperheid, waardigheid en kracht van verdiensten stellen, wat aanloopt tegen het gezonde Woord van God.

Vraag. Maar moeten wij niet afgeschrikt worden, van te bidden in de naam van Christus, als wij zien, dat niet waardig te zijn?

Antwoord. Geenszins.

1. Want wij dragen onze gebeden niet voor op onze waardigheid, maar alleen op de uitnemendheid en waardigheid onzes Heeren Jezus Christus, Wiens rechtvaardigheid de onze is door het geloof. Dan. 9 : 17, 18: *En nu, o onze*

God, hoor naar het gebed Uws knechts en naar zijn smekingen, en doe Uw aangezicht lichten over ons heiligdom, dat verwoest is, om des Heeren wil. Neig Uw oor, mijn God, en hoor, doe Uw ogen op, en zie onze verwoestingen, en de stad, die naar Uw naam genoemd is; want wij werpen onze smeking voor Uw aangezicht niet neder op onze gerechtigheden, maar op Uw barmhartigheden, die groot zijn. Psalm 84 : 10: O God, ons Schild, zie, aanschouw het aangezicht Uws Gezalfden!

2. Het is een zotte vrees, toe te geven aan het besef van onze onwaardigheid, of veel meer een mistrouwen aan Christus' onbegrijpelijke genade, Die voor ons roemt tegen het oordeel.
 - a. Paulus heeft die zotte vrees, of dat mistrouwen van ons willen nemen, als hij zegt, Hebr. 2 : 17, 18: *Waarom Hij in alles den broederen gelijk moest worden, opdat Hij een barmhartig en een getrouw Hogepriester zou zijn in de dingen, die bij God te doen waren, om de zonden des volks te verzoenen. Want in hetgeen Hij, Zelf verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen die verzocht worden te hulp komen.*
 - b. Voorts, zegt hij, om ons meer moed te geven om tot God te gaan, Hebr. 4 : 14-16: *Dewijl wij dan een groten Hogepriester hebben, Die door de hemelen doorgedaan is, namelijk Jezus den Zoon Gods, zo laat ons deze belijdenis vasthouden; want wij hebben geen Hogepriester, Die geen medelijden kan hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen, gelijk als wij, verzocht is geweest, doch zonder zonde. Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd. En Hebr. 10 : 19, 20 en Hfst. 7 : 24, 25.*

Vraag. Wat kan ons verder bemoedigen?

Antwoord.

3. Christus' uitspraak zelf, Joh. 14:6: *Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven, niemand komt tot den Vader dan door Mij.* Waartoe zouden wij dan een andere advocaat zoeken, aangezien het God beliefd heeft ons Zijn Zoon tot een Advocaat te geven. Alle overleggingen van het ongelooft moeten verdwijnen voor deze beloften. *Want wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Christus is het Die voor ons bidt, Rom. 8 : 33, 34.*

Vraag. Wat besluit gij uit dit alles!

Antwoord. Laat ons Hem niet verlaten om een andere te nemen, of veel meer, een andere zoeken, zonder Hem immer te vinden, want als God Hem ons gegeven heeft, zo wist Hij dat wij zondaars waren. Rom. 5 : 8, 9: *Maar God bevestigt Zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren: veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn.*

Vraag. Hoe doen wij dit?

Antwoord. Als wij naar het bevel van Christus, de hemelse Vader aanroepen, door Jezus Christus, onze enige Middelaar, gelijk wij in het gebed des Heeren geleerd zijn, verzekerd zijnde, dat al wat wij den Vader in Zijn Naam bidden zullen, ons zal gegeven worden. Joh. 14 : 13: *En zo wat gij begeren zult in Mijn naam, dat zal Ik doen; opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde. Luc. 18 : 7: En zal God dan*

geen recht doen Zijn uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen?

ARTIKEL 27

Van de algemene Christelijke Kerk.

Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen, allen hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af, en zal zijn tot den einde toe; gelijk daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, Dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. En deze heilige Kerk wordt van God bewaard of staande gehouden tegen het woeden der gehele wereld; hoewel zij somwijlen een tijdlang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen der mensen; gelijk Zich de Heere, gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab, zeven duizend mensen behouden heeft, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden. Ook mede is deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden of bepaald in een zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door de gehele wereld; nochtans tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hart en wil in éénzelfde Geest, door de kracht des geloofs.

Vraag. Gezien hebbende de zaligheid die Christus heeft verdiend en de vruchten die er uit volgen, wat staat ons nu te zien?

Antwoord: De orde leidt ons tot de beschouwing der Kerk, voor wie Christus gestorven is. Want niemand kan God tot zijn Vader hebben, die de Kerk niet tot zijn Moeder heeft; waarom Paulus spreekt van Jeruzalem dat boven is, dat is vrij, hetwelk is onzer aller Moeder, Gal. 4 : 26.

Vraag. Is de beschouwing der Kerk aantrekkelijk?

Antwoord. Ja toch. Zij is de heerlijkste staat die ooit op aarde geweest is; ontworpen voor de grondlegging der wereld, in Gods eeuwig raadsbesluit gegrondvest op het kruis van Zijn Zoon, in de volheid des tijds bezielde van Zijn Geest; het hoogste einde van al Zijn werken en het voorname oogwit van al Zijn wonderdaden. Hoogl. 6 : 10: *Wie is zij die daar uitziet als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren?*

Vraag. Hoe behoort een Christen de Kerk te beschouwen?

Antwoord. Dankende dat hij door het geloof een levendig lidmaat is, en eeuwiglijk zal blijven. Psalm 52 : 10: *Maar ik zal zijn als een groene olijfboom in Gods huis; ik vertrouw op Gods goedertierenheid eeuwiglijk en altoos.* Openb. 3 : 12: *Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in den tempel mijns Gods en hij zal niet meer daar uitgaan.*

Vraag. Wat is de inhoud van dit Artikel?

Antwoord. Een levendige uitbeelding van de algemene Christelijke Kerk.

Vraag. Hoe verdeelt gij het Artikel?

Antwoord. In twee delen.

1. Het eerste lid stelt vast, dat God een Kerk op aarde heeft. Wij geloven en belijden een enige algemene Christelijke Kerk.
2. Het tweede geeft op:
 - a. Een beknopte uitbeelding van de Kerk. Dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen, al hun zaligheid verwachtende

- in Jezus Christus, gewassen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.
- b. Een omstandige verklaring, door twee stellingen, in welke de algemeenheid der Kerk vertoond wordt, ten aanzien van de tijd, plaats en volk.
 - i. Ten aanzien van de tijd:
 1. Dat er altijd een Kerk op aarde geweest is, en blijven zal tot aan de jongste dag. Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld en zal zijn tot het einde toe, als daaruit blijkt, dat Christus een eeuwig Koning is, Dewelke zonder onderdanen niet zijn kan.
 2. Dat ze daarom van God in de allergevaarlijkste tijden, wonderbaar bewaard wordt. En deze heilige Kerk wordt van God bewaard of staande gehouden, tegen het woeden der gehele wereld; hoewel zij somwijlen een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen der mensen. Gelijk Zich de Heere, gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab, zeven duizend mensen behouden heeft, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden.
 - ii. Ten aanzien van, de plaats en het volk:
 1. Dat de Kerk overal is, over de gehele wereld. Ook is mede deze heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in zekere plaats, of aan zekere personen, maar zij is verspreid en verstrooid door die gehele wereld.
 2. Tesamen gevoegd en nauw verenigd, hoever de leden van elkander verspreid zijn nochtans tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hart en wil, in een zelfde geest, door de kracht des geloofs.

Vraag. Wat is het woord kerk?

Antwoord. Dit woord is gebroken Grieks, en stamt af van den Kyriake, dat bij verkorting zegt, dat tot den Heere behoort, wat des Heeren is. Dus leest men 1 Kor. 11 : 20 van des Heeren Avondmaal. Openb. 1 : 10 van den dag des Heeren.

Vraag. Welke is de eigen naam der kerk?

Antwoord. De kerk wordt eigenlijk genoemd Ecclesia, de Gemeente, 1 Kor. 11 : 18 van kaleo, ik roep, dat wederom afgebracht wordt van kahal, hij heeft geroepen, omdat de kerk is een samenroeping van mensen uit de wereld. Voorts draagt zij de naam van gheda, dat is een vergadering van mensen, Lev. 13 : 14, waarvoor men in het Nieuwe Testament leest paneguris, een algemene vergadering, Hebr. 12:23. Synagoge, een vergadering, Jac. 2:2, 3. Episynagoge, een onderlinge bijeenkomst, Hebr. 10 : 25.

Vraag. Heeft het woord ecclesia of kerk, altoos enerlei betekenis?

Antwoord. Soms wordt het gebruikt voor een samenschoolde menigte van allerlei soort van mensen, Hand. 19 : 20. Soms voor de zichtbare menigte der uitwendig geroepenen, of in haar geheel, 1 Tim. 3 : 15, of in hun opziens, Matth. 18 : 17. Soms voor de ware leden, die naar Gods eeuwig voornemen tot Zijn gemeenschap geroepen worden, Matth. 16 : 18, Ef. 1 : 22.

Vraag. Wat stelt onze belijdenis van de Kerk?

Antwoord. Dat God een Kerk op aarde heeft. Wij geloven en belijden een enige katholieke of algemene Kerk, die genoemd wordt de gemeente Gods, Hand. 20 : 28. Het wijf des Lams, Openb. 22 : 17. De stad des levenden Gods, Hebr. 12 : 22. De berg Zijner heiligheid, Psalm 2 : 6. Het hemels Jeruzalem, Openb. 21 : 2. Het lichaam Christi, Ef. 1 : 22. Het huis Gods, Hebr. 3 : 6. Christenen, Hand. 11 : 26.

Vraag. Is er één Kerk of zijn er meer Kerken?

Antwoord. God heeft maar één Kerk op aarde, schoon in verscheiden gemeenten onderscheiden. Hoogl. 6 : 9: *Een enige is Mijn duive*. Joh. 10 : 16: één kudde, en één Herder. Dit deed Ciprianus zeggen de Kerk is gelijk de zon één, maar zij heeft verscheidene afstralingen. Zij is als een bronader, die veel vlieten heeft. Zij is een tempel van verscheidene woningen. Jes. 4 : 5.

Vraag. Hoe beschrijft gij de Kerk?

Antwoord. De Kerk is een heilige vergadering van ware gelovigen, allen hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.

Vraag. Waarom noemt u de Kerk een vergadering?

Antwoord. Omdat één mens de Kerk niet uitmaakt; zelfs de paus van Rome niet. De Schrift spreekt duidelijk van een vergadering der oprechten, Psalm 111 : 1. En één lichaam dat uit veel leden bestaat, Rom. 12 : 4, 5.

Vraag. Is de Kerk een grote vergadering van mensen?

Antwoord. : Het getal der ware Kerkleden is klein, als men dezelve vergelijkt bij degenen, die niet tot de Kerk behoren en verloren gaan, Luc. 12 : 32. Echter op zichzelf aangemerkt, is haar getal groot. De Schrift spreekt van velen, Matth. 8 : 11. Van een gemeente der eerstgeborenen, Hebr. 12 : 23. Van een grote schare, die niemand tellen kan, Openb. 7 : 9.

Vraag. Wie zijnde ware leden der Kerk?

Antwoord. Alleen de geroepenen naar Gods eeuwig voornemen, 1 Petrus 2 : 9: *Gij zijt een uitverkoren geslacht, een Koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk*.

Vraag. Met wie hebben we hier geschil?

Antwoord. Met de papisten, houdende voor ware leden, die het geloof belijden, de bondzegelen gebruiken en de paus erkennen als het hoofd der Kerk, al is het dat zij goddelozen en verworpelingen zijn.

Vraag. Hoe bewijst u, dat geen onbekeerden, noch geveinsden, maar alleen de geroepenen naar Gods voornemen, ware leden der Kerk zijn?

Antwoord.

1. Dit brengt de betekenis van het woord Ecclesia, of Gemeente, mede. Het beduidt naar haar kracht een menigte van mensen, die God uit de wereld tot zijn gemeenschap roept, 1 Kor. 1 : 2: *Aan de gemeente Gods, den geroepen heiligen*.

2. De onbekeerden, in de schoot der kerk, worden uitdrukkelijk buiten gesloten. Rom. 9 : 6: *Die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn; noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn ze allen kinderen, maar: In Izaäk zal u het zaad genoemd worden,* 1 Joh. 2 : 19: *Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zo zouden zij met ons gebleven zijn. Maar dit is geschied opdat ze zouden openbaar worden, dat ze niet allen uit ons zijn.*

Vraag. Hoe meer?

Antwoord.

3. De Kerk draagt benamingen, welke op geen goddelozen en geveinsden passen. Zij wordt genaamd Gods huis, bestaande uit levende stenen, 1 Petrus 2 : 5: Christus' lichaam en Zijn leden, 1 Kor. 12 : 27. De Gemeente van de Heiligen, Psalm 89 : 6. De Vergadering der oprechten, Psalm 111 : 1.
4. De vereniging der Kerk met Christus geschiedt alleen door de Geest Gods, 1 Kor. 12 13: *Wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt, en wij zijn allen tot een Geest gedrenkt.* Dezen Geest ontberen de goddelozen en verworpenen, zijnde natuurlijke mensen, den Geest niet hebbende, Jud. vs. 19.

Vraag. Men vindt veel evangelische gelijkenissen, waarin zowel goeden als kwaden in de kerk worden erkend, als Matth. 3 : 12. Kap. 13 : 3. 2 Tim. 2 : 20?

Antwoord.

1. In sommige van deze wordt alleen gezien op de verkondiging des evangelies, welke tot meer anderen dan alleen tot leden van de Kerk geschiedt.
2. In sommige wordt gesproken van die uiterlijk in de gemeenschap der kerk verkeren, welke daarom niet als leden van de Kerk mogen gehouden worden, maar veeleer als vreemdelingen of verraders, die de voorrechten van de stad Gods zoeken te benadelen.

Vraag. Dan is de Kerk onzichtbaar en zelf voor haar opzieners onkenbaar?

Antwoord. Gelijk de gelovigen als mensen zichtbaar blijven, zo geven zij ook uiterlijke blijken van de geestelijke genade, uit welke de opzieners en anderen, een waarschijnlijke kennis van hun staat erlangen, terwijl 't een regel van den God des hemels en der mensen is, het hart des mensen onfeilbaar te kennen, 1 Kon. 8 : 39.

Vraag. Hoe worden de ware leden onderscheiden van alle andere?

Antwoord.

1. Door Gods eeuwige liefde tot hen, want daardoor zijn zij uitverkoren voor de grondlegging der wereld, Jer. 31 : 3. *De Heere is mij verschenen van verre tijden, ja, Ik heb u getrokken met goedertierenheid.*
2. Door Gods krachtdadige roeping, waardoor zij in de tijd met Hem in Christus onder elkander op het allernauwst verenigd worden, 1 Kor. 1 : 9: *God is getrouw, door Welken gij geroepen zijt, tot de gemeenschap Zijns Zoons Jezus Christus, onzen Heere.* 1 Joh. 1 : 3: *Opdat gij ook met ons gemeenschap zoudt hebben en deze onze gemeenschap ook zij met den Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus.*
3. Door de geestelijke weldaden, die uit de liefde Gods tot hen afvloeien, als daar is vergeving van zonde, Hos. 14 : 5. Verhoring van gebeden, Jes. 65 : 24. Dagelijkse heiligmaking, Ezech. 36: 26. Vrede des gemoeds, Rom. 14 : 17. Krachtdadige bewaring, 2 Tim. 4 : 18. Overwinning van hun vijanden, 1 Joh.

5:4. En al dat hun begeerte verzadigen kan. Psalm 37 : 4. *Verlustig u in den Heere, zo zal Hij u geven de begeerten uws harten.*

4. Door opneming, na dit leven, in eeuwige heerlijkheid, Psalm 17 : 15: *Maar ik zal Uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken.*

Vraag. Welke zijn de eigenschappen van de ware Kerk?

Antwoord. Deze vier, dat is: 1, enig; 2, heilig; 3, algemeen; 4. Christelijk.

Vraag. Waarom wordt dan Kerk één genoemd?

Antwoord.

1. Wegens de eenheid van haar Hoofd Christus, Ef. 1 : 20.
2. Wegens het lichaam, dat een is, hoewel bestaande uit veel leden, Hebr. 12 : 22, 23.
3. Wegens de ene Geest, Die hen bezielt, Ef. 4 : 4.
4. Wegens de banden der vereniging, welke zijn geloof en liefde, Hoogl. 6 : 9: *Een enige is Mijn duive, Mijn volmaakte, de enige haars moeders.*

Vraag. Waarom een heilige Kerk?

Antwoord.

1. Ten aanzien van de leer, die er in gepredikt en beleden wordt, Joh. 17 : 17.
2. Ten aanzien van haar Hoofd, Die de heiligheid Zelve is en Zich heeft overgegeven, opdat Hij Zich een eigen volk zou reinigen, Tit. 12 : 14
3. Ten aanzien van het leven der Kerkleden, die heilig zijn door Jezus' bloed en Geest, 1 Cor, 6 : 11. Een heilig trachten te zijn in den wandel, Hebr. 12 : 14, 1 Petrus 1 : 15.

Vraag. Waarom een algemene Kerk?

Antwoord.

1. Omdat ze aanneemt de leer des geloofs, welke ten allen tijde en overal door de rechte leden der Kerk is beleden en vastgehouden, Ef. 2 : 20, *gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten.*
2. Omdat ze ten allen tijde van het begin der wereld geweest is, en tot derzelve einde blijven zal, Matth, 28 : 12: *Ik ben met ulieden tot de voleindiging der wereld.*
3. Omdat ze onder het Nieuwe Testament niet is bepaald aan een zeker land en volk, maar uitgebreid tot allerlei soort van volkeren over de ganse aarde, Joh. 4 : 21, Openb. 5 : 9.

Vraag. Waarom een Christelijke Kerk?

Antwoord.

1. Omdat Christus haar Hoofd is. Ef. 4: 33: *Christus is het Hoofd der gemeente.*
2. Omdat zij het eigendom van Christus is. Zijn gemeente, Hand. 20 : 28.
3. Omdat ze de leer van Christus belijdt. 2 Joh. vers 9: *Die in de leer van Christus blijft, heeft beiden den Vader en den Zoon.*
4. Omdat ze Zijn zalving is deelachtig geworden, als gemaakt tot een Koninklijk priesterdom, 1 Petrus 2 : 9.

Vraag. Wie is het Hoofd van de Kerk?

Antwoord. Alleen de Heere Jezus Christus, Die de Kerk gekocht heeft met Zijn bloed en geheiligd door Zijn Geest. Ef. 1 : 22: *Hij heeft Zich der gemeente gegeven tot een Hoofd boven al dingen.* Psalm 2 : 6: *Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.*

Vraag. In wat zin noemt u Christus het Hoofd der Kerk?

Antwoord.

1. Vanwege de voortreffelijkheid en heerschappij, die Jezus heeft en tevens boven en over Zijn kerk, gelijk het hoofd alle andere leden bestuurt, Jes. 45 : 25: *Maar in den Heere zullen gerechtvaardigd worden en zich beroemen het ganse zaad Israëls.* Hos. 1 : 11: *En de kinderen Juda, en de kinderen Israëls zullen tezamen vergaderd worden en zich een hoofd stellen en uit den lande Israëls optrekken.*
2. Om de rijke invloed en ruime bedeling van allerlei genadegaven, die de Kerk van Hem ontvangt, gelijk uit het hoofd de levensgeesten, of zenuwsappen door het lichaam verzonden, en daaraan gegeven worden, Psalm 68 : 19: *Gij zijt opgevaren in de hoogte, Gij hebt de gevangenis gevankelijk gevoerd, Gij hebt gaven genomen om uit te delen onder de mensen.*
3. Dewijl dat Christus nooit van Zijn Kerk kan gescheiden zijn, maar altoos bij en met haar verenigd blijft, gelijk het hoofd met het lichaam, Matth. 28 : 30: *Zie Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.*
4. Wegens het teder gevoelen en medelijden dat Christus tot Zijn Kerk heeft. Al wat het lichaam schade doet, wordt ook het hoofd ge waar Zach. 2 : 8: *Die ulieden aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan.* Hand. 9 : 4: *Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij?*

Vraag. Is de paus van Rome als een opvolger van Petrus, niet het zichtbaar hoofd der Kerk?

Antwoord. Gans niet.

1. Christus is de enige Heere van Zijn Kerk, van God daartoe gezalfd. Psalm 2 : 6: *Ik toch hebbe Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.* 1 Kor. 8 : 6: *En maar één Heere Jezus Christus, door Welken alle dingen zijn en wij door Hem.*

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord.

2. Christus heeft alle menselijke heerschappij over de Kerk uitdrukkelijk verboden, Matth. 20 : 25-27: *Gij weet, dat de oversten der volkeren heerschappij voeren over hen. Doch alzo zal het onder u niet zijn; maar zo wie onder u groot zal willen worden, die zij uw dienaar, en zo wie onder u zal willen zijn de eerste, die zij uw dienstknecht.*
3. Het oppergebied van een menselijk hoofd kan geen plaats hebben, wegens de uitbreiding der Kerk over de gehele wereld. Want Hij Die het Hoofd is, heerst van zee tot zee en van de rivier tot aan de einden der aarde, Psalm 72 : 8.
4. De aanneming van zulk een heerschappij over de Kerk is een merkteken van de antichrist, 2 Thess. 2 : 4: *Die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd of als God geëerd wordt, alzo dat hij in den tempel Gods zal zitten, zichzelf vertonende dat hij God is.*

Vraag. Vindt men de aanstelling van Petrus niet tot zichtbaar hoofd der Kerk, Matth. 16 : 18, 19: *En Ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus, en op deze Petra zal Ik Mijn gemeente bouwen. En Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen, enz.?*

Antwoord.

1. Men merke op, dat het niet Petrus is, maar Christus, Dien hij beleden had.. En dus als de Grondslag wordt voorgesteld, op Welken de gemeente zou worden gebouwd, 1 Kor. 3 : 11: *Want niemand kan een ander Fundament leggen, dan Hetgeen gelegd is, Hetwelk is Jezus Christus.*
2. De sleutelen geven hier geen gebiedende, maar een bedienende macht der Kerk te kennen, dewelke door andere spreekwijzen, ook de andere Apostelen en dienaren wordt toegeschreven, Joh, 20 : 23: *Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.*

Vraag. Is de paus van Rome geen opvolger van Petrus, als bisschop der Kerk?

Antwoord. Nee.

1. Nadien de opvolging van Petrus, zo er ooit een geweest zij, al lang is afgebroken, door de roomse afval en anderszins.
2. Die opvolging komt met meer recht toe aan de Oostersers, en met name aan de bisschop van Jeruzalem, dan wel aan die van Rome; dewijl Christus daar met alle Apostelen geleefd heeft en Hij ook met enigen van hen daar gestorven is.
3. Petrus is nooit bisschop van Rome geweest, maar een Apostel der besnijdenis, Gal. 2:7: Terwijl wij de klaarste blijken niet vinden, nog in de Handelingen,, nog in de brieven van Paulus, aan en uit Rome geschreven, dat Petrus te Rome zou zijn geweest.

Vraag. Is er altijd een Kerk op aarde geweest?

Antwoord. Deze Kerk is geweest van den beginne der wereld af en zal zijn tot het einde toe. Matth. 28 : 20: *En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.*

Vraag. Hoe bewijst u dat er altijd een Kerk op aarde zijn zal?

Antwoord.

1. Omdat Christus een eeuwig Koning is, Dewelke zonder onderdanen niet zijn kan. Luc. 1 : 33: *En Hij zal over het huis Jacobs Koning zijn in eeuwigheid, en Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn.* Dan. 2 : 44: *Doch in de dagen van de koningen zal de God des hemels een Koninkrijk verwekken dat in eeuwigheid niet zal verstoord worden.*

Vraag. Hoe meer?

Antwoord.

2. Uit de beloften:
 - a. Van het gedurig gebruik der Sacramenten, 1 Kor. 11 : 26: *Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt.*
 - b. Van de inwoning des Woords en des Geestes in de Kerk, Jes. 59:21: *Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest Die op u is en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe.*

- c. Van de bewaring Gods Zijner Kerk, tegen het woeden der vijanden, Jes. 4 : 5: *En de Heere zal over alle woningen van den berg Sion en over zijn vergaderingen, scheppen een wolk des daags en een rook en den glans eens vlammen des vuurs des nachts, want over alles wat heerlijk is zal een beschutting wezen.* Matth. 16: 18: *De poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen.*

Vraag. Hoe nog meer?

Antwoord.

3. Uit de heilige historie, die ons aanwijst, dat zelfs in de allerzwaarste tijden, altoos enige overblijfselen van de Kerk gevonden zijn:
 - a. Als ten tijde van Elia: 1 Kon. 19 : 18: *Ook heb Ik in Israël doen overblijven zeven duizend, alle knieën die zich niet gebogen hebben voor Baäl, en allen mond die hem niet gekust heeft.*
 - b. Ten tijde der Arianen, wanneer de Kerk gegeven zijn twee vleugelen eens groten arends, opdat zij zou vliegen in de woestijn, in haar plaats, alwaar zij gevoed wordt een tijd en tijden, en een halven tijd, buiten het gezicht der slang, Openb. 12 : 14.

Vraag. Wat zegt .gij van Luc. 18 : 8, waar staat, dat het geloof ophouden zou; en Openb. 13 : 8 dat de ganse aarde het beest zou aanbidden?

Antwoord. Deze plaatsen zijn niet volstrekt, maar in een zekeren zin te verstaan, van het klein getal der gelovigen en van de grote hoop der goddelozen.

Vraag. Welke gronden heeft de kerk voor haar bewaring?

Antwoord.

1. de deugden Gods, Zijn goedheid, liefde en macht, Mal. 3 : 6: *Ik, de Heere, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteerd,*
2. Christus' altoosduurende voorbidding, Hebr. 7 : 25: *Alzo Hij altijd leeft, om voor hen te bidden.*
3. De inwoning des Geestes in Zijn Kerk, Joh. 14 : 16: *Hij zal u een anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.*
4. De onveranderlijkheid van Gods Verbond, Jes. 54 : 10: *Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken; en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.*

Vraag. Hoe wordt de Kerk onderscheiden?

Antwoord.

1. Als een strijdende hier op aarde, Job 7 : 1: *Heeft niet de mens een strijd op de aarde?* 2 Kor. 7 : 5: *Van buiten strijd, van binnen vreze.* Ef. 6 : 12: *Want wij hebben den strijd niet tegen vlees en bloed; maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht.*
2. Als een zegepalende Kerk in den hemel, welke al haar vijanden heeft overwonnen, Openb. 7 : 9: *Na dezen zag ik, en ziet, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen en palmtakken waren in hun handen.*

Vraag. Hoe is dit te verstaan?

Antwoord. Niet alsof er twee bijzondere Gemeenten waren, een op de aarde en een andere in de hemel, maar dat er een gedeelte der gemeente nog worstelt op aarde, terwijl het andere gedeelte de strijd voltrokken hebbende, de kroon der heerlijkheid alrede geniet in de hemel, 2 Tim. 4 : 7, 8: *Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop beëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal, en niet alleen mij, maar ook allen die zijn verschijning liefgehad hebben.*

Vraag. Hoe merkt u de strijdende Kerk aan?

Antwoord. Als zichtbaar en onzichtbaar: wegens haar inwendige gestalte onzichtbaar of wegens haar uitwendige gestalte, zichtbaar.

Vraag. Hoe noemt u de Kerk **onzichtbaar**?

Antwoord. Onzichtbaar:

1. Wegens hare inwendige geestelijke gestalte, van geloof, inwendige vereniging met Christus en andere geestelijke gaven, Psalm 45:14: *Des konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig.* Luc. 17 : 21: *Het Koninkrijk Gods is binnen ulieden.* 1 Petrus 3 : 4: *De verborgen mens des harten, in het onverderflijk versiersel van een zachtmoedigen en stillen geest, die kostelijk is voor God.*
2. Voorzover zij somtijds voor het oog der wereld verborgen kan zijn, wegens overstromende dwalingen, gemeen verval van zeden, of zware vervolgingen. Dit is hetgeen wij in het artikel belijden: Hoewel zij somtijds een tijd lang zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn, in de ogen der mensen, gelijk Zich de Heere, gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab, zeven duizend mensen behouden heeft, die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden, 1 Kon. 19 : 16. Vergelijk hiermede de Kerk in de vervolging der Arianen, als de vrouw vluchtende in de woestijn, alwaar zij een plaats had, haar van God bereid, opdat zij aldaar zou zijn, duizend twee honderd dagen, Openb, 12 : 6.

Vraag. Hoe noemt u de Kerk **zichtbaar**?

Antwoord.

1. Voorzover zij bestaat uit mensen, die zichtbaar zijn,
2. Wegens de uitwendige bediening des Woords en der Bondszegelen, de belijdenis des geloofs, en de uitwendige Christelijke wandel, Matth. 5 : 14: *Gij zijt het licht der wereld, een stad boven op een berg liggende, kan niet verborgen zijn.*
3. Wegens de uiterlijke luister en voorspoed, die zij somtijds heeft in de wereld. Openb. 11 : 15: *De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van Zijn Christus, en Hij zal als Koning heersen in alle eeuwigheid.*

Vraag. Waar heeft God Zijn Kerk op aarde?

Antwoord. Deze Kerk is niet gelegen, gebonden of bepaald in een zekere plaats of aan zekere personen, maar zij is verstrooid door de gehele wereld. Joh. 4 : 21: *Jezus zeide tot haar: vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer dat gijlieden, noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, den Vader zult aanbidden.* Mal. 1 : 11: *Maar van de opgang der zon, tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de Heidenen; en aan alle plaatsen zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer, want Mijn Naam zal groot zijn onder de Heidenen.* Psalm 72 : 8: *En Hij zal heersen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde.*

Vraag. Brengt deze verspreiding over de aarde niet een verdeeldheid der Kerk aan?

Antwoord. Geenszins. De leden blijven onderling tezamen gevoegd en verenigd met hart en wil, in een zelfde Geest, door de kracht des geloofs, Ef. 4 : 3-6: *U benaarstigende te behouden de enigheid des Geestes door den band des vredes. Eén lichaam is het en één Geest, gelijkterwijs gij ook geroepen zijt tot één hoop uwer beroeping. Eén Heere, één geloof, één doop; één God en Vader van allen, Die daar is boven allen en door allen en in allen.*

Vraag. Is Gods Kerk volmaakt op aarde?

Antwoord. Altijd is Gods Kerk onvolmaakt op aarde, en hierom, als er geen buitengewone ingeving des Geestes bijkomt, feilbaar, dewijl zij bestaat uit mensen, die feilen en gebreken hebben, Rom. 3 : 4: *God is waarachtig; maar alle mensen leugenachtig*, Psalm, 62 : 10: *Immers zijn de gemene lieden ijdelheid, de grote lieden zijn leugen; in de weegschaal gewogen zijnde, zouden zij tezamen lichter zijn dan de ijdelheid.*

Vraag. Maar wordt de Kerk niet uitdrukkelijk volmaakt genoemd?

Antwoord. Ja toch. Meer dan eens, Hoogl. 4 : 7: *Geheel zijt gij schoon, mijn vriendin, en daar is geen gebrek aan u*. Hfst. 6 : 9: *Een enige is mijn duive, mijn volmaakte*. Matth. 5 : 48: *Weest gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, Die in de hemelen is, volmaakt is.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Daar is een volmaaktheid in staat, voorzover de Kerk, door het geloof in Christus overgaande, daardoor bij toerekening wordt gehouden als bekleed met al de volmaaktheid, die in Christus is. Hiervan Kol. 2 : 10: *Gij zijt in Hem volmaakt.*
2. Daar is een volmaaktheid in gestalte; voorzover door wedergeboorte en heiligmaking in de mens, ten opzichte van al zijn delen en krachten, een nieuwe natuur wordt opgericht, welke, schoon zij niet alle gebrekkigheid wegneemt, op zichzelf nochtans aangemerkt, de volmaaktheid van een geheel mens is, even gelijk een klein kind een volmaakt mens in wezen is, schoon niet in trappen. Hierop ziet, 1 Tess. 5 : 27: *De God des vredes heilige u geheel en al.*
3. Daar is een volmaaktheid in oefening. En die bestaat:
 - a. In een volmaaktheid van oprechtheid, waardoor men waarlijk is, 't geen men vertoont in Godsdienst en wandel, staande over tegen geveinsdheid, Jac. 1 : 4: *Opdat gij volmaakt moogt zijn en geheel oprecht,*
 - b. In een volkomenheid van toelig, waardoor men een volmaakte Godzaligheid ten doel heeft; niet een gedeelte, maar de gehele wet van God, in alle zaken, in alle plaatsen, en in alle tijd, zich voorstellende ter betrachtning, al is het dat men er niet toe geraken kan, Phil. 3 : 12: *Niet dat ik het alrede gekregen heb of alrede volmaakt ben; maar ik jaag daarnaar.* Kol. 4 : 12. *Opdat gij moogt staan volmaakt en volkomen in al de wil Gods.*

Vraag. Wat spruit er uit de onvolmaaktheid der Kerk?

Antwoord. Dat ze met velerlei zaken te worstelen heeft, waarvan de voornaamste zijn:

1. Inwendige scheuring onder de leden, die meer uit verschil van hartstochten, als wezenlijke zaken voortkomen, 1 Kor. 1 : 11, 12: *Want mij is van u bekend gemaakt, mijn broeders, door die van Chloës huisgezin zijn, dat er twisten onder u zijn. En dit zeg ik, dat een iegelijk van u zegt: Ik ben van Paulus, en ik van Apollos, en ik van Cefas, en ik van Christus.*
2. Ketterijen, door welke de zaligmakende waarheden des geloofs worden omvergeworpen of bestreden, 1 Kor. 11 : 19: *Want er moeten ook ketterijen onder u zijn, opdat degenen die oprecht zijn, openbaar worden onder u.* 1 Tim. 4 : 1, 2.
3. Uiterlijke vervolgingen, die de leden te lijden hebben van de vijanden der Kerk, Joh. 16 : 1, 2: *Deze dingen heb ik tot u gesproken, opdat gij niet geërgerd wordt. Zij zullen u uit de synagoge werpen; ja de ure komt, dat een iegelijk, die u zal doden, zal menen Gode een dienst doen.* 2 Tim. 3 : 12: *En ook allen die godzaliglijk willen leven in Jezus Christus, die zullen vervolgd worden.*

Vraag. Met wie heeft de Kerk voornamelijk te strijden?

Antwoord. Met de duivel, 1 Petrus 5 : 8. De wereld; Joh. 15 : 19. En ons eigen vlees, Rom. 8:7; die de catechismus onze doodvijanden noemt:

1. Omdat ze Gods kinderen dikwerf dodelijk benauwen, Psalm 116 : 3: *De banden des doods hadden mij omvangen en angsten der hel hadden mij getroffen, ik vond benauwdheid en droefenis.*
2. Omdat ze het dodelijk verderf van Gods kinderen bedoelen, 1 Petrus 5 : 8: *De duivel gaat om als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden.*
3. Omdat ze niet ophouden in de aanvechtingen, totdat de mens gestorven zij, 1 Kor. 15 : 26: *De laatste vijand, die teniet gedaan wordt, is de dood.*

Vraag. Van wie bedient zich de duivel voornamelijk om Gods Kerk te bevechten?

Antwoord. Van de Antichrist. Dat is zulk een, die zich vlak tegen Christus aankant, schoon hij zich voordoeft als voor Christus zijnde.

Vraag. Wat verstaat u door de Antichrist?

Antwoord. In het gemeen alle dwaalgeesten die zich als vijanden tegen Christus opwerpen; gelijk Johannes in die betekenis zegt, 1 Joh. 2 : 18 : *Zo zijn ook nu veel Antichristen geworden; maar in het bijzonder de paus van Rome met zijn navolgers.* 1 Joh. 2 : 18: *Gelijk gij gehoord hebt, dat de Antichrist komt.*

Vraag. Verheft de paus van Rome zich tegen Christus?

Antwoord. Ja toch. Hij kant zich openlijk aan tegen Christus, en Zijn Middelaarsambt.

1. Tegen Zijn Profetisch ambt, door het invoeren van menselijke inzettingen, waardoor men de gewetens der mensen tot gehoorzaamheid zoekt te binden.
2. Tegen het Priesterambt, door het invoeren van eigen voldoening voor de zonden, voorbidding van de Heiligen en dagelijks herhaalde zoenofferande in de mis.
3. Tegen Zijn Koninklijk ambt, door het aanmatiging van een oppergezag in de kerk, dat alleen Christus, de Koning der ere toekomt. Dus we besluiten dat de paus van Rome in dezen het kenmerk van de ware Antichrist vertoont, 1 Joh. 2:22: *Wie is de leugenaar, dan die loochent, dat Jezus is de Christus? Deze is de Antichrist, die den Vader en den Zoon loochent.*

Vraag. Verwachten wij nog een grotere volmaaktheid en luister der Kerk op aarde?

Antwoord. Ja toch; 2 Petrus 3 : 13 : *Maar wij verwachten, naar Zijn belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, in dewelke de gerechtigheid woont.*

Vraag. Hoe zal dat geschieden?

Antwoord.

1. Door een algemene bekering van het Joodse volk, zo duidelijk bij de profeten voorzegd, onder andere, Hos. 1 : 10-12, Hfst. 3 : 5: *Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren en zoeken den Heere hun God en David hun Koning, en zij zullen vrezende komen tot den Heere en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.* En door Paulus uitgebeeld, Rom. 11 : 25, 26: *Want ik wil niet, broeders, dat u deze verborgenheid onbekend zij, (opdat gij niet wijs zijt bij uzelf) dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen zal zijn ingegaan,*
2. Door een meerdere toevloed der heidenen, waar de voorzeggingen van melden, Dan. 2 : 35: *Maar de steen, die het beeld geslagen heeft, werd tot een groten berg, alzo dat hij de gehele aarde vervulde.* Zach. 14 : 9: *En de Heere zal tot Koning over de ganse aarde zijn. Te dien dage zal de Heere één zijn, en Zijn Naam één;* Paulus doelt op Rom. 11 : 12: *En indien hun val de rijkdom is der wereld, en hun vermindering de rijkdom der heidenen, hoeveel te meer hun volheid?*
3. Door een meerdere val, niet alleen van de Oosterse grote vijand van Christus, maar ook van den Roomse antichrist met zijn aanhang, 2 Tess. 2 : 8: *En alsdan zal de ongerechtigheid geopenbaard worden, denwelken de Heere verdoen zal, door den Geest Zijnsmonds en teniet maken, door de verschijning Zijner toekomst.* Openb. 18 : 2: *Zij is gevallen, zij is gevallen, de grote stad Babylon.*
4. Een groter geluk en voorspoed der Kerk, niet alleen geestelijk, maar ook lichamelijk, door vermindering van kwalen en vermeerdering van allerlei goed.

Vraag. Wat merkt u omtrent die zo gelukkige staat der Kerk op aarde aan?

Antwoord.

1. Dat wij deze gelukkige opkomst der Kerk niet gedurig instampen, alsof die de hoogste verwachting der gelovigen was.
2. Dat wij, die niet overal, en in alle plaatsen zoeken, die of van de eerste tijden des Nieuwe Testament, of van de heerlijkheid na dit leven handelen.
3. Dat wij niet al te nauwkeurig de juiste tijd en manier van de opkomst van deze Kerkstaat bepalen, als waardoor de gelovigen somtijds worden misleid en geslingerd.
4. Noch dat wij dit geluk der kerk al te groot maken, of ook al te lang doen duren, ja alsof er geen grote zorgeloosheid en afwijking wederom op volgen zou, volgens Matth. 24 : 37, 38: *Gelijk de dagen Noachs waren, alzo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des mensen; want gelijk zij waren in de dagen voor den zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot den dag toe, in welken Noach in de ark ging en bekenden het niet totdat de zondvloed kwam en hen allen wegnam, alzo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des mensen.*

Vraag. Waartoe moet ons de beschouwing der Kerk opleiden?

Antwoord. Hoe ongelukkig degenen zijn, die geen leden van het lichaam der Kerk zijn.

Vraag. Wie zijn dezulken?

Antwoord.

1. alle openbare goddelozen, die met woorden en daden vertonen, dat ze behoren tot de synagoge des satans.
2. Alle geveinsden, huichelaren, die een gedaante van Godzaligheid vertonen, en de kracht derzelve verloochenen.
3. Alle naamchristenen, die zich tevreden houden dat zij uiterlijk tot de kerk behoren, zonder dat ze dadelijk in Sion wedergeboren zijn.

Vraag. Waarin is hun ongeluk gelegen?

Antwoord.

1. Dat ze van Christus en Zijn verbond zijn uitgesloten, Ef. 2 : 12: *Vervreemd van het burgerschap Israëls en vreemdelingen van de verbonden der beloften, geen hoop hebbende en zonder God in de wereld.*
2. Dat zij niet zalig kunnen worden, zo zij niet door Gods Geest vernieuwd worden, Joh. 3 : 5: *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan.*
3. Dat ze in de grote dag des oordeels niet zullen kunnen bestaan in de vergadering der gelovigen, Psalm 1 : 5: *Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het recht, noch de zondaar in de vergadering der rechtvaardigen.* Maar integendeel zullen zij buiten den hemel gesloten worden, Openb. 22 : 15: *Maar buiten zullen zijn de honden, en de tovenaars, en de hoereers, en de doodslagers, en de afgodendienaars, en een iegelijk die de leugen lief heeft en doet.*

Vraag. Wat heeft zo een, die bij zichzelf overtuigd is, geen waar lid der Kerk te zijn te doen?

Antwoord.

1. Zo een moet trachten de heerlijkheid van de Kerk te leren kennen, Psalm 87 : 3: *Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad Gods!*
2. Zich afzonderen van het gezelschap der goddelozen, 2 Kor. 6 : 17: *Daarom, gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen onrein is, en Ik zal ulieden aannemen.*
3. Zonder ophouden vurig bidden, en smeken, dat God hem overzette in de gemeenschap Zijner Kerk, Hoogl. 1 : 4: *Trek mij, wij zullen U nalopen.* Jer. 31 : 18: *Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn.*

Vraag. Wat staat de vromen te betrachten?

Antwoord.

1. Zij moeten zich trachten te verzekeren, dat zij ware leden der Kerk zijn, 2 Petrus 1 : 10: *Daarom, broeders, benaastigt u te meer, om uw roeping en verkiezing vast te maken. Want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.*
2. Zij zijn schuldig zich over de schoonheid der Kerk te verheugen, Jes. 66 : 10, 11: *Verblijdt u met Jeruzalem en verheugt u over haar, al hare liefhebbers; weest vrolijk over haar met vreugde, gij allen die over haar treurig zijt geweest; opdat gij moogt zuigen en verzadigd worden van de borsten harer vertroosting, opdat gij moogt uitzuigen en u verlustigen met den glans harer heerlijkheid.*

3. Zij zijn verplicht, eendracht en gemeenschap onder elkander te oefenen, Rom. 12 : 10: *Hebt elkander hartelijk lief met broederlijke liefde, met ere de een den ander voorgaande.*
4. Zij moeten de belangen der Kerk ter harte nemen. Psalm 137 : 5, 6: *Indien ik u vergeet, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf. Mijn tong kleve aan mijn gehemelte, zo ik aan u niet gedenke, zo ik Jeruzalem niet verheffe boven het hoogste mijner blijdschap!*
5. Zij hebben te verlangen, om eens uit de strijdende, in de zegepralende Kerk overgebracht te worden. Psalm 42 :3: *Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God, wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?* Phil, 1 :23: *Hebbende begeerte om ontbonden te worden, en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.*

ARTIKEL 28

Van de noodzakelijkheid om zich bij de ware Kerk te voegen en te houden.

Wij geloven, aangezien deze heilige vergadering is een verzameling dergenen, die zalig worden, en dat buiten dezelve geen zaligheid is, dat niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden, om op zijn eigen persoon te staan; maar dat zij allen schuldig zijn zichzelf daarbij te voegen, en daarmee te verenigen; onderhoudende de enigheid der Kerk, zich onderwerpende aan de onderwijzing en tucht derzelve, de hals buigende onder het juk van Jezus Christus, en dienende de opbouwning der broederen, naar de gaven, die hun God verleend heeft, als onderlinge lidmaten eenszelfden lichaams. En opdat dit te beter mocht onderhouden worden, zo is het ambt aller gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft; al ware het schoon zo, dat de Magistraten en plakaten der Prinsen daar tegen waren, en dat de dood of enige lichamelijke straf daaraan hing. Daarom, al degenen, die zich van dezelve afscheiden, of niet daarbij voegen, die doen tegen de ordinantie Gods.

Vraag. Is het genoeg te weten dat er een ware Kerk op aarde is?

Antwoord. Geenszins. Men is verplicht zich daar bij te voegen. De onreine raaf zwierf buiten de ark om, maar de reine duif vond geen rust voor de holte haars voets, dan in de ark, Gen. 8 : 69. Een recht Christen mag op zichzelf niet staan, maar is schuldig, zoals Ruth tot Naomi, haar schoonmoeder zeide, Ruth 1: 16 : *Waar gij zult henen gaan, zal ik ook .henen gaan, en waar gij zult vernachten, zal ik vernachten; Uw volk is mijn volk en uw God mijn God.* Dit staat ons duidelijk in dit Artikel te zien.

Vraag. Hoe wordt het verdeeld?

Antwoord.

1. Eerst staat ons te zien de waardigheid der Kerk, dat zij is een heilige vergadering of verzameling dergenen die zalig worden, en dat buiten dezelve geen zaligheid is.
2. Daarna, wat de waardigheid der Kerk van ons eist, te weten, dat wij ons bij dezelve voegen en tevens ons van andere vergaderingen, die de Kerk niet zijn, geheel afscheiden.
 - a. Het eerste wordt bij tegenstelling geleerd, en wel zo, met aanwijzing wat niet mag, en wat wel moet geschieden.
 - i. Wat **niet** mag geschieden, met deze woorden: Wij geloven, dat niemand van wat staat of kwaliteit hij zij, zich op zichzelf behoort te houden, om op zijn eigen persoon te staan.
 - ii. Wat **wel** mag geschieden:
 1. Dat men zich hebbe te voegen bij de kerk, maar dat zij allen schuldig zijn zichzelf daar bij te voegen, en daarmee te verenigen. Die wijze waarop is:
 - a. Deels, door onderwerping aan de Kerk; onderhoudende de enigheid der kerk, zich onderwerpende de onderwijzing en de tucht derzelve, de hals buigende onder het juk van Christus.

- b. Deels, door arbeidzaam te zijn ten goede der Kerk; en dienende de opbouwning der broederen, naar de gaven die hun God verleend heeft, als onderlinge ledematen eens zelfden lichaams.
- b. Het tweede wordt gesteld als dienende ter bevordering van het eerste:
 - i. Op zichzelf. En opdat dit te beter mocht onderhouden worden zo is het ambt aller gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen tot deze vergadering, hetzij op wat plaats dat God ze gesteld heeft, al waar het schoon zo, dat de magistraten en plakaten der Prinsen daar tegen waren, en dat de dood, of enige lichamelijk straf daaraan hing.
 - ii. Met aanwijzing van het kwade dat zij doen, die dat nalaten. Daarom al degenen, die zich van dezelve afscheiden, of zich niet daar bijvoegen, die doen tegen de ordinantie Gods.

Vraag. Wat belijdt u van de Kerk?

Antwoord. Dat zij is een heilige vergadering, Jes. 62 : 12: *En zij zullen u noemen het heilige volk, de verlostten des Heeren.* Psalm 111 : 1: *Ik zal den Heere loven van ganser harte; in den raad en de vergadering der oprechten.*

Vraag. Wat meer?

Antwoord. Dat zij is een verzameling dergenen, die zalig worden. Joël 2 : 32: *Al wie den Naam des Heeren zal aanroepen, zal behouden worden.* Hand. 2 : 47: *En de Heere deed dagelijks tot de gemeente toe die zalig werden.*

Vraag. Wat nog meer?

Antwoord.

1. Dat er buiten de Kerk geen zaligheid is. De Kerk is de stad des levendigen Gods, waar God in woont en buiten die woont Hij niet, Hebr. 12 : 22. Al wie nu zalig worden wil, moet er binnen zijn. Openb. 22 : 14, 15: *Zalig zijn ze die Zijn geboden doen, opdat hun macht zij aan den boom des levens, en zij door de poorten mogen ingaan in de stad. Maar buiten zullen zijn de honden, en de tovenaars, en de hoereerders, en de doodslagers, en de afgodendienaars, en een iegelijk die de leugen lief heeft en doet.*

Vraag. Hoe dringt gij dit nader aan?

Antwoord.

2. De Kerk is het lichaam van Christus, dat alleen van Christus' Geest bezielde wordt, om in Hem, als hun gemeen en enigst Hoofd tezamen op te wassen, Ef. 4 : 12-16: En zoals Hij alleen het Hoofd is van dat lichaam, zo is ook de zaligheid in geen ander lichaam, evenmin als dezelve buiten Hem kan zijn.
3. De Kerk is de bruid van Christus, Zijn enige, en dat zij alleen, voor welke Hij Zich heeft opgeofferd, Ef. 5 : 2: En in de bruiloft van het Lam met deze bruid bestaat alleen de zaligheid. Openb. 19:2: *Zalig zijn zij die geroepen zijn tot het avondmaal van de bruiloft des Lams.*
4. De Kerk is een huis Gods, 1 Tim. 3 : 15: *Op den hoeksteen Christus gebouwd, tot een woonstede in den geest.* Ef. 2 : 21, 22: Al wie geen levendige steen van dit gebouw is, heeft noch vrede noch zaligheid te wachten. Dit deed Lactantius zeggen: De Kerk is de woning des geloofs en de tempel Gods. Iemand die daar

niet is ingegaan, of iemand die daar uitgegaan zal zijn, die is vervreemd van de hoop des eeuwige levens en van de eeuwige zaligheid.

Vraag. Wat besluit maakt gij hieruit?

Antwoord. Dat dan niemand, van wat staat of kwaliteit hij zij, zich behoort op zichzelf te houden om op zijn eigen persoon te staan. Hebr. 10 : 25 : *Laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten, gelijk sommigen de gewoonte hebben, maar elkander vermanen: en dat zoveel te meer als gij ziet dat de dag nadert.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. De eenzaamheid, kan men ook in dit opzicht zeggen, is niet goed, Gen. 2 : 18: *Maar twee zijn beter dan een*, Pred. 4 : 9.
2. Alle vromen hebben van alle tijden geklaagd, als zij de gemeenschap deer Kerk moesten missen, Psalm 88 : 19: *Gij hebt vriend en metgezel verre van mij gedaan, mijn bekenden zijn in duisternis*. Psalm 42 : 5: *Ik gedenk daar aan, en stort mijn ziel uit in mij, omdat ik placht heen te gaan onder de schare en met hen te treden naar Gods huis, met een stem van vreugdegezang en lof onder de feesthoudende menigte.*
3. Het is een schrikkelijke zonde de Kerk te verlaten, en een betere te willen oprichten. Want daar men zich van de Kerk afscheidt, daar scheidt men zich van Christus' lichaam; men onteert zijn belijdenis; men bedroeft de Godzaligen; men doet de eenvoudigen dwalen en maakt, dat de naam Gods gelasterd wordt. 1 Kor. 3 : 3.

Vraag. Wat is dan de plicht der Christenen?

Antwoord.

1. Zij allen zijn schuldig zichzelf bij de kerk te voegen en daarmee te verenigen, Hand. 9 : 26: *Saulus nu te Jeruzalem gekomen zijnde, poogde zich bij de discipelen te voegen*. Hoogl. 1 : 7: *Zeg mij aan, gij dien, mijn ziel liefheeft, waar gij weidt, waar gij de kudde legert op den middag; want waarom zou ik zijn als een die zich bedekt bij de kudden uwer metgezellen ?*

Vraag. Hoe dringt gij dit verder aan?

Antwoord.

2. Uit de standvastige praktijk van de Heiligen. Men zie in de eerste wereld, als Seth een zoon geboren wordt, die hij Enos noemde. *Toen begon men den naam des Heeren aan te roepen*, Gen. 4 : 26. In Mozes die groot geworden zijnde, geweigerd heeft een zoon van Farao's dochter genoemd te worden, *verkiezende liever met het volk Gods kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genietingen der zonde te hebben*, Hebr. 11 : 24, 25. In David die, hoewel bespot van zijn eigen vrouw, tegen haar zeide: *Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo, en zal nederig zijn in mijn ogen, en met de dienstmaagden waarvan gij gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden*, 2 Sam 6 : 22.
3. In de Kerk is heerlijkheid en sieraad, die men tevergeefs buiten de Kerk zal zoeken, Jes. 43 : 4 : *Van toen af, dat gij kostelijk zijt geweest in Mijn ogen, zijt gij verheerlijkt geweest en Ik heb u liefgehad*. Hfst. 62 : 3: *En gij zult een sierlijke kroon zijn in de hand des Heeren, en een koninklijke hoed in de hand uws Gods.*

4. In de Kerk is veiligheid. De bewaring Gods is over al Zijn onderdanen in het gemeen en over ieder in het bijzonder, Jes. 27 : 2, 3: *Te dien dage zal er een wijngaard van roden wijn zijn, zingt van denzelven bij beurte. Ik de Heere behoed dien, alle ogenblik zal Ik hem bevochtigen, opdat de vijand hem niet bezoeke, zal ik hem bewateren nacht en dag.* Hfst. 14 : 32: *Wat zal men dan antwoorden den boden des volks? Dat de Heere Sion gegrond heeft, opdat de bedrukten Zijns volks een toevlucht daarin zouden hebben.*
5. In de Kerk is allerlei goeds, dat men nergens buiten de Kerk vinden zal; als vergeving van zonde, Jes. 33 : 24: i. Vrede en blijdschap, Rom. 14 : 17: *Want het Koninkrijk Gods is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid en vrees, en blijdschap door den Heiligen Geest.* Allerlei goederen tot vertroosting en zaligheid, Psalm 31 : 20: *O, hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt, voor degenen die U vrezen! Wat Gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der mensenkinderen.*

Vraag. Hoe voegt en verenigt men zich met de kerk?

Antwoord.

1. Als men het Christendom en de waarheid daarin aange nomen, openlijk belijdt; onderhoudende de enigheid der kerk, zich onderwerpende de onderwijzing en tucht derzelve, de hals buigende onder het juk van Jezus Christus; evenals een burger in een stad, de wetten dier stad aanneemt. Matth. 11 : 29: *Neemt Mijn juk op u en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.* Psalm 86 : 9: *al de heidenen, Heere, die Gij gemaakt hebt, zullen komen en zullen zich voor Uw aanschijn nederbuigen en Uw Naam eren.*
2. Als men door geloof en bekering metterdaad een levend lid der Kerk wordt en daardoor zoekt te dienen tot versiering en volmaking van dezelve. Jes. 60 : 13: *De heerlijkheid Libanons zal tot u komen, de dennenboom, de beuk, en de busboom tegelijk, om te versieren de plaats Mijns heiligdoms, en Ik zal de plaats Mijner voeten heerlijk maken.*
3. Als men het welzijn der Kerk zoekt, dienende de opbouwning der broederen, naar de gaven die God ons verleent, als onderlinge lidmaten eens zelfden lichaams. 1 Kor. 12 : 12, 13: *Want gelijk het lichaam één is en veel leden heeft, en al de leden van dit ene lichaam, veel zijnde, maar één lichaam zijn, alzo ook Christus. Want ook wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrije. En wij zijn allen tot enen geest gedrenkt.*

Vraag. Op welke wijze dient men tot opbouwning der broederen?

Antwoord.

1. Met het hart:
 - a. Dat bewogen moet zijn over de ellende van onze medebroederen, 2 Sam. 1 : 26: *Ik ben benauwd om uwentwil, mijn broeder Jonathan, gij waart mij zeer lieflijk.*
 - b. Dat middelen bedenken moet tot hun hulp en redding. Darius, al had hij maar een natuurlijke liefde tot Daniël, toen hij onder het vonnis kwam, om de leeuwen voorgesmeten te worden, hij stelde het hart op Daniël, om hem te verlossen; ja tot de ondergang der zon toe, bemoeide hij zich om hem te redden, Dan. 6 : 15.

- c. Dat veel zuchten opzendt, dat God hun uitkomst, raad en hulp geve, Psalm 51 : 20: *Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen; bouw de muren van Jeruzalem op.*
2. Met de mond:
- a. Als men hen met raad en troost bijstaat, Spreuk. 27 : 9: *Olie en reukwerk verblijden het hart, alzo is de zoetheit van iemands vriend, vanwege den raad der ziel.*
 - b. Als men hen voorspreekt en verdedigt, wanneer hun goede naam onteerd en gelasterd wordt. Dus sprak Jonathan voor David, tot Saul, Zijn vader, 1 Sam. 20:32: *Waarom zal hij gedood worden? Wat heeft hij gedaan?* Achimelech, 1 Sam. 22 : 14: *Wie is toch onder al uw knechten getrouw als David, en des konings schoonzoon en voortgaande in uw gehoorzaamheid en is eerlijk in uw huis?* Spr. 31 : 8: *Open uw mond voor den stomme, voor de rechtzaak van allen die omkomen zouden.*
 - c. Door een goed woord te doen, bij degenen die de vromen helpen kunnen, al waren het natuurlijke mensen. Dit deed Ebed Mélech, .de vrome Moorman, voor Jeremia, Jer. 38:7-12. Daniël voor zijn vrienden, Hfst. 2 en 3. Paulus voor Onesimus, Filem. vs. 10, 11. Mordechai bij Ahasveros, ten beste voor zijn volk, en sprekende voor de welstand van zijn ganse zaad, Ester 10 : 3.
 - d. Openlijk te belijden, dat men het met die ellendigen houdt. Men zie Jozef voor zijn broeders, Gen. 46:31-34. David, hoewel hij een koning was, 2 Sam. 6 : 22: *Ook zal ik mij nog geringer houden dan alzo en zal nederig zijn in mijn ogen, en met de dienstmaagden, waar gij van gezegd hebt, met dezelve zal ik verheerlijkt worden.*
 - e. Door openlijk gebeden voor elkander te doen, gelijk Ester begeerde, Hfst. 4 : 16: *Vast voor mij, en eet noch drinkt niet in drie dagen, 's nachts noch daags; ik en mijn jonge dochters zullen ook alzo vasten.* En getuigd wordt, Hand. 12 : 5: *Petrus dan werd in de gevangenis bewaard, maar van de gemeente werd een gedurig gebed tot God voor hem gedaan.*
 - f. Met lering en vermaning van elkander tot alle goeds, Hebr. 3 : 13: *Maar vermaant elkander alle dagen, zolang als het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit u verhard worde door de verleiding der zonden.*
3. Met de daad:
- a. Met het eens te gast te noden en zo doende te verkwikken, gelijk Boaz de arme Ruth deed, en David aan de kreupele Mefibozeth, of hun delen te zenden, van de overvloed onzer goederen, gelijk David handelde, als hij de Ark Gods opvoerde, 2 Sam. 6 : 19. En Nehemia, op de dag van blijdschap voor het volk, Hfst. 8 : 11.
 - b. Met herbergzaam te zijn, als het vereist wordt, Hebr. 13 : 2: *Vergeet de herbergzaamheid niet; want hierdoor hebben sommigen onwetend engelen geherbergd.* Rom. 12: 13: *Tracht naar herbergzaamheid.*
 - c. Door weldadigheid te bewijzen aan ellendigen, naar het voorbeeld van David, 2 Sam. 9 : 1: *Is er nog iemand, die overgebleven is van het huis Sauls, dat ik weldadigheid aan hem toe, om Jonathans wil?* En Obadja, 1 Kon. 18 : 13: *Is mijn heer niet aangezegd wat ik gedaan heb, als Izebel de profeten des Heeren doodde? Dat ik van de profeten des*

Heeren honderd man heb verborgen telkens vijftig man in een spelonk, en die met brood en water onderhouden heb. En de vermaning, Rom. 12 : 13: Deelt mede tot de behoeften van de Heiligen.

Vraag. Wie gaat dit aan?

Antwoord. Dit raakt allen, als :

1. Overheden, die bijzonder geroepen worden tot bevordering van de welstand der Kerk, Jes. 49 : 23: *En koningen zullen uw voedsterheren zijn, haar vorstinnen uw zoogvrouwen; zij zullen zich voor u buigen met het aangezicht ter aarde en zullen het stof uwer voeten lekken.* 2 Kon. 24 : 16: *Hij (te weten Jojada) had goed gedaan, beide aan God en Zijn huis.*
2. Leraren en opzieners der Kerk, die daartoe van de Heere in de Kerk gezonden worden, Jes. 62 : 6: *O Jeruzalem, ik heb wachters op uw muren besteld, die geduriglijk al den dag en al den nacht niet zullen zwijgen. O gij, die des Heeren doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen!*
3. Alle leden der Kerk, de vrouw zowel als de man, die het hunne moeten toebrengen tot welstand der Kerk, gelijk man en vrouw deden tot den bouw des Tabernakels, Exod. 35 : 23-26. Sallums dochteren tot verbetering van Jeruzalems muren, Neh. 3 : 12. En de vrouwen, van welke Paulus zegt, dat ze met hem gestreden hadden in het evangelie, Fil. 4 : 3.

Vraag. Wat is dan verder dienstig tot bevordering van de gemeenschap van de Heiligen?

Antwoord. Opdat dit te beter mocht onderhouden worden, zo is het ambt aller gelovigen, volgens het Woord Gods, zich af te scheiden van degenen die niet van de kerk zijn, 2 Kor. 6 : 14-17: *Trekt niet een ander juk aan, met de ongelovigen. Want wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial of wat deel heeft de gelovige met den ongelovige? Of wat samenvoeging heeft de Tempel Gods met de afgoden? Want gij zijt de tempel des levenden Gods, gelijkerwijs God gezegd heeft: Ik zal in hen wonen en Ik zal onder hen wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen Mij een volk zijn. Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen; onrein is en Ik zal ulieden aannemen.*

Vraag. Hoe dringt gij dit aan?

Antwoord.

1. Geen leden kunnen groeien tot een lichaam, die geenszins van enerlei aard zijn, zo kan de gemeenschap van gelovigen met de ongelovigen geenszins bestaan, 2 Kor. 6 : 14.
2. Ingeval wij met zo verscheiden slag van mensen tezamen komen lopen wij gevaar dat wij derzelver aard en zeden naar ons trekken. Die met de melaatsen omgaat, wordt er door besmet.
3. Bijaldien wij in de gemeenschap der goddelozen blijven, staan wij in het gevaar van met hen gestraft te worden, Psalm 14 : 4: *De smarten dergenen, die een anderen god begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden.* Openb. 18 : 4: *Gaat uit van hen, mijn volk, opdat gij aan hun zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij van hun plagen niet ontvangt.*

Vraag. Welke vergadering heeft de belijdenis in het oog?

Antwoord. De roomse kerk, uit welks midden onze vaders zijn uitgegaan om de afgoderij die daarin openlijk bedreven en gekoesterd wordt. De afgoderij is drievoudig openbaar: in de missen, in het aanbidden van de Heiligen en in de beeldendienst. Ook dulden zij geen andere leer, dan die 's mensen geweten verbindt door leringen en geboden die van mensen zijn, buiten of tegen het gezonde Woord van God.

Vraag. Maar zou men in tijd van nood zich niet mogen afzonderen van de kerk?

Antwoord. Gans niet. Matth. 10 : 32: *Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader Die in de hemelen is.* Het is plicht der Christenen zich bij de kerk te voegen, op wat plaats God ze gesteld heeft; al ware het schoon zó, dat de Magistraten en Prinsen daar tegen waren, en dat de dood of enig lichamelijke straf daaraan hing. Men zie het gedrag van Daniël en zijn vrome metgezellen, Dan. 3 : 15-18. Hoofdstuk 6 : 11. En uit al de Apostelen in tijden van gevaar, Hand. 4 : 17-20. Hoofdstuk 17 : 10, hoofdstuk 18 : 14, enz.

Vraag. Wat besluit gij uit dit alles?

Antwoord. Allen die zich van de kerk afscheiden, of zich daar niet bijvoegen, dezen doen tegen de ordonnantie Gods, want toch, komen er tijden van verdrukking:

1. Dan wil de Heere dat wij Hem belijden en getrouw blijven, Openb. 2: 10: *Vrees geen der dingen., die gij lijden zult. Zie, de duivel zal enigen van ulieden in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt, en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens.*
2. Dan moeten wij allen vertrouwen op en alle onderwerping aan het Hoofd der Kerk bewijzen, Psalm 37 : 5: *Wentel uwen weg op den Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.* Jac. 1 : 12: *Zalig is de man die verzoeking verdraagt, want als hij beproefd zal zijn geweest, zo zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft den genen, die Hem liefhebben.*
3. Dan zijn wij schuldig te doen zien, dat we alleen vrees voor God en Zijn zaak hebben, Matth. 10 : 28: *Vreest niet voor degenen die het lichaam doden en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veel meer Hem, Die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel.*

Vraag. Maar is het een vrome geoorloofd verkering te hebben met onbekeerden, die in de kerk zijn?

Antwoord. Ja toch.

1. Wegens de noodzaak die hij er toe heeft, vanwege de plaats waar hij woont. De mens is geen meester van zijn geboorteplaats. Lot woonde in Sodom, Israël in Egypte. Daar valt niets tegen te zeggen, alzo God de tijden en bepalingen van onze woningen te voren verordineerd heeft, Hand. 17 : 26.
2. Wegens de nood van ons beroep, de een moet gediend worden en de andere moet dienen. De een is koper en de ander is verkoper. Ziet Abraham, onder de goddeloze zonen Hemors, als hij een akker kocht, om zijn vrouw te begraven, Gen. 23. *De wijze vrouw is als de schepen eens koopmans, zij doet haar brood van verre komen,* Spreuk. 31 : 14.
3. Wegens de nood en ongelegenheid, waarin men elkander dient behulpzaam te zijn. De Heere wil weldadigheid, meer dan offer, Hos. 6:6. Zie de Samaritaan in zijn gedrag jegens de half dode vreemdeling op de weg, Luc. 10 : 30-37. En hoe grotelijks de burens verblijd waren over de geboorte van Johannes, Luc. 1 : 58.

4. Wegens de nauwe verwantschap der vromen. Men kan noch mag van zijn kinderen, van zijn ouders, van zijn broeders en zusters niet afblijven, al is het dat ze onbekeerden zijn. Zie dit in Jacob en Ezau, zij kwamen bij elkander, en gaven tekenen van bloed en liefde, Gen. 33. Abels begeerte was tot Kaïn, hoewel hij een onheilige was, Gen. 4 : 7. Paulus wilde verbannen zijn van Christus, voor zijn broederen, die zijn maagschap, naar het vlees waren, Rom. 9 : 3.
5. Wegens het goede, dat men door hen doen kan aan de Kerk. De onbekeerden zijn veeltijds rijk en machtig. Zij vermogen veel ten goede of ten kwade der Kerk. Komt men er niet bij, men heeft er geen warmte van; zij willen geëerd en gezocht worden, als ze wat goeds zullen doen. Zie Mordechai, aan het hof van Ahasveros, zoekende het beste voor zijn volk, en sprekende voor de welstand van zijn ganse zaad, Ester 10 : 3.
6. Wegens de hoop van hun bekering. De Heere zegent menigmaal de verkering der vromen bij de onbekeerden, dat zij lust en liefde krijgen tot God en Zijn dienst, ja krachtadig veranderd worden, Zach. 6 : 23: *Alzo zegt de Heere der heirscharen: Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen uit allerlei tongen der heidenen, grijpen zullen, ja de slip grijpen zullen van een Joodsen man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord dat God met ulieden is.*

Vraag. Wat is een vrome verplicht in de verkering met onbekeerden, in acht te nemen?

Antwoord.

1. Wij moeten met hen niet verkeren tot schade van de consciëntie. Als de onbekeerden niet tevreden zijn, of wij moeten ons naar hun zin buigen en doen hetgeen men zich van achteren beklagen zou, dan is het plicht zich van hen af te zonderen, Ef. 5 : 11: *Hebt geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis.* En met Jozef te antwoorden: *Hoe zou ik een zo groot kwaad doen, en zondigen tegen God?* Gen. 39 : 9.
2. Wij moeten onze vrijmoedigheid niet verliezen, om henlieden, als zij zondigen, daarover hartelijk te bestraffen, Lev. 19 : 17: *Gij zult uw broeder in uw hart niet haten; gij zult uw naaste naarstiglijk berispen en zult die zonde in hem niet verdragen.*
3. Wij dienen in onze verkering met hen gestadig op onze hoede te zijn. De onbekeerden hebben arendsogen, zij letten op die woorden, daden en bedoelingen der vromen, zij merken op hun hinken. Zij kunnen geen splinter in ons dragen, geen mug doorzwelgen, Efez. 5 : 15, 16: *Ziet dan hoe gij voorzichtiglijk wandelt; niet als onwijken, maar als wijzen, den tijd uitkopen, dewijl de dagen boos zijn.*
4. Wij zijn schuldig, in onze gebeden en samensprekingen te tonen, dat wij niet van deze wereld zijn, maar dat onze toeleg is, henlieden, ware het mogelijk, te trekken tot God en Zijn dienst, Matth. 5 : 16: *Laat uw licht alzo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.*

Vraag. Hoe moeten de vromen gesteld zijn, zullen zij Godzalig gemeenschap oefenen met elkander?

Antwoord.

1. Zij moeten voor God kunnen verklaren, dat men het met elkander houden wil, Hebr. 11 : 25: *Verkiezende liever met het volk Gods kwalijk gehandeld te*

worden, dan voor een tijd die genieting der zonden te hebben. Hand. 4 : 32: De menigte van degenen die geloofden was één hart en één ziel.

2. Zij moeten niet straf, noch stuurs, noch ongemanierd in hun verkering zijn. De genade is geen vriend van ongemanierdheid, noch van een opstuiwend gedrag; maar van een zachte, zoete, vriendelijke bescheidenheid, Fil. 4 : 5: *uw bescheidenheid zij allen mensen bekend. Ef. 4 : 2: Met alle ootmoedigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, verdragende elkander.*
3. Zij moeten elkander hartelijk liefhebben. Geen liefde, geen genade; geen liefde, geen Christen; geen liefde, geen deel aan Christus; geen liefde, geen teken van geestelijke gemeenschap. Joh. 13 :35: *Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkander.*
4. Zij moeten, als zij te zamen komen, van God en Goddelijke zaken spreken, tot onderlinge stichting, Psalm 66 : 16: *Komt, hoort toe, allen gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft. Ef. 5 : 18, 19: Wordt vervuld met den Geest, sprekende onder elkander met psalmen en lofzangen en geestelijke liederen; zingende en psalmende den Heere in uw hart.*
5. Zij moeten elkander te kennen geven, als er dwalingen in de Kerk ontstaan en getrouw vermanen over de gebreken, die ze in elkander zien, Hebr. 3 : 13: *Vermaant elkander alle dagen, zo lang als het heden genaamd wordt; opdat niemand uit u verhard worde door de verleiding der zonde.*
6. Zij moeten elkander bemoedigen met de hoop der heerlijkheid, waartoe dat ze geroepen zijn. *Wetende, dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen, 2 Kor. 5 : 1.*

ARTIKEL 29

Van het onderscheid en de merktekenen der ware en valse Kerk.

Wij geloven, dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid, uit het Woord Gods behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij; aangezien dat alle sekten, die hedendaags in de wereld zijn, zich met de naam der Kerk bedekken. Wij spreken hier niet van het gezelschap der hypocrieten, welke in de Kerk onder de goeden vermengd zijn, en intussen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in dezelve zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam en de gemeenschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle sekten, welke zeggen, dat zij de Kerk zijn. De merktekenen, om de ware Kerk te kennen, zijn deze: zo de Kerk de reine predikatie des Evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der Sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zo de kerkelijke tucht gebruikt wordt, om de zonden te straffen, kortelijk, zo men zich aanstelt naar het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen, die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het enige Hoofd. Hierdoor kan men zekerlijk de ware Kerk kennen; en het komt niemand toe, zich daarvan te scheiden. En aangaande degenen, die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merktekenen der Christenen, te weten, uit het geloof, en wanneer zij, aangenomen hebbende de enige Zaligmaker Jezus Christus, de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen; de ware God en hun naaste liefhebben; niet afwijken, noch ter rechter noch ter linkerhand, en hun vlees kruisigen met zijn werken. Alzo nochtans niet, alsof er nog geen grote zwakheid in hen zij, maar zij strijden daartegen door de Geest al de dagen huns levens; nemende gestadig hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Heere Jezus, in Wien zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem. Aangaande de valse kerk, die schrijft zich en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toe dan het Woord Gods, en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus in Zijn Woord verordend heeft, maar zij doet daar af en toe, gelijk als het haar goeddunkt; zij grondt zich meer op de mensen, dan op Christus; zij vervolgt degenen, die heilig leven naar het Woord Gods, en die haar bestraffen over hare gebreken, gierigheid en afgoderijen. Deze twee kerken zijn lichtelijk te kennen en van elkander te onderscheiden.

Vraag. Wat staat ons in dit Artikel te beschouwen?

Antwoord: Welke de merktekenen van de ware en valse kerk zijn.

Vraag. Is dit nuttig en nodig?

Antwoord. Dus worden wij geleerd:

1. Om ons van de kwaden des temeer af te scheiden;
2. Om ons met de gelovigen hartelijker des te nauwer te verenigen;
3. Om elkander ten meeste nutte te zijn en te stichten.

Vraag. Hoe wordt dit Artikel verdeeld?

Antwoord. Drieledig.

1. Eerst ziet men de plicht dergenen die van de Kerk zijn:
 - a. Voorgesteld op zichzelf. Wij geloven, dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid, uit het Woord Gods behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij.

- b. Met reden bekleed. Aangezien dat alle secten, die heden in de wereld zijn, zich met de naam der Kerk bedekken.
2. Dan het onderscheid der ware en valse Kerk, in dezer voege:
- a. Dat wij eerst zien, wat wij niet en wel door de ware Kerk verstaan moeten. Wij spreken niet van het gezelschap der hypocrieten, dewelke in de Kerk onder de goede vermengd zijn, en hierentussen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar het lichaam in dezelve zijn; maar wij zeggen, dat men het lichaam .en de gemeenschap der ware Kerk onderscheiden zal van alle secten welke zeggen dat ze de Kerk zijn.
 - b. Daarna, welke de kenmerken:
 - i. Van de ware Kerk zijn;
 - 1. Zo van de Kerk in het gemeen. De merktekenen om de ware Kerk te kennen zijn deze: Zo de Kerk de reine predikatie des evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zo de Kerkelijke tucht gebruikt wordt om de zonden te straffen: kortom, zo men zich aanstelt naar het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen die daartegen zijn, houdende Jezus Christus voor het enige Hoofd. Hierdoor kan men zekerlijk de ware Kerk kennen, en staat niemand toe, zich daarvan af te scheiden.
 - 2. Zo van ieder lid der Kerk in het bijzonder. En aangaande degenen die van de Kerk zijn, die kan men kennen uit de merktekenen der Christenen; te weten uit het geloof, en wanneer zij aangenomen hebben de enige Zaligmaker Jezus Christus, de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, de ware God en hun naaste liefhebben, niet afwijken noch ter rechter noch ter linker hand, en hun vlees kruisigende met zijn werken; also nochtans niet alsof daardoor nog geen grote zwakheid in hen zij; maar zij strijden daartegen, door den Geest, al de dagen huns levens, nemende gestadig hun toevlucht tot het bloed, de dood, lijden en gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in Denwelken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem.
 - ii. Van de valse kerk en wel die in het Pausdom gevonden wordt. Haar kenmerken zijn: Dat ze zich en hun ordonnantiën meer macht en autoriteit toeschrijft, als het Woord Gods; zij wil zich niet onderwerpen aan het juk van Christus; zij bedient de sacramenten niet gelijk Christus in Zijn Woord verordend heeft; maar zij doet daar af en toe, gelijk als het haar goed dunkt; zij grondt zich meer op de mensen, dan op Christus; zij vervolgt degenen die heilig leven naar het Woord Gods, en die hen bestraffen van hun gebreken., gierigheid en afgoderijen.
3. Het slot van alles: Deze kerken zijn lichtelijk te kennen en van elkander te onderscheiden.

Vraag. Waartoe zijn wij, die ons tot de ware Kerk voegen, verplicht?

Antwoord. Wij geloven, dat men wel naarstiglijk en met goede voorzichtigheid uit het Woord Gods behoort te onderscheiden, welke de ware Kerk zij. Immers, zal men in de burgerlijke wandel wel toezien, met wie men gezelschap houdt, hoeveel te nodiger, dat men weet, met wie men zich op weg als naar de hemel begeeft, Jes. 60 : 8: *Wie zijn deze, die daar komen gevlogen als een wolk, en als duiven tot hun vensters?*

Vraag. Om welke reden meer?

Antwoord. Aangezien dat alle sekten, die heden in de wereld zijn, zich met de naam der Kerk bedekken. Het gaat nog als ten tijde der Apostelen. *Die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn*, Rom. 9:6. Men vindt door de gehele Christenheid dezulken die zich uitgeven dat zij Joden zijn, terwijl zij het niet zijn, maar een synagoge des satans, Openb. 2 : 9: *Die zich beroemen, dat zij Apostelen zijn, maar worden leugenaars bevonden*, Openb. 2 : 2. Verleidende geesten, 1 Tim. 4: 1. *Die het geloof van sommigen verkeren*, 1 Tim. 2 : 18. *In de huizen insluipende, de vrouwkens gevangen nemende, die met zonden beladen zijn*, 1 Tim. 3 : 6.

Vraag. Is er mogelijkheid om te komen tot vaste kennis der ware Kerk?

Antwoord. Ja toch. Hoogl. 1 : 8: *Indien gij het niet weet, o gij schoonste onder de vrouwen, zo ga uit op de voetstappen der schapen, en weid uw geiten bij de woningen der herders.*

Vraag. Door wat middel?

Antwoord. Door middel van Gods Woord. Die Lamp voor onze voet, dat Licht voor ons pad, Psalm 119 : 105.

Vraag. Hoezo?

Antwoord.

1. Dit woord zegt ons, dat God een Kerk op aarde heeft, die zichtbaar en beminnelijk is, Hoogl. 6 : 9: *Een enige is mijn duive, mijn volmaakte, de enige harer moeder, zij is de zuivere dergene die haar gebaard heeft; als de dochters haar zien, zo zullen zij haar welgelukzalig roemen, de koninginnen en de bijwijven en zullen ze prijzen.*
2. Wijst ons de kenmerken aan, door welke men de ware Kerk en derzelve leden onderscheiden kan, van alle vals genaamde kerken, Matth. 5 : 14: *Gij zijt het licht der wereld, een stad boven op een berg kan niet verborgen zijn.*
3. Wekt ons op, niet allen voor de Kerk te houden, die zich daarvoor uitgeven, 1 Joh. 4 : 1: *Geliefden, geloof niet een iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn, want daar zijn veel valse profeten uitgegaan in de wereld.*
4. En vermaant ons, dat wij ons afzonderen van de vergadering der goddelozen, welke niet bestaan kan met de maatschappij der Kerk, 2 Kor. 6 : 17: *Gaat uit het midden van hen en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen onrein is, en ik zal ulieden aannemen. Dit alles zou niet zijn, indien wij niet konden komen tot vaste kennis der Kerk.*

Vraag. Welke zijn de merktekenen van de ware Kerk?

Antwoord. Deze stelt onze belijdenis vier in getal:

1. De reine prediking des Evangeliums;
2. De zuivere bediening der Sacramenten;

3. De getrouwe oefening der kerkelijke tucht;
4. De ware heiligheid des levens, naar het zuiver Woord van God, met verwerping van alle dingen, die daar tegen zijn.

Vraag. Wat merkt u omtrent die kenmerken aan?

Antwoord. Dat het niet nodig is veel te twisten over het effen getal dezer kentekenen, terwijl enige maar één stellen, te weten, de zuivere verkondiging des evangelies en belijdenis der leer, begrepen in het Woord Gods, en andere bijvoegen, of de wettige bediening der sacramenten, óf het behoorlijk gebruik der kerktucht, óf ook de heiligheid des levens, of ook de broederliefde. Nademaal deze dingen, wel ingezien zijnde, op elkander doorgaans volgen, of ook ten dele onder elkander begrepen zijn. Echter is het beter de gemelde kentekenen te stellen, met deze bepaling, dat men in deze een meerdere en mindere noodzakelijkheid erkenne van de waarheid der leer boven alle andere schat, als het voornaamste merkteken der Kerk.

Vraag. Hoe bewijst u, dat de zuivere prediking van het evangelie, een kenteken der ware Kerk is?

Antwoord.

1. Dit stelt de Schrift duidelijk, Joh. 8 : 31: *Indien gijlieden in Mijn Woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen.* Vers 47: *Die uit God is hoort de woorden Gods.* Hand. 2 : 42: *Zij waren volhardende in de leer der Apostelen.*
2. Daartegen schildert de Schrift als een valse kerk af, welke de wezenlijke stukken van de Christelijke leer niet gelooft, Joh. 8 : 47: *Daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.* Hfst. 20 : 26: *Gijlieden gelooft niet, want gij zijt niet van Mijn schapen, gelijk Ik u gezegd heb.* 2 Joh. vers 9: *Een iegelijk die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet.*

Vraag. Hoe blijkt de reine bediening der Sacramenten een merkteken der Kerk te zijn?

Antwoord.

1. Uit Hand. 2 : 42: *Zij hebben volhard in de leer der Apostelen en in de gemeenschap, en in de breking des broods.*
2. De doop is een Sacrament der Kerk, Matth. 28 : 29: Zo gaf ook de Apostel de instelling des Avondmaals over, gelijk hij die ontvangen had, 1 Kor. 11 : 23. Zo nu de Sacramenten op die wijze en tot dat einde worden gebruikt, als Christus dezelve heeft ingesteld, mag men veilig besluiten dat daar de ware Kerk is.

Vraag. Wat is het derde kenmerk?

Antwoord.

3. De getrouwe oefening der kerkelijke tucht, Matth. 18: 18: *Voorwaar zeg ik u, al wat gij op de aarde binden zult, zal in den hemel gebonden wezen; en al wat gij op die aarde ontbinden zult, zal in den hemel ontbonden wezen.* Immers waar de ware Kerk is, moet orde zijn, de ongeregelden bestraft en beteugeld worden, 1 Kor. 14 : 33: *Want God is geen God van verwarring, maar van orde, gelijk in alle gemeenten van de Heiligen.* Vers 40: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.*

Vraag. Wat is het vierde kenmerk?

Antwoord.

4. De heiligheid des wandels, Joh. 8 : 31: *Indien gijlieden in Mijn Woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen.* Joh. 10 : 27: *Mijn schapen horen Mijn stem, en zij volgen Mij.* Psalm 93 : 5: *De heiligheid is Uw huis sierlijk, Heere, tot lange dagen.* Psalm 110 : 3: *Uw volk zal zeer gewillig zijn, op den dag Uwer heirkraft, in heilige sieradiën.*

Vraag. Maar een ieder eigent zich deze kenmerken toe?

Antwoord. Men moet hier op geen voorgeven, maar op de zaak zelve zien. Dan zal blijken, dat de ware Kerk door deze dingen onderscheiden wordt van alle vals genaamde kerken.

Vraag. Is het genoeg te weten wat de ware Kerk is?

Antwoord. Nee; 't is ook nut te weten wie de bijzondere leden van die kerk zijn.

Vraag. Is het mogelijk de bijzondere leden te kennen?

Antwoord.

1. Niet onfeilbaar. Dit is de regel van de God des hemels en der aarde, 2 Tim. 2 : 19: *De Heere kent degenen die de Zijnen zijn.*
2. Niet zonder bedrogen te worden, gelijk het geval van Simon de tovenaer leert, Hand. 10.
3. Niet door ene daad, maar uit herhaalde daden van Godzaligheid, Matth. 7 : 20: *Zo zult gij dan dezelve aan hare vruchten kennen!*

Vraag. Welke zijn die vruchten?

Antwoord.

1. Hun geloof, hetwelk zij belijden, als waardoor zij aangenomen hebben de enige Zaligmaker Jezus Christus, 1 Joh. 4 : 2, 3: *Hieraan kent gij den Geest Gods: alle geest die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God. En alle geest die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God niet.*
2. Hun heiligmaking, dewelke gekend wordt:
 - a. Als zij de zonde vlieden en de gerechtigheid najagen, 1 Joh. 3 : 4: *Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem. En hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.* Rom. 6 : 2: *Wij die der zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in de zonde leven?*
 - b. Als zij de ware God, en hun naasten liefhebben, Joh. 13 : 35: *Hieraan zullen zij allen bekennen dat gij Mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkander.*
 - c. Als zij in de oefening van deze liefde volharden en standvastig blijven. Niet afwijkende ter rechter noch ter linker hand. Psalm 84 : 8: *Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion.*
 - d. Als zij voortgaan op den weg des levens, hun vlees kruisigende met zijn werken, Gal. 5 : 24: *Maar die van Christus zijn, hebben het vlees gekruist, met de beweging en begeerlijkheden.* Hfst. 6 : 14: *Maar het zij verre van mij, dat ik zou roemen, anders dan in het kruis onzes Heeren Jezus Christus, door Welken de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.*

Vraag. Wat heeft men omtrent deze kerkleden aan te merken?

Antwoord.

1. Dat men dezelve niet moeten aanmerken, alsof daar nog geen grote zwakheid in hen zij, want de allerheiligsten, zo lang zij in dit leven zijn, zijn mensen van gelijke bewegingen als wij, Jac. 5 : 17: *En hebben maar een klein beginsel der gehoorzaamheid.* Jac. 3 : 2: *Wij struikelen allen in vele.* Fil. 3 : 12: *Niet dat ik het alrede gekregen, heb, of alrede volmaakt ben; maar ik jaag daarnaar of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jezus ook gegrepen ben.*
2. Dat zij, onaangezien de zwakheid, die nog tegen hun wil in hen overig is:
 - a. Daartegen strijden door de Geest al de dagen huns levens, Rom. 7 : 22, 23: *Want ik heb een vermaak in de wet Gods, naar den inwendigen mens. Maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt, onder de wet der zonde, die in mijn leden is.*
 - b. En nemen gestadiglijk hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid des Heeren Jezus, in Welken zij vergeving hunner zonden hebben, door het geloof in Hem, Hebr. 10 vers 19-22: *Dewijl wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben, om in te gaan in het heiligdom, door het bloed van Jezus, op een verse en levenden weg, welchen Hij ons ingewijd heeft, door het voorhangsel, dat is, door Zijn vlees. En dewijl wij hebben een groten Priester over het Huis Gods, zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigd hebbende van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde, met rein water.*

Vraag. Met wie staan wij in geschil over de kenmerken der Kerk?

Antwoord. Voornamelijk met de papisten, die deze kenmerken vermenigvuldigen tot vijftien in getal.

Vraag. Welke zijn deze?

Antwoord.

1. De naam der Katholieke kerk.
2. De oudheid.
3. De lange onafgebroken duurzaamheid.
4. De menigte der uitwendige belijders.
5. De gedurige opvolging der bisschoppen.
6. De overeenkomst der leer met de oude kerk.
7. De nauwe vereniging der leden onder elkander, met hun hoofd de paus van Rome.
8. De heiligheid der leer.
9. De kracht der leer.
10. De heiligheid der opzieners der kerk.
11. De heerlijkheid der wonderwerken.
12. Het licht of de gave der voorzegging.
13. De belijdenis van de wederstrevers.
14. Het droevig uiteinde van de vijanden der kerk.
15. De tijdelijke voorspoed.

Vraag. Wat zegt gij hiervan?

Antwoord.

1. Sommige van die, rechtzinnig verklaard zijnde, zijn wel de kenmerken van de Kerk, doch geenszins toepasselijk op de Roomse kerk, als daar is, de heiligheid der leer, en derzelve kracht.
2. Sommige komen de ware Kerk alleen niet toe, als de naam van Katholiek, de oudheid, de onafgebroken duurzaamheid, en menigte der belijders, maar kunnen ook anderen genootschappen toegepast worden.
3. Sommigen zijn niet altijd en overal, als de opvolging der bisschoppen, de heerlijkheid der wonderwerken, het licht der voorzegging en de menigte der belijders.
4. Sommigen zijn gans niet kennelijker dan de kerk zelf; als de eenheid, wanneer men die van het inwendige en geestelijke alleen verstaat, en veel andere, voor het volk genoegzaam onnaspeurlijk, wegens die grote kennis van oude gedenkschriften, en gevoelens, die daartoe benodigd zijn.
5. Sommigen strijden tegen de Schriftuurlijke beschrijving van de Kerk, als daar is:
 - a. De uitgebreidheid van de kerk, want de Schrift noemt ze een klein kuddeken, Luc, 12 : 32. Waar ze in tegendeel voorzegt, dat de gehele aardse het beest zou aanbidden, Openb. 13 : 3, 4.
 - b. De tijdelijke voorspoed, wijl de Schrift uitdrukkelijk zegt, zoals de ervaring van alle tijden ook geleerd heeft, dat allen die Godzalig leven willen in Jezus Christus, die zullen vervolgd worden. 2 Tim. 3:12.

Vraag. In welke vergaderingen kan men de rechte merktekenen van de ware Kerk vinden?

Antwoord. In de ware Gereformeerde of uit het pausdom gezuiverde en herstelde kerk, boven andere; waar de leer der Waarheid zuiver gepredikt, de Sacramenten naar Christus' instelling bediend, de tucht der kerk geoefend en al de leden tot de Godzaligheid op het allerkrachtigst aangespoord worden.

Vraag. Maar de Gereformeerde Kerk is er niet geweest voor de tijden van Zwingli, Luther en Calvijn?

Antwoord.

1. Deze tegenwerping steunt op een valse grond, dat de Kerk van Christus altijd zichtbaar en vol luister op aarde is, hetwelk integendeel te voren bewezen is.
2. De Gereformeerde Kerk is er geweest:
 - a. Ten tijde der Apostelen, door de gehele wereld, alzo onze leer met die der Apostelen ten volle instemt.
 - b. Ten tijde der Romeinse keizers, die de kerk wel streng gedrukt en vervolgd hebben, maar niet konden verdelen.
 - c. In de opkomst van de Antichrist, wanneer de Gereformeerde Kerk zich voor een meerder gedeelte onthield in Europa en Rome, alwaar de Antichrist zich verhief, als de mens der zonde, de zoon des verderfs, om te zitten als een god, in de tempel der kerk, 2 Thess. 2 : 4.
 - d. Voor de tijden der Hervorming zijn er altoos gevonden die zich tegen het doorbrekend verderf der Roomse kerk aangekant, en de leer der waarheid aangekleefd hebben, als geweest zijn de Piemontisten, de Waldenzen en de Albigenzen in Frankrijk, de Wiclefiten in Engeland, de Bohemers en Nederlanders; gelijk ons de kerkhistoriën overvloedig leren.

- e. Zwingli, Luther en Calvijn hebben geen nieuwe kerk gesticht, maar alleen de pogingen aangewend, om de kerk van de verdorvenheid, allengs ingeslopen, te zuiveren en zich van de Roomse Kerk afzonderd, naar het Goddelijk bevel, Openb. 11 :4: *Gaat uit van hen, mijn volk, opdat gij aan hun zonden geen gemeenschap hebt, en opdat gij van hun plagen niet ontvangt.*
3. Kunnen wij integendeel tot de Roomse kerk zeggen, waar haar kerk en leer, zoals die nu is, geweest is in de zes eerste eeuwen van het Christendom, also vast staat dat de nieuwigheden van het pausdom tragsgewijze zijn ingeslopen, en de overhand, genomen hebben.

Vraag. Maar de leraars van de Gereformeerde Kerk zijn ontbloot van een wettige roeping, zodat men die veel eer voor een scheurzieke menigte, dan voor een wettige vergadering houden moet?

Antwoord.

1. Onze afwijking van die Roomse Kerk is geen berispelijke scheuring, maar een wettige afzondering van het rijk van de antichrist, steunende op Gods bevel, Openb. 18 : 4.
2. Velen van de eerste Reformatoren hadden een roeping van de Roomse kerk, om te leren, volgens welke zij verplicht waren, naar hun licht, de verdorvenheid, die zij bespeurden in de kerk, te verbeteren. Anderen zijn onmiddellijk van God verwekt, tot herstelling van de ware godsdienst, die door die de bedriegerijen der priesters en monniken zeer verbasterd was. Sommigen zijn geroepen van degenen, die zich van de Roomse kerk afzonderden, welke vergaderingen van gelovigen, als verdrukten verdreven van de Roomse kerk, recht hadden leraars te roepen en te zenden.

Vraag. Waaraan is de valse kerk te onderscheiden?

Antwoord. Die valse kerk

1. Schrijft zich en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toe dan het Woord Gods, en wil zich het juk van Christus niet onderwerpen, 2 Thess. 2 : 4: *Die zich tegenstelt en verheft boven al wat God genaamd of als God geëerd wordt, also dat hij, in den tempel Gods als een god zal zitten, zichvelven vertonende dat hij God is.* Psalm 2 : 2: *De koningen der aarde stellen zich op en de vorsten beraadslagen zich tegen den Heere en Zijn Gezalfde.*
2. Zij bedient de Sacramenten niet, gelijk Christus die in Zijn Woord verordineerd heeft; maar zij doet daar af en toe, gelijk het haar goed dunkt. Zo vond men onder de kwade arbeiders, die het Sacrament des Avondmaals veranderden of vervalsten, dat Paulus zegt, 1 Kor. 11 : 20: *Als ge bijeen te zamen komt, dat is niet des Heeren Avondmaal eten. Of, die om de vervolging te ontgaan, de besnijdenis onder de Christenen wilden invoeren, Gal. 6 : 12.*
3. Zij grondt zich meer op mensen, dan op Christus, rechtuit tegen de waarschuwing van Christus, Matth. 15 : 9: *Doch tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn.* Marc. 7 : 9: *Gij doet zeker Gods gebod wel teniet, opdat gij uw inzettingen zoudt onderhouden.*
4. Zij vervolgt degenen, die heiliglijk leven naar het Woord Gods, en die zich bestraffen van hun gebreken, gierigheid en afgoderijen, Openb. 2 : 10: *En vrees geen der dingen, die gij lijden zult. Zie, de duivel zal enigen van ulieden in de .gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen.* Joh. 15 : 19, 20: *Indien gij van de wereld waart, zo zou*

de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld. Gedenkt het woord dat Ik u gezegd heb: Een dienstknecht is niet meerder dan, zijn heer. Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen.

Vraag. Op wie passen deze kentekenen?

Antwoord. Nadrukkelijk op de Roomse kerk, die wij met reden houden voor de valse of antichristische kerk, met dewelke wij nooit enige vereniging mogen aangaan.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. De Roomse kerk schrijft zich en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toe als het Woord Gods. Want het is Gods wet, die de hoerij verbiedt en het huwelijk aan allen vrij stelt, maar de menselijke wet verbiedt de priester het trouwen. Wat weegt nu het zwaarst in het pausdom? Indien een priester zich in hoerij te buiten gaat, voldoet hij de gestelde boete, hij blijft priester; maar indien hij trouwt, hij heeft zijn ambt verbeurd.
2. Zij wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen; maar legt een oneindig getal van zware jukken op de schouders der mensen, voerende alzo de heerschappij over het erfdeel des Heeren, 1 Petrus 5 : 3: De paus, haar hoofd, verheft zichzelf boven al koningen der aarde; en hare geestelijkheid onttrekt zich onder zijn hulde van de onderwerping aan de Overheid, recht tegen de wil van Christus, Die Zich de machten dezer wereld onderwierp en Zelf de keizer schatting betaalde en betalen deed, Matth. 17 : 24/27.
3. Zij bedient de sacramenten niet, gelijk Christus die in Zijn Woord verordend heeft; zij doet vijf sacramenten tot de twee die Christus verordend heeft toe, en de twee sacramenten van doop en Avondmaal vervalst zij daarenboven met zoveel bijvoeging van zout, smout, kruis en bijgelovige beleving, dat geen van beide nauwelijks gelijkt naar hetgeen dat wij van de Heere Zelf ontvangen hebben. Inzonderheid verkeert de mis het Avondmaal des Heeren in een offerande, die daarmee niet bestaan kan, ja een afgoderij is, die allen anderen te boven gaat; gelijk het onze Catechismus, op vraag 80 duidelijk genoeg verklaart.
4. Zij grondt zich meer op de mensen dan op Christus, alzo openbaar is, dat zij gestadig roemt op pausen en kardinalen en menigten van mensen, die met haar één van gevoelen zijn; dat zij haar gedrag regelt naar de overleveringen der mensen, de lessen der oudvaders, de regels en besluiten der conciliën, terwijl het goede Woord van God de mens onthouden, of niet dan ter bede en bij vergunning toegelaten wordt, om te lezen.
5. Zij vervolgt degenen die heilig leven, naar het Woord Gods, en die haar bestraffen over haar gebreken, gierigheid en afgoderijen; doch dit is te klaar voor geheel de wereld, dan dat het nadere betoging behoeft.

Vraag. Wat besluit gij dan uit al het betoogde?

Antwoord. Wij besluiten dan vrijmoedig, met die woorden onzer belijdenis: Deze twee kerken, te weten de Gereformeerde en Roomse, zijn lichtelijk te kennen en van elkander te onderscheiden, dewijl zij beide hun eigen kenmerken aan het voorhoofd dragen.

Vraag. Wat staat ons uit dit verhandelde te leren?

Antwoord.

1. Wij mogen ons verheugen over de glans en luister, die door 's Heeren genade, op de Hervormde kerk nog ligt, Hoogl. 6 : 10: *Wie is zij die daar uitziet als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren.*
2. Wij moeten aan de andere zijde ons over onze eigen en der kerk gebreken dikwijls met schaamte voor God verootmoedigen, dewijl wij in veel opzicht zo weinig beantwoorden aan onze voorrechten; zoveel gelijkvormig, zijn in onkunde, zeden en zondige gebruiken, met die, uit welks midden wij uitgegaan zijn, Jer. 2 : 9, 10: *Daarom zal Ik nog met ulieden twisten, spreekt de Heere, ja met uw kindskinderen zal Ik twisten. Want gaat over in de eilanden der Kittieten en ziet toe, en zendt naar Kedar en merkt er wel op, en ziet of desgelijks geschied zij.*
3. Wij moeten niet ijdel betrouwen op onze gemeenschap met de ware Kerk, Jer. 7 : 4: *En vertrouwt niet op valse woorden, zeggende: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel, zijn deze.* De meesten van hen, die in de schoot der kerk zijn, zijn gereformeerd op zijn paaps, dat is, door opvoeding en gewoonte. Zij horen de Schrift, en zeggen die Gods Woord te zijn; doch zonder verstand van de leer der Schrift. Zij zoeken de zaligheid, doch in hun werken, die ze uiterlijk in de Godsdienst, hoewel zonder geloof, zonder de Geest, betrachten. Zij vermenen dat ze rijk en zeer verrijkt zijn, ja geen dings gebrek hebben, zonder te weten dat zij, ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt zijn, Openb. 3 : 17.

Vraag. Wat al meer?

Antwoord.

4. Wij moeten niet voldaan wezen, dat we in de schoot der kerk zijn opgenomen, tenzij dat we op goede gronden besluiten kunnen, dat de rechte kenmerken van Christus' discipelen in ons zijn, 1 Joh. 3 : 14: *Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. Die Zijn broeder niet liefheeft, blijft in den dood.* Psalm 119 : 63: *Ik ben een gezet allen die U vrezen, en dien die uw bevelen onderhouden.*
5. Wij moeten ons onder elkander, op het beste, trachten te verenigen. Niemand veroordelen in wien wij, als Bucerus wel zegt, iets van Christus zien; en met toegevendheid in hun ijverige pogingen ontmoeten, die zich niet verre tonen te zijn van Gods Koninkrijk, Marc. 11 :34. *Want die niet tegen ons is, die is voor ons,* Marc. 9 : 40.
6. Wij moeten door een Godzalige wandel, allen die buiten ons zijn, trachten te beschamen, en te lokken tot de gemeenschap onzer kerk. Want de zaligmakende genade Gods is verschenen allen mensen, en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende, matig en rechtvaardig, een Godzalig leven zouden hebben in deze tegenwoordige wereld, verwachtende de zalige hoop en verschijning van den groten God en onzes Zaligmakers Christus Jezus, Tit. 2 : 11-13.

ARTIKEL 30

Van de regering der Kerk door Dienaars van God ingesteld.

Wij geloven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie, die ons onze Heere heeft geleerd in Zijn Woord; namelijk, dat er dienaars of herders moeten zijn, om Gods Woord te prediken en de Sacramenten te bedienen; dat er ook opzieners en diakenen zijn, om met de herders te zijn als de raad der kerk; en door dit middel de ware religie te onderhouden en te maken, dat de ware leer haar loop hebbe; dat ook de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden en in de toom gehouden; dat ook de armen en bedrukten geholpen en getroost worden, naardat zij van node hebben. Door dit middel zullen alle dingen in de kerk wel en ordelijk toegaan, wanneer zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn, en naar de regel, die de heilige Paulus daarvan geeft in den brief aan Timotheüs.

Vraag. Hoe wordt de Kerke Gods onder anderen in de Schrift genaamd?

Antwoord: Zij draagt de naam van een huis Gods, Hebr. 3 : 6. Een gemeente, Hand. 20 : 28. Een Koninkrijk, Matth. 6 : 33. Een stad des levendigen Gods, Hebr. 12 : 22.

Vraag. Wat leert gij hier uit?

Antwoord. Dat er een goede orde en regering in de kerk moet zijn. 1 Kor. 14 : 40: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.* Dit is het stuk waarvan in dit artikel gesproken wordt.

Vraag. Welk beleid hebben de opstellers in dezen gehouden?

Antwoord.

1. Eerst stellen zij een algemene regel, hoe de Kerk Gods moest bestuurd worden. Wij geloven, dat deze ware Kerk geregeerd moet worden, naar de geestelijke politie, die ons onze Heere geleerd heeft in Zijn Woord.
2. Daarna passen zij die regel op de bijzondere bediening:
 - a. Zij zeggen dat er dienaren, of herders, opzieners en diakenen moeten zijn.
 - i. Dienaars of herders, om Gods Woord te prediken, en de Sacramenten te bedienen.
 - ii. Ook opzieners.
 - iii. En diakenen om met de herders te zijn, als de raad der kerk.
 - b. En dat tot drie voorname doeleinden, deze drieërlei bedieningen:
 - i. De herders en leraren, om door dit middel de ware religie te onderhouden, en te doen dat de ware leer haar loop hebbe.
 - ii. De opzieners en ouderlingen. Opdat ook de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden, en in de toom gehouden.
 - iii. De diakenen. Opdat ook de armen en bedrukten geholpen en getroost worden, naar dat ze van node hebben.
3. Eindelijk tonen zij hoe de kerk deze regel 't best ten nutte maakt. Door dit middel zullen alle dingen in de kerken wel en ordelijk toegaan, wanneer zulke personen verkoren worden die getrouw zijn en naar de regel die de heilige Paulus daarvan geeft, in de brief aan Timotheüs, 1 Tim. 3.

Vraag. Is er een regering van God over Zijn Kerk ingesteld?

Antwoord. Ja.

1. Dat bevestigt Paulus uitdrukkelijk, 2 Kor. 10 : 8: *Indien ik ook iets overvloediger zou roemen van onze macht, welke de Heere ons gegeven heeft, tot stichting en niet tot uwer nederwerping, zo zal ik niet beschaamd worden.* En 2 Kor. 13 : 10: *Opdat ik tegenwoordig zijnde niet zou strengheid gebruiken, naar de macht die mij de Heere gegeven heeft, tot opbouwning en niet tot nederwerping.*

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord.

2. Dat blijkt:
 - a. Uit de sleutelen des Koninkrijks, die Christus Zijn dienaars heeft toebetrouwd, Matth. 16 : 19: *Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der Hemelen, en zo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn. En zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.*
 - b. Uit de naam van de dienaars der Kerk, die genoemd worden Ouderlingen, Hand. 20 : 28. Voorstanders, 1 Thess. 2 : 12. Voorgangers, Hebr. 13 : 7, 17. Uitdelers van de verborgenheden Gods, 1 Kor. 4 : 1. Herders, 1 Petrus 5 : 2. Regeerders, 1 Kor. 12 : 28. Gezanten, 2 Kor. 5 : 20. Opzieners en huisbezorgers Gods, Tit. 1 : 7.
 - c. Uit de voorbeelden, die deze macht geoeffend hebben, gelijk wij lezen, Hand. 15 : 6, waar de Apostelen en ouderlingen een vergadering belegden, de geschillen beslisten, de dwalingen verwierpen en de heidenen geboden, om de vrede der Kerk, zich van enige dingen te onthouden en besluiten van die vergadering werden genaamd de ordonantiën der Apostelen en Ouderlingen, Hand. 16 : 4.

Vraag. Hoedanig moet het bestuur in de kerk zijn?

Antwoord. Niet vleeselijk of wereldlijk, maar geestelijk. Wij geloven, dat deze ware kerk geregeerd moet worden naar de geestelijke politie. Zie Joh. 18 : 36: *Jezus antwoordde: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien Mijn Koninkrijk van deze wereld ware, zo zouden Mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik den Joden niet ware overgeleverd; maar nu is Mijn Koninkrijk niet van hier.*

Vraag. Hoe spreekt de Heere alzo?

Antwoord.

1. Het gevoelen der Joden was, dat het rijk van de Messias werlds zou zijn, en dat Jezus dat zocht, waarom Hij dit zeide, deels om Pilatus van bekommering te bevrijden, dat Hij hem of het Roomse rijk, te na mocht komen; deels om de Apostelen te leren, dat zij van Hem niet verwachten moesten tot de minste hoogheid of macht van staatsbewind gebracht te worden.

Vraag. Hoe bewijst u dit nader?

Antwoord.

2. Christus heeft alle heerschappij in Zijn Kerk verboden, Luc. 22 : 25, 26: *En Hij zeide tot hen: De Koningen der volkeren heersen over hen, en die macht over hen hebben worden weldadige Heeren genaamd. Doch gij niet alzo; maar de meeste onder u, die zij gelijk de minste, en die voorganger is, als een die dient.*

3. De praktijk der Apostelen bevestigt dit, 2 Kor. 1 : 24: *Niet dat wij heerschappij voeren over uw geloof, maar wij zijn medewerkers uwer blijdschap.* 1 Petrus 5 : 2, 3: *Weidt de kudde Gods die onder u is, hebbende opzicht daarover, niet uit bedwang, maar gewilliglijk; noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren; maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde.*

Vraag. Moet dit bestuur niet zijn bij een enig menselijk opperhoofd?

Antwoord. Nee:

1. Want zulk een opperheerschappij van een menselijk opperhoofd, kan hier geen plaats hebben, wegens de uitgebreidheid der Kerk over de gehele wereld.
2. Christus is de enige Heere van Zijn Kerk, van God daartoe gezalfd, Psalm 2 : 6: *Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.* 1 Kor. 8 : 6: *En maar een Heere, door Welken alle dingen zijn, en wij door Hem.*
3. Christus Jezus heeft zulk een heerschappij der koningen aan Zijn dienaar verboden, Matth. 20 : 25-27, Luc. 22 : 25, 26.

Vraag. Maar onder het Oude Testament is de kerk onder het bestuur geweest van een hogepriester?

Antwoord.

1. Van een hogepriester kan hier geen gevolg getrokken worden, wegens de uitgebreidheid der kerk over de gehele wereld, alzo zij oudtijds was besloten binnen de enge palen van Kanaän.
2. Die hogepriester was wel de eerste onder de priesteren, maar geenszins een monarch en hoofd derzelve, alzo de censuur en het gebied bij het Sanhedrin en de wet was bepaald, Deut. 17 : 11.
3. Het gezag van de hogepriester was een schaduw van Christus, doch geenszins van de paus van Rome.

Vraag. Komt de burgeroverheid de macht toe van de kerk te regeren?

Antwoord. Gans niet. Dit blijkt:

1. Uit Matth. 16 : 18, waar Christus, als Koning over Sion, niet aan Overheden, maar aan Zijn Apostelen de macht der sleutelen geeft.
2. In het Oude Testament is de kerkelijke macht van de burgerlijke onderscheiden geweest. Amasia, de hoofdpriester, was over alle zaken des Heeren, en Zebadia, de zoon van Ismaël, in alle zaken des konings, 2 Kron. 19 : 11. Zerubbabel had de bestelling over de bouw, maar Jozua over de Godsdienst des Tempels, Zach. 3 : 4. Hfst. 4 : 7, 9. Als Uzzia het priesterwerk wilde verrichten, verwekte hij des Heeren toorn tegen zich, 2 Kron. 26 : 16-21.

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord. Ja toch.

3. Onder het Nieuwe Testament heeft de Heere ambten ingesteld, die dan een macht te kennen geven om de kerk te regeren, als van uitdelers der verborgenheden, 1 Kor. 4 : 1. Regeringen., 1 Kor. 12 : 28. Gezanten, 2 Kor. 5 : 20. Apostelen, evangelisten, herders en leraars, Ef. 4 : 11. Voorstanders, Hebr. 13 : 17. Opziensers en huisbezorgers Gods, Tit. 1 : 7.
4. De natuur der zaak leert dat. De macht der Overheid gaat over het rijk der natuur, maar de besturing der Kerk over het rijk der genade. De macht der Overheden strekt zich uit over de burgerlijke en lichamelijke staat, maar die

der kerk over de geestelijke staat der ziel. De macht der Overheden is heersende, maar die der kerk alleen bedienende. Het ambt van Overheid kan door een heiden bediend worden, maar dat van een opziener der kerk alleen van een Christen.

Vraag. Heeft dan, de burgeroverheid gans geen macht over kerkelijke zaken?

Antwoord. De burgeroverheid heeft macht omtrent kerkelijke zaken, als blijkt uit het voorbeeld van Godzalige koningen, onder het Oude Testament, en de voorzegging aangaande het Nieuwe Testament, Jes. 49 : 23: *Koningen zullen uw voedsterheren zijn, hare vorstinnen uw zoogvrouwen.* Doch hoever zich deze macht uitstrekt zal in Art. 36 nader beredeneerd worden.

Vraag. Berust de kerkelijke macht niet bij elk lidmaat der gemeente?

Antwoord. Zo willen de Brouwnisten, doch verkeerd, want het ganse volk regerende, zal verwarring baren, daar de Heere wil dat alles eerlijk en met orde geschiede, 1 Kor. 14 : 20: *Zijn ze allen Apostelen?* 1 Kor. 12 : 29, veel minder bij vrouwen, als sommige geestdrijvers willen; want het spreken in de gemeente is den vrouwen verboden, 1 Kor. 14 : 34.

Vraag. Bij wie staat de besturing der kerk dan?

Antwoord. Bij de dienaars der kerk, van God Zelf daartoe verordend.

Vraag. Hoe worden de dienaren, die God ten dienste Zijner Kerk heeft willen gebruiken, aangemerkt?

Antwoord. Als gewone of buitengewone dienaren.

Vraag. Welke waren de **buitengewone** dienaren des Nieuwe Testament?

Antwoord. De Apostelen, Profeten en Evangelisten. Ef. 4 : 11: *En Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommigen tot Profeten, en sommigen tot Evangelisten.*

Vraag. Wie waren de Apostelen?

Antwoord. Die twaalf leraars, door Christus Zelf uit het Joodse volk geroepen, met buitengewone gaven van de Heilige Geest voorzien, en met een bijzondere macht afgezonden, om bij Joden en heidenen, van Christus en Zijn wonderwerken te getuigen en uit beide de Kerk te planten, Matth. 10 : 1: *Zijn twaalf discipelen tot Hem geroepen hebbende, heeft hen macht gegeven over de onreine geesten, om dezelve uit te werpen en om alle ziekte en alle kwalen te genezen.* Joh. 20 : 21: *Gelijk Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden.*

Vraag. Welke zijn de profeten geweest?

Antwoord. Die in de eerste Kerk, op een bijzondere wijze van Gods Geest werden verwekt, óf om toekomstige dingen, ten goede der Kerk, te voorzeggen, gelijk Agabus was, Hand. 21 : 10 11, óf om de profetische Schriften te verklaren, Rom. 12 : 6: *Zo laat ons die gaven besteden, hetzij profetie, naar de mate des geloofs.* 1. Kor. 14 : 3: *Die profeteert spreekt den mensen stichting, en vermaning en vertroosting.*

Vraag. Welke waren de evangelisten?

Antwoord. Die zeventig discipelen, die Christus bij die Apostelen gevoegd had, om nevens hen het Evangelie te verkondigen door de gehele wereld; hoedanig zijn

geweest Filippus, Timotheüs, Titus, Silas, Marcus en Lucas, Luc. 10 : 1: *Na dezen stelde de Heere nog andere zeventig, en zond ze henen voor Zijn aangezicht, twee en twee, in iedere stad en plaats waar Hij komen zou.*

Vraag. Wie zijn de **gewone** dienaars?

Antwoord. Die van God op een gewone wijze geroepen worden tot dienst Zijner Kerk; als de herders en leraars. Ef. 4 : 11: *En sommigen tot herders en leraars.* Mitsgaders de ouderlingen en diakenen.

Vraag. Wie zijn de herders en leraars?

Antwoord. Men kan deze twee woorden, herders en leraars, wel aanmerken met sommige, als twee benamingen van een en dezelfde zaak; ziende beiden op dezelfde soort van mensen, namelijk de gewone opzieners der gemeente, gelijk opzieners en ouderlingen worden genoemd, die van een en dezelfde bediening in de kerk zijn. Echter hoeft men daartoe niet te komen, om in zo weinig woorden een herhaling van dezelfde bediening te stellen, buiten noodzaak; maar is alzo gepast, om deze namen van de andere te onderscheiden, zodat herders beduiden de dienaren der kerk, aan wie de bediening des Woords en der Bondzegelen met de oefening der kerktucht is toebetrouwd. En leraren, die bij uitnemendheid meer gevorderd waren, in kennis van allerhande soort van zaken, om te onderwijzen, door de gezonde leer, en de tegensprekers de mond te stoppen. Hoedanig een onderscheid van ouds in de kerk is geweest, en nog gevonden wordt tussen die leren in de kerk of in de school, waaruit de dienaren der kerk te voorschijn komen.

Vraag. Wat is het werk dat een gewoon leraar heeft te betrachten?

Antwoord.

1. Gods Woord te prediken, met ernst, deftigheid en verstand, 2 Tim. 4 : 2: *Predikt het Woord, houdt aan tijdelijk en ontijdiglijk; wederlegt, læstraft, vermaant in alle lankmoedigheid in de leer.*
2. Openlijk voor de gemeente bidden, Hand. 20:36: *Als hij dit gezegd had, heeft hij nederknielende met hen allen gebeden.* Joël 2 : 17: *Laat de priesters, des Heeren dienaars, wenen, tussen het voorhuis en het altaar, en laat ze zeggen: Spaar Uw volk, o Heere, en geef uw erfenis niet over tot een smaadheid!*
3. De Sacramenten te bedienen, Matth. 28 : 19: *Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve doperende.*
4. Catechiseren, dat is, door vragen en antwoorden, de waarheid en oefening der Godzaligheid inscherpen, Gal. 6 : 6: *Die onderwezen wordt in het woord, dele mede van alle goederen, dengene die hem onderwijst:*
 - a. Kinderen, om hen te onderwijzen in de beginselen der leer.
 - b. Aankomelingen, die zich wensden te begeven tot het gebruik van des Heeren Heilig Avondmaal.
 - c. Ledematen, om hen verder bekwaam te maken tot verdediging van de waarheid, tegen partijen, en tot vertroosting van zich en andere in de Godzaligheid.
5. Visiteren, dat is de ledematen van huis tot huis te bezoeken, ter bevordering van de Godzaligheid, Spreuk. 27 : 23: *Zijt naarstig om het aangezicht uwer schapen te kennen, zet uw hart op de kudden.*
6. De sleutelen van het Koninkrijk der Hemelen te bewaren, door zorg te dragen dat de overtreders op een geestelijke wijze gestraft en in toom worden

gehouden. Joh. 20:23: *Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden ze vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden.*

Vraag. Wat zijn ouderlingen?

Antwoord. Zodanige mannen, die met Godzaligheid en deftigheid aangedaan, den dienaren des Woords zijn toegevoegd tot behulpzels, tot bevordering van de opbouw en goede orde der kerk. 1 Tim. 5 : 17: *De ouderlingen die wel regeren zijn dubbele ere waardig.*

Vraag. Is er ook geschil over dit ambt?

Antwoord. Dit ambt heeft van oude tijden veel bestrijders gehad, dewijl het recht strijdig is tegen de antichristische heerschappij en opperheid der kerk. De bisschoppen in Engeland verwerpen dit ambt, dewijl het tegen hun heerschappij strijdt. De Arminianen, die in de vorige eeuw de overheden aan hun zijde meenden te krijgen, en hun daartoe alle kerkelijke macht toeschreven, hebben dit ambt verworpen, hetzelfde noemende een nieuwe uitvinding.

Vraag. Hoe bewijst u dat het Ouderlingenambt van een Goddelijke instelling zij?

Antwoord.

1. Uit 1 Tim. 5 : 17: *Dat de ouderlingen, die wel regeren, dubbele eer waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in het Woord en de leer.* Alwaar de ouderlingen, zo genaamd, hetzij wegens hun jaren, hetzij wegens hun verstand, duidelijk onderscheiden worden; sommigen die alleen regeerden, anderen die ook leerden. De laatste verheft de Apostel boven de eerste, hetwelk het Woord namelijk aanwijst.
2. Uit Rom. 12:6-8, waar Paulus, sprekende van de onderscheiden ambten van leraren en diakenen, uitdrukkelijk meldt van de dienst van 't ouderlingschap, zeggende, *die een voorstander is, dat hij het zij in naarstigheit*; vergeleken 1 Kor. 12 : 28: *En God heeft er sommigen gesteld, ten eerste Apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmaking, behulpzels, regeringen, veel talen.*
3. In de Handelingen der Apostelen komen doorgaans de ouderlingen voor, onderscheiden van de leraren, als mannen, die regeerden, en niet leerden. Zie Hand. 15 : 2. Dat Paulus en Barnabas, en enige anderen uit hen, zouden opgaan tot de Apostelen en ouderlingen naar Jeruzalem. Vers. 4: Zij werden ontvangen van de gemeente, de Apostelen en de ouderlingen. Vers 6: De Apostelen en ouderlingen vergaderden te zamen. Vers. 22: Toen heeft het den Apostelen en ouderlingen, met de gehele gemeente goed gedacht. Voeg er bij, Phil. 1 : 1: *Paulus en Timothëus, dienstknechten van Jezus Christus, allen heiligen in Jezus Christus, die te Philippi zijn, met de opzieners en de diakenen.*

Vraag. Wat is de plicht der ouderlingen?

Antwoord.

1. Zij moeten, met de dienaren des Woords, opzicht hebben over de gemeente, toeziende of een iegelijk zich behoorlijk gedraagt in de belijdenis en wandel, bestraffende de ongeregelden, vertroostende de kleinmoedigen en verhoedende dat de Sacramenten niet ontheiligd worden, Hand. 20 : 28: *Zo hebt dan acht op uzelf, en op de gehele kudde, over welke u de Heilige Geest tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden.* 1 Thess. 5 : 14: *Vermaant de*

ongeregelden, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig tegen allen.

2. Bij voorkomende zaken, die de welstand en orde der kerk betreffen, behulpzaam te zijn de dienaren des Woords, 1 Kor. 12 : 28.
3. Opzicht hebben en houden over de leer en wandel der leraren, opdat alles stichtelijk toega in de kerk, en geen vreemde leringen voorgesteld worden, Hand. 20:29-31: *Want ik weet, dat na mijn vertrek, zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen, en uit uzelve zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich. Daarom waakt.* Zie het bevestigingsformulier der ouderlingen.

Vraag. Welke hoedanigheden moeten in de ouderlingen gevonden worden?

Antwoord. Deze stelt Paulus terneder, 1 Tim. 3 : 2-7: *Een opziener dan moet onberispelijk zijn, éner vrouwe man, wakker, matig, eerbaar, gaarne herbergende, bekwaam om te leren; niet geneigd tot den wijn, geen smijter, geen vuilgewinzouwer, maar bescheiden, geen vechter, niet geldgierig; die zijn eigen huis wèl regeert, zijn kinderen in onderdanigheid houdende met alle stemmigheit; (want zo iemand zijn eigen thuis niet weet te regeren, hoe zal hij voor de gemeente Gods zorg dragen?) geen nieuweling, opdat hij niet opgeblazen wonde en in het oordeel des duivels valle. En hij moet ook een goede getuigenis hebben van degenen die buiten zijn, opdat hij niet valle in smaadheiden in den strik des duivels.*

Vraag. Wat zijn diakenen?

Antwoord. Zulke mannen, die van de tijden der Apostelen af in de kerk geweest zijn, om de liefdegiften in te zamelen en dezelve aan de huisgenoten des geloofs, met voorzichtigheid en getrouwheid uit te delen, Rom. 12 : 8: *Die uitdeelt in eenvoudigheid.*

Vraag. Heeft deze bediening een Goddelijke instelling?

Antwoord. Ja toch:

1. Dit blijkt uit Hand. 6 : 16: *En in dezelfde dagen, als de discipelen vermenigvuldigden, ontstond een murmuring der Grieksen, tegen de Hebreëen, omdat hun weduwen in de dagelijkse bedieningen verzuimd werden. En de twaalve riepen de menigte der discipelen tot zich, en zeiden: Het is niet behoorlijk, dat wij het Woord Gods nalaten en de tafelen dienen. Ziet dan om, broeders, naar zeven mannen uit u, die goede getuigenis hebben, vol des Heiligen Geestes, en der wijsheid, welke wij mogen stellen over deze nodige zaak; maar wij zullen volharden in het gebed en in de bediening des Woords. En dit woord behaagde aan al de menigte; en zij verkozen Stéfanus, een man vol des geloofs en des Heiligen Geestes, en Filippus, en Próchorus, en Nicánor, en Timon, en Parmenas en Nicolaiüs, een Jodengenoot van Antiochië, welken zij voor de Apostelen stelden; en dezen, als zij gebeden hadden, leidden hun de handen op.*
2. Het diakenschap was niet slechts voor dien tijd, toen om hoogdringende redenen de goederen te zamen gebracht werden; maar voor altijd, dewijl de armen nooit zullen ophouden; waarom Paulus aanwijst hoedanig zij ten allen tijde behoren te zijn, 1 Tim. 3 : 8, 9. Weshalve deze bediening van Goddelijke instelling moet zijn.

Vraag: Wat is de plicht der diakenen?

Antwoord.

1. Zij moeten de aalmoezen, die de armen gegeven worden, in alle getrouwheid en naarstigheid inzamelen en bewaren.
2. Dat zij vlijtig zijn en toezien, dat tot hulp der armen veel goede middelen gevonden worden.
3. Dat zij de liefdegaven uitdelen, met voorzichtigheid en bescheidenheid, waar het van node is; en tegelijk met blijmoedigheid en een bewogen hart, Rom. 12 : 8: *Die uitdeelt in eenvoudigheid.* 1 Petrus 3:8: *Met innerlijke barmhartigheid bewogen, vriendelijk.* Zie dit nader in het formulier der bevestiging.

Vraag. Welke hoedanigheden worden in de diakenen vereist?

Antwoord. Deze telt Paulus op, 1 Tim. 3 : 8-12: *De diakenen insgelijks moeten eerbaar zijn, niet tweetongig, niet die zich tot veel wijn begeven, geen vuilgewinzoekers, houdende de verborgenheid des geloofs in een reïne consciëntie. En dat ze ook eerst beproefd worden, en dat ze daarna dienen, zo zij onbestraffelijk zijn. De vrouwen insgelijks moeten eerbaar zijn, geen lasteraarsters, wakker, getrouw in alles. Dat de diakenen éner vrouwe mannen zijn, die hun kinderen en hun eigene huizen wèl regeren.*

Vraag. Welk besluit maakt gij uit deze verschillende ambten en bedieningen in Gods Kerk?

Antwoord. Door dit middel zullen alle dingen in de kerken wel en ordelijk toegaan, indien zulke personen verkoren worden, die getrouw zijn en aan de gemelde voorschriften van Paulus beantwoorden, Psalm 133: *Zie, hoe goed en hoe lieflijk is het dat broeders ook tezamen wonen. Het is gelijk de kostelijke olie op het hoofd, nederdalende op den baard, den baard Aärons, die nederdaalt tot op den zoom zijner klederen. Het is gelijk de dauw Hermons, en die nederdaalt op de bergen Sions; want de Heere gebiedt aldaar den zegen en het leven tot in der eeuwigheid.*

Vraag. Wat staat ons hier te leren?

Antwoord.

1. Hoezeer wij verplicht zijn de Heere te danken Die naar Zijn wijsheid deze bedieningen ten goede Zijner Kerk heeft ingezet, Ef. 4 : 11, 12. *En Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot herders en leraars, tot de volmaking van de Heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwning des lichaams van Christus.*
2. Dat wij onze opzieners alle liefde, trouw, eer en onderwerping toebrengen, en met hun gebreken en zwakheden geduld hebben, aangezien het God belieft door hen Zijn Kerk te regeren. Hebr. 13 : 1-7: *Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig.*
3. Dat wij den Heere dagelijks bidden, dat God den dienst der opzieners, ten beste Zijner Kerk, rijkelijk zegene, Psalm 132 : 9: *Dat uw priesters bekleed worden met gerechtigheid, en dat uw gunstgenoten juichen!* Psalm 51 : 20: *Doe wel bij Sion, naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op.*

ARTIKEL 31

Van de wettige verkiezingen van dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen en hun gezag.

Wij geloven, dat de dienaren des Woords Gods, ouderlingen en diakenen tot hun ambten behoren verkoren te worden door wettige verkiezing der Kerk, met aanroeping van de naam Gods en goede orde, gelijk het Woord Gods leert. Zo moet zich dan een iegelijk wel wachten door onbehoorlijke middelen zich in te dringen, maar is schuldig de tijd te verwachten, dat hij van God geroepen wordt, opdat hij getuigenis hebbende van zijn beroeping, om van dezelve verzekerd en gewis te zijn, dat zij van de Heere is. En aangaande de dienaren des Woords, in wat plaats dat zij zijn, zo hebben zij eenzelfde macht en autoriteit, zijnde alegader dienaars van Jezus Christus, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd der Kerk. Daarenboven, opdat de heilige ordinantie Gods niet geschonden worde of in verachting kome, zo zeggen wij, dat een ieder de Dienaars des Woords en de Ouderlingen der Kerk in bijzondere achting behoort te hebben, om des werks wil dat zij doen en in vrede met hen te zijn, zonder murmuring, twist of tweedracht, zoveel mogelijk is.

Vraag. Waarvan wordt in dit Artikel gehandeld?

Antwoord: Van de wettige verkiezing van de dienaren des Woords: ouderlingen en diakenen en derzelve gezag.

Vraag. Hoe wordt hetzelfde verdeeld?

Antwoord. In drie delen:

1. Het eerste lid spreekt van de wettige verkiezing der opzieners in de Kerk; waarin, aangewezen wordt:
 - a. Wat omtrent hen geschieden moet. Wij geloven, dat de dienaren des Woords Gods, ouderlingen en diakenen, tot hun ambten behoren verkoren te worden, door wettelijke verkiezing der Kerk, met aanroeping van Gods Naam, en goede orde, gelijk het Woord leert.
 - b. Wat van henlieden geschieden moet. Zo moet dan een iegelijk zich wel wachten, door onbehoorlijke middelen, zich in te dringen; maar is schuldig de tijd te verwachten, dat hij van God geroepen wordt, opdat hij getuigenis hebbe van zijn beroeping, om van dezelve verzekerd en gewis te zijn, dat ze van den Heere is.
2. Het tweede handelt van de gelijkheid van macht der dienaren des Woords, in welke plaats dat zij zijn. En aangaande de dienaren des Woords, in welke plaats dat zij zijn, zo hebben ze een zelfde macht en autoriteit, zijnde allen dienaars van Jezus Christus, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd der Kerk.
3. Het derde deel leert de plicht der kerk omtrent de dienaren des Woords en de ouderlingen der kerk. Daarenboven, opdat de heilige ordinantie Gods niet geschonden worde, of in verachting kome; zo zeggen wij, dat een ieder de dienaren des Woords en de ouderlingen der kerk in zonderlinge achting behoort te hebben; om des werks wil wat zij doen en in vrede met hen te zijn, zonder murmuring, twist of tweedracht, zoveel mogelijk is.

Vraag. Wat is het eerste dat hier in overweging komt?

Antwoord. Dat er een zending of roeping nodig is tót het werk der bediening. Wij geloven, dat de dienaren des Woords Gods, ouderlingen en diakenen, tot hun ambten behoren verkoren te worden door wettige verkiezing der kerk. Rom. 10 : 15: *En hoe zullen zij prediken, indien zij niet gezonden worden?*

Vraag. Hoe bewijst u dat de roeping of verkiezing tot deze ambten nodig is?

Antwoord.

1. Uit Ef. 4 : 11: *En Dezelve heeft gegeven sommigen tot Apostelen, en sommigen tot profeten, en sommigen tot herders en leraars, Hand. 20 : 28: Zo hebt dan acht op uzelf en op de gehele kudde, over dewelke u de Heilige Geest tot opziens gesteld heeft.*
2. Uit de benaming der leraren: Zij werden uitdrukkelijk gezanten genaamd, die niet dan van de Heere gezonden worden, 2 Kor. 5 : 20. *Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege. Mal. 2 : 7.*
3. Uit Paulus' woorden, Hebr. 5 : 4, 5: *En niemand neemt zichzelf die eer aan, maar die van God geroepen wordt, gelijkewijs als Aäron. Alzo ook heeft Christus Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd.* Indien dan de Opperpriester onzer zielen, het bewind niet zonder wettelijk beroep aanvaard heeft, wat zal ons, die ten hoogste Zijn dienaars zijn, daartoe het minste recht doen hebben, zonder wettelijke roeping? Voorts hangt onze roeping en zending aan die van Christus, Joh. 20 : 21: *Gelijkewijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ulieden.* En wederom tot die Hem volgden, Tit. 1 : 5: Dat zij van stad tot stad ouderlingen zouden stellen.

Vraag. Is het niet een ieders plicht te leren, om zijn talent tot nut van zijn evenmens aan te leggen?

Antwoord. Ja toch, dit is belast, 1 Kor. 14 : 39: *Zo dan broeders, ijvert om te profeteren, en verhindert niet in vreemde talen te spreken.* Doch hieruit volgt niet, dat het een ieder geoorloofd zij dit in het openbaar als een dienstknecht van Christus te doen.

Vraag. Staat er niet uitdrukkelijk van de gelovigen, 1 Joh. 2 : 20: *Doch gij hebt de zalving van den Heiligen Geest en gij weet alle dingen?*

Antwoord. Ja, doch dit moet niet volstrekt verstaan worden. Voorts maakte hen deze zalving van de Heilige Geest wel tot heilige Christenen, maar geenszins tot leraren en opziens der Christenen.

Vraag. Hoe velerlei is de roeping tot de dienst der kerk?

Antwoord. Tweeërlei: Een inwendige of uitwendige.

1. De inwendige is die innerlijke lust, welke God in het hart geeft, om dat werk, waartoe men zich heeft toegerust, uit liefde tot God in Christus, ten beste Zijner kerk te vervullen, 1 Tim. 3 : 1: *Zo iemand tot een opziensambt lust heeft, die begeert een treffelijk werk.*
2. De uitwendige geschiedt bij de gemeente, of die daartoe van de gemeente aangesteld zijn. Dus verkoos de gemeente twee, uit welken een door het lot beroepen werd, Hand. 1 : 23: En dus gaf Paulus last aan Titus, van stad tot stad ouderlingen te stellen, Tit. 2 : 5.

Vraag: Bij wie staat dan de roeping van dienaren in de Kerk?

Antwoord. Het oorspronkelijke recht der middellijke roeping is bij de gemeente. Dat leert de aard der zaak, alzo de opziensers zijn dienaars van de gehele gemeente, 2 Kor. 4 : 5: En de exempelen, drie te vinden zijn Hand. 1 : 23, 6 : 35. 14 : 23. Doch dit recht, zegt de geleerde Mark, is óf door een stilzwijgende toestemming, óf door een openbare overgift, in veel gemeenten allang overgebracht, óf op de kerkeraden, óf bijzondere grote stichters en weldoeners van de kerk, óf op gemene Overheden, waar die mede tot de kerk behoren, en dezelve op een krachtige wijze beschermen, volgens Jes. 29 : 23, 1 Tim. 2 : 2: Die zich evenwel deswegen niet alles in de kerk behoren aan te matigen.

Vraag. Hoe moet de roeping geschieden bij de kerk?

Antwoord.

1. Met aanroeping van Gods naam, gelijk men vindt deze plicht nooit vergeten geweest te zijn, zo menigmaal men van de verkiezing tot kerkelijke ambten leest. Zie Hand. 14 : 23: *En als zij zich in elke gemeente, met opsteken der handen, ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen zij ze den Heere, in Welken zij geloofden.* Hfst. 1 : 23, 25; 13 : 2, 3, enz.
2. Met goede orde, zoals Gods Woord ons leert, te weten:
 - a. Dat degenen die men verkiest, eerst beproefd worden in leer en leven, 1 Tim. 3 : 10: *En dat deze ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zo zij onbestraffelijk zijn.* Hfst. 5 : 22.
 - b. Dat zij geordend, of ingezegend worden, met de oplegging der handen, volgens het Joodse gebruik van zegening, Num. 8 : 10. *En de beste gewoonte der Apostelen,* Hand. 13 : 3: *Toen vastten en baden zij, en hun de handen opgelegd hebbende, lieten zij ze gaan.* 1 Tim. 4 : 14: *En verzuimt de gave niet die in u is, die u gegeven is, door de profetie, met oplegging der handen der ouderlingschaps.*

Vraag. Behoort tot die roeping niet de ongetrouwde staat?

Antwoord. Gans niet. Dit strijdt:

1. Tegen veel plaatsen uit Gods Woord, Hebr. 13 : 4: *Het huwelijk is eerlijk onder allen.* 1 Tim. 4 : 2: *Een opziener moet ener vrouwe man zijn.* 1 Kor. 7 : 9: *Maar indien zij zich niet kunnen onthouden, dat zij trouwen, want het is beter te trouwen, dan te branden.*
2. Tegen de bekende voorbeelden, zo den priesteren van het Oude Tèstaments, als der Apostelen onder het Nieuwe Testament, Matth. 8 : 14: *En Jezus gekomen zijnde in 't huis Petri, zag zijn vrouws moeder te bed liggende, hebbende de koorts.* 1 Kor. 9 : 5: *En hebben wij niet macht om een vrouw, een zuster zijnde, met ons om te leiden, gelijk ook de andere Apostelen en de broederen des Heeren en Cefas?*

Vraag. Waarvoor moet zich een dienaar wachten?

Antwoord. De belijdenis zegt: Zo moet zich dan een iegelijk wel wachten, door onbehoorlijke middelen zich in te dringen in de dienst der kerk, Joh. 10 : 1: *Voorwaar, voorwaar, zeg Ik ulieden, die niet ingaat door de deur in den stal der schapen, maar van elders inklimt, die is een dief en moordenaar.*

Vraag. Hoe dringt men zich in?

Antwoord.

1. Als men een kerkelijk ambt begeert, om des voordeels wille en alleen om des lichaams onderhoud, dat van den dienst komt, Jer. 23 : 21: *Ik heb die profeten niet gezonden, nochtans hebben zij gelopen. Ik heb tot hen niet gesproken, nochtans hebben zij geprofeteerd.*
2. Die voor koophandel, giften en geschenken tot de dienst komen; hetwelk men Simonie noemt, van de goddeloosheid van Simon Magus, Hand. 8. Eigenlijk te spreken, kan er geen Simonie worden begaan, alzo de mededeling van de gaven des Geestes heden ten dage ophoudt en zo niet gelijk Simon, die kopen wilde, kan gekocht en verkocht worden.

Vraag. Wat moet iemand die lust heeft tot de bediening dan doen?

Antwoord. De tijd afwachten totdat hij van God beroepen wordt, Hab. 2 : 1: *Ik stond op mijn wacht, en ik stelde mij op de sterkte, en ik hield wacht, om te zien wat Hij in mij spreken zoude, en wat ik antwoorden zou op mijn bestraffing.* Indien hij moest verwachten wat God spreken zou, zo moest hij ook wel wachten totdat God in hem sprak want eer kon hij niet weten wat. Dit neemt niet weg, dat iemand mag staan naar dit ambt, zo begeerlijk, 1 Tim. 3 : 1. Zelf mag en moet hij daartoe gewillig zijn en zodra de Heere zegt: *Wien zal Ik zenden en wie zal Ons henen gaan?*, daarop geredelijk toepassen: *Zie hier ben ik, zend mij henen!* Jes. 6 : 8.

Vraag. Tot welk doel moet hij wachten, ten tijde dat hij van God beroepen wordt?

Antwoord. Opdat hij getuigenis hebbe van zijn beroeping, om van dezelve verzekerd en gewis te zijn, dat ze van de Heere is. Want dat naar Gods bevel en voorschrift is gedaan, dat is van God gedaan. Aäron was van God beroepen, dat is, naar Gods bevelen, ordinantie, Exod. 14 : 12, 13. Lev. 8 : 16. En die verzekering moet een dienaar van Christus hebben, als hebbende in Zijn naam geprofeteerd, zal hij niet beschaamd worden in den dag van Christus, horende: *Weg van Mij!* Matth. 7 : 23.

Vraag. Wat heeft men omtrent de dienaren des Woords op te merken?

Antwoord. Dat dezelve, in wat plaats ze zijn, eenzelfde macht en autoriteit hebben, zijnde allen dienaren van Jezus Christus, de enige, algemene Bisschop en het enige Hoofd der Kerk.

Vraag. Hoe dringt gij dit aan?

Antwoord.

1. Zij allen zijn van de Heere tot het dienstwerk geroepen, Hebr. 5 : 4: *Niemand neemt zichzelf die eer aan, maar die van God geroepen wordt.*
2. Zij allen prediken hetzelfde evangelie en bedienen dezelfde sacramenten, op bevel van Christus, Jes. 52:8: *Daar is een stem uwer wachters, zij verheffen de stem, zij juichen tezamen.*
3. Zij allen hebben geen ander Hoofd en Heere, dan Jezus, de Apostel onzer belijdenis, Hebr. 3 : 1: *De enige Opziener onzer zielen,* 1 Peur. 2 : 25.
4. Zij allen zijn uit zichzelf onbekwaam tot het werk des Heeren, maar ontvangen allen hun bekwaamheid uit God, 2 Kor. 3:5: *Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken, als uit ons zelve, maar onze bekwaamheid is uit God.*
5. Zij allen hebben dezelfde beloften, die de Heere des Huizes doet, Dan. 12 : 3: *De leraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.*

Vraag. Wat staat ons omtrent de dienaren des Woorden de ouderlingen te betrachten?
Antwoord.

1. Wij zijn hunlieden bijzondere achting schuldig, om des werks wille, wat zij doen, 1 Thess. 5:12, 13: *En wij bidden u broeders, erkent degenen die onder u arbeiden, en uw voorstanders zijn in den Heere en u vermanen, en acht ze zeer veel in liefde, ter wille van hun werk.* Welke achting en eer bestaat:
 - a. In eer van gehoorzaamheid, Hebr. 13 : 17: *Zijt uw voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, Want zij waken voor uw zielen, als die rekenschap zullen geven; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende, want dit is u niet nuttig.*
 - b. In eer van bezoldiging, Gal. 6 : 6: *Die onderwezen wordt in het Woord, dele mede van alle goederen, dengene die hem onderwijst.*
2. Dat wij in vrede met hen zijn, zonder murmuring, twist of tweedracht, zoveel mogelijk is, Marc. 9 : 50: *Hebt zout in uzelve, en houdt vrede onder elkander.* Phil. 4: 11: *Voorts, broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede, en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.*
3. Dat wij onder hun dienst zoeken wijs tot zaligheid en overvloedig in allerlei goede werken te zijn; ten einde zij zich over ons verblijden, 3 Joh. vers 4: *Ik heb geen meerdere blijdschap dan hierin, dat ik hoor dat mijn kinderen in de waarheid wandelen.* En vrijmoedigheid vinden, om ten genen dage te zeggen, Jes. 8 : 18: *Ziet ik en de kinderen die mij de Heere gegeven heeft, zijn tot tekenen en tot wonderen in Israël, van den Heere der heirscharen, die op den berg Sion woont.*

ARTIKEL 32

Van de instelling der ordinantiën door de dienaars, tot goede orde en kerkelijke discipline of tucht

Hierentussen geloven wij, hoewel het nuttig en goed is, dat die regeerders der kerk zijn onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van 't lichaam der Kerk, dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken van hetgeen ons Christus, onze enige Meester, geordineerd heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke vonden, en alle wetten, die men zou willen invoeren, om God te dienen, en door dezelve de consciënties te binden en te dwingen, in wat manier het zou mogen zijn. Zo nemen wij dan alleen aan hetgeen dienstig is om eendrachtigheid en enigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods; waartoe geëist wordt de excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar het Woord Gods, met hetgeen daaraan hangt.

Vraag. Wat is de eer en sterkte der kerk?

Antwoord: De goede orde en tucht, Psalm 122 : 3: *Jeruzalem is gebouwd als een stad die wel samen gevoegd is.* 1 Kor. 14 : 40: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.* Hiervan staat ons in dit artikel te spreken.

Vraag. Hoe wordt hetzelfde verdeeld?

Antwoord. In twee delen:

1. Eerst wordt de goede orde der kerk beredeneerd. En wel:
 - a. Hoe goed en nuttig dezelve is. Hierentussen geloven wij, hoewel het nuttig en goed is, dat die regeerders der kerk zijn, onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen, tot onderhouding des lichaams der kerk.
 - b. Hoe die orde wordt bepaald:
 - i. In de omtrek van Christus' ordening: Dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken, van hetgeen ons Christus, onze enige Meester, geordineerd heeft;
 - ii. Met verwerping van alle menselijk gezag en vinding. En daarom verwerpen wij alle menselijke vonden en alle wetten, die men zou willen invoeren, om God te dienen en door dezelve de consciënties te binden en dwingen, in wat manier het zou mogen zijn.
2. Daarna wordt aangewezen:
 - a. Het doel der goede orde in de kerk. Zo nemen wij dan alleen aan hetgeen dienstelijk is, om eendrachtigheid en enigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden, in de gehoorzaamheid Gods.
 - b. Het middel, om dezelve te bewaren. Waartoe vereist wordt de excommunicatie, of de ban, die daar geschiedt, naar het Woord van God, met hetgeen daaraan hangt.

Vraag. Van wie spreekt dit artikel?

Antwoord. Van de opzieners en regeerders der kerk, die de gemeente Gods hebben te weiden in vrede en eendracht, Jes. 60 : 17: *Ik zal uw opzieners vreedzaam maken.* Jes. 3 : 15: *Ik zal ulieden herders geven naar Mijn hart; die zullen u weiden met wetenschap en verstand.*

Vraag. Wat staat die opzieners tot dat einde te betrachten?

Antwoord. Wij geloven dat het nuttig en goed is, dat die regeerders der kerk onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der kerk. Aldus hebben apostelen en ouderlingen in de eerste kerk gedaan: zij schreven de broederen uit de Heidenen, die in Antiochië en Syrië en Cilicië waren: *want het heeft de Heilige Geest en ons goedgeacht, ulieden geen meerderen last op te leggen dan deze noodzakelijke dingen, namelijk dat gij u onthoudt van hetgeen den afgoden geofferd is, en van bloed, en van het verstikte, en van hoererij; van welke dingen, indien gij u zelve wacht, zo zult gij wèl doen*, Hand. 15 : 23, 28, 29. Paulus en Silas, tezamen door de steden reizende, zo gaven zij ordinantiën, die van de apostelen en ouderlingen te Jeruzalem goed gevonden waren om die te onderhouden, hoofdstuk 16 : 4. In het Grieks staat dogmata, juist hetzelfde woord dat Lucas gebruikt, hoofdstuk 2 : 1: *En het geschiedde in diezelfde dagen dat er een gebod uitging van den keizer Augustus*.

Vraag. Is die macht volstrekt en onbepaald?

Antwoord. Geenszins; zij blijft bepaald in de omtrek van Christus' ordening, Matth. 23 : 8: *Want één is uw Meester, namelijk Christus*. Waarom ook zelfs de apostelen, hetgeen zij van Hem ontvangen hebben, zowel de kerkordering als de leringen betreffende, zo overgaven, als zij het van de Heere ontvangen hadden, 1 Kor. 11 : 1, 2 en 15 : 14.

Vraag. Waarin is deze macht bepaald?

Antwoord.

1. Dat zij zich niet uitstrekt tot losmaking der Goddelijke wetten, door dispensatiën en bijzondere vrijgevingen, dat alleen Gods werk is, Jac., 4 : 12: *Daar is een enig Wetgever, Die behouden en verderven kan*. Deut. 5 : 32, 33: *Neemt dan waar, wat gij doet, gelijk als de Heere uw God u geboden heeft: En wijkt niet af ter rechter noch ter linker hand. In geheel den weg, dien de Heere uw God gebiedt, zult gij gaan*.
2. Noch tot het beloven van de vergeving der zonden met eigen gezag, Marc. 2 : 7: *Wie kan de zonden vergeven, dan God alleen?* Jes. 43:25: *Ik, Ik ben het die uw overtredingen uitdelg, om Mijnentwille, en Ik gedenk uwer zonden niet*.
3. Noch tot het maken van wetten, in welker onderhouding de godsdienst zelf bestaat, of die door zichzelf de gewetens der mensen verbinden, Matth. 15 : 9: *Doch tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn*.

Vraag. Waarvoor hebben de kerkdienaars zich in dezen te wachten?

Antwoord. Dat zij in het instellen en bevestigen van ordinantiën, ten beste der kerk, niet afwijken van hetgeen onze enige Meester geordineerd heeft, 1 Kor. 11 : 2, 3: *En ik prijs u, broeders, dat gij in alles mijner gedachtig zijt, en behoudt de inzettingen, gelijk ik die u overgegeven heb. Doch ik wil dat gij weet, dat Christus het Hoofd is eens iegelijken mans*. Kol. 2 : 5-7: *Want hoewel ik met het vlees van u ben, nochtans ben ik met den geest bij u, mij verblijdende en ziende uw ordening, en de vastheid van uw geloof. Gelijk gij dan Jezus Christus, den Heere, hebt aangenomen, wandelt also in Hem, geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigt in het geloof, gelijkerwijs gij geleerd zijt, overvloedig zijnde in hetzelve, met dankzegging*.

Vraag. Wat hebben zij daarentegen te verwerpen?

Antwoord. Alle menselijke wetten en alle wetten die men zou willen invoeren om God te dienen en door dezelve de consciënties te binden en te dwingen in welke manier het zou mogen zijn, 1 Kor. 7 : 23: *Gij zijt duur gekocht; en wordt geen dienst-knechten der mensen.* Gal. 5 : 1: *Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus heeft vrijgemaakt en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.*

Vraag. Wat zegt dat, de consciënties der mensen te binden en te dwingen?

Antwoord.

1. De consciënties te binden, is de menselijke wetten, even krachtig als de Goddelijke voorstellen; zodat die dezelve niet onderhoudt, daardoor aan God verschuldigd zou zijn, en zonder daarover berouw en boete te doen, eeuwiglijk verloren moet gaan. Men vindt de bedreiging tegen dezulken, Jes. 10 : 1: *Wee dengenen die ongerechte inzettingen inzetten, en den schrijvers die moeite voorschrijven.* Luc. 11 : 46: *Wee u, gij wetgeleerden; want gij belast de mensen met lasten, zwaar om te dragen, en dezelve raakt gij niet aan met uw vingers.*
2. De consciënties te dwingen, is de mensen in alle manieren, op een geweldige wijze te houden aan menselijke inzettingen, hetzij door dreiging, gelijk de Apostelen geschied is, Hand. 4: 17: *Maar opdat het niet meer en meer onder het volk verspreid worde, laat ons hen scherpelijk dreigen, dat zij niet meer tot enig mens in dezen naam spreken.* Door gevangenis, Hand. 5 : 25: *En daar kwam een en boodschapte hun, zeggende: Ziet, de mannen, die gij in de gevangenis gezet hebt, staan in den tempel en leren het volk.* Door geselingen: vers. 40: *En als zij de Apostelen geroepen hadden, geselden zij hen, en geboden hun dat ze niet zouden spreken in den naam van Jezus.* Door stenigen en andere doodstraffen, als aan Stefanus, Hand. 7 : 59, 60. Johannes de Doper, Matth. 14 : 10, 11 en veel heilige mannen Gods, geschied is; zoals Jezus Zijn discipelen voorzegt had, Joh. 16 : 2: *Zij zullen u uit de Synagoge werpen; ja, de ure komt, dat een iegelijk die u zal doden, zal menen God een dienst te doen.*

Vraag. Wie maakt zich hieraan schuldig?

Antwoord. De roomse kerk, navolgende daarin het verbasterde Jodendom, dat aan dezelfde misdaad schuldig was, Matth. 23 : 34, 35: *Daarom zie, Ik zend tot u Profeten en Wijzen en Schriftgeleerden, en uit dezelve zult gij sommigen doden en kruisigen, en sommigen uit dezelve zult gij geselen in uw synagogen; en zult ze vervolgen van stad tot stad; opdat op u kome al het rechtvaardig bloed dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af, tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, welken gij gedood hebt tussen den tempel en het altaar.* Hoe nu de roomse kerk zich ten allen tijde bezondigd heeft, leren ons de kerkhistoriën en martelaarsboeken, die niet dan met de grootste nuttigheid in de huisgezinnen der Hervormden kunnen gelezen worden.

Vraag. Tot wat einde nemen wij de goede orde der kerk aan?

Antwoord. Alleen in zoverre dezelve dienstig is om eendracht en enigheid te voeden en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods, Ef. 4 : 3: *U benaarstigende te behouden de enigheid des Geestes door den band des vredes.* Vers 15 en 16: *Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, Die het Hoofd is, namelijk Christus, uit Welken het gehele lichaam, bekwamelijk tezamen gevoegd en tezamen vastgemaakt zijnde door al voegselen der toebrenging,*

naar de werking van ieder deel in zijn mate, den wasdom des lichaams bekomt, tot zijns zelfs opbouwning in de liefde.

Vraag. Hoe bewaart men de enigheid, door middel van een goede kerkorde?

Antwoord.

1. Als deze kerkregels niet te zeer worden vermenigvuldigd en daardoor in de vrije kerk, een nieuw juk ingevoerd.
2. Als de onderhouding daarvan niet te zeer wordt gedrongen, alsof die door zichzelf een stuk van godsdienst was, of even noodzakelijk als de onderhouding van alle andere geboden.
3. Als in het maken en onderhouden van die, alle verwijdering met de Christelijke rechtzinnige Overheid wordt vermeden, zonder welke goede correspondentie, de kracht en vrucht van dezelve zeer licht verval.

Vraag. Wat behoort er meer toe?

Antwoord. De excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar het Woord Gods, met hetgeen daaraan hangt. 1 Kor. 5 : 13: *En doet gij dezen boze uit ulieden weg.* Rom. 16 : 17 : *Ik bid u, broeders, neemt acht op degenen die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van dezelve.*

Vraag. Wat betekent het woord excommunicatie?

Antwoord. Excommunicatie is niet wel in het Nederlands te zeggen, zoals het luidt. Communis beduidt gemeen en communio: gemeenschap, daarom wordt ook het Avondmaal des Heeren de communie genaamd, zijnde de gemeenschap van Christus' lichaam en bloed, 1 Con 10 : 16: Communicare is gemeen maken, of gemeenschap hebben; en excommunicare, uit de gemeenschap zetten. Zodat excommunicatie zoveel zegt als uitzetting, of uitsluiting van de gemeente, wat anders de naam van ban draagt.

Vraag. Wat verstaat u door de Christelijke ban?

Antwoord. Die bedienende macht der kerk, waardoor de opzieners der gemeente van de uiterlijke gemeenschap der kerk uitsluiten allen die ergerlijk in leer of leven zijn.

Vraag. Hoe bewijst u dat er zulk een macht bij de opzieners der kerk is?

Antwoord.

1. Uit de klare getuigenissen van Gods Woord. Matth. 16 : 19: *Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen; en zo wat gij binden zult op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn, en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.* 2 Thess. 3 : 14 : *Indien iemand ons woord, door dezen brief geschreven, niet gehoorzaam is, tekent dien en vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.* Titus 3 : 10: *Verwerp een ketters mens na de eerste en tweede vermaning.*
2. De natuur van een maatschappij brengt mede, dat zij de macht en het recht heeft om alle schadelijke en verderfelijke leden van haar uit te werpen. Zo ook de kerk, welks sieraad is heilig te zijn, Psalm 93 :5: *En de kwaden niet te kunnen verdragen.*

Vraag. Hoe al verder?

Antwoord.

3. Uit het gedurig gebruik der kerkelijke tucht:

- a. Onder het Oude Testament, alwaar de onreinen van de Tabernakel, en van de uiterlijke gemeenschap der Kerk werden uitgesloten, Lev. 13 : 3: *Als de priester hem gezien zal hebben, dan zal hij hem onrein verklaren.* 2 Kron. 26 : 21: *Alzo was de koning Uzzia melaats, tot aan den dag zijns doods, en melaats zijnde, woonde in een afgezonderd huis, want hij was van het Huis des Heeren afgescheiden.* Bekend zijn de drie onderscheiden trappen van uitsluiting, bij de Joden van ouds in gebruik. De Niddul, of de uitsluiting van een Jood, die tot ergernis gezondigd had, van de gemeenschap der Kerk, voor dertig dagen, of voor zestig en negentig dagen, naarmate dat hij onboetvaardig bleef. De Cherem, of zwaardere uitsluiting van alle soort van gemeenschap met mensen, onder uitspreking van veel vloeken. De Schammata, zijnde, naar de verklaring der Joden, de allerzwaarste verbanning, waardoor een Jood, zwaar gezondigd hebbende tegen de Wet van Mozes, de Goddelijke wraak waardig geschat wordt. Velen denken dat hiermede overeenstemt 1 Kor. 16 : 22: *Indien iemand den Heere Jezus Christus niet liefheeft, die zij een vervloeking; Maranatha.*
- b. Onder het Nieuwe Testament, alwaar deze tucht onderscheiden is geoeffend, 1 Kor. 5 : 5: *Denzulke over te geven den satan, tot verderf des vleses, opdat de geest behouden mag worden, in den dag des Heeren Jezus.* 1 Tim. 1 : 20: *Onder welke is Hymeneus en Alexander, die ik den satan overgegeven heb, opdat zij zouden leren, niet meer te lasteren.* Naar den leeftijd der Apostelen, heeft de eerste Christelijke Kerk, zonder aanzien van personen, deze sleutel gebruikt, zodat zelfs keizer Theodosius, wegens zijn gedrag te Thessalonica, door Ambrosius in de ban werd gedaan, en niet dan langs de vier bekende trappen van boetvaardigheid wederom aangenomen. Deze waren de proklausis, de nedervalling, of voorgeween; waardoor de boetvaardige enige maanden, ja zelfs wel jarenlang, voor de kerkdeuren lag, schreiende en wenende; de akroasis, het gehoor, waardoor de boetvaardige, na enige tijd voor de kerkdeur gelegen hebbende, binnen de deur van de gehoorplaats werd toegelaten, om van verre staande in het portaal Gods Woord te horen; de hupoptoosis, nederwerping, waardoor de boetvaardige zich dicht bij de gelovigen mocht nederwerpen; de sustasis, medestand, waardoor de boetelingen in de gemeenschap des gebeds, onder de gelovigen stonden, waarna zij eerst, na openbare verzoening, met voorgaande gebeden, oplegging der handen, en vrijspraak, tot de gemeenschap van des Heeren tafel werden toegelaten.

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord.

4. Ja, ook door verscheiden redenen. De kerktucht is nuttig:
 - a. Om de ontering van Gods naam te voorkomen; want door het verdragen van kwade en verderfelijke leden in de Kerk, geeft zij aanleiding om gelasterd te worden, van die buiten zijn, alsof zij gemeenschap heeft met de ongerechtigheid, Rom, 2 : 14: *De Naam Gods wordt om uwentwil gelasterd onder de heidenen.*
 - b. Om de Kerk voor besmetting te bewaren, wat haastiglijk geschiedt, wanneer men de ergerlijken in leer en wandel niet uitsluit van de kudde. *Een weinig zuurdesem maakt het gehele deeg zuur,* 1 Kor. 5: 6.

Waarom Paulus van valse leraars zegt, 2 Tim. 2 : 17: *Hun woord zal voorteten gelijk de kanker.*

- c. Om ergerlijke zondaars, alzo tot schaamte en boetvaardigheid te brengen, 2 Thess. 3 : 14: *Vermengt u niet met hem,, opdat hij beschaamd worde.* 1 Kor. 5 : 5: *Denzulke over te geven den satan, tot verderf des vleses, opdat de geest mag behouden worden, in den dag des Heeren Jezus.*
- d. Om de rust en eendracht der Kerk te bewaren, welke door vermenging met ergerlijke leden wordt verstoord, Gal. 5 : 12: *Och of zij ook afgesneden werden, die u onrustig maken!*

Vraag. Over wie moet de kerkelijke tucht verstrekt worden?

Antwoord. Niet over redeloze schepselen of mensen die buiten de kerk zijn, maar over ergerlijke lidmaten, die tot deszelfs uiterlijke gemeenschap behoren, 1 Kor. 5 : 12, 13: *Wat heb ik ook die buiten zijn te oordelen? Oordeelt gijlieden niet die binnen zijn? Maar die buiten zijn oordeelt God.*

Vraag. Welke zijn die?

Antwoord.

Goddeloos en ergerlijk in hun wandel. 1 Kor. 5 : 13 *Doet gijlieden dezen boze uit ulieden weg.*

Onrechtzinnig in de leer. 2 Tim. 3 : 8: *Gelijkerwijs nu Jannes en Jambres Mozes tegenstonden, alzo staan ook deze de waarheid tegen, mensen, verdorven zijnde van verstand, verwerpelijk aangaande het geloof.*

Vraag. Moet de uitwerping van een ergerlijk zondaar terstond geschieden als zijn ergernis openbaar wordt?

Antwoord. Geenszins; maar men moet langzaam, voorzichtig en als bij trappen opklimmen tot dit uiterste, de ban, Tit. 3 : 10: *Verwerp een ketters mens na de eerste en tweede vermaning.*

Vraag. Langs welke trappen komt de Kerk tot de oefening van de ban, of de uitsluiting uit de Christelijke gemeente?

Antwoord.

1. Eerst tracht men de zondaar, door een bescheiden aanspraak, zijn afwijking in de leer of in de wandel, onder het oog te brengen, Gal. 6 : 1: *Broeders, indien ook een mens overvallen ware door enige misdaad, gij die geestelijk zijt, brengt den zodanige terecht, met den geest der zachtmoedigheid,* 2 Tim. 2 : 2-5: *Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen die tegenstaan, of hun God te eniger tijd bekering gave tot erkenning der waarheid.*
2. Deze aanspraak van geen gevolg zijnde, neemt men twee of drie getuigen met zich, om hem des te krachtiger te overtuigen., en over zijn zonden beschaamd te maken. Matth 18 : 16: *Maar indien hij u niet hoort, zo neemt nog een of twee met u, opdat in den mond van twee of drie getuigen alle waarheid besta.*
3. Hierdoor niet gebeterd zijnde, moet men hem de gemeente, of die over de gemeente gesteld zijn, aangeven, die door vermaning en bestraffing, hem zullen trachten tot verbetering te brengen, Matth. 18 : 17: *Indien hij denzelven geen gehoor geeft, zo zegt het der gemeente.*

4. Niet luisterende naar de raad der kerk, wordt zulk een van de gemeenschap van des Heeren tafel afgehouden, Matth. 7 : 6: *Geeft het heilige den honden niet, noch werpt uw paarden voor de zwijnen.*
5. Onverbeterlijk voortgaande, moet de uitbanning van zulk een hardnekkig zondaar aan de gemeente bekend gemaakt worden, om ware het mogelijk, hem tot berouw en schaamte te brengen, 1 Tim. 5 : 20: *Bestraf die zondigen in tegenwoordigheid van allen, opdat ook de anderen vreeze mogen hebben.*
6. Hardnekkig blijvende, blijft niet anders over dan, zulk een onwaardig lid in 't openbaar van de gemeenschap der kerk af te snijden, als die reden heeft gegeven tot lastering van Gods naam, ontheiliging van Gods verbond en ergernis der gemeente, Matth. 18 : 17: *Indien hij de gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als een heiden en tollenaar.* 2 Thess. 3 : 14: *Indien iemand onze woorden, door dezen brief geschreven, niet gehoorzaam is, tekent dien. En vermengt u niet met hem, opdat hij beschaamd worde.*

Vraag. Hoever gaat deze uitsluiting uit de gemeente?

Antwoord.

1. Niet tot het verlies van enige lichamelijke bezitting, of verklaarde burgerlijke oneerlijkheid, of onttrekking van alle burgerhandel, of losmaking van alle onderdaans- en huwelijksverbintenis, gelijk ten dele de papisten, ten dele de Wederdopers, met hun leer en handelingen daarheen willen. Want dit strijdt niet slechts tegen de aard der zaak, maar ook tegen de Schrift, 2 Thess. 3 : 15: *Houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder.* Rom. 13 : 1: *alle ziel zij den machten over hen gesteld onderworpen.* Matth. 19 : 6: *Hetgeen dan God tezamen gevoegd heeft, scheidt de mens niet.*
2. Ook niet tot de uitsluiting van alle gehoor des Woords, alzo de zondaar daardoor tot bekering geleid wordt.
3. Noch ook een zekere verdoemenis, nadien de kerkban wel onrechtvaardig kan zijn, gelijk als die van de Joden tegen de Christenen, en van de papisten tegen ons; behalve dat God aan de uitgesloten zondaar, in het laatste van zijn leven, de genade der bekering schenken kan.

Vraag. Is de uitsluiting van de zondaar uit de kerk voor altijd ?

Antwoord. Geenszins. Zij duurt alleen tot die tijd, dat hij voor de gemeente zijn zonde belijdt met blijken van berouw en belofte van beterschap.

Vraag. Moet dan zulk een berouwhebbend zondaar bij de kerk wederom aangenomen worden?

Antwoord. Ja doch; dewijl alsdan de ergernis is weggenomen en de gemeente genoeg gedaan, opdat zijn ziel door al te grote droefheid niet verslonden worde. 2 Kor. 2 : 6, 7: *Den zodanige is deze bestraffing genoeg, die van velen geschied is; alzo dat gij daarentegen hem liever moet vergeven en vertroosten, opdat de zodanige door al te overvloedige droefheid niet enigszins worde verslonden.*

Vraag. Geldt deze handeling der opzieners in het oefenen der tucht, in de vierschaar Gods?

Antwoord. Gewisselijk, ja, indien dezelve geschiedt naar Gods voorschrift, op goede gronden, Matth. 16 : 19: *Zo wat gij zult binden op de aarde, dat zal in de hemelen gebonden zijn, en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.*

Vraag. Wat staat een zondaar te betrachten, voor wie het rijk der hemelen gesloten wordt?

Antwoord.

1. Deze moet zichzelf trachten te kennen, als zo een die onder het rijk der zonde en des satans leeft, Joh. 8 : 3: *Een iegelijk die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde.*
2. De bedreiging ter eeuwige verdoemenis moet hem aandrijven tot bekering, 2 Kor. 5 : 11: *Wij dan, wetende den schrik des Heeren, bewegen de mensen tot het geloof.*
3. De troostrijke aanbiedingen van genade en zaligheid heeft hij ter harte te nemen, tot behoudenis, Marc. 1 : 15: *Bekeert u en geloof het evangelie.* Jes. 45 : 22: *Wendt u naar Mij toe en wordt behouden.*

Vraag. Wat hebben de gelovigen te betrachten?

Antwoord.

1. Deze moeten zich verblijden, dat het Koninkrijk der hemelen voor hen wordt geopend en de vergeving der zonden openlijk betuigd wordt, Jes. 49 : 13: *Juicht gij hemelen en verheugt u gij aarde en gij bergen maakt gedreun met gejuich, want de Heere heeft Zijn volk getroost.* Jes. 40 : 1, 2: *Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen; spreekt naar het hart van Jeruzalem en roept haar toe dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden.*
2. Zij hebben de bestraffingen van Gods dienaren met alle liefde en zachtmoedigheid te ontvangen, Psalm 141 : 5: *De rechtvaardige sla mij, het zal weldadigheid zijn, en hij bestraffe mij, het zal olie des hoofds zijn, het zal mijn hoofd niet breken; want nog zal ook mijn gebed voor hen zijn in hun tegenspoeden.*
3. Zij zijn ook schuldig de vertroosting van de leraren, als van Godswege, tot hen geschiedende, niet klein te achten, Psalm 119 : 49, 50: *Gedenk des woords tot Uwen knecht gesproken, op hetwelk Gij mij hebt doen hopen. Dit is mijn troost in mijn ellende, want Uw toezegging heeft mij levend gemaakt.*

ARTIKEL 33

Van de sacramenten in het algemeen en hun getal.

Wij geloven, dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de sacramenten, om aan ons Zijn beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods te onswaart, en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden; dewelke Hij gevoegd heeft bij het Woord des Evangelies, om te beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen, zowel hetgeen Hij ons te verstaan geeft door Zijn Woord, als hetgeen Hij inwendig doet in onze harten, bondig en vast makende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt. Want het zijn zichtbare waartekenen en zegelen van een inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht des Heiligen Geestes. Zo zijn dan de tekenen niet ijdel noch ledig, om ons te bedriegen; want Jezus Christus is de waarheid van dien, zonder Wien zij niet met al zijn zouden. Voorts zijn wij tevreden met het getal der sacramenten, die Christus, onze Meester, ons heeft verordend, welke niet meer dan twee zijn; te weten, het sacrament des Doops, en des Heiligen Avondmaals van Jezus Christus.

Vraag. Wat doet God tot vertroosting Zijner kerk?

Antwoord : Hij sterkt hun geloof. 2 Thess. 3 : 3 : *De Heere is getrouw, Die zal u versterken.* Psalm 68 : 10: *Gij hebt Uw erfenis gesterkt als ze mat was geworden.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. God sterkt het geloof Zijner kinderen:

1. Door de verkondiging van Zijn Woord, Psalm 62 : 12: *God heeft één ding gesproken, ik heb dit tweemaal gehoord, dat de sterkte Godes is.*
2. Door de inwendige werking van de Heilige Geest, Ef. 1 : 13: *In welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte.*
3. Door het lijden der martelaren, om de zaak van God, Fil. 1 : 14: *En dat het merendeel der broederen in den Heere, door mijn banden, vertrouwen gekregen hebbende, overvloediglijker het Woord onbevreesd durven spreken.*
4. Door het gebruik der Sacramenten, als ingestelde tekenen en zegelen van het verbond, Hoogl. 2 : 5: *Ondersteunt gijlieden mij met de flessen, versterkt mij met de appelen.* Psalm 46 : 5: *De beekskens der rivier zullen verblijden de stad Gods, het heiligdom der woningen des Allerhoogsten.* Doch hiervan staan wij nu te spreken.

Vraag. Hoe zullen wij dit leerstuk bezien?

Antwoord. Met dankbaarheid, ons verwonderende dat de goede God niet alleen een verbond met ons aangaat, maar daarenboven dat verbond onder ede bevestigt. Ezech. 33 : 11: *Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zo Ik lust heb in den dood des zondaars.* Wat Paulus nader bevestigt, Hebr. 6 : 17, 18: *God willende den erfgenamen der beloftenis overvloediglijker bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, is met een eed daartussen gekomen; opdat wij door twee onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben; wij namelijk, die den toevlucht genomen hebben om de voorgestelde hoop vast te houden.*

Vraag. In hoeveel delen wordt dit artikel gedeeld?

Antwoord. Gevoeglijk in drie delen:

1. Eerst staat ons te zien het oogmerk Gods, met de instelling der Sacramenten.
 - a. Deels tot verzegeling van Zijn goedgunstigheid tot ons. Wij geloven dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de Sacramenten, om aan ons Zijn belofte te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods tot ons.
 - b. Deels tot versterking van ons geloof; om hetzelfde te voeden en te onderhouden.
 - c. Deels om ons klaarder te doen verstaan, hetgeen God uiterlijk leert door Zijn Woord en innerlijk door Zijn Geest, in onze harten, dewelke Hij gevoegd heeft bij het Woord des evangelies, om beter aan onze uiterlijke zinnen voor te stellen, zowel hetgeen Hij ons geeft te verstaan door Zijn Woord, als hetgeen Hij inwendig doet in onze harten; bondig en vastmakende in ons de zaligheid, die Hij ons mededeelt.
2. Daarna, waarvoor de Sacramenten eigenlijk te houden zijn; te weten:
 - a. Als zichtbare tekenen van onzichtbare genade. Want het zijn zichtbare waartekenen en zegelen van een inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt, door de kracht des Heiligen Geestes.
 - b. Als ware zichtbare tekenen, die ons Christus aanwijzen. Zo zijn dan de tekenen niet ijdel, noch ledig om ons te bedriegen; want Jezus is hun waarheid, zonder Wien zij niet met al zouden zijn.
3. Eindelijk, hoeveel de Sacramenten in getal zijn. Voorts zijn wij tevreden, met het getal der Sacramenten, die Christus onze Meester ons heeft verordend, welke niet meer zijn dan twee, te weten: Het Sacrament des Doops, en des Heiligen Avondmaals van Christus.

Vraag. Wat betekent het woord Sacrament?

Antwoord. Sacrament komt af van sacrare, toewijzen, heiligen. Het betekende van ouds bij de Romeinen zeker geld, dat van de twistende partijen, bij de Opperpriester in de heilige plaats werd neergelegd, onder voorwaarde, dat wie het geding won, zijn geld weder tot zich nam, maar wie het geding verloor, moest zijn geld in de gemene schatkist laten. Ook werd het woord gebruikt van die vrijwillige belofte, of krijgseed, door welchen de soldaten zich verbonden tot gehoorzaamheid aan hun veldoverste. De oudvader Tertullianus is de eerste geweest die dat woord tot een heilig gebruik heeft overgebracht. Dus spreekt hij tot de martelaren, die onder de keizer Severus gevangen zaten: Vocati sumus ad militiam Dei vivi, jam tunc, cum in Sacramenti verba, respondimus: Wij zijn geroepen tot de krijg des levenden Gods, toentertijd als wij in de woorden des Sacraments geantwoord hebben.

Vraag. Is het geoorloofd dit woord te gebruiken?

Antwoord. Ja toch. De kerk heeft dit van ouds, buiten opspraak, gedaan. Echter moeten wij bekennen, dat de Schrift ons woorden in de mond geeft, die de zaak alzo klaar en krachtig uitdrukken; dus leest men van tekenen des verbonds, Gen. 17 : 11. Van zegelen der rechtvaardigheid des geloofs, Rom. 4 : 11. Van tegenbeelden, die onze behoudenis afschilderen, 1 Petrus 3 : 21. En van voorbeelden, der dingen die in de hemelen zijn, Hebr. 9 : 23.

Vraag. Wie is de insteller der Sacramenten?

Antwoord. Alleen God, de Auteur van het genadeverbond. Gen. 17 : 7: *Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u.* En zo is Zijn werk alleen zegelen aan dit verbond te hangen.

Vraag. Hoe bewijst u dit verder?

Antwoord.

1. De Schrift zegt duidelijk, dat alle Sacramenten van God zijn ingesteld: De besnijdenis, Gen. 17 : 10. Hand. 7 : 8. Het Pascha, Exod. 12:13. De doop, Joh. 1 :23. Matth. 28:19. Het Avondmaal, Matth. 26 : 26.
2. God alleen geeft de betekende zaak, Jes. 43 : 25: *Ik, Ik ben het Die uw overtredingen uitdelg.* Deut. 30 : 6: *De Heere uw God zal uw harten besnijden.*
3. De Sacramenten zijn een deel van de godsdienst, gelijk de offeranden, die alleen naar Gods bevel moesten geofferd worden, wijl God alle eigenwillige godsdienst afkeurt, Kol. 2 : 23.

Vraag. Waarom heeft God de Sacramenten ingesteld?

Antwoord. Om onze zwakheid te hulp te komen. Onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, heeft ons de Sacramenten verordend.

Vraag. Was dit nodig?

Antwoord. Ja toch:

1. Zo groot is onze grofheid of onwetendheid in geestelijke dingen, dat wij die bezwaarlijk kunnen verstaan, zonder lichamelijke uitbeelding en gelijkenis. Indien wij zonder lichaam waren, gelijk de engelen, zou God ons al Zijn geestelijke weldaden medegedeeld of verborgenheden geopenbaard hebben, zonder deksel. Maar nu wij een lichaam hebben, verenigd met onze ziel, is het noodzakelijk dat God geestelijke weldaden onder tastelijke deksels geeft, om ons verstand tegemoet te komen. Hierom zei de Zaligmaker, tot de oversten der Joden, Joh. 3 : 12: *Indien Ik ulieden aardse dingen gezegd heb; en gij gelooft niet, hoe zult gij geloven, indien Ik ulieden de hemelse zou zeggen.*
2. Groot is onze zwakheid of ongelooft, in goddelijke zaken. De ongelovigheid van Thomas kleeft ons aan; wij willen niet geloven, tenzij dat wij tasten en voelen kunnen, Joh. 4: 48: *Tenzij dat gij tekenen en wonderen ziet, zo zult gij niet geloven.* Dus komt de Geest onze zwakheid te hulp met de Sacramenten, roepende door dezelve, Ezech. 33 : 11: *Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere, zo Ik lust heb inden dood des goddelozen, Jer. 32 : 38: Ja, zij zullen Mij tot een volk zijn, en Ik zal hen tot een God zijn.*

Vraag. Tot wat einde heeft God de Sacramenten ingesteld?

Antwoord.

1. In het gemeen:
 - a. Om de bondgenoten Gods van de ongelovigen te onderscheiden. Dus stelde de Heere de besnijdenis, met het Pascha in, tot een middelmuur des afscheidsels, voor Joden en heidenen, Ef. 2 : 14.
 - b. Om te beduiden de gemeenschap der gelovigen, aan dezelve goederen des Verbonds, 1 Kor. 12:12: *Wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen, en wij zijn allen tot een Geest gedrenkt.*
2. In het bijzonder, om tekenen en zegelen te zijn van Gods Verbond, waardoor ons uiterlijk wordt aangewezen, hetgeen God ons door Zijn Geest in onze

harten doet, 2 Kor. 1 : 21, 22: *Die ons gezalfd heeft is God, Die ons ook heeft verzegeld; en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven.*

Vraag. Waarvoor zijn de Sacramenten meer te houden?

Antwoord. Voor zichtbare waartekenen van een inwendige en onzienlijke zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht des Heiligen Geestes.

Vraag. Waar noemt ze de Schrift alzo?

Antwoord. Gen. 17 : 10, 11: *Dit is Mijn verbond dat gijlieden houden zult; gij zult het vlees uwer voorhuid besnijden; en dat zal u tot een teken zijn tussen Mij en tussen u.* Rom. 4 : 11: *Hij heeft het teken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend.*

Vraag. Wat is in het gemeen een teken?

Antwoord. Iets dat zich aan de zinnen vertoont en waardoor iets anders te kennen gegeven of te binnen gebracht wordt.

Vraag. Hoe velerlei tekenen worden er gemeenlijk genoemd?

Antwoord. Drieërlei.

1. Natuurlijke tekenen;
2. Tekenen bij instelling;
3. En die van beide iets hebben.

Vraag. Wat noemt u **natuurlijke** tekenen?

Antwoord. Zulke, die natuurlijkerwijze een teken van iets anders zijn. Dus is de rook die men ziet opgaan een teken dat er vuur omtrent is. Het avondrood aan de hemel een teken dat het 's morgens goed weer zal zijn, Matth. 16 : 2. En het uitspruiten van de vijgenboom een teken dat de zomer nabij is, Matth. 24 : 32.

Vraag. Wat zijn tekenen **door instelling**?

Antwoord. Tekenen door instelling zijn zulke, die geen vermogen zouden hebben om iets te betekenen; maar dat door goedkeuring of instelling ontvangen. Dus waren de stenen, die Jacob en Laban opgericht hadden, tot een teken tussen hen beiden, Gen.. 31 : 52: En het snoer van scharlaken, aan het huis van Rachab de hoer, tot een teken van bevrijding, Joz 2 : 11.

Vraag. Welke zijn de toekenen, die van beiden iets gemeen hebben?

Antwoord. Zulke, die wel natuurlijker wijze geschikt zijn, om dit of dat te kunnen verbeelden; doch die er niet voor kunnen gehouden worden, tenzij dat er een instelling bij komt. Gelijk de regenboog voor Noach, Gen. 9: 12. Het wollen vlies voor Gideon, Richteren 6 : 37. En het terug gaan van de zon voor Hiskia, 2 Kon. 20 : 9.

Vraag. Van welk soort zijnde Sacramenten?

Antwoord. Van die laatste soort. Want de besprenging met, of de indompeling in het water, is natuurlijker wijze bekwaam om af te beelden de reinigmaking, door Christus' bloed, en de gemeenschap aan Zijn dood, begrafenis en opstanding, Rom. 6:46. Zo ook is het eten van het gebroken brood en het drinken van de wijn, natuurlijker wijze bekwaam om onze gemeenschap aan Christus' lichaam en bloed, aan het kruis voor ons gebroken en vergoten, af te beelden, doch beide zouden zij dit niet zijn, zo er geen instelling was bijgekomen.

Vraag. Waarom noemt u de Sacramenten zichtbare tekenen ?

Antwoord.

1. In onderscheiding van het Woord Gods, dat een hoorbaar teken is.
2. Omdat ze schilderijen van onzienlijke genade zijn, die geen oor gehoord, noch oog gezien heeft, 1 Kor. 2 : 9. De Moorman zeide, Handel. 8 : 36: *Zie daar water: wat verhindert mij gedoopt te worden?*

Vraag. Waarom heilige tekenen?

Antwoord.

1. Omdat ze door een heilig God zijn ingesteld.
2. Omdat zij heilige dingen verbeelden.
3. Omdat zij van heiligen en heilig moeten gebruikt worden.

Vraag. Waartoe dienen zij?

Antwoord.

1. Om de beloften Gods te verzegelen, of om panden te zijn van Zijn genade en goedwilligheid tot ons, Rom. 4: 11: *Hij heeft het teken der besnijdenis ontvangen, tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs.*
2. Om het geloof in ons te voeden en te onderhouden. Dus werden zij vergeleken bij borsten, die voedsel geven, Hoogl. 8 : 1: Bij flessen en granaatappelen, die krachtig versterken, Hoogl. 2: 5. Bij beekskens der rivier, die de Godzaligen verblijden, Psalm 46 : 5.
3. Om beter aan de uiterlijke zinnen voor te stellen, zowel hetgeen God ons uiterlijk te verstaan geeft door Zijn Woord, als hetgeen Hij inwendig doet in onze harten, Psalm 63 : 3: *Voorwaar ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende uw sterkte en Uw eer.*

Vraag. Hoe geven ons de Sacramenten de beloften van het evangelie des te beter te verstaan?

Antwoord. Niet dat ze ons onderwijzen, buiten het Woord, of beter dan het Woord en de Heilige Geest; maar dat zij, gevoegd zijnde bij het Woord des evangelies, door lichamelijke zinnebeelden, aan de uiterlijke zinnen vertonen, hetgeen anders alleen door de innerlijke bevattingen der ziel begrepen wordt. Die dan de tekenen wel gebruikt, zal aanstonds in de betekende zaak worden ingeleid en er een levend gezicht door ontvangen, 2 Kor. 3 : 18.

Vraag. Zijn dan Woord en Sacrament daartoe ingericht om ons op de offerande Christi als op de enige grond onzer zaligheid te wijzen?

Antwoord. Ja toch; want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, Die voor ons aan het kruis geschied is. Rom. 6 : 3: *Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn?* 1 Kor. 3 : 11: *Want niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.*

Vraag. Is er nochtans niet enig onderscheid tussen Woord en Sacramenten?

Antwoord. Ja toch. Het Woord is voor de oren, de Sacramenten voor de ogen. Het Woord is voor een ieder, de Sacramenten alleen voor de gelovigen. Het Woord begint bij het geloof, de Sacramenten versterken het geloof. Het Woord geeft de beloften, de

Sacramenten verzegelen de beloften. Het Woord kan niet zonder de Sacramenten, maar de Sacramenten kunnen niet nut zijn zonder het woord. Het Woord is altoos hetzelfde geweest, maar de Sacramenten zijn veranderd, naar de huishouding der Testamenten.

Vraag. Hoe kan men de Sacramenten onderscheiden?

Antwoord. In Sacramenten van het Oude en Nieuwe Testament.

Vraag. Hoe onderscheidt gij die van het Oude Testament?

Antwoord. In gewone en buitengewone Sacramenten.

1. Onder de **buitengewone** worden geteld: de ark Noach's, 1 Petrus 3 : 21. De regenboog, Jes. 54 : 9. De doorgang door de Rode Zee, 1 Kor. 10 : 1, 2. De wolk en vuurkolom, Jes. 4 : 5. Het manna, Joh. 6 : 49, 51. Het water uit de steenrots, 1 Kor. 10 : 4. De koperen slang, Joh. 3 : 14, 15.
2. De **gewone** zijn geweest: de besnijdenis, Gen. 17. En het Pascha, Exod. 12.

Vraag. Hoeveel zijn de Sacramenten van het Nieuwe Testament?

Antwoord. Twee: de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal.

Vraag. Is er verschil tussen de Sacramenten van het Oude en Nieuwe Testament?

Antwoord. Niet in substantie, betekenis en verzegeling, maar in de omstandigheden:

1. De uitwendige tekenen en ceremoniën waren andere in de besnijdenis en het pascha, als in de doop en het avondmaal.
2. De Sacramenten van het O. Testament, zagen op Christus, Die komen en sterven zou; maar die van het N. Testament, op Christus, Die gekomen en gestorven is.
3. Die van het O. Testament waren donkerder, als zijnde schaduwen, Kol 2:17. En voorbeelden, Hebr. 9 : 9. Maar die van het N. Testament vertonen alles klaar en duidelijk.
4. De oude Sacramenten waren moeilijker en kostbaarder om te betrachten, als die van het N. Testament.
5. De Sacramenten van het O. Testament waren alleen voor de Israëlieten, Gen. 17 : 7. Maar die van het N. Testament voor alle volkeren, Matth. 28 : 19. Voor de gehele wereld, Marc. 16 : 15.

Vraag. Waarin komen de Sacramenten des O. en N. Testaments overeen?

Antwoord.

1. In oorsprong, zijnde al van God, tot Sacramenten ingesteld.
2. In voorwerp, ziende al op Christus en Zijn volmaakte offerande.
3. In gebruik, zijnde al ingesteld tot tekenen en zegelen van Gods Verbond.
4. In gebruikers, zijnde allen bondgenoten Gods.
5. In ere, zijnde al van Christus gebruikt. Hij is besneden, Luc. 2 : 21. Heeft het pascha gehouden. Is gedoopt, Matth. 3. En heeft het avondmaal genoten, Matth. 26.

Vraag. Van hoeveel Sacramenten spreken de papisten?

Antwoord. Van zeven. Want behalve de Doop en het Avondmaal stellen zij er nog vijf: als het vormsel, de oorbiecht, het laatste oliesel, de ordening en het huwelijk.

Vraag. Wat verstaan de papisten door het vormsel?

Antwoord.

1. Zij noemen die ceremonie, waarvan wij spreken, niet vormsel, maar vroomsel, naar vromen, dat is kloek en sterk maken, omdat ze als het ware dient om de mens tot de geestelijke strijd, waartoe hij getekend wordt, aan te moedigen.
2. Zij verstaan er door een sacrament, welk de gedoopten door een bisschop of priester toegediend wordt, bestaande in het teken aan het voorhoofd, kruisge wijze, met geheiligde zalf, en met deze bijgevoegde woorden: Ik teken u met het teken des kruises, en vroom u met de zalf der zaligheid, in den naam des Vaders, des Zoons en van de Heilige Geest; waar dan een kinnebakslag bij gedaan wordt, om te leren, dat men desnoods zwarigheden verdragen moet om Christus wil.

Vraag. Wat is de oorbiecht?

Antwoord. Een bondzegel der nieuwe wet, waarna de priester de zonde vergeeft, aan degenen, die na voorgaande verbrijzeling des harten en nevengaande voldoening des werks, hun zonden in zijn oor belijden. Dit placht oudtijds ook in het openbaar, ten aanhore van anderen, te geschieden; maar alzo ten tijde van Nectarius, bisschop van Constantinopel, zekere vrouw onbedacht verhaalde de zonde, die zij met een diaken begaan had, heeft men de openbare biecht teniet gedaan.

Vraag. Wat is het laatste oliesel?

Antwoord.

1. Een Sacrament, waarnaar de priester, door bestrijking met olie aan de werktuigen der uitwendige zinnen, van de volwassenen, die op hun uiterste liggen, hen de lichamelijke gezondheid herstelt, zo het hun nuttig is voor de ziel, en de over gebleven zonde wegneemt.
2. De ontvanger van dit Sacrament moet zijn een boetvaardig zondaar, die in doodsnood ligt, genegen om door dit middel geholpen te worden.
3. De stof, die men tot het bestrijken gebruikt, is olie van olijven, die door de bisschop of de priester moet geconsacreerd, of gewijd zijn, en telkens alle jaren vernieuwd worden.
4. De leden, waaraan de zalving moet gedaan worden, zijn de oren, ogen, neusgaten, mond en handen als zetels van de vijf zinnen.
5. De vorm bestaat in woorden van toewensing, of afbedding in dezer voege: Door deze heilige zalving en door zijn gezegende barmhartigheid, gelieve God u ten goede te houden, al wat gij gedaan hebt door uw gezicht.
6. De effecten of werkingen stellen zij de gezondheid des lichaams, indien het der ziel mocht dienstig zijn, bijzonder de wegneming der zonden, hetzij vergeeflijke of doodzonden, en de krachtige bijstand tegen de verzoeken des satans.
7. Tot bewijzen voor dit Sacrament brengen zij te berde, onder veel teksten, Marc. 6 : 13. Jac. 5 : 14, 15, waar van de zalving der zieken gehandeld wordt, zonder acht te geven, dat dat een buitengewone zalving was, door welke de lichamelijke gezondheid in die eerste tijden, bij wijze van een wonderwerk, aan de mensen hersteld werd.

Vraag. Wat is de ordening?

Antwoord. Dit is bij de papisten een Sacrament van de nieuwe wet, waarin, door een heilig teken, de geordende gegeven werd, geestelijke macht en bediening. Zij tellen

zevenderlei soort van orden, die ieder hun bijzondere tekenen, zowel in materie als in vorm hebben.

- ? De eerste soort is ostiarius, koster, of deurbewaarder, wiens ambt het is, op de deur te passen, en wel toe te zien wie hij in laat.
- ? De tweede lector, of voorlezer.
- ? De derde exorcista, of duivelbezweerder.
- ? De vierde acolythus of ceroserarius, volger, of waskaarsdrager.
- ? De vijfde subdiaconus, of onderdiaken.
- ? De zesde diaconus of diaken.
- ? De zevende presbyter of priester, wiens werk mede brengt te maken het lichaam en bloed van Christus, hetzelfde te offeren, in de mis aan God, voor levenden en doden, zonden te vergeven, en zieken te berechten. Ja, in deszelfs ordening geeft hem de bisschop een kelk met wijn en de schotel met de hostie, zeggende: ontvangt de macht om aan God sacrificie te offeren.

Zij vestigen hun gevoelen onder anderen op Ef. 4 : 11, 12, waarin van de instelling der ambten gesproken wordt en op 1Tim. 4: 14 en 5 : 22, waar de oplegging der handen belast wordt, zonder dat zij acht geven dat Paulus spreekt van de onderscheiden bediening, maar geenszins, van die, welke de Roomse Kerk heeft ingevoerd, noch van die plechtigheden der inwijding tot dezelve. Daarenboven is de oplegging der handen geenszins te houden voor een Sacrament, maar voor een gebruik van inzegening, hetwelk van de Joden tot de Christenen is overgegaan.

Vraag. Wat is het huwelijk?

Antwoord. Dit houden de papisten voor een Sacrament des Nieuwen Testaments, waarin door de onderlinge tezamenstemming van Christen echtgenoten, de geestelijke gemeenschap van Christus met Zijn Kerk betekend wordt, en de genade van onderlinge vereniging aan de gehuwden wordt toegebracht. Zij missen in die zaak. Ook kunnen zij, hiertoe niet bijbrengen Ef. 5 : 32, alzo die naam van verborgenheid, niet ziet op het uiterlijke huwelijk, maar op de geestelijke gemeenschap van Christus met zijn Kerk.

Vraag. Hoe bewijst u dat deze vijf geen ware Sacramenten zijn?

Antwoord. Daarin worden niet gevonden de hoedanigheden die tot een bondzegel behoren. Want zo men nauwkeurig let, zal men bewinden., dat er óf een teken, óf de betekende zaak, óf een Goddelijke instelling ontbreekt. De vier eerste hebben geen instelling, en het huwelijk is wel van God, doch niet om een Sacrament te zijn. De oorbiecht en het huwelijk ontberen een uitwendig teken, onderscheiden van de Persoon die het bedient of ontvangt. Daarboven moeten de Sacramenten al de bondgenoten gemeen zijn, maar de ordening wordt tot weinigen bepaald en het huwelijk is de priesters verboden.

Vraag. Wat dunkt u van de voetwassing waarvan Christus spreekt, Joh. 13 : 5, 14?

Antwoord. Dit is een stuk van Jezus' liefde en nederigheid, welke deugden Hij, naar de gewoonte van die landen en tijden, de Zijnen op een krachtige wijze heeft willen inscherpen.

Vraag. Hoe bewijst u dat er maar twee Sacramenten onder het N. Testament zijn?

Antwoord.

1. Christus heeft er maar twee ingesteld: de doop, Matth. 28 : 19, en het Avondmaal, Matth. 26 : 26.

2. Christus heeft alleen deze twee Sacramenten gebruikt, en in Zijn Persoon geheiligd.
3. Onder het Oude Testament zijn er ook maar twee geweest, voor welke die van het Nieuwe Testament in de plaats zijn gekomen.
4. De Schrift dringt deze twee alleen aan, als uiterlijke banden van onze geestelijke vereniging, 1 Kor. 12 : 13: *Wij zijn allen door een geest tot een lichaam gedoopt; En wij zijn allen tot één geest gedrenkt.*

Vraag. Wat merkt u hier ter betrachting op?

Antwoord. Dat te bestraffen zijn:

1. Onkundigen, die de natuur, het rechte doel en gebruik der Sacramenten niet verstaan, Hos. 8 : 12: *Ik schrijf hem de voortreffelijkheden Mijner wet voor, maar die zijn geacht als wat vreemds.*
2. Achtelozen, die de Sacramenten verzuimen, bijzonder dat van het Avondmaal, alsof het niet nodig ware, ten minste weinig, nut anbrengt dat men ten Avondmaal gaat, Mal. 3 : 14: *Gij zegt het is tevergeefs God te dienen.*
3. Mondbelijders, die tevreden zijn met die tekenen, al is het dat zij geen deel of bevinding hebben aan de betekende zaak. Mensen, niet ongelijk aan die Efezeërs, die zelfs niet gehoord hadden dat er een Heilige Geest is, hoewel zij geloofden, Hand. 19 : 2.

Vraag. Wat hebben Gods kinderen in acht te riemen?

Antwoord. Dat ze deze tekenen trachten te gebruiken:

1. Heilig, met een behoorlijke eerbiedigheid, gedachtig zijnde dat het heilige tekenen zijn, Lev. 10 : 3: *In degenen die tot Mij naderen, zal Ik geheiligd worden.*
2. Geestelijk, met een oog op de betekende zaak, die onder de tekenen verborgen ligt, Joh. 6 : 63: *De Geest is het Die levend maakt, het vlees is niet nut.*
3. Gelovig, met een hart dat in deszelfs gebruik van de Goddelijke invloeden afhangt, 1 Kor. 10 : 3, 4: *En allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben: want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde, en de steenrots was Christus.*
4. Dankbaar, met verbintenis van onszelf tot de dienst van God, Psalm 116: 18: *Ik zal mijn gelofte den Heere betalen, nu in de tegenwoordigheid van al Zijn volk.*

Vraag. Wat hebben zwakke, bekommerde Christenen op te merken?

Antwoord.

1. Het gezicht van zonde moet u niet terug houden van het gebruik der tekenen, also God de belasten en beladenen wil verzekeren, dat hun zonden zijn weggenomen en verzoend. Het gezicht van onze zonden moet ons niet afdrijven, maar doen lopen naar de fontein. Dus deed David, Psalm 25 : 11: *Om Uws naams wille, vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot.*
2. Dat het berispelijk is in Gods kinderen, als zij de tekenen weigeren te gebruiken, omdat ze hun geloof of begeerte tot het Avondmaal niet genoeg opgewekt bevinden, Jes. 7 : 9: *Indien gij niet gelooft, zekerlijk gij zult niet bevestigd worden.*
3. Dat kleinen, zwakken en bekommerden, de eerste troost van node hebben. Voor wie is de pardonbrief dan voor doodschuldigen? Voor wie de barmhartigheid des vaders, dan voor een berouwhebbend zoon? Voor wie de

borst van de moeder, dan voor de tedere zuigeling? Dus is het in het geestelijke, den gebondenen roept de Heere toe, Zach. 9:12: *Keert gijlieden weder tot de sterkte, gij gebondenen die daar hoopt; ook heden verkondig Ik, dat Ik dubbel zal wedergeven.* Tot berouw hebbende zondaren, Jerem. 31 : 20: *Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon? Is hij Mij niet een dierbaar troetelkind? Want sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstiglijk aan hem; daarom rommelt Mijn ingewand over hem, Ik zal Mij zijner zekerlijk ontfermen, spreekt de Heere.* Zwakke zuigelingen neemt Hij in liefde op, om ze te verkwikken, nu en eeuwig, Jes. 40 : 11: *Hij zal Zijn kudde weiden, gelijk een herder. Hij zal de lammerkens in Zijn armen vergaderen en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal Hij zachtkens leiden.*

ARTIKEL 34

Van de Heilige Doop, als een sacrament der inlijving in het verbond, eerst te bedienen aan de gelovigen en hun kinderen.

Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, Die het einde der wet is, door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstoringen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening der zonden; en dat Hij, afgedaan hebbende de besnijdenis, die met bloed geschiedde, in plaats derzelve heeft verordend het sacrament des Doops, door hetwelk wij in de kerke Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religiën afgezonderd worden, om geheel Hem toegeëigend te zijn, Zijn merk en veldteken dragende; en dient ons tot een getuigenis, dat Hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een genadig Vader. Zo heeft Hij dan bevolen te dopen al degenen, die de Zijnen zijn, in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, alleen met rein water; ons daarmee te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwast, wanneer wij daarmee begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen, die de Doop ontvangt, gezien wordt en hem besprengt, alzo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziel doet, door de Heilige Geest, dezelve besprengende en zuiverende van haar zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods. Niet dat zulks door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging van het dierbaar bloed des Zoons Gods, Die onze Rode Zee is, door welke wij moeten doorgaan om te ontgaan de tirannie van Farao, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanadn. Alzo geven ons de Dienaars van hun zijde het Sacrament en hetgeen dat zichtbaar is, maar onze Heere geeft hetgeen door 't Sacrament beduid wordt, te weten, de gaven en onzienlijke genaden, wassende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende en dezelve vervullende met alle vertroosting, ons gevende een ware verzekerdheid Zijner Vaderlijke goedheid, ons de nieuwe mens aandoende en de oude uittrekkende met al zijn werken. Hierom geloven wij, dat, zo wiens voornemen is in het eeuwige leven te komen, die moet maar eens gedoopt worden met de enige Doop, zonder denzelve immermeer te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Doch deze doop is niet alleen nut, zolang het water op ons is en dat wij het water ontvangen, maar ook al de tijd onzes levens. Hierom verwerpen wij de dwaling der Wederdopers, die niet tevreden zijn met een enig doopsel, dat zij eens ontvangen hebben, en daarenboven verdoemen de doop der kinderkens der gelovigen; dewelke wij geloven, dat men behoort te dopen en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israël besneden werden op dezelfde beloften, die onze kinderen gedaan zijn. En voorwaar, Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der gelovigen te wassen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behoren zij het teken te ontvangen en het Sacrament van hetgeen dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval, hun mede te delen het Sacrament des lijdens en stervens van Christus, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lammeken, hetwelk was een Sacrament van Jezus Christus. Daarenboven, hetgeen de besnijdenis deed aan het Joodse volk, hetzelfde doet de Doop aan onze kinderen, welke de oorzaak is, waarom de heilige Paulus de Doop noemt de besnijdenis van Christus.

Vraag. Wat is het eerste bondzegel van het Nieuwe Testament?

Antwoord: De Heilige Doop.

Vraag. Wat betekent het woord Doop?

Antwoord. Het Griekse woord Baptismos, is oorspronkelijk van een woord, dat een wassing beduidt door indompeling of besprenging met water. Marc. 7 : 3, 4: *En van de markt komende, eten zij niet tenzij dat ze eerst gewassen zijn; en veel andere dingen zijn er die zij aangenomen hebben te houden, namelijk de wassingen der drinkbekers en kannen en koperen vaten en bedden.* Luc. 11 : 38. Hebr. 9 : 10.

Vraag. Hoe wordt dit woord gebruikt?

Antwoord.

1. Bij overnoeming wordt het gebruikt:
 - a. Voor de leer des Doops, die men een doop des lichts noemt. Hand. 18 : 25: *En vurig zijnde van geest, sprak hij en leerde naarstiglijk de zaken des Heeren, wetende alleen den Doop van Johannes.*
 - b. Voor een zware overval van smarten en verdrukkingen, die men de naam van bloeddooft geeft, Matth. 20:22: *Kunt gij met den Doop gedooft worden waarmede Ik gedooft word?*
 - c. Voor een overvloedige mededeling van de gaven des Geestes, welke men den Geestelijken Doop noemt, Matth. 3 : 11: *Die zal u met den Heiligen. Geest en met vuur dopen.*
2. Eigenlijk, van de Christelijke Waterdooft, die de Schrift anders noemt het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5. En de afwassing der zonden, Hand. 22 : 16.

Vraag. Hoe beschrijft gij de heilige Doop?

Antwoord. Als het eerste bondszegel des Nieuwe Testament, waarin door indompeling in of besprenging met water door de hand van een wettig dienaar in des Heeren Naam, de bondgenoten Gods betekend en verzegeld wordt de afwassing van de schuld en smet der zonde, door Christus' bloed en Geest.

Vraag. Hoe staat ons van dit Bondszegel te spreken?

Antwoord.

1. Dankende voor Gods onuitsprekelijke menschenliefde, Die ons van onze geboorte af in Zijn Vaderlijke armen heeft willen aannemen en verzekeren van de afwassing onzer zonden. Psalm 22 : 11: *Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, van den schoot mijner moeder af zijt Gij mijn God.*
2. Biddende dat God ons Zijn genade verlene, om overeenkomstig de leer des Doops voor Zijn aangezicht te wandelen. Rom. 6 : 14: *Wij zijn dan met Hem begraven door den Doop in den dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot heerlijkheid des Vaders, alzó ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.*

Vraag. Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen: het eerste spreekt van de leer en het tweede verdedigt onze leer tegen de partijen.

1. Ten aanzien van de leer zullen wij zien:
 - a. Eerst: Dat de Doop gekomen is in de plaats van de Besnijdenis. Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, Die het einde der wet is, door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening der zonden; en dat Hij, afgedaan hebbende de besnijdenis,

die met bloed geschiedde, in plaats derzelve heeft verordend het Sacrament des Doops.

- b. Daarna: Dat God de Doop heeft ingesteld.
 - i. In het gemeen: Om ons in de schoot der kerk te ontvangen; door hetwelk wij in de Kerke Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religiën afgezonderd worden, om geheellijk Hem toegeëigend te zijn, Zijn merk en veldteken dragende.
 - ii. In het bijzonder: Om ons een zegel te zijn van Gods verbond: En dient ons tot een getuigenis, dat Hij in eeuwigheid onze God zal zijn, ons zijnde een genadig Vader. Zo heeft Hij dan bevolen te dopen al degenen, die de Zijnen zijn, in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, alleen met rein water.
- c. Eindelijk: Het teken en de betekende zaak des Doops; en wel zo:
 - i. Dat ons aangewezen wordt hoe het water in de Doop bekwame-lijk strekt tot een Sacrament der besprenging des bloeds Christi aan onze harten: Ons daarmee te verstaan gevende, dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwast, wanneer wij daarmee begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen, die de Doop ontvangt, gezien wordt en hem besprengt, alzo het bloed van Christus hetzelfde vanbinnen in de ziel doet, door de Heilige Geest, dezelve besprengende en zuiverende van hare zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods.
 - ii. Tevens bondig vertoont tot wering van alle misverstand, dat deze genade niet afdaalt of gewerkt wordt, óf door het teken, óf door de bedienaren van het teken, schoon zij beide in de verzegeling dienstbaar zijn:
 1. Niet door het teken: Niet dat zulks door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging van het dierbaar bloed des Zoons Gods, Die onze Rode Zee is, door welke wij moeten doorgaan om te ontgaan de tirannie van Farao, welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke land Kanaän.
 2. Niet door de bedienaren van het teken: Alzo geven ons de dienaars van hun zijde het Sacrament en hetgeen dat zichtbaar is, maar onze Heere geeft hetgeen door het Sacrament beduid wordt, te weten, de gaven en onzienlijke genaden, wassende, zuiverende en reinigende onze zielen van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende en dezelve vervullende met alle vertroosting, ons gevende een ware verzekerdheid Zijner Vaderlijke goedheid, ons de nieuwe mens aandoende en de oude uittrekkende met al zijn werken.
- d. Ten laatste: hoe nodig het de Bondgenoten is:
 - i. Dat zij eenmaal gedoopt worden: Hierom geloven wij, dat, zo wiens voornemen is in het eeuwige leven te komen, die moet maar eens gedoopt worden met de enige Doop, zonder

denzelven immermeer te herhalen; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden.

- ii. En dat deze enige Doop den Bondgenoten altijd genoegzaam is: Doch deze Doop is niet alleen nut, zolang het water op ons is en dat wij het water ontvangen maar ook al de tijd onzes levens.

- 2. Ten aanzien van de verdediging der leer des doops staat ons te zien:
 - a. De dwaling der wederdopers, die niet voldaan zijn met een enig doopsel, maar daarboven veroordelen de doop der kinderen der gelovigen. Hierom verwerpen wij de dwaling der wederdopers, die niet tevreden zijn met een enig doopsel, dat zij eens ontvangen hebben, en daarboven verdoemen de doop der kinderen der gelovigen; dewelken wij geloven dat men behoort te dopen en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderen in Israël besneden werden, op dezelfde beloften die onze kinderen gedaan zijn.
 - b. De sterke bewijzen, waarmede wij ons gewichtig leerstuk bevestigen. En voorwaar Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der gelovigen te wassen, als Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behoren zij het teken te ontvangen en het Sacrament van hetgeen dat Christus voor hen gedaan heeft, gelijk de Heere in de wet beval hun mede te delen het Sacrament van het lijden en sterven door Christus, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lam, hetwelk was een Sacrament van Jezus Christus. Daarboven, hetgeen die besnijdenis deed aan het Joodse volk, hetzelfde doet de doop aan onze kinderen, welke de oorzaak is waarom de heilige Paulus de doop noemt de besnijdenis van Christus.

Vraag. Wie is de insteller van de Doop?

Antwoord. Alleen God, de enige Wetgever, Die behouden en verderven kan.

Vraag. Wanneer is de doop ingesteld?

Antwoord.

- 1. De eerste instelling vinden wij in Johannes; want hij heeft door Goddelijk bevel gedoopt, zoals blijkt uit Joh. 1 : 33: *Die mij gezonden heeft om te dopen met water, Die heeft tot mij gezegd: Op Welken gij den Geest ziet nederdalen en op Hem blijven, Deze is het Die met den Heiligen Geest doopt.* Matth. 21 : 25. *De doop van Johannes vanwaar is die? Uit den hemel of uit de mensen?*
- 2. Daarna heeft Christus de doop verder ingesteld, wanneer Hij Zijn discipelen uitzond om te dopen, Joh. 3 : 22: *Na dezen kwam Jezus en Zijn discipelen in het land van Judea en onthield Zich aldaar met hen en doopte.* Joh. 4 : 1, 2: *Als dan de Heere verstond dat de Farizeërs gehoord hadden dat Jezus meer discipelen maakte, en doopte dan Johannes, hoewel Jezus Zelf niet doopte, maar zijn discipelen.*
- 3. Eindelijk, heeft Jezus bij vernieuwing, openlijk en met uitbreiding tot de heidenen de doop ingesteld, na zijn opstanding, Matth. 28 : 19: *Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve dopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes, lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.*

Vraag. Is de Doop van Johannes, die van God en die der Apostelen, die van de Heere Christus is ingesteld, één en dezelfde Doop?

Antwoord. Ja toch in wezen, hoewel verschillende enigszins in omstandigheden; anderszins zou Christus Zich van Johannes niet hebben laten dopen, Matth. 3.

Vraag. Hoe blijkt dit nader?

Antwoord.

1. God is de Insteller van beide.
2. Zij beide hebben een en hetzelfde teken, namelijk water, Joh. 1 : 26: *Ik doop wel met water,*
3. Dezelfde betekende zaak, het bloed van Christus, tot vergeving der zonden, Marc. 1 : 4: *Johannes was dopende in de woestijn, en predikende den doop der bekering, tot vergeving der zonden.*
4. Dezelfde verbintenis tot geloof en bekering, Marc. 3 : 6. Hand. 19 : 4. Waarom Tertullianus zeer wel zeide: *Nihil resert inter eos, quos Joannes in Jordano, et quos Petrus in Tibero tixit.* Daar is geen onderscheid tussen degenen die Johannes in de Jordaan en degenen die Petrus in de Tiber gedoopt heeft.

Vraag. Waarin is het onderscheid?

Antwoord. Alleen in sommige omstandigheden:

1. Ten aanzien van de tijd. De doop van Johannes is eerder dan de doop der Apostelen, Matth. 3 : 6.
2. Ten opzichte van de manier van betekenis. Johannes doopte in de Messias Die komen zou, de Apostelen in de Messias Die verschenen was, Hand. 19 : 4.
3. Ten aanzien van de mededeling des Geestes, dat de komst van Christus overvloediger geweest is als tevoren,
4. Ten opzichte van de dopelingen, die bij Johannes alleen Joden en bij de Apostelen Joden en heidenen geweest zijn.

Vraag. Behoort de Heilige Doop alleen tot de beginselen van het Nieuwe Testament?

Antwoord. Nee. Het is een bondszegel dat zich uitstrekt tot alle tijden en personen van het Nieuwe Testament. Dit houden we staande tegen de Socinianen en blijkt overvloedig uit Marc. 10 : 16: *Die gelooft zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.* Hand. 2 : 38: *Bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonde.* Nog meer als men begrijpt, dat de doop een band van enigheld is voor de gelovigen, die ten allen tijde stand grijpen moet, 1 Kor. 12 : 13: *Wij allen zijn door Eén Geest tot één lichaam gedoopt.* Ef. 4 : 4: *Eén Heere, één geloof, één doop.*

Vraag. Maar Paulus zegt nadrukkelijk: 1 Kor. 1 : 17: *Want Christus heeft mij niet gezonden om te dopen, maar om het evangelie te verkondigen?*

Antwoord. Die spreekwijze is geenszins volstrekt te verstaan van een gehele ontkenning, dewijl hij uitdrukkelijk zegt, vers 14: *Doch ik dank God, dat ik niemand van ulieden gedoopt heb, dan Crispus en Gajus.* En vers 16: *Doch ik heb ook het huisgezin van Stefanus gedoopt.* Maar die spreektrant is opzichtelijk te verstaan, en bij manier van vergelijking, als hij zeggen wilde, ik ben niet alleen of voornamelijk gezonden om te dopen, hoewel ik het nu en dan gedaan heb, maar om het evangelie te verkondigen. Zie dergelijke manier van spreken, Hos. 6 : 6, 1 Sam. 15 : 22, Joh. 6 : 27.

Vraag. Waarvoor is de Doop in de plaats gekomen?

Antwoord. In plaats van de besnijdenis. Wij geloven en belijden, dat Jezus Christus, Die het einde der wet is, door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan alle andere bloedstortingen, die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening der zonden; en dat Hij, afgedaan hebbende de besnijdenis die met bloed geschiedde, in plaats derzelve heeft verordend het Sacrament des Doops.

Vraag. Wat ziet gij hieruit?

Antwoord. Dat Christus een einde gemaakt heeft aan alle bloedstortingen die men zou kunnen of willen doen, tot verzoening der zonden. De mens is van een wettige natuur, die als hij onder het gevoel van zijn zonde komt, alles zou willen geven, tot verzoening, tot zijn bloed toe, Mich. 6 : 6, 7. *Waarmee zal ik den Heere tegenkomen, en mij bukken voor dien hogen God? Zal ik Hem tegenkomen met brandofferen? Met éénjarige kalveren? Zou de Heere een welgevallen hebben aan duizenden van rammen? Aan tienduizenden van oliebekken? Zal ik mijn eerstgeborene geven voor mijn overtreding? De vrucht mijns buiks voor de zonde mijner ziel?* Doch die bloedstorting van het Oude Testament houdt op en derhalve ook het bloedig Sacrament der besnijdenis, waarvoor de waterdoop, is gekomen. Christus heeft met één offerande genoeg gedaan, Hebr. 7:27: *In Welken gij ook besneden zijt, met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonden des vleses door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt door het geloof der werking Gods, Die Hem uit de doden opgewekt heeft,* Kol. 2 : 11, 12.

Vraag. Tot wat einde heeft God de Doop ingezet?

Antwoord.

1. In het gemeen om ons in de schoot der kerk te ontvangen. Door hetwelk wij in de Kerke Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religiën afgezonderd worden, om geheelijk Hem toegeëigend te zijn, Zijn merk en veldteken dragende. 1 Kor. 7 : 14: *Anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.* Handel. 2 : 39 : *U komt de belofte toe en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.*
2. In het bijzonder om ons een zegel te zijn van Gods verbond. En dient ons tot een getuigenis dat Hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een genadig Vader. Jes. 59 : 21: *Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest Die op u is en Mijn woorden die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe.*

Vraag. Wie mag en moet de Doop bedienen?

Antwoord. Alleen een wettig geroepen leraar, dien Christus belast heeft, Matth. 28 : 19 : *Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve dopende.*

Vraag. Hoe blijkt dit meer?

Antwoord.

3. Uit de benaming der leraren, die Paulus noemt, 1 Kor. 4 : 1: *Dienaars van Christus, uitdelers der verborgenheden Gods.*
4. Uit de natuur van het Sacrament. Het is een zegel van Gods verbond, dat in de naam van Christus moet bediend worden; dus hangt deszelfs bediening aan openbare dienaren, die in de naam van Christus gezonden zijn.

Vraag. Met wie hebben we hier geschil?

Antwoord. Met de papisten, die allerlei leken, zelfs de vrouwen, onder voorwendsel van noodzakelijkheid, de doop laten bedienen.

Vraag. Maar zeggen zij, Zippora, heeft tot Gods genoegen, haar zoon besneden?
Exod. 4 : 25, 26.

Antwoord.

1. Dit is een voorbeeld, maar geen gebod.
2. Het blijkt ook geenszins dat God dit doen van Zippora, verder dan voor de daad heeft goedgekeurd.
3. Voorts had God, omtrent de bediening der besnijdenis, zulk een bepaling niet gemaakt, zoals Hij nu omtrent de doop gedaan heeft, weshalve dit voorbeeld geenszins tot voordeel van partijen strekt.

Vraag. In wiens naam moet de Doop bediend worden?

Antwoord. De Apostelen hebben wel gedoopt in de naam van Jezus, Handel. 2 : 38: *Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus*. Evenwel is het best dat wij ons houden aan de woorden van Christus, Die Zijn discipelen belast heeft, Matth. 28 : 19: *Doopt ze in den naam des Vaders en des Zons en des Heiligen Geestes*.

Vraag. Wat beduidt het in die naam des Drieënigen Gods gedoopt te worden?

Antwoord.

1. Uit last van de Drieënige God, Psalm 50:5.
2. In geloof en vertrouwen op de Drieënige God. en Zijn belofte, Psalm 71 : 5, 6.
3. Onder een verbintenis van de Drieënige God, dat Hij de genade van ieder Persoon, den dopeling zal deelachtig maken, Jes. 59 : 21.
4. In verplichting, aan de Drieënige God, om verder op Hem te vertrouwen, Hem lief te hebben en te gehoorzamen, Psalm 116 : 12, 13.

Vraag. Welke is het uitwendig teken in de Doop?

Antwoord. Rein water, zonder er iets door te mengen, volgens de praktijk der Apostelen, Matth. 3: 11: *Ik doop u wel met water*. Handel. 8 : 36: De Kamerling zeide: *zie daar water: wat verhindert mij gedoopt te worden?* Handel. 10 : 47: *Kan ook iemand het water weren, dat deze niet gedoopt zouden worden, welke den Heiligen Geest ontvangen hebben, gelijk als ook wij?*

Vraag. Welke is de daad die met het water moet verricht worden?

Antwoord. De afwassing, Hand. 22 : 16: *Laat u dopen en uw zonden afwassen*.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Of door indompeling in of door besprenging met water.

Vraag. Hoe door indompeling?

Antwoord. Door indompeling van het gehele lichaam onder het water. Zo doopte Johannes, Matth. 3 : 19: *Jezus gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water*. Zie ook Joh. 3 : 23: *En Johannes doopte ook in Enon bij Salim, dewijl aldaar vele wateren waren*. Zo ook de Apostelen, Hand. 8 : 38: *Zij daalden beiden af in het water, zo Filippus als de Kamerling, en hij doopte hem*.

Vraag. Is er in de indompeling in het water een goede overeenkomst van het teken met de betekende zaak?

Antwoord. Ja toch. Want:

1. Door het indompelen, en het onder water zijn, wordt levendig verbeeld dat de oude mens sterft en begraven wordt, door de kracht van Christus' dood, Rom. 6 : 4: *Wij zijn dan met Hem begraven, door den doop in den dood.*
2. De afwassing met water, beduidt de afwassing van schuld en smet der zonde, Hand. 22 : 16: *Laat u dopen en uw zonden afwassen.*
3. Het opkomen uit het water betekent op te staan van de dood tot een nieuw leven, Kol. 2:12: *Zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, Die Hem uit de doden opgewekt heeft.*
4. Het aandoen der klederen, het wederom aannemen van Christus tot rechtvaardigmaking en heiligmaking, Gal. 3 : 27: *Zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt u Christus aangedaan.*

Vraag. Hoe geschiedt de Doop door besprenging?

Antwoord. Door besprenging van water op een voornaam gedeelte van het lichaam, gelijk oudtijds de besnijdenis aan een lid van het lichaam, Gen. 17 : 11: *Gij zult het vlees uwer voorhuid besnijden.*

Vraag. Mag men de Doop bedienen door besprenging?

Antwoord. Jawel:

1. Het woord dopen wordt ook wel voor besprengen gebruikt, Marc. 7 : 4, van de wassingen der bedden, hetwelk door besprenging moet geschied zijn.
2. Het is waarschijnlijk dat de Apostelen door besprenging hebben gedoopt, toen zij er drie duizend op een dag doopten, Hand. 2 : 41. En Cornelius, Lydia en de Stokbewaarder, met hun huisgezin, zijn elk in hun huis gedoopt, Hand. 10 : 48 en 16 : 15, 33. Gelijk ook de bedlegerige Christenen in de eerste kerk niet dan door besprenging gedoopt zijn.

Hoe bewijst u dit meer?

Antwoord.

3. De besprenging voldoet ook aan de betekende zaak, daarom wordt de betekende zaak een besprenging genaamd, Hebr. 12 : 24: *Tot den Middelaar des Nieuwe Testament Jezus en het bloed der besprenging.*
4. In de besprenging is ook een genoegzame overeenkomst tussen het teken ende betekende zaak, alzo niet alleen door indompeling, maar ook door besprenging, het lichaam rein wordt, Jes. 52:15: *Alzo zal Hij veel heidenen besprengen.* Ezech. 36 : 25: *Dan zal Ik rein water op u sprengen en gij zult rein worden.*
5. In de besnijdenis wordt alleen het vlees des voorhuids besneden en dan was de gehele mens besneden. Zo ook is het genoeg dat in het Sacrament des doops het hoofd des dopelings besprengd wordt, alzo het hoofd de gehele persoon representeert. Zie Gen. 49 : 26, Exod, 16 : 16, Num. 3 : 47, Spreuk. 10 : 6.
6. Hierbij komt de zwakheid der kinderen, dewelke in deze koude landen ten Noorden gelegen, voornamelijk des winters, door een gehele indompeling, gevaar zouden lopen voor hun gezondheid en leven; en de eerbaarheid der volwassenen, die zonder ergerlijke ontbloting niet ingedompeld kunnen worden.

Vraag. Hoe menigmaal moet de besprenging geschieden?

Antwoord. Dat is niet bepaald, of deze besprenging eenmaal geschiedt, met opzicht op God en des Middelaars eenheid, dan of zij driemaal, uit aanmerking van de drie Goddelijke Personen, geschieden moet. De voorzichtigheid eist hierin het gebruik der kerk te volgen.

Vraag. Welke is de betekende zaak in de Doop?

Antwoord.

1. Het bloed en de Geest van Christus, welke ditmaal bij water vergeleken worden. Zie van het bloed, 1 Joh. 1: 7: *En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden.* En van den Geest van Christus, Joh. 7 : 38, 39: *Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stromen des levenden waters zullen uit Zijn buik vloeien. En dit zeide hij van den Geest, Denwelke ontvangen zouden die in Hem geloven.*
2. Ook de afwassing der zonden door dezelve, Hand. 22 : 16: *Sta op, en laat u dopen en uw zonden afwassen, aanroepende den Naam des Heeren.* Ef. 5 : 26: *Haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord.*

Vraag. Welke overeenkomst is hier tussen het teken en de betekende zaak?

Antwoord.

1. Het water heeft een verzachtende kracht, zo neemt Christus' bloed en Geest de hardigheid van 's mensen hart weg, in de wedergeboorte, Ezech. 36 : 26: *Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vlesen hart geven.*
2. Het water heeft een verkoelende en verkwikkende kracht. Zo worden onze harten tegen de hitte van Gods toorn en de kracht der verdrukkingen verkwikt en verkoeld, door het bloed en de Geest van Christus, Psalm 23 : 2, 3: *Hij voert mij zachtkens aan zeer stille wateren, Hij verkwikt mijn ziel.* Daarom bad de bruid, Hoogl. 2 : 5: *Ondersteunt gijlieden mij met de flessen, versterkt mij met de appelen.*
3. Het water heeft een genezende kracht; dus is het bloed en de Geest van Christus tot genezing van onze gebreken, Jes. 53 : 5: *Door Zijn striemen is ons de genezing geworden.* Psalm 147 : 3: *Hij geneest de gebrokenen van hart en Hij verbindt ze in hun smarten.*
4. Het water heeft een vruchtbaarmakende kracht. Zo maakt Christus' bloed en Geest onze dorre harten bekwaam om vruchten der gerechtigheid te dragen, Gode aangenaam, Jes. 44 : 3, 4: *Ik zal water gieten op den dorstige, en stromen op het droge; Ik zal Mijn Geest op uw zaad gieten, en Mijn zegen op uw nakomelingen. En zij zullen uitspruiten tussen in het gras, als de wilgen aan de waterbeken.*
5. Het water heeft een reinigende kracht, om al de onzuiverheid des lichaams weg te nemen; dus reinigt ons het bloed en de Geest van Christus, van de schuld en vuilheid der zonde, 1 Kor. 6 : 11: *Dit waart gij sommigen, maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den naam des Heeren Jezus en door den Geest onzes Gods.*

Vraag. Hoe beoogt dit Artikel deze overeenkomst van het teken met de betekende zaak?

Antwoord. In dezer voege: gelijk het water de vuiligheid van het lichaam afwast, wanneer wij daarmee begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen, die de Doop ontvangt, gezien wordt en besprengt hem, dat alzo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziel doet, door de Heilige Geest, dezelve besprengende en zuiverende van haar zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods. Overeenkomstig met 1 Joh. 1 : 7: *En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden.* Ef. 5 : 26: *Opdat Hij ze heiligen zou, hen gereinigd hebbende met het bad des waters door het Woord.* Openb. 1 : 5: *Die ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed.*

Vraag. Heeft het uiterlijke water in de doop dan niet een ingestorte kracht, tot zuivering der zonde, zodat door het water, of de toediening des waters, de genade aan de dopeling gebracht wordt?

Antwoord.

1. Geenszins. Noch de wateren van Frath, al zijn ze de beste van Assyrië, noch de wateren van Sihor, al zijn ze de beste van Egypte, Jer. 2 : 18. Noch de wateren van Abana en Pharphar, de vermaardste rivieren van Damascus, 2 Kon. 5 : 12. Noch de wateren van de Jordaan, de beroemdste rivier van Kanaän, noch de gezondmakende wateren van Bethesda en Siloë, zijn bekwaam om enige zonde weg te nemen. Ja, daar is geen ding, hoe zuiver onder de zon, machtig om dat toe te brengen, Jer. 2 : 22: *Want al wiest gij u met salpeter, en naamt u veel zeep, zo is toch uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht getekend, spreekt de Heere.*
2. God heeft de genade der zaligheid juist niet gebonden aan de Sacramenten. Zie aangaande de besnijdenis, Rom. 2:25: *Want de besnijdenis is wel nut indien gij de wet doet, maar indien gij een overtreder der wet zijt, zo is uw besnijdenis voorhuid geworden.* Aangaande die het Manna gegeten en uit de rotssteen gedronken hadden, 1 Kor. 10 : 5: *In het merendeel van hen heeft God geen welgevallen gehad.* Aangaande den doop, Marc. 16 : 16: *Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.* En het Avondmaal, 1 Kor. 11 : 27: *Zo dan wie onwaardiglijk dit brood eet, of den drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren.*

Vraag. Hoe bewijst u dit verder?

Antwoord.

3. Uit de natuur van het water, hetwelk stoffelijk zijnde, uit zichzelf niet werken kan op de ziel, die geestelijk is, of een oorzaak zijn van iets dat geestelijk is.
4. Uit de natuur van de doop. De doop is een teken en een zegel van de afwassing der zonde. Nu volgt, dat een teken en zegel de zaak zelf niet kan uitwerken, dewijl haar gehele kracht bestaat in aan te wijzen en te verzegelen. De zeven koeien zijn de zeven jaren, Gen, 41 : 16. De besnijdenis is Gods verbond, Gen. 17 : 10. De drinkbeker is het Nieuwe Testament, 1 Kor. 11 : 25, De doop is het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5. Wat zegt dit anders, dan dat zij er schilderingen, tekenen en zegelen van waren?
5. Uit dit te drijven, volgen veel ongerijmdheden, als:
 - a. Dat allen die gedoopt zijn de genade der wedergeboorte deelachtig zijn, daar het tegendeel blijkt in Simon de tovenaer, die gedoopt was, Hand. 8 : 21.

- b. Dat alle ongedoopten van de vergeving der zonden buitengesloten zouden zijn, daar het tegendeel blijkt in de bekeerde moordenaar, Luc. 23 : 43.
- c. Dan zou voor de doop geen genade in de ziel komen, daar integendeel de Moorman geloofde, eer dat hij gedoopt was, Hand. 8 : 38, 39.
- d. Dan zou God moeten wachten, met Zijn genade te schenken aan de mens, tot hem gelegen was zichzelf of zijn kinderen te laten dopen.
- e. Dan zou de genade Gods afhankelijk zijn aan het welgevallen der ouders, die hun kinderen of niet, of al of spoedig, of langzaam ter doop, brengen.

Vraag. Hoe dringt de belijdenis deze waarheid aan?

Antwoord. Niet, dat de afwassing der zonde, door het uiterlijke water geschiedt, maar door de besprenging van het dierbare bloed van Gods Zoon, Die onze Rode Zee is, door welke wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tyrannie van Farao; welke is de duivel, en in te gaan in het geestelijke Kanaän, 1 Petr. 1 : 2: *De uitverkorenen, naar de voorkennis Gods des Vaders, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en bespreng'ing van het bloed van Jezus Christus.*

Vraag. Hoe heldert gij de bijgebrachte gelijkenis op?

Antwoord. De arke Noachs, de Rode Zee, alsook de wolkpilaar, die Israël geleid heeft, staan te boek als tegenbeelden van de doop, als hebbende verbeeld dezelfde geestelijke dingen, die ons heden door de doop betekend worden. Zie 1 Kor. 10 : 14: *En ik wil niet broeders, dat gij onwetende zijt, dat onze vaderen allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgegaan zijn, en allen in Mozes gedoopt zijn in; de wolk en in de zee, en allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben. Want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde, en de steenrots was Christus.* 1 Petrus 3 : 20, 21: *Die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtende in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd, waarin weinigen, dat is, acht zielen behouden werden door het water.* Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die een aflegging is, der vuiligheid des lichaams, maar die een vraag is ener goede consciëntie tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

Vraag. Hoe is Israëls doortocht door de Rode Zee; een schilderij van de genade, die de uitverkoren dopelingen door Christus deelachtig worden?

Antwoord. De Rode Zee is, bij zinspeling, het rode bloed van onze Zaligmaker, waarmede Hij ons wast van zonde, 1 Joh. 1 : 7. Bij Kanaän, waar Israël heen reisde, door de Rode Zee, wordt de hemel vergeleken, alwaar de rust is voor Gods volk, Hebr. 4 : 8, 9. Farao is een schilderij van de duivel, wiens tyrannie wij ontweerdigd worden, als wij door het bloed en de Geest van Christus gewassen worden, doende alsdan teniet dengene die het geweld des doods had, dat is den duivel, Hebr. 2 : 14.

Vraag. Hangt de volkomenheid en de kracht van de doop niet af van de rechte beoeging van de dienaar?

Antwoord. Nee. De leraars zijn maar zedelijke werktuigen van Gods genade, 1 Kor. 3 : 5: *Wie is dan Paulus, en wie is Apollos, anders dan dienaars, door welke gij geloofd hebt, en dat gelijk de Heere een iegelijk gegeven heeft?* Daarom zegt onze belijdenis zeer wel: Alzo geven ons de dienaars van hun zijde het Sacrament, en hetgeen dat zichtbaar is, maar onze Heere geeft hetgeen door het Sacrament beduid wordt, te

weten de gaven en onzienlijke genade; wassende, zuiverende, en reinigende onze zielen van alle vuilheid en ongerechtigheden, en onze harten vernieuwende en dezelve vervullende met alle vertroosting, ons gevende een ware verzekerdheid Zijner vaderlijke goedheid, ons de nieuwe mens aandoende en de oude uittrekkende met al zijn werken, Ef. 4 : 22-24. Zoals de Heere beloofd heeft, Ezech. 36 : 25: *Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden, van al uw onreinigheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen.*

Vraag. Is de Heilige Doop eenmaal noodzakelijk?

Antwoord. Ja toch. Wij mogen die niet houden voor een vrije en onverschillige plechtigheid maar zijn er aan verbonden, door Christus' uitdrukkelijk bevel, Matth. 28 : 19: *Gaat henen, onderwijst al de volkeren dezelve dopen in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes.* Hierom geloven wij, dat, zo wie voornemens is, in het eeuwige leven te komen, die moet eens gedoopt worden. Marc. 16 : 16: *Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.* Ef. 4 : 5. *Eén Heere, één geloof, één doop.*

Vraag. Hoe begrijpt gij deze noodzakelijkheid?

Antwoord. Niet zo, dat niemand zou kunnen zalig worden zonder de doop te ontvangen, dewijl de zaligheid aan het geloof, en niet aan de doop hangt maar zo, dat zij, die geloven, noodwendig moeten begeren dat zij gedoopt worden, alzo het verzuimen en verachten van de doop, iemand de verdoemenis waardig maakt, Joh. 15 : 14: *Gij zijt Mijn vrienden, zo gij doet wat Ik u gebied.*

Vraag. Hoe menigmaal moet de Doop aan ons geschieden?

Antwoord. Maar eenmaal, met een enige Doop, zonder denzelve immermeer te herhalen.

Vraag. Hoe blijkt dat?

Antwoord.

1. Uit de instelling des doops, in welke gans geen gewag van herhaling is, dat men bij het Avondmaal vindt, 1 Kor. 11 : 26: *Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten.*
2. Uit de gewoonte der oude kerk, zowel als van de Apostelen, in welke ons geen herdoping voorkomt, zelfs niet omtrent de in leer of leven afvallige mensen.
3. Uit het gebruik der besnijdenis, met dewelke het naar Gods wijze schikking zo is geweest, dat zij niet kon worden herhaald.
4. Uit de inlijving in de kerk en Gods verbond, benevens onze wedergeboorte, welk hier verzegeld wordt en maar eens gebeurt; want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden.

Vraag. Hebt u nog een reden?

Antwoord.

5. Ja. Dewijl deze Doop niet alleen nuttig is zolang het water op ons is en dat wij het water ontvangen, maar ook al de tijd onzes levens.

Vraag. Is dit zo?

Antwoord. Ja toch:

1. De doop verzegelt altoos, dat wij tot Gods verbond en gemeente behoren, Jes. 59:21: *Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest*

Die op u is, en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond des zaads uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid. Hand. 2 : 38, 39: Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonde. En gij zult de gaven des Heiligen Geestes ontvangen, want u komt de belofte toe, en uw kinderen.

2. Hij heeft de kracht van verzegeling van onze gemeenschap met Christus, en al Zijn volk, Gal. 3 : 27: *Want zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt u Christus aangedaan. 1 Kor. 12 : 13: Want ook wij allen zijn door Eén Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij allen zijn tot één Geest gedrenkt.*
3. Hij vermaant ons altoos om in nieuwigheid des levens te wandelen, Rom. 6 : 4: *Wij zijn dan met Hem begraven, door den doop in den dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen.*
4. Hij bevestigt ons, al de tijd des levens, van onze zalige opstanding na dit leven, Kol. 2 : 12: *Zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, Die Hem uit de doden opgewekt heeft.*

Vraag. Welke dwaling gaan wij hier tegen?

Antwoord. De dwaling der wederdopers, die het hoofd hebben opgestoken in de zestiende eeuw en onder andere dwalingen niet tevreden zijn met een enig doopsel dat zij ontvangen hebben, maar daarenboven ook verdoemen de Doop van de kinderen der gelovigen.

Vraag. Wat gelooft gij hierentegen?

Antwoord. Wij geloven daarentegen dat men de kinderen der gelovigen behoort te dopen en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderen in Israël besneden werden op dezelfde beloften die onze kinderen gedaan zijn, Gen. 17 : 11, 12. Hand 2 : 39.

Vraag. Hoe bewijst u dit leerstuk?

Antwoord.

1. Uit het gemeen bevel van Christus aan Zijn Apostelen, om alle volkeren te dopen, Matth. 28 : 19: *Gaat henen, onderwijst alle volkeren, dezelve dopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes. Onder welke volkeren ook de kinderen behoren.*
2. Uit de gehele huisgezinnen, welke gedoopt zijn, onder welke huisgezinnen ook de kinderen behoren. Zo werd Lydia gedoopt in haar huis, Hand. 16 : 15. De stokbewaarder en de zijnen, vers 33. Het huisgezin van Stefanus en anderen, 1 Kor. 1 : 14-16.

Vraag. Hebt u nog een bewijs?

Antwoord. Ja.

3. Mitsdien de kinderen, zowel als de volwassenen, in het Verbond Gods begrepen zijn. Dat getuigt God, Gen. 17 : 7: *Ik zal Mijn verbond oprichten tussèn Mij en tussen u en tussen uw zaad na u, in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uw zaad na u. Deut. 29 : 10-12: Gij staat heden allen voor het aangezicht des Heeren uws Gods: uw hoofden uwer stammen, uw oudsten en,*

uw ambtlieden, alle man van Israël; uw kinderkens, uw vrouwen en uw vreemdeling, die in het midden van uw leger is, van uw houthouwer tot uw waterputter toe, om over te gaan in het verbond des Heeren uws Gods, en in Zijn vloek, hetwelk de Heere uw God heden met u maakt. Die nu met hun ouders deel hebben aan Gods Verbond, moeten ook tegelijk met hen de tekenen van hetzelfde Verbond ontvangen. Dit bewijs voert Petrus aan, Hand. 2 : 38, 39: Een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden. En gij zult de gaven des Heiligen Geestes ontvangen. Want u komt de belofte toe en uw kinderen, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.

4. Mitsdien de kinderen der gelovigen, zowel als de volwassenen, in Gods gemeente begrepen zijn. Dat leest men, Joël 2 : 15, 16: *Blaast de bazuin te Sion, heiligt een vasten, roept een verbodsdag uit, verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten, verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen.* Derhalve behoren de kinderen ook gedoopt te worden, want de doop is het livrei der Kerk, ja het zegel der inlijving in het lichaam der Kerk. *Want ook wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, 1 Kor. 12, 13.*

Vraag. Hoe bewijst u dit verder?

Antwoord.

5. Christus heeft Zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der gelovigen te wassen, dan Hij gedaan heeft voor die volwassenen. Waarom Christus Zijn handen op de kinderkens legde en hen zegende, Marc. 10 : 11. Wat is nu die zegening anders dan een schenking van de vergeving hunner zonden, Hand. 3 : 26: *God, opgewekt hebbende Zijn Kind Jezus, heeft Denzelve eerst tot u gezonden, dat Hij ulieden zegenen zou, daarin dat Hij een iegelijk van u afkere van uw boosheden.* Daarom behoren zij het teken te ontvangen en het Sacrament, van hetgeen dat Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval hun mede te delen het Sacrament van het lijden en sterven van Christus, kort nadat zij geboren waren, Lev. 12 : 3, 6.
6. De besnijdenis werd onder het Oude Testament, aan de kinderen, acht dagen oud zijnde, bediend, Lev. 12 : 3. Dus moet de doop ook nu aan de jonge kinderen der gelovigen bediend worden, alzo de doop in de plaats der besnijdenis is gekomen, Kol. 2 : 11, 12: *In Welken gij ook besneden zijt, met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus: zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de doden opgewekt heeft.*

Vraag. Hoe bewijst u duidelijk dat de doop gekomen is in de plaats der besnijdenis?

Antwoord.

1. Christus is het einde der wet, Rom. 10 : 4: *Die door Zijn vergoten bloed een einde gemaakt heeft aan al de bloedstorting van het Oude Testament.* Dus dan de bloedige besnijdenis afgeschaft hebbende, heeft niet alleen Johannes de Doper, als Zijn voorloper, voor Zijn aangezicht, onder de Joden, met de doop vooruit gezonden, en de doop, door de bediening van Johannes in Zijn eigen Persoon geheiligd, maar Zelf de Apostelen, na Zijn opstanding uitzendende als ambassadeurs in Zijn naam tot de heidenen, heeft Hij hun die last gegeven, om te leren en te dopen, tot een bewijs dat het ene Sacrament terstond na het andere, het oude na het nieuwe gevolgd is; alzo dat de besnijdenis met de

- komst van Christus ophouden moest, en in plaats daarvan de Christelijke doop, die nog duurt, en duren zal tot aan het einde der wereld, ingekomen is.
2. De genade van het Nieuwe Testament is niet minder, maar eer meerder, als die van het Oude Testament. Dus is dan welvoegelijk, dat ook onze kinderen, gelijk die van het Oude Testament, het zegel des verbonds ontvangen, en van andere ongelovigen onderscheiden worden.
 3. Uit de aangehaalde woorden, Kol. 2 : 11, 12: *In Welken gij ook besneden zijt, met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, in de uittrekking des lichaams der zonde des vleses, door de besnijdenis van Christus; zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met Hem opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de doden opgewekt heeft.* Want:
 - a. Indien de doop niet was gekomen in de plaats der besnijdenis, wat kracht zou dan de redenering van Paulus hebben? Dit is immers zijn argument: Gijlieden hebt de uitwendige besnijdenis, waarop de valse leraars dringen niet van node. Temeer, onder het Oude Testament zou men niet mogen zeggen, gij zijt inwendig besneden, derhalve moet gij niet uitwendig besneden worden. Want toen was de uitwendige besnijdenis een teken van de inwendige, en een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, Rom. 4: 11. Maar nu, of onder het Nieuwe Testament, mag men zeggen: Gij zijt inwendig besneden, ergo, moet gij niet uitwendig besneden worden; omdat de besnijdenis met de komst van Christus heeft uitgediend en Christus in plaats van dezelve de doop verordend heeft, die nu, gelijk eertijds de besnijdenis op de uittrekking van het lichaam der zonde des vleses, dat is, op de inwendige besnijdenis, haar opzicht heeft, zodat men alsnu de besnijdenis niet zonder zonde in het werk kan stellen.
 - b. Zo de doop niet ware gekomen in plaats van de besnijdenis, zo mocht men op Paulus' argument aldus zeggen: Men moet het teken, tegelijk met de betekende zaak behouden, gelijk blijkt in het voorbeeld van Abraham, die zowel de uitwendige als de inwendige besnijdenis waargenomen heeft. En daarom is het een ijdele redenering, te besluiten, gij zijt besneden met de besnijdenis die zonder handen geschiedt; ergo, zo behoeft gij het teken, of het Sacrament van dien, niet te ontvangen. Maar nu, omdat de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zo komt de Apostel die tegenwerping voorzichtig tegemoet, zeggende: Gij zijt met Hem begraven in den doop. Want wat is dat anders te zeggen, dan of hij zeide: Ja, wij behouden het teken tegelijk met de betekende zaak; want al geldt de vleselijke besnijdenis niet meer, zo hebben en gebruiken wij nochtans tot een waarachtig Sacrament van onze inwendige en geestelijke besnijdenis de Christelijke doop, die ons inplaats van de uiterlijke besnijdenis, van onze Heere en Zaligmaker is nagelaten.

Vraag. Is er ook niet een gepaste overeenkomst tussen de besnijdenis en de H. Doop?

Antwoord. Ja toch:

1. De besnijdenis was een teken en zegel van Gods genadeverbond, Gen. 17 : 11, vergeleken Hand. 7 : 8. Alzo is de doop een teken en zegel van hetzelfde verbond, als bediend wordt in den naam van God Drieëenig, Die het verbond met de Zijnen opricht, Matth. 28 : 19.

2. De besnijdenis was een Sacrament der aanneming en inlijving in de Kerk, Gen. 17 : 14. De doop also een Sacrament van dezelfde bedoeling, want wij allen worden door één Geest tot een lichaam gedoopt, 1 Kor. 12 : 13. Dus werden door de doop tot de gemeente Gods toegevoegd, die het Woord der Apostelen ontvingen, Hand. 2 : 38, 39, 41.
3. Gelijk eertijds de besnijdenis was, alzo is nu in de doop een afbeelding van de geestelijke onreinheid des harten. De besnijdenis leerde met de afsnijding van de voorhuid des vleses en de doop leert nu met den ondergang of de besprenging des waters, dat de mens van nature zondig en daarom walgelijk en verdoemelijk voor God is.
4. Gelijk de uitwendige besnijdenis te kennen gaf de noodwendigheid van de geestelijke besnijdenis des harten, alzo geeft de doop met besprenging des waters te kennen, de noodzakelijkheid der wedergeboorte, zonder welke niemand in het Koninkrijk Gods zal ingaan, Joh. 3 : 5.
5. De besnijdenis, alzo ook de doop, wijst op Christus, die de Zijnen door Zijn bloed van al hun zonden reinigt en door Zijn Geest wederbaart. Daarom had de besnijdenis haar loop tot de tijden van Christus, en verder niet. En wordt ook van degenen die gedoopt zijn gezegd, dat zij Christus hebben aangedaan, Gal. 3 : 27.
6. Zoals de besnijdenis eertijds verplichtte tot geloof, bekering en heiligheid des levens, Deut. 10 : 0: *Besnijd dan de voorhuid uws harten*, Jer. 4 : 4: *Besnijd u den Heere, en doet weg de voorhuid uws harten*, aldus is het gesteld met de doop, zij vermaant ons tot geloof en bekering, Matth. 3 : 11. Zij verplicht ons om in heiligheid voor God te leven, Rom. 6 : 4. *Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijk Christus opgewekt is, tot heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen*. Dus besluiten wij dan terecht met onze belijdenis: Hetgeen de besnijdenis deed aan het Joodse volk, hetzelfde doet de doop aan onze kinderen, welke de oorzaak is waarom de heilige Paulus de doop noemt de besnijdenis van Christus, Kol. 2 : 11, 12.

Vraag. Maar, zeggen de wederdopers, in het Oude Testament werden alleen knechtjes en geen meisjes besneden, terwijl men onder het Nieuwe Testament niet alleen knechtjes, maar ook meisjes laat dopen?

Antwoord.

1. Wij loochenen niet, dat er onderscheid is tussen de uiterlijke tekenen der Besnijdenis en des Doops, mitsgaders de omstandigheden van dezelve. Echter staat de overeenkomst tussen de innerlijke betekende zaak van die beide Sacramenten vast; en daarop is ons bewijs gegrond. Dus zijn ook het Pascha en het Heilig Avondmaal wel verschillend, maar in de betekende zaak, dat is Christus en Zijn verdiensten, komen zij beide overeen. 1 Kor. 5 : 7.
2. De meisjes werden niet besneden, alzo zij niet geschikt waren dit Sacrament te ontvangen. Dit strekte hun echter niet tot nadeel, alzo zij geboren waren uit het besneden volk Gods, en daaronder dus gerekend werden, gelijk blijkt uit het voorbeeld van die vrouw, Luc. 13 : 16, dewelke onze Zaligmaker een dochter Abrahams noemt, hoewel zij onbesneden was.
3. Het teken des Doops kan nu zowel aan de meisjes als aan de knechtjes bediend worden; want beiden zijn zij bekwaam om hetzelfde te ontvangen. Hierdoor wordt ook bekend gemaakt de voortreffelijkheid van het Nieuwe Testament boven het oude, omdat het bevestigd is in betere beloftenissen, Hebr. 8 : 6 en

7. En onder welke bediening het onderscheid tussen man en vrouw is weggenomen. Gal. 3 : 27 en 28.
4. Wil men niet toestaan andere kinderen als knechtjes te dopen, omdat geen anderen als knechtjes besneden werden, dan zouden partijen, die de doop van bejaarden alleen drijven, ook de bejaarden van de vrouwelijke kunne moeten uitsluiten, wat ten uiterste ongerijmd is.

Vraag. Wederom zegt men, in het Oude Testament werden de kinderen ten achtsten dage besneden, maar nu doopt men de kinderen als het gelegen komt, somtijds vóór, somtijds na de acht dagen?

Antwoord. Wat de Doop betreft is men in het bedienen van denzelve, gelijk aan geen geslacht, zo ook aan geen dag gebonden; doch met de Besnijdenis was er een andere reden. Niet eerder dan ten achtsten dage wilde God het kindeke besneden hebben; deels om de zwakheid der kinderen te verschonen, die ten achtsten dage sterker waren, om de smarten dier besnijdenis te lijden dan terstond na de geboorte, deels om de Wet der Ceremoniën te volbrengen, volgens welke de kinderkens zeven dagen onrein, waren wegens de onreinheid van hun moeders, Lev. 12 : 2 en 3. Niet langer dan acht dagen wilde de Heere vertoefd hebben, opdat het teken des Verbonds en vervolgens het Verbond zelf, door vertraging of door verzuim, of door uitstel van de ene tijd tot de andere, niet bij Zijn volk in kleinachting mocht komen en de ouders zich spoedig vertroostten, dat zij met hun kinderen in Gods Verbond opgenomen waren.

Vraag. Dan zeggen de partijen, dat er geen gebod of voorbeeld, dat men de kinderen moet dopen, in de Heilige Schriftuur te vinden is.

Antwoord.

1. Men vindt ook geen verbod of schaduw daarvan, dat men de kinderen niet dopen mag.
2. De Schrift heeft veel dingen niet uitdrukkelijk aangetekend, die echter ontwijfelbaar geschied zijn.
3. De voorbeelden van gedoopte huisgezinnen verplichten ons te geloven, dat de ouders met hun kinderen door de Doop in Gods gemeente ingelijfd zijn. De koninklijke hoveling geloofde, en zijn gehele huis, waarin een kind was, welk kind onze Zaligmaker van zijn doodziekte heeft genezen. Joh, 4 : 40 en 54 .
4. Het gemene bevel van dopen was ook genoeg, alzo die Apostelen zeer wel wisten, dat de Doop, gekomen zijnde in de plaats der besnijdenis, aan de kinderen der gelovigen moest bediend worden.

Vraag. Ja, maar Christus' bevel van leren, gaat vóór het bevel van dopen, Matth. 28 : 19. En daarom moeten, zeggen partijen, de kinderen niet gedoopt worden, zolang zij niet onderwezen zijn?

Antwoord.

1. De orde der woorden stelt juist niet een vaste regel voor de orde van zaken. Staat bij Mattheüs het woord onderwijzen voor het woord dopen, bij Marc. 1 : 4 staat wederom het woord dopen voor het woord prediken. Johannes was dopende in de woestijn, en predikende de doop der bekering. Zo ook de Zoon, Die de Tweede is in orde in het Goddelijk Wezen, voor den Vader: 2 Kor. 13 : 13.: *De genade des Heeren Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen.*
2. Het grondwoord "mathêusate", door "onderwijs" vertaald, kan zeer bekwamelijk worden overgezet door "Discipulos faute", dat is: "maakt

Discipelen'. Zo wordt het gebruikt in, Joh. 4: 1: Als dan de Heere verstond dat de Farizeërs gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes. Dan ziet men eerst het doel en daarna de daad van hun zending. Het doel van hun zending is "mathêtewein", discipelen te maken. De daad, die zij tot dien einde gezonden zijnde, zouden verrichten, was tweeledig: Het eerste is "baptidzein", dopen; het tweede is "didaskein", leren. En zo worden deze woorden best, zonder wederhaling van hetzelfde verklaard.

Vraag. Wat staat ons hier ter betrachting te leren?

Antwoord.

1. Hoezeer te bestraffen zijn:

- a. Die zich tevreden houden dat zij en hun kinderen gedoopt zijn, zonder voor zichzelf, of voor hun kinderen te staan naar de vernieuwing des gemoeds, of datgene te doen, waartoe zij door de Doop vermaand en gehouden worden; belovende zichzelf vrijheid, daar zij dienstknechten der zonde zijn. 2 Petrus 2 : 19.
- b. Die alleen blijven hangen aan het uiterlijk teken, zonder door te dringen tot de betekende zaak, welke zij niet kennen. Mensen, die, als er voorgehouden wordt, dat zij inwendig moeten gewassen en wedergeboren worden, uit water en geest, wel zouden antwoorden: Wij hebben zelfs niet gehoord, of daar een Heilige Geest is, Hand. 19 : 2.
- c. Die hun Doop goddeloos beleven, hun kinderen in alle goddeloosheid, aardsgezindheid en darterheid dezes levens voorgaan, of hun kinderen, met Eli, niet zuur aanzien, al is het dat zij in allerlei zonde en darterheid opwassen; tot welke men, met Paulus moet antwoorden: *Hoeveel te zwaarder straf, meent gij, zal hij waardig geacht worden, die den Zone Gods vertreden heeft, en het bloed des Nieuwe Testament onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en den Geest der genade smaadheid heeft aangedaan?* Hebr. 10 : 29.

Vraag. Wat al meer?

Antwoord.

2. Dat de ouders verplicht zijn, hun kinderen:

- a. Bijtijds te leren de verborgenheden van de Doop, en waartoe dat zij, uit kracht van hun Doop, al de tijd huns levens verbonden zijn. Efeze 6 : 4: *En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt ze op in de lering en vermaning des Heeren.*
- b. Al vroeg te brengen onder de gemeente Gods, en van de wereld af te zonderen daar zij Gode door den Doop zijn opgedragen; gelijk Hanna, welke haar zoon Samuël al vroeg den Heere heiligde, en tot Zijn huis bracht. 1 Sam. 1 : 24.
- c. Hen dagelijks Gode in den gebede voor te dragen en met een Godvruchtig voorbeeld tot de weg der Godzaligheid te gewinnen, opdat zo het geloof der ouderen kome te wonen in die kinderen. 2 Tim. 1 : 5.

Vraag. Hoe al verder?

Antwoord.

3. Dat wij onszelven ondervragen of wij in waarheid gedoopt zijn, en zowel de betekende genade, als het uiterlijk teken zijn deelachtig geworden.

Vraag. Hoe kan men dat weten?

Antwoord. Al wie de betekende genade van de doop deelachtig is:

1. Die is over de onreinheid zijner zonden met kommer en verlegenheid aangedaan. Geen melaatse kan over zijn besmettelijke onreinheid zo zeer verlegen zijn, als de ware gedoopte over zijn zondigheid. Hierover is zijn ziel bedroefd en heeft een walg aan zichzelf. Johannes' dopelingen beleden hun zonden, Matth. 3 : 6. De Verbondsbelofte zegt van degenen, die met rein water besprengd zijn, Ezech. 36:31: *Dan zult gij gedenken aan uw boze wegen, en uw handelingen die niet goed waren, en gij zult een walging van uzelve hebben over uw ongerechtigheden en over uw gruwelen.*
2. Die is het genoeg, dat hij van zijn ouders en doopgetuigen aan God is opgedragen; maar hij houdt er zich ook aan, hij bevestigt hun woord, voor hem den Heere gegeven; willigt dat dierbaar Verbond, welks glans hem van rondom bestraalt, van ganser harte in en geeft er zich in over, om voor de Heere te leven, in de betrachtning van al deszelfs geboden. Dit doet hij met hartelijkheid, en hij herhaalt dit zijn doen veelmaal, omdat hij het nooit hartelijk en levendig genoeg naar zijn wens gedaan heeft. Psalm 119: 106: *Ik heb gezworen en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid.*
3. Die is gezet op de inwendige wassching des harten. Zijn ziel is niet gerust, voordat zij in Christus' bloedfontein, door Zijn Geest, gereinigt is. Daarom wendt zij zich naar Hem toe, verenigt zich met Hem, brengt Zijn bloed en lijden op zich, en roept tot Hem, met David, Psalam 51 :4: *Was mij wel van mijn ongerechtigheid en reinig mij van mijn zonde.* En vers 9: *Ontzondig mij met hysop en ik zal rein zijn; was mij en ik zal witter zijn dan sneeuw.* Het blijft hier niet bij; want hij wenst en begeert zichzelf hoe langer hoe meer te reinigen in die wandel, 2 Kor. 7 : 1: *Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelve reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods.*
4. Die is ook begerig naar de verzekering, dat hij waarlijk van God met deze genade begunstigd is. De Heilige Geest moet met zijn geest getuigen dat hij een kind Gods is, Rom. 8 : 16: Daar loopt zij gedurig om tot den Heere, biddende: Psalm 35 : 6: *Zeg tot mijn ziel, Ik ben uw heil!* En Psalm 51 : 10: *Doe mij vreugde en blijdschap hooien, dat de beenderen zich verheugen, die gij verbrijzeld hebt.*

Vraag. Zo nu iemand begint te zien, dat hij inwendig gedoopt moet zijn, wat staat zo een te betrachten?

Antwoord.

1. Hij moet zijn eigen onreinheid hoe langs hoe meer zoeken te kennen. Jerem, 3 : 13: *Alleen ken uw ongerechtigheid, dat gij tegen den Heere uw God overtreden hebt.*
2. Zich daarover verootmoedigen en trachten te wassen in tranen van berouw en boetvaardigheid, Jac. 4 : 8 en 9: *Reinigt de handen gij zondaars, en zuivert de harten, gij dubbelhartigen. Gedraagt u als ellendigen en treurt en weent; uw lachen worde veranderd in treuren, en uw blijdschap in droefheid.*
3. Door het geloof zoeken toevlucht te nemen tot het bloed van de Heere Jezus, Hebr. 10 : 22: *zo laat ons dan toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs, onze harten gereinigt zijnde van de kwade consciëntie, en het lichaam gewassen zijnde met rein water.*

4. Aanhouden met bidden om de reinigmaking, door het bloed en de Geest van Christus, Psalm 51 : 4: *Was mij wel van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonden.*

Vraag. Wat is de plicht der gelovigen, uit aanmerking van hun Doop?

Antwoord.

1. Dankbaarheid en lof aan God, dat Hij ons een geestelijk badwater bereid heeft, in Christus' bloed en Geest, en daarvan verzekering geeft in de Doop, 1 Kor. 6 : 11: *Gij zijt afgewassen.* Hebr. 1 : 3: *Hij heeft de reinigmaking onzer zonden door Zichzelven teweeggebracht.* Openb. 1 : 5: *Die ons van onze gezonden gewassen heeft in Zijn bloed.*
2. Nauwe vereniging in de liefde met degenen die gedoopt zijn. Die gedoopt waren hielden zich bijeen, nadat ze tot de gemeente waren toegedaan, Hand. 2:41-44. *Want ook wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken; hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij zijn allen tot een Geest gedrenkt,* 1 Cor. 12 : 13.
3. De Godsdienst, waarin zij gedoopt worden, getrouw voorstaan en beschermen, Hand. 2 : 41 en 42: *Zij werden gedoopt. En zij waren volhardende in de leer der Apostelen.*
4. Die gedoopt zijn moeten ook treden tot het gebruik van des Heeren Heilig Avondmaal, gelijk die voortijds besneden waren, ook het Paaslam moesten eten. Die gedoopt waren, Hand. 2 : 41, *waren volhardende in de gemeenschap, en in de breking des broods,* vers 42. Dus voegde Paulus beide deze Sacramenten tezamen, 1 Kor. 12 : 13: *Wij zijn allen door één Geest tot één lichaam gedoopt. En wij zijn allen tot één Geest gedrenkt.*
5. De betoning van nieuwigheid des levens, in al onze gedragingen. Rom. 6: 4: *Wij zijn met Hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijkerwijs Christus opgewekt is tot heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens zouden wandelen.*
6. Vertrouwende op God in alles: *Die onze God geweest zijnde van de baarmoeder af, ons niet zal verlaten, terwijl de ouderdom en grijsheid daar is.* Psalm 71 : 17 en 18. *Nee! Deze God is onze God, eeuwiglijk en altoos: Hij zal ons geleiden tot den dood toe.* Psalm 48 : 15.

ARTIKEL 35

Van het Avondmaal onzes Heeren Jezus Christus, door Hem ingesteld, als een Sacrament der opvoeding voor de gelovigen.

Wij geloven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des Heiligen Avondmaals verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alrede wedergeboren en in Zijn huisgezin, hetwelk is Zijn Kerk, ingelijfd heeft. Nu hebben degenen, die wedergeboren zijn, in zich tweeërlei leven: het éne lichamenlijk en tijdelijk, hetwelk zij van hun eerste geboorte medegebracht hebben, en allen mensen gemeen is; het andere is geestelijk en hemels, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de gemeenschap des lichaams van Christus; en dit leven is niet gemeen, dan alleen de uitverkorenen Gods. Alzo heeft ons God tot onderhouding des lichamenlijken en aardsen levens aards en gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zowel als het leven. Maar om het geestelijk en hemels leven te onderhouden, hetwelk de gelovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend brood, dat van de hemel nedergedaald is, te weten, Jezus Christus, Dewelke het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegeëigend en ontvangen wordt door het geloof in de Geest. Om ons dit geestelijk en hemels brood af te beelden, heeft Christus verordend een aards en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam, en de wijn tot een Sacrament van Zijn bloed, om ons te betuigen, dat wij, zo waarachtiglijk als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen, en hetzelfde eten en drinken met onze mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, ook zo waarachtiglijk door het geloof (hetwelk de hand en de mond onzer ziele is) het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Zaligmaker, ontvangen in onze zielen tot ons geestelijk leven. Nu, zo is het zeker en ongetwijfeld, dat ons Jezus Christus Zijn Sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Zo werkt Hij dan in ons al wat Hij door deze heilige tekenen ons voor ogen stelt; hoewel de wijze ons verstand te boven gaat en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking des Heiligen Geestes verborgen en onbegrijpelijk is. Daarentussen zo feilen wij niet, als wij zeggen, dat hetgeen door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze, waarop wij dit nuttigen, is niet de mond, maar de geest door het geloof. Alzo dan blijft Jezus Christus altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons Zijns deelachtig te maken door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke tafel, aan dewelke Christus Zichzelven ons mededeelt met al Zijn goederen, en doet ons aan dezelve genieten, zowel Zichzelven, als de verdiensten Zijns lijdens en stervens; voedende, sterkende en vertroostende onze arme troosteloze ziel door het eten Zijns vleses en dezelve verkwikkende en vermakende door de drank Zijns bloeds. Voorts, hoewel de Sacramenten met de betekende zaken tezamen gevoegd zijn, zo worden zij nochtans met deze twee zaken door allen niet ontvangen. De goddeloze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid van het Sacrament; gelijk als Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, Die door hetzelfde betekend wordt, welke den gelovigen alleen medegedeeld wordt. Ten laatste, wij ontvangen het heilige Sacrament in de verzameling van het volk Gods met ootmoedigheid en eerbiediging, onder ons houdende een heilige gedachtenis van de dood van Christus, onze Zaligmaker, met dankzegging, en doen daar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie. Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelven eerst wel

beproeft te hebben; opdat hij, etende van dit brood en drinkende uit deze drinkbeker, niet ete en drinke zichzelf een oordeel. Kortelijk, wij zijn door het gebruik van dit heilige Sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onzen naaste. Daarom verwerpen wij alle inmengselen en verdoemelijke vonden, die de mensen bij de Sacramenten gedaan en gemengd hebben als ontheileringen derzelve, en zeggen, dat men zich moet laten vergenoegen met de ordening, die Christus en Zijn Apostelen ons geleerd hebben, en spreken, gelijk zij daarvan gesproken hebben.

Vraag. Is het genoeg dat een Christen gedoopt is?

Antwoord: Geenszins; die gedoopt is moet ook tot het gebruik van het Heilig Nachtmal toegelaten worden, gelijk die voortijds besneden waren ook van het Paaslam moesten eten. Daarom voegt Paulus beide deze Sacramenten tezamen, 1 Kor. 12 : 13: *Wij zijn allen door een Geest tot een lichaam gedoopt. En wij zijn allen tot een Geest gedrenkt.*

Vraag. Wat is het Avondmaal voor een Sacrament?

Antwoord. Een Sacrament der opvoeding voor de gelovigen.

Vraag. Hoe wordt dit Sacrament in de Schrift genoemd?

Antwoord. Gemeenlijk des Heeren Avondmaal, 1 Kor. 11 : 20: *Als gij dan bij één tezamen komt, dat is niet des Heeren Avondmaal eten.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Een Avondmaal, zo om aan te wijzen de voortreffelijkheid, van dit maal, als de tijd, in welken hetzelfde is ingesteld, namelijk de nacht, in welken Christus verraden werd, 1 Kor. 11 : 23.
2. Des Heeren Avondmaal:
 - a. Omdat de Heere Jezus dit pand der liefde voor Zijn Kerk heeft ingesteld.
 - b. Omdat deze maaltijd geheel tot Zijn gedachtenis bestierd wordt.
 - c. Omdat daarin de Heere Zelf de gelovigen gegeven en Sacramenteel genoten wordt.

Vraag. Waarom zegt gij een Heilig Avondmaal?

Antwoord.

1. De Insteller is de Heilige Israëls.
2. De ontvangers zijn heiligen op de aarde.
3. De wijze van gebruik moet heilig en bedachtzaam zijn.
4. Het einde is om ons te vermanen tot ware heiligheid, het sieraad van Gods huis.

Vraag. Hoe wordt dit Sacrament al meer genoemd?

Antwoord. De breking des broods, Hand. 2 : 42, De gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus, 1 Kor. 10 : 16. De drinkbeker der dankzegging, 1 Kor. 10 : 21. Ook spraken de oude Christenen van een offerande en Sacrament des altaars, tot gemakkelijker winning van Joden en heidenen; daarmee beogende niet op een onbloedig misoffer der papisten, dat van latere vinding is, maar ten dele op de gemene toebrenging der uiterlijke tekenen tot het Avondmaal en de daarmee gepaarde liefdemaaltijden; ten dele op de vertoning van Christus' enige offerande; ten dele op

de geestelijke offerande van een gebroken hart, van gebeden en van dankzeggingen, die daar op een statelijke wijze geschiedden.

Vraag. Is men, vanwege de naam, niet verplicht dit Sacrament des avonds te gebruiken?

Antwoord. Geenszins. Want dit is de gewoonte der eerste Christelijke kerk geweest, dat is niet te wijten aan de godsdienst der Christenen, maar aan de wreedheid der vervolgers, die door hun wreedheid de christenen dwongen heimelijke nachtvergaderingen te houden.

Vraag. Mag men zowel de drinkbeker uit het Sacrament niet wegnemen voor de leken als de tijd der bediening veranderen?

Antwoord. Nee. Dewijl het ene is een stof van zelfstandigheid, het andere alleen een omstandigheid; zo is ook geen gelijke grond, oorzaak en noodwendigheid voor het een als voor het andere.

Vraag. Hoe beschrijft gij dit Sacrament?

Antwoord. Als het tweede bondszegel van het Nieuwe Testament, waarin door het eten van brood en drinken van wijn, de gelovigen worden verzekerd en verzegeld van hun gemeenschap aan het lijden van de Heere Christus tot zaligheid.

Vraag. Hoe wordt er van dit Sacrament in dit Artikel gesproken?

Antwoord. De orde vind ik zo, dat er:

1. Eerst gesteld wordt voor hoedanig dit Sacrament te houden zij.
2. Daarna een verklaring van de aard des Sacraments.
3. Eindelijk de wijze van gebruik, uit de aard van het Sacrament voorgesteld.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Ten aanzien van het eerste wordt ons aangewezen:
 - a. De Auteur van dit Sacrament. Wij geloven en belijden, dat onze Zaligmaker Jezus Christus het Sacrament des H. Avondmaals verordend en ingesteld heeft.
 - b. Het doel van de instelling: Om te voeden en te onderhouden.
 - c. De gebruikers, voor wie het Avondmaal is ingesteld. Voor dengene die Hij reeds wedergeboren, en in Zijn huisgezin, welke is Zijn Kerk, heeft ingelijfd.
2. Ten opzichte van het tweede, zien wij:
 - a. Eerst twee stellingen, die aanwijzen hetgeen voor de grond bestaan kan waar het Sacrament op rust. De ene is van het tweeeërlei leven; de andere van het tweeeërlei voedsel.
 - i. Van: het tweeeërlei leven. Nu hebben degenen die wedergeboren zijn, tweeeërlei leven in zich; het een is het lichamelijk en tijdelijk hetwelk zij van hun eerste geboorte medegebracht hebben, en is in alle mensen gemeen; het andere is geestelijk en hemels, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord van het evangelie, in de gemeenschap van het lichaam van Christus en dit leven is niet gemeen, dan alleen de uitverkorenen Gods.

- ii. Van het tweeërlei voedsel. Alzo heeft ons God tot onderhouding des lichamelijken en aardsen levens, aards gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstelijk is, en is allen gemeen, zowel als het leven; maar om het geestelijke en hemelse leven te onderhouden, hetwelk de gelovigen hebben, heeft Hij hen gezonden een levend Brood, dat van de Hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, dewelke het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als hij gegeten, dat is toegeëigend en ontvangen wordt, door het geloof in de Geest.
- b. Daarna twee stellingen, op de eerste gegrond, die ons klaar de ware aard des Sacraments in het licht stellen:
- i. De ene zegt ons wat Christus door het Avondmaal verbeeldt en verzegelt, met deze woorden: Om ons dit geestelijk en hemels brood af te beelden, heeft Christus verordend een aards en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam en de wijn tot een Sacrament Zijns bloeds, om ons te betuigen zo waarachtig als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen, en hetzelfde eten en drinken met onze mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, dat wij ook zo waarachtig door het geloof (hetwelk de hand en mond onzer zielen is) het ware lichaam en het bloed van Christus onze enige Zaligmaker ontvangen in onze zielen, tot ons geestelijk leven.
 - ii. De andere, wat Christus door het Avondmaal in ons werkt, in dezer voege. Nu is het zo zeker en ongetwijfeld, dat Jezus Christus Zijn Sacramenten niet vergeefs heeft bevolen; zo werkt Hij dan in ons al wat Hij door de heilige tekenen ons voor ogen stelt, hoewel de wijze ons verstand te boven gaat, en ons onbegrijpelijk is, gelijk de werking van de Heilige Geest verborgen en onbegrijpelijk is.
 - iii. De derde verklaart ons wat wij in dit Avondmaal, door de werking Gods, geestelijker wijze, genieten:
 - 1. Op zichzelf. Daartussen feilen wij niet als wij zeggen, dat hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is, maar op welke wijze wij dezelve nuttigen, is niet met de mond, maar de geest, door het geloof. Alzo dan blijft Jezus Christus altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet Zichzelf ons Zijner deelachtig maken door het geloof. Deze maaltijd is een geestelijke tafel, aan dewelke Christus Zichzelf ons mededeelt met al Zijn goederen, en doet ons aan denzelve genieten zowel Zichzelf als de verdiensten van Zijn lijden en sterven, voedende en versterkende onze armē troosteloze ziel, door het eten van Zijn vlees, en dezelve verkwikkende en vermanende door de drank van Zijn bloed.
 - 2. Nader, met opzicht tot de goddeloze, die wel het teken, maar geenszins de betekende zaak ontvangt. Voorts hoewel de Sacramenten met de betekende zaken te

samen gevoegd zijn, zo worden ze nochtans met deze twee zaken van allen niet ontvangen. De goddeloze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments, gelijk als Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, Die door hetzelfde betekend wordt, hetwelk de gelovigen alleen medegedeeld wordt.

3. Ten aanzien van het derde lid, staat ons te zien:
 - a. De plaats, waar men dit Sacrament gebruiken moet. Ten laatste wij ontvangen het H. Sacrament in de verzameling des volks Gods.
 - b. De wijze hoe te gebruiken, met ootmoedigheid, en eerbiediging, onder ons houdende een heilige gedachtenis van de dood van Christus onze Zaligmaker, met dankzegging en doen aldaar belijdenis van ons geloof en der Christelijke religie.
 - c. Het noodzakelijk zelfonderzoek. Daarom behoort zich niemand daartoe te begeven, zonder zichzelf eerst wel beproefd te hebben. Opdat hij, etende van dit brood: en drinkende uit deze drinkbeker, niet ete en drinke zichzelf een oordeel.
 - d. De verplichting, die het Avondmaal op ons legt. Kortelijk, wij zijn door het gebruik van dit H. Sacrament bewogen tot een vurige liefde tegen God en onze naaste.
 - e. De dwalingen en mensenvonden, die wij in dezen verwerpen moeten. Daarom verwerpen wij alle vermengingen, verdoemelijke vonden, die de mensen bij de Sacramenten gedaan en gemengd hebben, als ontheiliging derzelve. En zeggen dat men zich moet laten vergenoegen met de ordeningen die Christus en Zijn Apostelen ons geleerd hebben, en spreken gelijk zij daarvan gesproken hebben.

Vraag. Wie is de Insteller van het Heilig Avondmaal?

Antwoord. Onze Zaligmaker Jezus Christus heeft dit Sacrament verordend en ingesteld.

Vraag. Waar leest men van die instelling?

Antwoord. De eerste instelling wordt ons verhaald van de drie Evangelisten en daarna van Paulus, 1 Kor. 11 : 23-25: *Want ik heb van den Heere ontvangen hetgeen ik u ook overgegeven heb, dat de Heere Jezus in den nacht, in welken Hij verraden werd, het brood nam, en als Hij gedankt had brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam dat voor u gebroken wordt: doet dat tot Mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed: doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijn gedachtenis.*

Vraag. Wat staat ons te zien ten opzichte van de instelling des Avondmaals?

Antwoord. Eerst: welke de inwendige tekenen zijn, daarna de zaak die daardoor betekend wordt.

Vraag. Welke zijn de uiterlijke tekenen?

Antwoord. Brood en wijn.

Vraag. Kan men ook reden geven, waarom de Heere Christus deze tekenen in het Avondmaal heeft ingesteld?

Antwoord. De wil des Konings is ons genoeg. Dit behoort onder de verborgenheden, waar wij, hoe hoog wij ook stijgen, de reden niet van kunnen begrijpen. Echter kan men zeggen:

1. Omdat dit Sacrament overal, en in alle plaatsen, tot het einde der wereld, in een gedurig gebruik der gelovigen zou zijn, zo was het dan welvoeglijk dat er zodanige tekenen werden ingesteld, welke bij de gemeente altijd en overal voorhanden zijn.
2. Het stemt overeen met de geestelijke huishouding van het Nieuwe Testament, dat men door een eenvoudig dagelijks teken, hetwelk noch de ogen, noch het verstand ophoudt, terstond opgevoerd wordt, om de betekende zaak te beschouwen, dan dat men door enig heerlijk teken, hoedanig den Israëlieten in de woestijn gegeven is, zo verbaasd en verrukt wordt, dat men te minder acht zou geven op de betekende zaak.
3. Zo vertoonde ons Christus de liefelijkheid van het Nieuwe Testament. Het Sacrament der besnijdenis was smartelijk, Gen. 34 : 35. En dat van het Pascha kostbaar, Exod. 12 : 8. Daar moest een lam geslacht worden hetwelk bezwaarlijk was voor de armen, maar de Sacramenten van het Nieuwe Testament zijn gemakkelijk en vriendelijk; zij tonen dat wij leven in de welaangename dag der zaligheid, 2 Kor. 6 : 2.

Vraag. Wat voor brood moet men in het Avondmaal gebruiken?

Antwoord. Gewoon brood, dat bekwaam is om te voeden en te versterken.

Vraag. Moet het gedeseemd of ongedeseemd brood zijn?

Antwoord. Dit is een oud verschil tussen de Latijnse en Griekse Kerk geweest. De Latijnse of Westerse kerk beweerde dat Christus ongeheveld brood gebruikt heeft, nademaal hij terstond na het Paasmaal het Avondmaal ingesteld heeft, op welke tijd het gans ongeoorloofd was hevel of zuurdesem in het land Israëls te zien; de Griekse of Oosterse Kerk daarentegen, dat het Paaslam, daags te voren, eer de Joden het Pascha hielden, van Christus gegeten is, waaruit zij besluiten dat de dagen der ongehevelde broden nog niet gekomen waren, toen het Avondmaal door de Heere gevierd werd, en dat daarom waarschijnlijk is, dat Hij ongeheveld brood gebruikt heeft. Over dit geschil, dat te lang tussen deze kerken geduurd heeft, wordt bij de geleerden, ten opzichte van de tijd, verschillend geoordeeld; ondertussen blijkt dat het gebruik van brood, vrij en middelmatig is, alzo Christus, zonder enige bepaling dezer zaak, voor het ene of voor het andere, dat brood gebruikt heeft hetwelk toen bij de hand was.

Vraag. Wat dunkt u van die melige en ronde stukjes, die men gemeenlijk hostiën of ouwels noemt, welke de papisten en de meeste Lutherse gebruiken?

Antwoord. Die zijn geheel af te keuren, want :

1. Hostiën of ouwels te gebruiken, wijkt af van de instelling en het voorbeeld van Christus, Die brood nam.
2. Hostiën of ouwels, zijn niet bekwaam de betekende zaak aan te wijzen, want in die kleine schijfjes is niet die vastheid om het lichaam te onderhouden, of die zoetigheid van smaak, hoedanig men heeft in gebruikelijk brood, door welke zaken de zoetigheid en kracht van Christus' genade afgebeeld wordt.

3. Duizend jaren of daaromtrent, zijn dezelve in de gemeente onbekend geweest, behalve dat die gedaante uit bijgelovigheid ontstaan is, naar de gedaante der zilverlingen, waarvoor het Brood des Levens verkocht is.

Vraag. Wat is het ander verbeeldend teken?

Antwoord. De wijn, welken de Evangelisten noemen de vrucht des wijnstoks, gelijkerwijs de Hebreëen gewoon zijn te spreken, Matth. 26 : 29. Marc. 14 : 25. Luc. 22 : 18.

Vraag. Wat voor wijn moet dit zijn?

Antwoord. Wij hebben geen onderscheid te maken omtrent de kleur of soort van de wijn en of dezelve zuiver of met enig water gebroken zij.

Vraag. Om wat reden heeft de Kerk al vroeg, ten tijde van Cyprianus, de wijn in het Avondmaal met water gemengd?

Antwoord. Omdat ze na het Avondmaal met denzelfde wijn hun liefdemaaltijden hielden, zo hebben ze de heidenen geen gelegenheid van opspraak willen geven, alsof ze die loutere wijn tot dronkenschap misbruikten. Hierbij komt een verborgenheid, in welke te verzinnen, zij zich al te veel toegegeven hebben; en wel een drievoudige:

1. Opdat door de wijn en het water betekend worde het bloed en water dat uit de doorstoken zijde van Christus gevloeid heeft.
2. Opdat door die menging de vereniging der twee naturen in Christus afgeschaduwd zou worden.
3. En de vereniging van het gelovig volk met zijn Hoofd Christus, Die in de Openbaring van Johannes onder het zinnebeeld van wateren voorkomt.

Vraag. Moet het Avondmaal onder het teken van wijn ook aan de gemene Christenen bediend worden?

Antwoord. Ja toch; dit blijkt:

1. Uit de instelling van het Avondmaal door Christus, Die al Zijn discipelen belastte uit de drinkbeker te drinken, Matth. 26 : 27: *Drinkt allen daaruit.* Hetgeen zij ook volgens Christus' bevel deden naar de aantekening van Marcus, hoofdstuk 14: 28: Zij dronken allen uit denzelfde.

Vraag. Hoe al verder?

Antwoord.

2. Uit de praktijk der Apostelen, die het Avondmaal onder twee gedaanten hebben bediend en aangeprezen, 1 Kor. 11 : 26: *Zo dikwijls als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken.* Vers. 27: *Zo wie onwaardiglijk dit brood eet of den drinkbeker des Heeren drinkt.* Vers 28: *De mens beproeve zichzelf en ete alzo van het brood en drinke van den drinkbeker.*
3. Al de gelovigen hebben deel en gemeenschap aan Christus' bloed, 1 Kor. 10 : 16: *De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet de gemeenschap des bloeds van Christus?* Bijgevolg kan de gelovige het teken van Christus' bloed niet geweigerd worden.

Vraag. Wat heeft Christus omtrent deze tekenen gedaan?

Antwoord. De doeningen van Christus zijn óf woorden, óf daden.

1. De daden van Christus zijn óf omtrent het brood, óf omtrent de drinkbeker:

- a. Omtrent het brood, deze vier: Hij heeft dat Zelf genomen, gezegend, gebroken en de discipelen gegeven.
 - b. Omtrent de drinkbeker, deze drie: Hij heeft de beker Zelf genomen, gedankt en Zijn discipelen toegediend.
2. De woorden van Christus zijn òf omtrent het brood, òf omtrent de drinkbeker:
- a. Omtrent het brood zijn Zijn woorden, òf bevelende, òf uitleggende. De bevelende behelzen enige daden, van nemen, eten, en dat   doen tot Zijner gedachtenis. De uitleggende wijzen aan de verborgenheid van het Sacrament: *Dit is Mijn lichaam*, Matth. 26:26. *Hetwelk voor u gegeven wordt*, Luc. 22 : 19. *En voor u gebroken wordt*, 1 Kor. 11 : 24.
 - b. Omtrent de drinkbeker zijn de woorden wederom òf bevelende: *Drinkt allen daar uit*, Matth. 26:27; òf uitleggende: *Dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwe Testament, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden*, Matth. 26 : 28.

Vraag. Verklaar dit wat nader?

Antwoord.

1. De daden van Christus omtrent het brood zijn deze vier:
- a. Hij heeft brood genomen, te weten in Zijn hand, in navolging van der Joden gewoonte, daar geen vader des huisgezins de zegen uitsprak, tenzij hij het brood in de hand genomen had, opdat zij allen zagen over wat zaak hij den zegen uitsprak.
 - b. Hij heeft het gezegend, welke handeling bij de evangelisten nu eens zegening genoemd wordt, als Matth. 26:26, dan eens dankzegging, Luc. 22 : 19, welk formulier van zegening Christus gebruikt heeft, is niet bekend. Der Joden gewone zegening was over het brood: Gezegend zijt Gij, Heere onze God, Koning der wereld, Die brood voortbracht uit de aarde. Waarschijnlijk nochtans is het dat Christus enig formulier gebruikt heeft, dat Hem eigen was, en op de tegenwoordige zaak paste, want gelijk Hij op andere tijden broden en spijsen tot een natuurlijk gebruik geheiligd heeft, Marc. 1 : 29. Luc. 9 : 16, alzo heeft Hij ook dit brood en naderhand de wijn, tot een Sacrament van Zijn lichaam en bloed, geheiligd.
 - c. Hij heeft het gebroken; en dat wederom naar der Joden gebruik, want zo staat er in de Talmud der Joden, dat de vader des huisgezins het brood breekt, en daarna zegent hij het. Een gewoonte die de Apostelen zorgvuldig hebben onderhouden, 1 Kor. 10 : 16: *Het brood dat wij breken*. Gelijk dit Kerkgebruik aan het Heilige Avondmaal wezenlijk, ten minste tot deszelfs geheelheid zo noodzakelijk is, dat de gehele maaltijd daarom genoemd wordt een breking des broods, Hand. 2 : 40 en 20 : 7.
 - d. Het gebroken brood gaf Hij Zijn discipelen, wederom volgens de oude gewoonte der Joden, welker uitgedrukte regel over deze zaak bij Maimonides is: Brekende geeft de huisvader een stukje voor een iegelijk, en de ander neemt het op met zijn hand, en het is hem niet geoorloofd hetzelve in de hand van de eter te geven, tenzij dat hij rouw draagt. Weshalve hieruit blijkt, dat die heden gewoon zijn het brood in de mond te steken, van Christus' exempel en de oude eenvoudigheid afwijken, terwijl ook deze gewoonte niet dan uit bijgelovigheid ontstaan, en van latere vinding is.

2. De woorden van Christus omtrent het brood, die wij:
 - a. Bevelende noemen, zijn: Neemt, dat is datgene namelijk dat gebroken en voor ulieden op tafel gelegd is. Eet, met begeerte ter verzadiging, en doet dat tot Mijner gedachtenis; ziende dit laatste zo op de uitdeling, als zijnde het werk der Apostelen, als op de aanneming, zijnde het werk der disgenoten tot Zijn verheerlijking. Een bevel, overeenkomstig hetgeen wij lezen bij het Pascha, Exod. 12 : 24: *Onderhoudt dan deze zaak tot een inzetting voor u en voor uw kinderen, tot in eeuwigheid.* Gelijk ook het ganse Pascha werd gevierd ter gedachtenis der wonderbare verlossing uit Egypte. Exod. 12 : 14.
 - b. De uitleggende, verklaren de verborgenheid van het Sacrament, en zijn deze: *Dat is Mijn lichaam*, Matth. 26:26. *Hetwelk voor u gegeven wordt*, Luc. 22 : 18. En dat deze weder zijn genomen van de spreekwijze van het Pascha, blijkt, alzo de Israëlieten, etende hun Paasbrood, gewoon waren te zeggen: Dit is dat brood der verdrukking, hetwelk onze vaders in het land van Egypte gegeten hebben. Ja zelfs noemden zij het gebraden lam, dat in het Paasmaal opgedist werd, het lichaam des Pascha's, hoewel dit niemand anders verstond dan van een waar en gedachtenisteken; gelijk in denzelfde zin het brood des Avondmaals Christus' lichaam genoemd wordt.

Vraag. Hoe verder?

Antwoord.

1. De daden omtrent de drinkbeker zijn drie:
 - a. Hij heeft de drinkbeker genomen, zoals de vader des huisgezins bij de Joden placht te doen, nemende denzelve met zijn beide handen, voor en aler hij de zegen over denzelve uitsprak.
 - b. Hij heeft gedankt. Het gewone formulier der zegening was dit: Gezegend zijt gij, Heere onze God, Koning der wereld, Die de vrucht des wijnstoks schept. Dit formulier heeft Christus waarschijnlijk niet gebruikt, echter staat de zegening vast, waarom Paulus spreekt van de drinkbeker der zegening, 1 Kor. 10 : 16, in navolging, gelijk het schijnt, van de drinkbeker der zegening des tafels, of der dankzegging, waarmede het gastmaal besloten werd, want ook deze beker is door Christus genomen, na het eten van het Avondmaal, 1 Kor. 11 : 25.
 - c. Hij heeft Zijn discipelen de drinkbeker gegeven. Al wederom naar der Joden praktijk, daar alle gasten van de beker der zegening, nadat de vader van het huisgezin dien geproefd had, ietwat dronken, waaruit vermoedelijk besloten wordt, dat Christus na de zegen eerst uit de beker gedronken heeft, hetwelk ook die woorden schijnen aan te duiden, Matth. 26, : 29: *Ik zal van nu aan niet drinken van deze vrucht des wijnstoks*, enz.
2. De woorden, aangaande deze drinkbeker:
 - a. Zijn enkel bevelende: *Drinkt allen daaruit*, Matth. 26 : 27. Alwaar dat wordeken allen zijn nadruk heeft. En daarna, met aanwijzing van het doel: *Doet dat, zo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijner gedachtenis*, 1 Kor. 11 : 25.
 - b. Of uitleggende: *Dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden*, Matth. 26 : 28. Dat is, de wijn in deze drinkbeker vervat, is een waarteken van het

bloed; niet van een voorbeeldig bloed, hoedanig het bloed des Paaslams was, noch van het Oude Testament, tot welks bevestiging het bloed van het Paaslam diende; maar van een nieuw en beter Testament; niet van het bloed, dat vergoten wordt voor een volk; maar voor velen, voor allerlei geslachten, talen, volkeren, en, natiën, tot vergeving der zonden.

Vraag. Welke waren de doeningen der discipelen?

Antwoord. De daden der discipelen en bij gevolg der disgenoten zijn: nemen, eten en drinken.

Vraag. Verklaar dit nader.

Antwoord.

1. Het eerste der disgenoten is, te nemen, zo het brood als de drinkbeker; maar bijzonder, want zo heeft Christus geboden te nemen, zo heeft Hij deze tekenen uitgedeeld, zo wordt ons klaarder het lichaam van Christus, als voor ons gebroken zijnde, het bloed, als voor ons vergoten zijnde, uitgebeeld; ja zo wordt eindelijk, gelijk spijs en drank tot een volkomen gastmaal behoren, allerbest afgeschetst de volkomen geestelijke verzadiging, die wij in Christus hebben.
2. De andere doening der disgenoten is het genomen brood te eten, want dit is het naaste einde der uitdeling en neming en verbeeldt ook ten klaarste de voeding en onderhouding der gelovigen, door Christus, het Ware Brood des levens.
3. De derde doening is, de gezegenden wijn uit de drinkbeker te drinken, als uitbeeldende de verkwikkende en versterkende kracht, die wij uit Christus' striemen en wonden trekken. Aanmerkelijk echter, dat Christus van deze drinkbeker niet alleen gezegd heeft, neemt dezen en deelt hem onder ulieden, Luc. 22 : 17, maar dat Hij er uitdrukkelijk bij gedaan heeft: *Drinkt allen daaruit*, Matth. 26 : 27. En de gehoorzaming van dit bevel, Marc. 14 : 20: *En zij dronken allen uit denzelven*. Alsof de Heere Jezus met opzet Zich had willen stellen tegen de Kerkschending dergenen die de leken de heilige drinkbeker verbieden.

Vraag. Aan wie mag het Avondmaal des Heeren niet bediend worden.

Antwoord.

1. Aan doden of stervenden, dewijl in de zodanigen niet plaats kan hebben de daad des geloofs, of het lichamelijke nuttigen van brood en wijn.
2. Aan ongedoopten, die in de Kerk van Christus niet ingelijfd zijn.
3. Aan jonge kinderen, die niet bekwaam zijn om zichzelf te onderzoeken en te beproeven.
4. Aan ongelovigen, in leer of wandel, dewijl door henlieden Gods verbond ontheilgd en Zijn toorn over de ganse gemeente ontstoken wordt.

Vraag. Voor wie is het Avondmaal des Heeren dan ingesteld?

Antwoord. Voor ware gelovigen, die Christus alrede wedergeboren en in Zijn huisgezin, dewelke Zijn kerk is, heeft ingelijfd. Hoogl. 5 : 1: *Eet, vrienden, drinkt, en wordt dronken, o liefsten!*

Vraag. Wat wordt er van dezen verondersteld, als zij ten Avondmaal zullen gaan?

Antwoord.

1. Dat ze gedoopt zijn. Nadien geboren te worden eerder is dan gevoed te worden, zo moet het Sacrament der wedergeboorte eerder ontvangen worden, als dat van geestelijke voeding, Matth. 28 : 19.
2. Dat ze tot onderscheid van jaren gekomen zijn, om zichzelf te kunnen beproeven, en het lichaam des Heeren te onderscheiden, also anders niet geoorloofd is, 1 Kor. 11 : 28, 29.
3. Dat ze hun geloof betonen in woorden en werken, zonder aanstoot te geven in de gemeente Gods, Psalm 24 : 3, 4.

Vraag. Tot wat einde heeft Christus Zijn Avondmaal ingesteld?

Antwoord. Om te voeden en te onderhouden degenen, die alrede wedergeboren zijn, Joh. 6 : 57: *Gelijkerwijs mij de levende Vader gezonden heeft en Ik leef door den Vader, also die Mij eet, dezelve zal leven door Mij.*

Vraag. Wat dient hier aangemerkt tot nader verstand van dit Sacrament?

Antwoord. Dat hier in dit Artikel twee stellingen gebruikt worden, die samen aanwijzen de grond waarop dit Sacrament rust. De ene is van het tweeeërlei leven; de andere is van het tweeeërlei voedsel.

Vraag. Hoe spreekt dit Artikel van het tweeeërlei leven?

Antwoord. Nu hebben degenen die wedergeboren zijn in zich tweeeërlei leven: het ene lichamenlijk en tijdelijk, hetwelk zij van hun eerste geboorte mede gebracht hebben, en is in alle mensen gemeen; het andere is geestelijk en hemels, hetwelk hun gegeven wordt in de tweede geboorte, dewelke geschiedt door het Woord des Evangelies, in de gemeenschap van het lichaam Christi.

Vraag. Is dit zo?

Antwoord. Ja toch; want aan het eerste is geen twijfel en dat de gelovigen een geestelijk en hemels leven deelachtig zijn, leert Gods Woord duidelijk, Joh. 5 : 24: *Voorwaar, voorwaar zeg ik u, die Mijn Woord .hoort en gelooft Hem, Die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven.* Jac. 1 : 18: *Naar Zijn wil heeft Hij ons gebed door het Woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerstelingen Zijner schepselen.*

Vraag. Wat merkt u omtrent dit geestelijk en hemels leven aan?

Antwoord.

1. Dit geestelijk en hemels leven is niet gemeen aan alle mensen, die in de kerk zijn, of ten Avondmaal gaan; want de meesten van die zijn natuurlijke mensen, die de Geest niet hebben, Jud, vers 19. *Onwaardige disgenoten, etende en drinkende zichzelf een oordeel,* 1 Kor. 11 : 29.
2. Daarentegen is dit leven alleen gemeen de uitverkorenen Gods, die God op Zijn tijd, hoewel zij van nature dood zijn als alle anderen, levend maakt, door Zijn genade, Ef. 2 : 4, 5: *Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus.*

Vraag. Wat veronderstelt dit tweeeërlei leven in Gods kinderen?

Antwoord. Een tweeeërlei voedsel, waardoor God dit tweeeërlei leven onderhoudt en versterkt. Dus zegt de belijdenis:

1. Ten opzichte van het natuurlijk leven: Alzo heeft ons God tot onderhouding van het lichamelijke en aardse leven aards en gemeen brood verordend, hetwelk daartoe dienstig is, en allen gemeen is, zowel als het leven. Psalm 104 : 14, 15: *Doende het brood uit de aarde voortkomen, en den wijn die het hart des mensen verheugt, doende het aangezicht blinken van olie; en het brood dat het hart des mensen sterkt.*
2. Ten opzichte van het geestelijk leven: Maar om het geestelijk en hemels leven te onderhouden, hetwelk de gelovigen hebben, heeft Hij hun gezonden een levend Brood, Dat van de hemel nedergedaald is, te weten Jezus Christus, Dewelke het geestelijke leven der gelovigen voedt en onderhoudt, als Hij gegeten, dat is, toegeëigend en ontvangen wordt door het geloof in de geest. Joh. 6 : 54, 55: *Die Mijn vlees eet en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Want Mijn vlees is waarlijk spijs, en Mijn bloed is waarlijk drank.*

Vraag. Waartoe heeft God dan brood en wijn in het Avondmaal verordineerd?

Antwoord. Tot zichtbare tekenen, die ons Christus en Zijn genade afbeelden: Om ons dit geestelijk en hemels Brood af te beelden, heeft Christus verordend een aards en zienlijk brood, hetwelk een Sacrament is van Zijn lichaam en de wijn tot een sacrament Zijns bloeds. Om ons te betuigen, zo waarachtig als wij het Sacrament ontvangen en houden in onze handen en hetzelfde eten en drinken met onze mond, waarmede ons leven daarna onderhouden wordt, dat wij ook zo waarachtig door het geloof (hetwelk de band onzer zielen is) het ware lichaam en het bloed van Christus, onze enige Zaligmaker, ontvangen in onze zielen, tot een geestelijk leven.

Vraag. Wat verbeeldt ons brood en wijn in het Avondmaal?

Antwoord. Christus' lichaam en bloed, gebroken en vergoten aan de stam des kruises, Matth. 26 : 26: *Neemt, eet, dat is Mijn lichaam.* Vers 28: *Want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwe Testaments.*

Vraag. Welke is de overeenkomst tussen het brood en Christus' lichaam?

Antwoord. Daar is een gepaste overeenkomst:

1. In oorsprong. Het brood komt uit de aarde voort, Psalm 104: 15: Zo heeft Christus Zijn oorsprong uit de aarde. Daarom Jes. 4 : 2: Een vrucht der aarde tot voortreffelijkheid.
2. In hun eigenschappen:
 - a. Brood is een noodzakelijk voedsel, Christus en Zijn lijden is dat éne ding dat nodig is, Joh. 6 : 53: *Voorwaar, voorwaar, zeg Ik ulieden, tenzij dat gij het vlees van den Zoon des mensen eet en Zijn bloed drinkt, zo hebt u geen leven in uzelfen.*
 - b. Brood is smakelijk, waarvan de mens, welgesteld zijnde, nooit walgt. Christus en Zijn verdiensten, door het geloof aangenomen, zijn van de allerzoetste smaak voor hongerige zielen, Hoogl. 2:3: *Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet.*
 - c. Brood is dierbaar en kostelijk, zo ook de Persoon van Christus en Zijn lijden, 1 Petrus 2 : 7: *U dan die gelooft, is Hij dierbaar.*
3. In hun werkingen:
 - a. Brood heeft een voedende kracht, om het natuurlijke leven te onderhouden; dus ook de Christus is een oorzaak van het geestelijk leven en sterkt dat leven in de hope der heerlijkheid, Joh. 6 : 51: *Ik ben dat*

levende Brood Dat uit den hemel nedergedaald is, zo iemand van dit Brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. En het Brood Dat Ik geven zal is Mijn vlees, Hetgeen Ik geven zal voor het leven der wereld.

- b. Brood versterkt het verflauwde hart. Zo ook Christus en Zijn verdiensten, Psalm 23 : 2: *Hij doet mij nederliggen in grazige weiden. Vers 3: Hij verkwikt mijn ziel.*
4. In hun gebeurtenissen. Want de tarwe, waaruit het brood wordt gemaakt, moet tevoren gedorst, gewannen, gemalen, gekneet en door het vuur gebakken worden, daarop moet het aangenomen, gebruikt en met ons lichaam verenigd worden. Aldus is het met de Christus, zou Hij ons een voedzame spijs der ziel zijn, Hij is eerst door smarten en wonden verbroken, Jes. 53 : 10: *Het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen.* Hij is door het vuur van Gods toorn, mitsgaders door het vuur van Zijn liefde bekwaam gemaakt tot een geestelijk voedsel en moet door het geloof van ons aangenomen, gegeten en met ons verenigd worden, Ef. 3 : 17: *Opdat Christus door het geloof in uw harten wone, en gij in de liefde geworteld en gegrond zijt.*

Vraag. Welke is de overeenkomst tussen den wijn en het bloed van Christus?

Antwoord. Deze overeenkomst is gepast:

1. In hun bereiding. De wijn wordt in de wijnbak met grote kracht uitgeperst; zo is ook Christus vertreden in de wijnpersbak van Gods toorn en Zijn bloed met veel angst en benauwdheid vergoten, Luc. 12 : 50: *Ik moet met een doop gedoopt worden en hoe wordt Ik geperst totdat het volbracht zij?*
2. In hun werkingen:
 - a. De wijn lest de dorst, zo vervult Christus de begeerten van Zijn volk, Joh. 4 : 14: *Zo wie gedronken zal hebben van het water dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid niet dorsten, maar het water dat Ik hem geven zal, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven.*
 - b. De wijn verheugt het hart. Christus' bloed en verdienste stort in de Godzalige een overvloed van blijdschap uit, Jes. 61 : 10: *Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God; want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan.*
 - c. De wijn maakt de band der tong los, zo maakt ons Christus en Zijn genade vrijmoedig, om van en voor de zaak van God te spreken, Zach. 9 : 17: *Het koren zal de jongelingen en de most zal de jonkvrouwen sprekende maken.*
 - d. De wijn heeft een verkwikkende en genezende kracht. Alzo verkwikt ons Christus, door Zijn genade en geneest onze zielen van onze zonden, Psalm 23 : 3: *Hij verkwikt mijn ziel.* Mal. 4 : 2: *Daar zal genezing zijn onder Zijn vleugelen.*

Vraag. Hebben de plechtigheden, onder het Avondmaal, ook hun geestelijke betekenis?

Antwoord. Hierin stemmen de meeste Godgeleerden overeen, en de overeenkomsten zijn welvoegelijk, zowel aan de zijde der dienaren des Avondmaals, als aan de zijde der disgenoten.

1. Aan de zijde der dienaren:

- a. Dat hij het brood neemt, en alzo van gemeen brood afzondert, kan ons dierbaar afbeelden, dat Christus van eeuwigheid van de Vader is afgezonderd tot Middelaar; daarom genaamd het Lam, tevoren gekend geweest voor de grondlegging der wereld, 1 Peur. 1 : 20.
 - b. Dat hij het brood zegent, kan aanwijzen, dat Christus de enige oorsprong is van alle zegeningen, en het gezegende zaad van Abraham, in wien al de geslachten der aarde zouden gezegend worden, Ef. 1 : 3: *Gezegend zij de God en Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus.*
 - c. Dat het brood gebroken en de wijn uitgestort wordt, betekent ons de verbreking van Christus' lichaam, door de dood en de vergieting van Zijn bloed aan het kruis, tot vergeving der zonden, 1 Kor. 21 : 24, 25: *Als Hij gedankt had, brak Hij het en zeide: Neemt, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt. Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed.*
 - d. De omdeling van het brood en de toereiking van de drinkbeker aan allen, kan duidelijk verbeelden, dat God Zijn Zoon geschonken heeft, tot een pand Zijner liefde, Joh. 3 : 16: *Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft.*
2. Aan de zijde der disgenoten. Dan:
- a. Verbeeldt het aannemen van het brood en de wijn, het zaligende geloof, waardoor de ziel Christus aanneemt en al Zijn weldaden, Joh. 1 : 12: *Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn naam geloven.*
 - b. Het eten en drinken, zo de nauwe vereniging met Christus, door het geloof, 1 Kor. 6 : 17: *Die den Heere aanhangt, is één geest met Hem, als de liefelijke verzadiging, welke men in Christus' gemeenschap geniet, Hoogl, 5 : 16: Zijn gehemelte is enkel zoetigheid en al wat aan Hem is, is gans begerlijk.*

Vraag. Zijn brood en wijn slechts blote tekenen van Christus en Zijn genade?

Antwoord. Nee; maar het zijn tekenen en zegelen waardoor God in ons werkt; de belijdenis spreekt aldus: Nu, zo is het zeker en ongetwijfeld, dat ons Jezus Christus Zijn Sacramenten niet tevergeefs heeft bevolen. Zo werkt Hij dan in ons al wat Hij door deze heilige tekenen ons voor ogen stelt. 1 Kor. 10 : 16 : *De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus?*

Vraag. Hoe werkt God door de tekenen in ons?

Antwoord. De wijze van die gaat ons verstand te boven en is voor ons onbegrijpelijk, gelijk de werking des Heiligen Geestes verborgen en onbegrijpelijk is. Joh. 3 : 8: *De wind blaast waarheen hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij henegaat: alzo is een iegelijk die uit den Geest geboren is.* Psalm 25 : 14: *De verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vrezen; en Zijn verbond, om hun die bekend te maken.*

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antwoord. Ondertussen feilen wij niet als wij zeggen dat hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt het eigen en natuurlijk lichaam en het eigen bloed van Christus is; maar de wijze op dewelke wij dezelve nuttigen is niet de mond, maar de geest door het geloof. Luc. 22 : 19, 20: *En Hij nam brood, en als Hij gedankt had, brak hij het, en gaf het hun, zeggende: Dit is Mijn lichaam. Desgelijks ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals, zeggende: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed.*

Vraag. Is dan Christus lichamelijk onder de gestalte van brood en wijn in het Avondmaal?

Antwoord. Gans niet. Jezus Christus blijft altijd zittende ter rechterhand Gods Zijns Vaders in de hemelen, en laat toch daarom niet na, ons Zijns deelachtig te maken door het geloof. Evenals de Israëlieten gebeurde in de woestijn, 1 Kor. 10 : 3, 4: *En allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen dezelfde geestelijke drank gedronken hebben, want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus.*

Vraag. Hoe zijn dan die spreekwijzen te verstaan?

Antwoord. Sacramenteel, zoals de aard der sacramenten medebrengt, dat de tekenen genoemd worden, voor hetgeen dat zij betekenen en uitbeelden. Dus draagt de besnijdenis de naam van Gods Verbond, Gen. 17 : 10. Het Paaslam, die van des Heeren doorgang, Ex. 12 : 4. De H. Doop, die van het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5, en de afwassing der zonde, Hand. 22 : 16. En hetgeen van ons gegeten en gedronken wordt, in het Avondmaal, draagt in dier voege de naam van het lichaam en bloed des Heeren.

Vraag. Hoe dringt gij dit nader aan?

Antwoord. Deze maaltijd is een geestelijke tafel, aan dewelke Christus Zichzelf ons mededeelt, met al Zijn goederen, en doet ons aan dezelve genieten, zowel Zichzelf als de verdiensten van Zijn lijden en sterven, Joh. 6 : 49-51: *Uw vaderen hebben het manna gegeten in de woestijn en zij zijn gestorven. Dit is het Brood dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mens daarvan ete en niet sterve. Ik ben het levende Brood, dat uit den hemel nedergedaald is: zo iemand van dit Brood eet, die zal in der eeuwigheid leven; en het Brood dat Ik geven zal, is Mijn vlees, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Zoals in de belijdenis volgt: Voedende, sterkende en vertroostende onze arme troosteloze ziel, door het eten van Zijn vlees, dezelve verkwikkende en vermanende door de drank Zijns bloeds. Zie Jer. 31 : 12. *Dus zullen zij komen en op de hoogte van Sion juichen, en toevloeien tot des Heeren goed, tot het koren, tot den most, tot de olie, tot de jonge schapen en runderen; en hun ziel zal zijn als een gewaterde hof en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn. Z.ach. 9 : 17: Want hoe groot zal Zijn goed wezen en hoe groot zal Zijn schoonheid wezen! Het koren zal de jongelingen en de most zal de jonkvrouwen sprekende maken.*

Vraag. Maar indien de Sacramenten met de betekende zaak zijn tezamen gevoegd, worden dan deze twee zaken niet van allen ontvangen?

Antwoord. Gans niet. De goddeloze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis, maar hij ontvangt niet de waarheid van het Sacrament. 1 Kor. 11 : 29: *Want die*

onwaardiglijk eet en drinkt, die eet en drinkt zichtelven een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren. Gelijk als Judas en Simon de tovenaars beiden wel het Sacrament ontvingen, maar niet Christus, Die door hetzelfde betekend wordt, hetwelk de gelovigen alleen medegedeeld wordt. Geen wonder, door het geloof neemt men Christus in het Avondmaal aan; waar nu het geloof ontbreekt, daar is het Woord en Sacrament ten onnutte, Hebr. 4 : 2: *Een reuk des doods ten dode, degenen .die verloren gaan.* 1 Kor. 2 : 14.

Vraag. Met wie hebben wij hier verschil?

Antwoord. Met de papisten en de Lutheranen.

Vraag. Wat is de leer der papisten?

Antwoord. De leer der papisten is, dat de tekenen van brood en wijn, in en door de heiliging, of de uitspraak der vijf woorden: Hoc enim gis corpus meum: Want dat is Mijn lichaam, waarlijk, wezenlijk en op een eigenlijk gezegde wijze van natuur of wezen veranderd worden, namelijk het brood in het waar wezenlijk en eigenlijk gezegd lichaam van de Heere Christus, dat in de volheid des tijds uit de heilige maagd Maria geboren, onder Pontius Pilatus, de Stadhouder der Romeinen, aan het kruis genageld, langs die weg gedood, na de dood begraven, ten derden dage opgestaan, na die opstanding ten hemel gevaren en aan de rechterhand des Vaders geplaatst is. En de wijn, in 't waar, wezenlijk en eigenlijk gezegd bloed van diezelfde Heiland, hetwelk aan datzelfde kruis vergoten is. Zodat hetgeen voor die heiliging waar, wezenlijk en eigenlijk gezegd brood en wijn was, aanstonds na die heiliging niet meer het wezen van brood en wijn, maar het Wezen van het lichaam en bloed des Heeren heeft, en daarom waarlijk, wezenlijk en op een eigenlijk gezegde wijze niet meer brood en wijn, maar het lichaam en bloed des Heeren is. Dit leerstuk der roomse kerk heeft de naam van transsubstantiatio, dat is, een verandering van substantie, of het wezen der zaken.

Vraag. Wat zeggen de Lutheranen?

Antwoord. Dat het lichaam en bloed van Christus, in, met en onder de blijvende tekenen zijn; hetwelk zij noemen een consubstantiatio of medewezing. Waartoe zij dan ook de alomtegenwoordigheid van Christus' mensheid verzinnen, die echter weinig met de bijzondere in- en medewezendheid in het Avondmaal tezamen hangt.

Vraag. Hoe weerlegt gij het gevoelen der papisten?

Antwoord.

1. Uit de aard en overeenkomst van al de Sacramenten, waarin het teken altijd overblijvende, ook van de betekende zaak onderscheiden blijft, zonder in wezen of substantie te veranderen.
2. Uit de eerste instelling van het heilige Avondmaal:
 - a. Christus zeide niet van het brood: Dit zal Mijn lichaam zijn of worden; maar: Dit is Mijn lichaam, voorzover het op een sacramentele wijze dat betekende.
 - b. Hetgeen Christus nam, brak, zegende en Zijn discipelen gaf, met bijvoeging: eet en drinkt, datzelfde aten en dronken Zijn discipelen, doch het was niets anders dan brood en wijn.
 - c. Na de zegening en uitspraak der woorden: Dit is Mijn lichaam, hebben de tekenen de naam van brood en wijn nog behouden. Zie Matth. 26 : 26, 27. Zelfs als Paulus de woorden der inzetten van het Avondmaal

verhaalt, 1 Kor. 11 : 26: *Zo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken.* Vers. 27: *Zo dan wie onwaardiglijk dit brood eet of den drinkbeker des Heeren drinkt.* Vers. 28: *En ete alzo van het brood en drinke van den drinkbeker.* Dit zou niet zijn, bijaldien de tekenen van wezen en substantie veranderden.

3. Uit de verwerping van het mondeling en lichamelijk eten van Christus' vlees, als onbetamelijk en onnut, wanneer de Joden in deze vleselijke gedachten vielen, Joh. 6 : 52: *De Joden dan streden onder elkander, zeggende: Hoe kan ons Deze Zijn vlees te eten geven?* Vergelijk vers 63: *De Geest is het Die levend maakt, het vlees is niets nut: de woorden die Ik tot u spreek, zijn Geest en zijn Leven.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord. Onnut. Want:

1. Het lichamelijk eten strekt tot voedsel van het lichaam, daar dit sacrament dient tot versterking van de ziel, om de honger en dorst der ziel te verzadigen.
2. Dit lichamelijk eten is geenszins in staat om ons met Christus te verenigen, dewijl die vereniging geschiedt:
 - a. Aan de zijde van God, door de werking van den H. Geest, 1 Kor. 12 ; 13: *Want ook wij allen zijn door één Geest tot een lichaam gedoopt. En wij allen zijn tot een Geest gedrenkt.*
 - b. Aan de zijde der mensen, door het levend geloof, Joh. 6 : 35: *Ik ben het Brood des levens, die tot Mij komt zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft zal nimmermeer dorsten.*
3. Zou hieruit volgen, dat de goddelozen gemeenschap hebben aan het lichaam en bloed des Heeren, daar nochtans niemand dan de ware gelovigen gemeenschap met Christus in het Avondmaal oefenen. Want de goddeloze ontvangt wel het Sacrament tot zijn verdoemenis; maar geenszins de waarheid van het Sacrament.

Vraag. Hoe weerlegt gij dit gevoelen verder?

Antwoord.

4. Uit de regelmaat des geloofs in Gods Woord en in de Apostolische Geloofsbelijdenis vermeld. Immers strijdt deze leer:
 - a. Tegen de waarheid van Christus' menselijke natuur. Christus heeft maar eens een lichaam uit Maria aangenomen en dat een lichaam van vlees en bloed, maar geenszins van brood; daar deze leer Christus duizenden van lichamen toeschrijft.
 - b. Tegen de waarheid van Christus' lijden en sterven, dat Hij eenmaal onder Pontius Pilatus heeft ondergaan, Hebr. 9 : 28: *Alzo ook Christus eenmaal geofferd zijnde, om veler zonden weg te nemen.* Rom. 6 : 9: *Wetende dat Christus uit de doden opgewekt zijnde, niet meer sterft.* Terwijl Hij, volgens de leer der transsubstantiatie, alle dagen moet sterven.
 - c. Tegen de waarheid Zijner hemelvaart, waardoor de hemel Hem ontvangen heeft, tot de tijden der wederoprichting aller dingen, Hand. 3 : 21. Maar hoe kan dit zijn, zo Christus hier lichamelijk wordt gegeten en op het bevel der mispriesters duizendmaal op een dag nederkomt.
 - d. Tegen de waarheid van Zijn verheerlijking, aan de rechterhand Gods, waardoor Hij boven alle schepselen verhoogd is, Hebr. 1 : 3: Daarom

kan Zijn verheerlijkt lichaam zovele mishandelingen niet onderworpen zijn, zo dikwijls met de tanden verbrijzeld, van de ratten en wormen geknaagd en wederom uitgeworpen te worden, of op het welgevallen van de priester nederkomen in het brood.

- e. Tegen de waarheid van Zijn wederkomst ten oordeel, Hand. 1 : 11: *Deze Jezus, Die van u weggenomen is in den hemel, zal also komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien varen.* Want hieruit volgt, dat Hij niet gezegd kan worden gedurig in het brood of in de ouwel neer te komen.

Vraag. Hoe al meer?

Antwoord.

5. Dit gevoelen der roomsgezinden is strijdig tegen de zinnen, niet tegen één, maar tegen al de zinnen; niet van sommigen, maar van alle mensen; niet soms, maar altijd. Dit bewijs van de uiterlijke zinnen erkende Aristoteles van zulk een klem en kracht te zijn, dat men, naar zijn oordeel, over een materie, die door de uiterlijke zinnen wordt bevestigd, niet behoorde te twisten. Trouwens waar kan de mens het beste staat op maken, dan op hetgeen hij met zijn ogen ziet, met zijn handen voelt, met zijn gehemelte smaakt, met zijn neus ruikt en met zijn oren hoort. Daarom gebruiken de Apostelen dit bewijs, om de waarheid der Christelijke leer te bevestigen, 1 Joh. 1 : 13: *Hetgeen wij gehoord hebben hetgeen wij gezien hebben met onze ogen, hetgeen wij aanschouwd hebben, en dat onze handen getast hebben, dat verkondigen wij u Christus Zelf zag dit bewijs aan van een overtuigende natuur, als Hij tot de discipelen zei, Luk. 24 vers 38, 39: *Waarom klimmen zulke overleggingen in uw harten? Ziet Mijn handeën, en Mijn voeten, want Ik ben het Zelf; tast Mij aan en ziet, want een geest heeft geen vlees en beenderen, gelijk gij ziet dat Ik heb.**
6. Loopt dit gevoelen aan tegen de natuurkunde, de meetkunde, de weegkunde en tegen de telkunde, die al op vaste gronden steunen.
- a. Tegen de natuurkunde stellen zij, dat Christus' waarachtig menselijk lichaam, waarin Hij het vlees en bloed, gelijk de kinderen, deelachtig is geworden, op ontelbare plaatsen, in welke de consecratie terzelfder ure geschiedt en in zoveel geconsacreerde hostiën tegelijk kan tegenwoordig zijn, en dat wel zo, dat Hij nochtans onveranderlijk in de hemel blijft.
- b. Tegen de meetkunde drijven' zij, dat het volwassen menselijk lichaam van Christus, zonder vermindering of inkrimping Zijner volle grootheid, waarlijk en wezenlijk gevonden wordt in de omtrek van een kleine ronde witte ouwel.
- c. Tegen de weegkunde gevoelen zij dat datzelfde lichaam, dat niet alleen de maat, maar ook het gewicht van een menselijk lichaam heeft, hier in dit ondermaanse werelddeel, zo ligt is, dat het door 's mensen adem kan worden weggeblazen.
- d. Tegen de telkunde zeggen zij, dat het lichaam van de Heere Christus, dat waarlijk maar één enig is, tot in onnoemelijke getallen vermeerdert naar het onnoemelijk getal van hostiën, stukjes der hostiën, die sedert het begin dezer uitvinding door een onnoemelijk getal van mensen genoten zijn of genoten worden.

Vraag. Is dit gevoelen der roomsgezinden niet onderscheiden van dat der Lutheranen?

Antwoord. Ja toch. Want de Lutheranen verwerpen, met ons, de grove dwaling die de roomsgezinden hierop gronden, namelijk hun mis, zijnde die bloedeloze offerande, waarin Christus' lichaam uit het brood van het Avondmaal geschapen, op een altaar door hun priesters dagelijks voor de zonde van levenden en doden geofferd en door het gemene volk aangebeden, wordt.

Vraag. Hoe bewijst gij dat in het Avondmaal niet is een ware eigenlijke zoenofferande, waarin Christus' lichaam en bloed, onder de gedaante van brood en wijn, dagelijks geofferd wordt.

Antwoord.

1. Een bondzegel wordt, als een teken en zegel van genade, van God aan de gelovigen geschonken, en door hen met dankbaarheid aangenomen; maar een offerande wordt van de gelovigen aan God opgedragen, en door Hem vriendelijk aangenomen. Dus kan het Avondmaal geen eigenlijke offerande voor de zonde zijn.
2. In de mis ontbreken de hoedanigheden ener ware offerande. Want:
 - a. Alle eigenlijk gezegde offerande moet van God geboden zijn, terwijl men God anders tevergeefs eert, Matth. 15 : 6. Maar onder het Nieuwe Testament is alle offerande, door de enige offerande van Christus aan het kruis, vernietigd, Hebr. 10 : 18. *Waar nu vergeving derzelve is, daar is geen offerande meer voor de zonde.*
 - b. Die hier voorwenden te offeren, zijn geen wettige priesters, want dat moesten ze zijn óf naar de orde van Aäron, óf naar de orde van Melchizédek. Naar de orde van Aäron konden zij geenszins priesters zijn, alzo die orde met het Priesterschap van Christus is teniet gedaan. Hebr. 7 : 11, 12. Veel minder naar de orde van Melchizédek, dewijl niemand na hem, dan Christus alleen, onder ede priester geworden is: Psal, 110:4; vergelijk Hebr. 7: 15, 24.
 - c. Alle eigenlijk gezegde offeranden moeten een altaar hebben. Edoch, onder het Nieuwe Testament is er geen dan Christus, Hebr. 13 : 10: *Wij hebben een Altaar, van Hetwelk geen macht hebben te eten die den tabernakel dienen.*
 - d. Daar is geen offerande voor de zonde, tenzij dat ze geslacht en gedood wordt: *want zonder bloedstorting geschiedt geen vergeving*, Hebr. 9 : 22. Maar Christus kan na Zijn opoffering aan het kruis niet meer geslacht en gedood worden, Rom. 6:2: *Wetende dat Christus, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft; de dood heerst niet meer over Hem.*
 - e. In een offerande draagt men God iets op, Hebr. 5 : 1, Maar in het Avondmaal brengen wij God niets toe en ontvangen de zegelen uit Zijn hand, Matth. 26 : 26, 27.

Vraag. Waar houdt gij de mis voor?

Antwoord. Die mis, zegt onze catechismus, is in de grond niets anders dan een verloochening van de enige offerande en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

Vraag. Is dit zo?

Antwoord. Ja toch. De mis:

1. Is een verloochening van Christus' offerande, dewijl de Schrift duidelijk leert, dat Hij eenmaal voor de zonden heeft genoeggedaan, Hebr. 10 : 14. *Christus heeft met een offerande in eeuwigheid volmaakt, degenen die geheiligd worden.*
2. Zij is een vervloekte afgoderij, waardoor men, inplaats van de ware God, aanbidt hetgeen van nature geen God is en dat met zoveel afgodische plechtigheden, Jes. 44 : 17. *Het overige nu daarvan maakt hij tot een god, tot zijre gesneden beeld; hij knielt daarvoor neder en buigt zich en bidt het aan en zegt: Redt mij, wondt gij zijt mijn god.*

Vraag. Is dit antwoord niet vrij hard en bitter?

Antwoord. Geenszins:

1. De Heere Zelf heeft deze afgoderij met vloeken bedreigd, 2 Thess. 11, 12. *En daarom zal God zenden een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden geloven, opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben maar een welbehagen hebben gehad in de ongerechtigheid.* Openb, 18 : 10: *Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad! Want uw oordeel is in één ure gekomen.*
2. De heiligen hebben zich niet geschroomd, tegen hen, die God en Zijn Woord smaadheid aandoen, ijverig uit te varen. De geest van Paulus werd in hem ontstoken, als hij zag dat de stad Athene zeer afgodisch was, Hand. 17: 16. Stefanus noemde de Joden, die de Heilige Geest wederstonden, onbesnedenen van harten en oren, Hand. 7:51. Jezus Zelf, het voorbeeld van zachtmoedigheid, zegt tegen de Farizeën, Matth. 23 : 33: *Gij slangen, gij addereengebroudsel, hoe zult gij ontvlieden de helse verdoemenis?*
3. Neemt men in acht, dat ten tijde toen de catechismus in het licht kwam, de geloofsdwang sterk woedde en het bloed der martelaren stroomde langs de wegen en straten; dan waren de voorstanders van de reine leer verplicht te ijveren voor de Heere der heerscharen, tegen de gruwelen van het pausdom, Psalm 139 : 21, 22: *Zou ik niet haten, Heere, die U haten, en verdriet hebben in degenen die tegen U opstaan? Ik haat ze met een volkomen haat, tot vijanden zijn ze mij.*

Vraag. Waar moet het Avondmaal bediend worden?

Antwoord. Overall waar de gemeente tezamen komt. Wij ontvangen, zegt de belijdenis, het heilig Sacrament in de verzameling van het volk Gods. 1 Kor. 11 : 18: *Want eerstelijk, als gij samenkomt in de gemeente.* Hetzij dan in bijzondere huizen, als het niet anders geschieden kan, waar de kerk verdrukt wordt, Hand. 2 : 46. Hetzij in openlijk daartoe geschikte plaatsen, nadat hiertoe vrijheid aan de kerk gegeven is.

Vraag. Wat besluit gij hieruit?

Antwoord. Dat wij als onbetamelijk mogen afkeuren:

1. De afgezonderde Avondmaalsgemeenschap, buiten de koortraliën, zoals die bij de ouden heeft plaats gehad, dewijl hier de geestelijke gemeenschap der gelovigen wordt vertoond en geoefend.
2. Het gebruik der altaren of tafelen van zulk een maaksel, dewijl het Avondmaal geen offerande, maar een bondszegel is en Christus benevens de apostelen, zich altoos van een gewone tafel bediend hebben.

3. Het wegbrengen van de Avondmaalsteken naar zieken en afwezigen, dewijl dit strijdt tegen het gewone Sacramentsgebruik en een al te grote hoogachting of bijgelovigheid omtrent dit Sacrament ter kerke invoert.

Vraag. Hoe moet dit Sacrament ontvangen worden?

Antwoord. Met ootmoedigheid en eerbiediging, 1 Petrus 5: 5: *Zijt met ootmoedigheid bekleed.* Psalm 5 : 8: *Maar ik zal door de grootheid Uwer goedertierenheid in Uw huis ingaan; ik zal mij buigen naar het paleis Uwer heiligheid in Uw vreze.*

Vraag.: Hoe zo?

Antwoord.

1. Dezulken worden genodigd, Matth. 11 : 28: *Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.*
2. Dezen komt de belofte van het evangelie toe, Jes. 57 : 15: *Ik woon in de hoogte en in het heilige en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden.*
3. Zonder verootmoediging kan Christus' dood noch beschouwd noch verkondigd worden, Zach. 12 : 10: *Zij zullen Mij aanschouwen, Dien zij doorstoken hebben, en zij zullen over Hem rouwklagen, als met de rouwklage over een enigen zoon, en zij zullen over Hem bitterlijk kermen, gelijk men bitterlijk kermt over een eerstgeborene.*

Vraag. Tot wat einde wordt dit Sacrament gebruikt?

Antwoord. Tot gedachtenis van Christus' dood en lijden. Onder ons houdende een heilige gedachtenis van de dood van Christus, onze Zaligmaker, met dankzegging. Daarom de beker, 1 Kor. 11 : 26: *Den drinkbeker der dankzegging.*

Vraag. Waartoe al meer?

Antwoord. Om getuigenis te geven van hetgeen wij geloven en belijden. En doen daar belijdenis van ons geloof en van de Christelijke religie. Jes. 19 : 18: *Te dien dage zullen er vijf steden in Egypteland zijn, sprekende de sprake Kanaäns en zwerende den Heere der heirscharen.* Matth. 10 : 32: *Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is.* De ware godsdienst spreekt nergens meer van dan van Christus en Dien gekruist, 1 Kor. 2: 2. Die gelijk wij Hem in het Nachmaal belijden, aldaar voor de ogen geschilderd wordt, als om onzentwil gekruisigd, Gal. 3 : 1.

Vraag. Wat wordt er vereist, als wij ten Avondmaal zullen gaan?

Antwoord. Dat wij, ons tevoren recht beproeven, 1 Kor. 11 :28. *Maar de mens beproeve zichzelf en ete alzo van het brood en drinke van den drinkbeker, zodat zich niemand daartoe behoort te begeven, zonder zichzelf wel beproefd te hebben: Opdat hij etende van dit brood en drinkende uit deze drinkbeker, niet ete en drinke zichzelf ten oordeel, 1 Kor. 11 : 29.*

Vraag. Waaraan zal de gelovige zich beproeven?

Antwoord. Aan deze drie stukken:

1. Bedenke een iegelijk bij zichzelf zijn zonden en vervloeking, opdat hij zichzelf mishage en zich voor God verootmoedige; aangezien de toorn Gods tegen de zonde zo groot is, dat Hij die, eer Hij ze ongestraft liet blijven, aan Zijn lieve

Zoon Jezus Christus, met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft. Psalm 51 : 5: *Ik ken mijn overtredingen en mijn zonde is steeds voor mij.* Ezech. 7 : 16: *Zij allen zullen zijn gelijk duiven der dalen, kermende een ieder om zijn ongerechtigheid.*

2. Onderzoek een iegelijk zijn hart, of hij ook de gewisse beloften Gods gelooft, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus wil vergeven zijn, en de volkomen gerechtigheid van Christus hem als zijn eigene toegerekend en geschonken zij; ja zo volkomen, alsof hij zelf, in eigen persoon, voor al zijn zonden betaald en alle gerechtigheid volbracht had, Joh. 3 : 36: *Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.* Psalm 2 : 12: *Welgelukzalig zijn allen die op Hem vertrouwen.* Fil. 3 : 9: *En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof in Christus is, namelijk de rechtvaardigheid die uit God is, door het geloof.*
3. Onderzoek een iegelijk zijn consciëntie of hij ook gezind is:
 - a. Voortaan met zijn ganse leven waarachtige dankbaarheid jegens God de Heere te bewijzen en voor hem aangezicht van God oprecht te wandelen. Psalm 116 : 17: *Ik zal U offeren een offerande van dankzegging en den naam des Heeren aanroepen.* Gen. 17 : 1: *Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht.*
 - b. Idem: Of hij zonder enige geveinsdheid, alle vijandschap, haat en nijd van harte afleggende, een ernstig voornemen heeft, om van nu voortaan in waarachtige liefde en enigheid met zijn naasten te leven, 1 Petrus 2 : 1: *Zo legt dan af alle kwaadheid, en alle bedrog en geveinsdheid en nijdigheid en alle achterklapping.* Ef. 5 : 2: *Wandelt in de liefde.* 1 Joh. 4 : 7: *Geliefden, laat ons elkander liefhebben, want de liefde is uit God. Een iegelijk die liefheeft is uit God geboren, en kent God.*

Vraag. Wat heeft een Christen in zijn beproeving omtrent deze kenmerken aan te merken?

Antwoord.

1. Deze kenmerken moet hij niet in hun hoogste trap nemen, maar hij bedenke, dat ook het minste gedeelte van hetgeen als een teken wordt voorgesteld, hem van de waarheid der genade, die in hem is, onbedrieglijk kan verzekeren. Men handelt dikwijls verkeerd, als men de droefheid over zonde, het geloof in Christus en de liefde tot de naasten zo groot, zo levendig in zich wil bevinden, en dan zijn aandeel aan de genade ontkent, als men dat in zich niet bevindt. Nee, alwaar het minste deel van ware droefheid over zonde, van geloof in Christus, van liefde tot onze naasten blijkt, daar is geloof, liefde en droefheid over de zonde zelf, Zach. 4 : 10: *Wie veracht den dag der kleine dingen?* 2 Kor. 8 : 12: *Indien te voren de volvaardigheid des gemoeds daar is, zo is iemand aangenaam naar hetgeen hij heeft: niet naar hetgeen hij niet heeft.*
2. Een Christen behoeft, om wel ten Avondmaal te gaan, juist niet een klaar gezicht van alle tekenen die hier gesteld worden, het is genoeg dat hij daar enige, ja soms maar één, in zich kan zien. Want al is het dat wij nog veel gebreken en ellendigheid, in ons bevinden, als namelijk, dat wij geen volkomen geloof hebben, dat wij ons met zulk een ijver om God te dienen, niet begeven, als wij schuldig zijn, maar dagelijks met de zwakheid van ons geloof en de boze lusten van ons vlees te strijden hebben, en wij van harte begeren tegen ons ongeloof te strijden, en naar alle geboden Gods beginnen te leven, zo

zullen wij gewis en zeker zijn, dat geen zonde noch zwakheid, die nog tegen onzen wil in ons gebleven is, ons kan hinderen, dat ons God niet in genade zou aannemen en alzo de hemelse spijs en drank waardig en deelachtig maken, Psalm 103 : 13, 14: *Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt de Heere Zich over degenen die Hem vrezen, want Hij weet wat maaksel dat wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn.*

3. Heeft een Christen in acht te nemen, dat al deze tekenen van genade niet kunnen worden omgekeerd, zodat men zou besluiten, waar dat of dat is, daar is ware genade, derhalve, waar dit of dat voor een tijd niet is, daar is geen genade, want dat besluit gaat niet door. Zeker, waar het geloof is, dat al onze zonden om Christus' wil vergeven zijn en Zijn volkomen gerechtigheid ons toegerekend en geschonken zij, alsof wij zelf in eigen persoon voor onze zonden hadden betaald en al de gerechtigheid volbracht, daar is ware genade. Doch nu kan men noch zeggen, noch besluiten, waar dit geloof voor een tijd niet is, dat daar geen genade is; want de verzekerdste Godzalige kan voor een tijd in een staat van ongeloof komen, dat hij met de Kerk uitroept, Klaagl. 3 : 18: *Mijn sterkte is vergaan en mijn hope van den Heere.* Met Asaf, Psalm 88 : 16: *Ik draag Uw vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig.* Met de vader, Marc. 9 : 24: *Ik geloof, Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp.*
4. Dat hij, die ten Avondmaal zal gaan, uit twee, drie of vier daden geen besluit kan maken over zijn gehele staat, dat die goed of kwaad zij, naarmate die daden gesteld zijn; want een Christen kan goed zijn, ten opzichte van zijn staat en oprecht ten aanzien van het voornemen van zijn hart, hoewel zijn daden soms daarmee niet overeen stemmen. Men zie David, Petrus en andere mannen Gods, die, hoe oprecht van staat en voornemen, nu en dan bezijden het spoor geweken zijn. Die deze dingen in overweging neemt, zal voorspoedig zijn in de zelfbeproeving.

Vraag. Hoe gedraagt zich een Christen, die zichzelf onderzocht heeft?

Antwoord.

1. Hij tracht zijn hart en gedachten af te zonderen van alle aardse beslommingen, die de aandacht omtrent het Avondmaal beletten zouden, Spreuken 18 : 1: *Die zich afzondert, tracht naar iets begeerlijks, hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.*
2. Hij zoekt zijn verlangen op te wekken, naar de zichtbare panden van Gods liefde, Psalm 84 : 2, 3: *Hoe lieflijk zijn Uw woningen, Heere der heirscharen! Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren, mijn hart en mijn vlees roepen uit tot den levenden God.*
3. Hij zoekt Gods aangezicht in het gebed, dat het de Heere behage hem onder de tekenen van Zijn liefde te bevestigen, Exod. 33 : 15: *Indien Uw aangezicht niet mede zal gaan, doe ons van hier niet optrekken.* Psalm 37 : 5: *Zeg tot mijn ziel, Ik ben uw heil!*

Vraag. Wat behoort in hem te zijn, onder het gebruik van het Avondmaal?

Antwoord.

1. Een heilig ontzag voor de hoge God, in Wiens tegenwoordigheid hem Jezus' lichaam en bloed sacramenteel wordt aangeboden, Gen. 28 : 17: *Hoe vreselijk is deze plaats! Dit is niets dan een huis Gods en dit is de poort des levens!*

2. Een aandachtige overdenking van de genade, welke ons onder de tekenen van brood en wijn verbeeld en verzegeld worden, Psalm 63 : 3: *Voorwaar, ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende uw sterkte en, uw eer.*
3. Een gelovig vertrouwen, dat al zijn zonden om Jezus' wil vergeven zijn, Die voor hem gegeven wordt tot een spijs der ziel. Hoogl. 5 : 1: *Eet, vrienden, drinkt en wordt dronken.*
4. Een hartelijke opgewektheid, om het verbond, dat hij met God zo plechtig vernieuwd heeft, te betrachten, Psalm 119 : 106: *Ik heb gezworen en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Uwer gerechtigheid.*

Vraag. Wat is hij, na het gebruik van het Avondmaal, verplicht?

Antwoord.

1. Zijn dankbaarheid aan de Heere op allerlei wijze te betuigen, Psalm 116:12: *Wat zal ik den Heere vergelden, voor al Zijn weldaden aan mij bewezen? Ik zal den beker der verlossing nemen, en den naam des Heeren aanroepen.*
2. Deze dankbaarheid te betonen, met woorden en daden, in liefde tot God en zijn naasten: Want wij zijn door het gebruik van het Sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naasten. 2 Kor. 5 : 14, 15: *De liefde van Christus dringt ons, als die dit oordelen, dat, indien Eén voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Dien, Die voor hen gestorven en opgewekt is. Ef. 5 : 2: Wandelt in de liefde, gelijkewijs ook Christus ons liefgehad heeft, en Zichzelf voor ons heeft overgegeven, tot een offerande en een slachtoffer, Gode tot een welriekende reuk.*
3. Hartelijk te verlangen, met bidden en smeken, om na dit leven Avondmaal te mogen houden in de hemel, Openb. 19 : 9: *Zalig zijn ze, die geroepen zijn tot het Avondmaal van de bruiloft des Lams!*

ARTIKEL 36

Van de politieke overheid, haar macht en ambt en de plicht der onderdanen omtrent haar.

Wij geloven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menselijken geslachts, Koningen en Prinsen en Overheden verordend heeft; willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de mensen toega. Tot dat einde heeft Hij de Overheid het zwaard in handen gegeven tot straf der bozen en bescherming der vromen. En hun ambt is, niet alleen acht te nemen en te waken over de politie, maar ook de hand te houden aan de heilige kerkdienst; om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst; om het rijk van de Antichrist te gronde te werpen, en het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen; het Woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt. Voorts, een ieder, van wat kwaliteit, conditie of staat hij zij, is schuldig zich aan de Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun ere en eerbiediging toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord; voor hen biddende in hun gebeden, opdat de Heere ze sturen wil in al hun wegen, en dat wij een gerust en stil leven leiden in alle Godzaligheid en eerbaarheid. En hierom verwerpen wij de wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen die de overheden en magistraten verwerpen en de justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft.

Vraag. Wie moet men voor goede burgers houden?

Antwoord: Die de overheid, van God over hen gesteld, onderdanig zijn en ere geven, Spr. 24 : 21: *Mijn zoon, vrees den Heere en den Koning.* 1 Petrus 2 : 13: *Zijt dan aller menselijke ordening onderdanig; vreest God; eert den Koning.*

Vraag. Waarvan spreekt dit artikel?

Antwoord. Van het ambt der overheid en de plicht der onderdanen omtrent haar.

Vraag. Komt dit artikel in de belijdenis te pas?

Antm.: Ja toch. De profeten, de apostelen en de eerste Christenkerk zijn altijd bezwaard en aangeklaagd geweest, dat ze ongehoorzaam, en oproerig in de burgerstand waren, die alle burgerlijke regering zochten te breken, en niets dan confusie en verwarring in de wereld aan te richten. Hoe gepast dat de opstellers van onze belijdenis, ten tijde dat de gelovigen in de Nederlanden over dezelfde misdaden bij de koning van Spanje aangeklaagd werden, voor het oog der wereld beleden, dat de ware Kerk, welker leden zij waren, de Overheid, die Gods Majesteit, als Zijn dienaren op aarde vertonen, om Gods wil onderdanig is en een afkeer heeft van dat slechte slag van mensen, die de heerschappijen verwerpen en de heerlijkheden lasteren. Men zie de brief van de gelovigen in de Nederlanden, aan Philips II, koning van Spanje, met deze confessie, in het jaar 1562, opgedragen.

Vraag. Hoe wordt dit artikel verdeeld?

Antwoord. In twee delen. Eerst wondt er gehandeld van de gezonde leer. Daarna van dwalingen, die wij, als strijdig met deze leer, verwerpen.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. De gezonde leer vertoont de plichten van Overheden en onderdanen:
 - a. Ten aanzien der Overheden wordt er betoogd:
 - i. Eerst het nut der burgerlijke regering. Wij geloven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid van het menselijk geslacht, Koningen, Prinsen en Overheden verordineerd heeft, willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de mensen toega. Tot dien einde heeft Hij de overheid het zwaard in de handen gegeven, tot straf der bozen en bescherming der vromen.
 - ii. Daarna wat haar ambt zij:
 1. Ten opzichte van de politie: En haar ambt is niet alleen acht te nemen en te waken over de politie.
 2. Ten opzichte van de Kerk: Maar ook om de hand te houden aan de heilige kerkedienst:
 - a. Tot wering van het kwade: Om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst en om het rijk van de antichrist te gronde te werpen.
 - b. Tot bevordering van het goede: En het Koninkrijk van Christus te bevorderen, het Woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt.
 - b. Ten aanzien van de onderdanen wordt er geleerd, wat hun plicht zij jegens de Overheid, te weten:
 - i. Onderwerping aan dezelve: Voorts een ieder, van wat kwaliteit, conditie of staat hij zij, is schuldig zich aan de Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, haar eer en eerbiediging toe te dragen.
 - ii. Voorbidding door dezelve: Voor haar biddende in hun gebeden, opdat de Heere ze sturen wil in al hun wegen en dat wij een gerust en stil leven leiden in alle Godzaligheid en eerbaarheid.
2. Ten tweede: De dwaling die wij, als strijdig tegen de gezonde leer, verwerpen: En hierom verwerpen wij de wederdopers en alle andere oproerige mensen en in het gemeen al diegenen die Overheden en magistraten verwerpen en de justitie omstoten willen; invoerende de gemeenschap van goederen en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft.

Vraag. Is de burgerlijke Overheid nodig?

Antwoord. Ja. Dit blijkt:

1. Uit de gemeenschap der gelovigen en ongelovigen in de wereld, tot welks bezorging het Kerkbestuur niet ingericht is.
2. Uit het geschiedverhaal van alle tijden, wat de noodzakelijkheid der burgerlijke regering aanwijst.
3. Uit de droeve vruchten en gevolgen in Israël gezien, toen dit volk een burgerbestuur ontbrak, Richt. 17 : 6: *In die dagen was er geen koning in Israël: een iegelijk deed wat recht was in zijn ogen.* De oude Persianen, overtuigd zijnde van het voorrecht ener wettige regering, bleven met

bedachtheid, na de dood hunner koningen, vijf dagen lang zonder Overheid, opdat het volk door de beproefde ondervinding van een Overheidsloze staat, des te begeriger naar een vorst en des te getrouwer aan hem zou zijn.

Vraag. Van Wien komen de hoge machten?

Antwoord. Van de goede schikking van Gods voorzienigheid. Spr. 8 : 15, 16: *Door Mij regeren de Koningen en stellen de Vorsten gerechtigheid; door Mij heersen de heersers en de Prinsen, al de rechters der aarde.* Rom. 13 : 1: *Want daar is geen macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God geordineerd.*

Vraag. Tot wat einde heeft God de machten verordineerd?

Antwoord. Opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de mensen toega. Immers welke veiligheid heeft iemand, zonder Overheid, voor zijn bezitting, dat ze hem niet ontvreemd, voor zijn lichaam dat het niet verminkt, voor zijn leven, dat het hem niet benomen word'e? Plutarchus noemt een goede regering de zon der aarde. Zo min de aarde de zon kan missen en zoveel voordelen als zij daarvan trekt, zo min kan een volk een rechtschapen politie missen, en zoveel voordelen trekt het daarvan. Men zou gemakkelijker in een woestijn onder de wilde beesten dan onder de mensen zonder een welgestelde justitie kunnen leven. Israël, geen koning hebbende klaagt er over als een zware straf, Hos. 10 : 3: *Wij hebben geen koning, want wij hebben den Heere niet gevreesd.*

Vraag. Welke namen dragen de regeerders in de burgerstaat?

Antwoord. Zij worden genoemd Koningen, Jes. 49 : 13. Vorsten, Jes. 1 : 23. Prinsen, Job 34 : 18. Oudsten, Exod. 24 : 9. Richters, Jes. 1 : 26. Schilden der aarde, Psalm 47 : 10. Overheden en machten, Rom. 13 : 1. En met een verheven naam: goden, Psalm 82 : 6 : *Ik heb wel gezegd: gij zijt goden, en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten.*

Vraag. Behoort de naam van goden alleen tot de Overheden van het Oude Testament?

Antwoord. Nee; hij behoort ook tot de Overheid onder het Nieuwe Testament, dewijl ook die Gods Majesteit, als Zijn dienaren op aarde, afbeelden. Waarom Augustinus zeide: *Rex habet imaginem Dei, que madmod'um Epricopus Christi.* De koning draagt het beeld van God, gelijk de bisschop het beeld van Christus; de koningen in het voeren hunner scepters; de kerkelijken in het weiden der kudde Gods.

Vraag. Hoe velerlei regeringsvormen worden er doorgaans geteld?

Artw.: Vier:

1. De Monarcia of éénhoofdige regering, waar de regering is bij één hoofd, vorst, keizer of koning.
2. De Aristocratia of die meerhoofdige, waar de regering is bij de voornaamsten van het volk.
3. De Democratia of de veelhoofdige, waar de regering is bij het volk, of bij enige personen, van welken men zich gezamenlijk op het volk beroepen kan.
4. De Mixta of getemperde regering, dus genaamd, omdat ze zodanig getemperd is, dat al deze drie regeringsvormen daarin gevonden worden, zonder dat een van drieën de overhand heeft. De tegenwoordige regering van de Republiek is in den rang der getemperde. Want de Stadhouders beekdt af de éénhoofdige; de Algemene Staten de meerhoofdige en de Vroedschappen der bijzondere steden de veelhoofdige regering.

Vraag. Wat denkt u van dezen regeringsvorm?

Antwoord. Wij oordelen met de kerkhervormer Calvijn, dat het voor een burger, buiten bestuur van de openbare macht, een ijdele bezigheid is, te betwisten welke in de wereld de beste staat van regering is. En dat het niet dan voor een grote verwaandheid kan gehouden worden, een beslissend oordeel te willen vellen, terwijl 't oordeel verkeren moet over zekere omstandigheden en gevallen, die zwaar zijn te onderscheiden. Ondertussen kunnen wij, wat bij anderen wordt aangemerkt, hierin voegen. De Monarchie, of eenhoofdige regering zeggen zij, komt het beste met Gods bestuur overeen, doch waar ze gevestigd wordt, kan dezelve gemakkelijk veranderen in tyrannie. Men heeft dit gezien in Rehabeam, Saul; en, andere goddeloze koningen Israëls. Dus zijn ook bij de Romeinen Tiberius, Caligula, Nero en Domitiaan, monsters der natie en verdervers des volks geweest. De Aristocratie of meerhoofdige, heeft ook haar bezwaren; want zij verandert zich lichtelijk in een onafhankelijk gebied, wat zich weinigen aanmatigen, ja zelfs wel in een eenhoofdige regering. Dus mag men te Rome, waar Augustus, Antonius en Lepidus, al het gezag zich alleen aanmatigden en onder welken vorm van regering het Romeinse gemenebest als vaneengerukt en gescheurd werd en uit welken de eerste daarna de alleenheersing bekwam. De democratie of veelhoofdige, worstelt doorgaans met zoveel ongeregelde heden, dlat er misschien nooit een goede is geweest. Ook heeft ze dat ongemak, dat ze lichtelijk vervalt tot een meerhoofdige of tot een gehele verwarring, waarin de minste gebieden wil, en dat gewoonlijk eindigt met oproer en plundering van de voornaamsten, gelijk dit te Napels en elders gebleken is. Doch van die getemperden oordeelt men, dat de ervaring van alle tijden geleerd heeft, dat de landen, die er zich van bedienden, altoos bloeiden, maar die er van afstapten aan het kwijnen geraakt zijn. Lycurgus heeft deze regeringswijze bij de Lacedemoniers ingevoerd, die, zo lang als zij zich daaraan hielden, over geheel Griekenland zegevierden. Twee hoofden beeldden de Monarchie af; doch opdat ze niet naar willekeur zouden regeren, werd hun macht door een Raad van achtentwintig mannen, die de besluiten moesten bekrachtigen en de Aristocratie afbeeldden, beteugeld. En opdat deze de vrijheid der gemeente de hartader niet zou afsteken, verkoos men de Epbori, die de Democratie afbeeldden en het recht der gemeente waarnamen. Rome heeft zolang zij deze soort van regering volgde, gebloeid. Venetië, zowel rijk als vrij, heeft er zich meer dan duizend jaar wel bij bevonden. De Monarchie werd aldaar vertoond door de hertog, de Aristocratie door de gewone en de Democratie door de buitengewone raad. Groot-Brittannië is, staande dezen vorm van bestuur, de verwondering van Europa. De koning vertoont daar de Monarchie, het Hogerhuis de Aristocratie en het Lagerhuis de Democratie. En hoe Nederland zich daarbij bevonden heeft, getuige onze historie.

Vraag. Is het een Christen geoorloofd het ambt van Overheid te bekleeden?

Antwoord. Ja toch. 't Is duidelijk voorzeggd, Jes. 49 : 23: *Koningen zullen uw voedsterheren zijn, en hun Vorstinnen uw zoogvrouwen.* Psalm 72 : 10: *De Koningen van Tarsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengeu, de Koningen van Scheba en Seba zullen vereringen toevoeren, ja, alle Koningen zullen zich voor Hem nederbuigen.*

Vraag. Hoe bewijst u dit nader?

Antwoord.

1. Vromen en Godzaligen hebben onder het Nieuwe Testament burgerlijke ambten bekleed. Nicodemus was een overste der Joden, Joh. 3 : 1. Jozef van

Arimathea, een eerlijk raadsheer, Marc. 15 : 43. De bekeerde Sergius Paulus, een stadhouder, Handel. 13 : 12.

2. Uit het einde, waartoe God de Overheden heeft verordineerd, te weten: Opdat de wereld geregeerd worde door wetten en politiën, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en alles met goede orde toega onder de mensen. Zulke bedieningen zijn de Christenen welgevoegelijk.

Vraag. Hoe verre strekt zich de macht der Overheid uit?

Antwoord.

1. Tot allerlei soort van mensen in het gemenebest, de monniken niet uitgezonderd, welker afzondering en beloften enkel menselijk zijn; of van kerkdienaars, die zich van de wereldse macht geenszins mogen of kunnen onttrekken. Rom. 13 : 1: *Alle ziel zij den machten over haar gesteld onderworpen; want daar is geen macht dan van God, en de machten die daar zijn, die zijn van God geordineerd.*

Vraag. Hoe bewijst u dit meer?

Antwoord. Uit de praktijk der Kerkdienaars, zowel de profeten onder het Oude als de grootste leraren onder het Nieuwe Testament, die de macht der Overheid over alle mensen, met woorden en werken hebben erkend. Zie de Heere Christus, Matth. 17 : 27. Paulus, Hand. 25 : 10. Petrus, in zijn vermaning, 1 Petrus 2 : 13, 14: *Zijt dan alle menselijke ordening onderdanig om des Heeren wil, hetzij den koning, als de opperste machthebbende, hetzij den stadhouders, als die van Hem gezonden worden, tot straf wel der kwaaddoeners, maar tot prijs dergenen die goeddoen.*

Vraag. Waarover gaat de macht der Overheid al meer?

Antwoord.

2. Alleen tot het lichaam, dat is de lichamelijke zaken der mensen, dewijl de macht over de ziel aan God alleen toekomt, Die dezelve alleen kan straffen, tot in de hel, Matth. 10 : 28. Echter moet men erkennen, dat middellijk door Gods gebod, de ziel ook de Overheden is onderworpen, in zoverre derzelve bevelen niet tegen de Goddelijke Wet aanlopen, Rom. 13 : 5. Daarom is het nodig onderworpen te zijn, niet alleen om de straf, maar ook om der consciëntie wil.

Vraag. Welke zijn de voornaamste plichten der Overheden in de burgerstaat?

Antwoord.

1. Wetten te maken ten nutte der burgerij, aan welke men onderdanig moet zijn, al schijnen dezelve soms vrij hard, Rom. 13 : 7: *Zo geeft dan een iegelijk wat gij schuldig zijt, schatting wien gij de schatting, tol wien gij den tol, vreze wien .gij de vreze, ere wien gij ere schuldig zijt.*
2. Het horen en afdoen der rechtsgedingen der onderdanen, Deut. 17 : 8, 9: *Wanneer een zaak aan het gericht voor u te zwaar zal zijn, tussen bloed en bloed, tussen rechtshandel en rechtshandel, tussen plaag en plaag, zijnde twistzaken in uw poorten, zo zult gij u opmaken en opgaan naar de plaats die de Heere uw God verkiesen zal; en gij zult komen tot de Levietische priesteren, en tot den rechter die in die dagen zijn zal; en gij zult ondervragen, en zij zullen u de zaak des rechts aanzeggen.*
3. Het bestellen der ambten en bedieningen, die tot rust en welstand der gemeente nodig zijn, 2 Kron. 32 : 6: *En hij stelde krijgsoversten over het volk.* Psalm 101

: 6: *Mijn ogen zullen zijn op de getrouwen in het land, dat ze bij mij zitten; die in den oprechten weg wandelt, die zal mij dienen.*

4. Het heffen en schikken der gemene gelden, ten voordele der onderdanen, 2 Kon. 22:46: *Ga op tot Hilkia den hogepriester, opdat hij het geld opsomme, dat in het Huis des Heeren gebracht is, hetwelk de wachters des dorpels van het volk verzameld hebben; en dat zij dat geven in de hand der verzorgers van het werk, die besteld zijn over het Huis des Heeren, opdat zij het geven dengenen, die het werk doen dat in het Huis des Heeren is, om de breuken van het Huis des Heeren te beteren, den timmerlieden en den bouwlieden en den metselaars en om het hout en gehouvene stenen te kopen om het Huis te beteren.*
5. Het rechtvaardig straffen van misdadigers, die de gemene rust storen. Dus werd Achan, die Israël beroerd had, gestenigd, Joz 7 : 25. Abjathar, de priester, verdreven en Joab om bloedschuld gedood, 1 Kon. 22 : 27, 30. *De Overheid is Gods dienares, een wreekster tot straf dergenen die kwaad doen,* Rom. 13 : 4.
6. Het maken van verbonden en voeren van rechtmatige oorlogen en dergelijke zaken die tot welstand of bescherming van het land kunnen strekken.

Vraag. Strekt de macht der Overheid, die belijdenis doet van het waar geloof, zich ook uit tot het kerkelijke?

Antwoord. Ja:

1. De handhaving van beide tafelen der wet is hun aanbevolen, Psalm 2 : 10, 11: *Nu dan, gij Koningen, handelt verstandiglijk, laat u tuchtigen, gij rechters der aarde. Dient den Heere met vreze en verheugt u met beving.*
2. Zij worden uitdrukkelijk voedsterheren der kerk genaamd, Jes. 49 : 23: *Koningen zullen uw voedsterheren zijn, hare Vorstinnen uw zoogvrouwen.*
3. Vrome Koningen, onder de beide Testamenten, hebben deze macht en dat niet dan tot heil der kerk gebruikt.

Vraag. Wat staat ons hier op te merken?

Antwoord.

1. Dat men deze macht niet te ver moet uitstrekken:
 - a. Of tot dingen die binnen de Kerk zijn, in dier voege, dat de Overheden zelf zouden verrichten hetgeen de leraren toekomt, of wat de leraren uit en naar hun last moeten betrachten, de dingen van hun bediening, met name het prediken, het oordelen over de geschillen van de godsdienst, het bedienen der bondszegelen en het oefenen van kerktucht.
 - b. Of volstrekt en zonder enige bepaling, tot al die dingen die buiten de Kerk zijn, zodat hier gans geen plaats meer zou wezen voor enige raadpleging en besluiten der Kerk.
2. Dat men deze macht der Overheid niet te zeer moet verkleinen, alsof de Overheden gans niet vermochten boven het Christenvolk, als alleen met een meerdere macht de besluiten van de kerk uit te voeren; want de Overheid heeft macht:
 - a. Om de uiterlijke dingen van de kerk, die in zichzelf onverschillig zijn, te schikken, door het maken van goede wetten, na een behoorlijke raadpleging met de kerk en door de voorzichtige uitvoering derzelve.
 - b. Om de kerk te helpen en wel te doen, dat is: Om te weren en, uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk van de Antichrist

te gronde te werpen en het Koninkrijk van Jezus Christus te bevorderen, het Woord des evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt. 2 Kon. 18 : 4: *Hij nam de hoogten weg en brak de opgerichte beelden en roeide de bossen uit, en hij verbrijzelde de koperen slang die Mozes gemaakt had, omdat de kinderen Israëls tot die dagen toe haar gerookt hadden; en hij noemde ze Nehustan.* 2 Kron. 34 : 33: *Josia dan deed alle gruwelen weg uit alle landen die der kinderen Israëls waren, en maakte allen die in Israël gevonden werden, te dienen, te dienen den Heere hun God: al zijn dagen weken zij niet af van den Heere, den God hunner vaders na te volgen.* Ezra 7 : 26. Neh. 13. : 19, enz.

Vraag. Wat zijn de plichten der onderdanen, omtrent hun Overheid?

Antwoord.

1. Onderwerping aan dezelve. Dus zegt dit Artikel: Voorts, een ieder, van wat kwaliteit, conditie of staat hij zij, is schuldig zich aan de Overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eer en eerbiediging toe te dragen, en hun gehoorzaam te zijn in alle dingen, die niet strijden tegen Gods Woord. Tit. 3 : 1: *Vermaan hen dat zij den Overheden en machten onderdanig zijn, dat ze daaraan gehoorzaam zijn, dat ze tot alle goed werk bereid zijn.* Matth. 22 : 21: *Geeft dan den Keizer wat des Keizers is.* Rom. 13 : 6, 7: *Want daarom betaalt gij ook schatting; want zij zijn dienaars Gods, hierin geduriglijk bezig zijnde. Zo geeft dan een iegelijk wat gij schuldig zijt, schatting wien gij de schatting, tol wien gij den tol, vreze wien gij de vreze, ere wien gij de ere schuldig zijt.*
2. Ernstige voorbidding voor dezelve, Jer. 29 : 7: *En zoekt den vrede der stad, waarheen Ik u gevankelijk heb doen wegvoeren, en bidt voor haar tot den Heere; want in haren vrede zult gij vrede hebben.* 1 Tim. 2 : 1, 2: *Ik vermaan dan vóór alle dingen, dat er gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle mensen, voor Koningen en allen die in hoogheid zijn, opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle Godzaligheid en eerbaarheid.*

Vraag. Met wien hebben wij hier verschil?

Antwoord. Met de wederdopers en alle oproerige mensen, die de heerschappijen verwerpen; welke dwalingen wij, als strijdig met de gezonde leer, verwerpen. En hierom verwerpen wij de wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen, die de overheden en magistraten verwerpen en de justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft.

Vraag. Wat merkt u hierover aan?

Antwoord. Het is bekend, dat in de zestiende eeuw sommige wederdopers, oproerige weerspannelingen waren, hoewel zij allen daarom niet oproerig waren.. Doch sedert het werk van Thomas Munster, die de boeren in het jaar 1524 ophitste tegen de Overheid, zodat er wel vijftigduizend vrijwilligers in de boerenkrijg omkwamen en dat van Jan van Leiden met zijn aanhang, te Munster in het jaar 1536, kregen zij, die de naam van wederdoper voerden, een kwaden naam. De gelovigen in de Nederlanden hebben, om te tonen dat zij vreedzame onderdanen waren, zich altoos van dit slag van mensen onderscheiden, en hun dwalingen, als strijdig met de ere Gods, en de rust der

gemeenten, openlijk tegengesproken. Voorts ziet men dat ze tegenstaan alle oproerige mensen die de justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen en verwarren de eerbaarheid, die God onder de mensen gesteld heeft. Vermoedelijk dat ze het oog hebben op zulke mensen, die omtrent het jaar 1534 te Amsterdam en elders, naakt op de straat liepen, mannen en vrouwen, onder voorwendsel dat zij de naakte waarheid waren.

Vraag. Wanneer gaat het een volk, onder de regering van Overheden, voorspoedig en wel?

Antwoord. Als de Overheden, die God over ons gesteld heeft:

1. Godsdienstige mannen zijn, die de ware godsdienst en de gemeente voorstaan, Deut 17 : 18, 19: *Voorts zal het geschieden als hij op den stoel zijns koninkrijks zal zitten, zo zal hij zich een dubbel van deze wet afschrijven in een boek, uit hetgeen dat voor het aangezicht der Levietische priesteren is; en het zal bij hem zijn en hij zal daarin lezen, al de dagen zijns levens, opdat hij den Heere Zijn God lere vrezen, om te bewaren al de woorden dezer wet en deze inzettingen om die te doen.* Exod. 18 : 21. *Doch ziet gij om onder al den volke, naar kloeke mannen, Godvrezende, waarachtige mannen, de gierigheid hatende.*
2. Rechtvaardige mannen, die de gerechtigheid handhaven, Jes. 1 : 17: *Zoekt het recht, helpt den verdrukte, doet den wees recht, handelt de twistzaak der weduwe.* Exod. 23 : 8: *Ook zult gij geen geschenk nemen, want het geschenk verblindt de zienden en verkeert de zaak der rechtvaardigen.*
3. Nederige mannen, die vijanden zijn van hovaardij en vriendelijk en bescheiden zijn tegen de onderdanen, Deut. 17 : 20: *Dat zijn hart zich niet verheffe boven zijn broederen en dat hij niet afwijke van het gebod ter rechter of ter linkerhand.* Zo'n man was David, Psalm 131 : 1: *O Heere, mijn hart is niet hoog!* Hij sprak vriendelijk met een vrouw, 2 Sam. 14 : 10.
4. Kloeke mannen, die doorzicht en beleid hebben, om de belangen der burgerij, te verzorgen, 2 Kron. 19 : 5, 6: *En hij stelde rechters in het land, in alle vaste steden van Juda, van stad tot stad. En hij zeide tot de rechters: Ziet wat gij doet, want gij houdt het gericht niet den mensen, maar den Heere.*
5. IJverige mannen voor de Heere, om alle dwalingen, afgoderij en verleidingen tegen te gaan. Saul deed uit het land weg de waarzeggers en duivelkunstenaars, 1 Sam. 28 : 9. Asa deed weg de drekgoden, 1 Kon. 15 : 12. En de altaren, 2 Kron. 14 : 3. Josafat roeide de afgodische hoogten uit, 2 Kron. 17 : 3. Salomo bouwde de tempel, Joas herstelde de breuken, 2 Kon. 12 : 5. Zo ook Josia, 2 Kon, 22 : 4.

Vraag. Welke onderdanen zijn hier te bestraffen?

Antwoord.

1. Die kwade en zondige geboden der Overheden gehoorzamen, gelijk zij, die vals getuigden tegen Naboth, 1 Kon. 21 : 13. Die het beeld aanbaden, Dan. 3 : 7. Die op Herodes' gebod de kinderen te Bethlehem doodden, Matth. 2 : 16.
2. Die zich opstellen tegen goede en burgerlijke wetten, gelijk Israël opstond tegen Mozes, Exod. 14. Of verachtelijk spreken van de Overheid, die God over hen gesteld heeft, Job 34 : 18. *Zou men tot een koning zeggen, gij Belial? Tot prinses, gij goddelozen?*
3. Die de Overheid niet onderdanig zijn, om des Heeren wil, of geduld hebben met derzelver gebreken en zwakheden. Zeer nadrukkelijk is hier de rede van

de zalige Lodestein: Zo gauw verneemt men niet de zonden van enig regent, of dadelijk vermindert zijn waardigheid en achtbaarheid bij ons; zo het zulke vergrijpingen en aanklevende gebreken zijn, die alle Christenheid in hem schijnen weg te nemen, zo schijnt zo'n man bij ons als ontgoot te worden en zijn autoriteit bijna gans kwijt te raken; een zeker teken van een verstand- en oordeelloze slaap, dat men deze zaak maar bot opvat, gelijk natuurlijke dromen van bandeloosheid medebrengen. Daar men met een wakker hart onderscheid moest leren maken, tussen de grond van die mans (Overheid zijnde) zaligheid en onze achting van hem als zodanig en tussen de grond van zijn heerschappij en heerlijkheid over de mensen en onze achting als zodanig. De eerste is Jezus in het hart en de deugdzaamheid daarop en uit de tweede is Gods ordinantie en alzo moeten en kunnen onze oordelen en achting onderscheiden zijn: In voege, dat ik tegelijk dengene, wien ik naar de eerste grond ondeugdzaam zijnde, verachte, Psalm 15 : 1 denzelve zeg ik, naar de tweede grond, hoog en heerlijk achte, als van de Heere over mij ten heerser en gebieder gesteld, die ook goden, om Gods kinderen genaamd worden, Exod. 22 : 28, Psalm 82 : 6. Ik wil niet ontkennen, dat deze dwaling zeer veroorzaakt wordt door onvoorzichtige stelling van sommigen, die de Overheden der Christenen, zelf Christenen zijnde, als zodanig een bijzondere achtbaarheid toedachten, welke rijzen of dalen zou met hun Christelijkheid. Maar ook de voorgangers en volgers dezer stelling missen alles te zamen hierin nauwkeurig oordeel en onderscheid. Ofschoon ik onderwijl niet ontken, dat een deugdzaam magistraat duizendmaal achtbaarder is dan een ondeugdzaam, zo stel ik ook vast, dat die Goddelijke achtbaarheid, die hem als Overheid toekomt, aan geen deugd of ondeugd, noch aan 's mensen achting hangt, gemerkt die op Gods ordinantie staan, alleen te hoog en van geen hoedanigheden der mensen raakbaar is. Nu de slaperigen dit onderscheid verzuimen, en de ogen bestreken zijn met de ophef van Christelijke deugdzame Overheid, als zij die Christelijkheid en deugdzaamheid niet vinden, dan verwerpen zij de heerschappijen en lasteren de heerlijkheden steeds, gelijk Judas zegt en de bevinding dagelijks leert; en dus hebben wij niet te twifelen of wij ook in het midden van het licht des evangelies in een diepe slaap geraakt zijn. Aldus redeneert deze man, als hij spreekt van de slaapziekte van Nederland. Zie Boogaarts laatste uren, bladz. 140-142.

Vraag. Wat moet een Christen uitlokken tot gehoorzaamheid aan zijn Overheid?

Antwoord.

1. Het Goddelijk bevel, 1 Petrus 2:13: *Zijt alle menselijke ordening onderdanig, om des Heeren wil.* Exod. 22: 28: *De goden zult gij niet vloeken.* Rom. 13 : 7: *Geeft vreeze, dien gij vreeze schuldig zijt.* Matth. 22 : 21: *Geeft den keizer wat des keizers is.*
2. De voorbeelden der ouden: Jozefs broeders bogen zich voor hem met het aangezicht ter aarde, Gen. 42 : 6. Zo ook Nathan voor het aangezicht van David, 1 Kon. 1 : 23. *Het volk zeide tot Rehabeam, wij zullen u dienen,* 1 Kon. 12 : 4. Van de eerste Christenen luidt het verhaal van Augustinus aldus: Julianus is geweest een ongelovig keizer: ja, is hij niet geweest een afvallige en goddeloze en afgodendienaar? De Christensoldaten hebben gediend een ongelovig keizer; als men kwam tot de zake Christi, dan erkenden zij niemand, dan alleen Dien, Die in de hemel is. Als de keizer wilde dat zij de afgoden zouden dienen dat zij roken zouden, zo stelden zij God voor hem. Maar als hij

gebood, brengt de slagorden voor, gaat strijden tegen dat volk, terstond gehoorzaamden zij; zij maakten onderscheid tussen de tijdelijke heer en nochtans om de Eeuwige waren zij ook onderdanig aan de tijdelijke.

3. Het gewicht der ambten, die zo hoog en zorgelijk zijn, dat ze niet dan met liefde en onderdanigheid behoren beantwoord te worden, Psalm 82 : 6: *Ik heb wel gezegd, gij zijt goden en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten!*
4. Het kenmerk van het Christendom, dat zich vertoont in de gehoorzaamheid aan de Overheden, ter onderscheiding van die de heerlijkheden lasteren, Spreuk. 24:21: *Mijn zoon, vrees den Heere en den koning en vermeng u niet met hen die naar verandering staan.*
5. De rust der ziel, die daardoor niet weinig bevorderd wordt, 1 Tim. 2 : 1, 2: Ik vermaan u voor alle dingen, dat gedaan worden smekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle mensen, voor koningen, en allen die in hoogheid zijn, opdat wij, een gerust en stil leven leiden mogen, in alle Godzaligheid en eerbaarheid.

ARTIKEL 37

Van de komst van Christus ten oordeel in de laatste tijd, tot straf der goddelozen en volkomen verheerlijking der uitverkorenen.

Ten laatste geloven wij, achtereenvolgens het Woord Gods, dat als de tijd van den Heere verordend (die allen schepselen onbekend is) gekomen, en het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn, onze Heere Jezus Christus uit de hemel zal komen, lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is, met grote heerlijkheid en majesteit, om Zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en doden; deze oude wereld in vuur en vlam stellende, om dezelve te zuiveren. En alsdan zullen persoonlijk voor deze grote Rechter verschijnen alle mensen, zowel mannen als vrouwen en kinderen, die van het begin der wereld af tot het einde toe geweest zullen zijn, gedagvaard zijnde door de stem des archangels en door het geklank der Goddelijke bazuin. Want al degenen, die gestorven zullen wezen, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hun eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben. En aangaande degenen, die alsdan nog leven zullen, die zullen niet sterven, gelijk de anderen, maar zullen in een oogenblik veranderd, en uit verderfelijk onverderfelijk worden. Alsdan zullen de boeken (dat is, de consciëntiën) geopend en de doden geoordeeld worden naar hetgeen zij in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed of kwaad. Ja, de mensen zullen rekenschap geven van alle onnutte woorden die zij gesproken zullen hebben, die de wereld niet dan voor kinderspel en voor tijdverdrijf achtten; en dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der mensen openbaarlijk voor allen ontdekt worden. En daarom is de gedachtenis dezes oordeels met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de bozen en goddelozen, en zeer wenselijk en troostelijk voor de vromen en uitverkorenen; dewijl alsdan hun volle verlossing volbracht zal worden, en zij aldaar zullen ontvangen de vruchten des arbeids en der moeite, die zij zullen gedragen hebben; hun onnozelheid zal van allen bekend worden; en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die God tegen de goddelozen doen zal, die hen getiranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld; dewelke overwonnen zullen worden door het getuigenis hunner eigen consciëntiën, en zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege, dat het zal zijn om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, hetwelk de duivel en zijn engelen bereid is. En daarentegen, de gelovigen en uitverkorenen zullen gekroond worden met heerlijkheid en ere. De Zone Gods zal hun naam belijden voor God Zijn Vader en voor Zijn uitverkorene engelen; alle tranen zullen van hun ogen afgewist worden; hun zaak, die nu tegenwoordiglijk van veel Richteren en Overheden als kettens en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zaak des Zoons Gods te zijn. En tot een genadige vergelding, zal hen de Heere zulk een heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens mensen nimmermeer zou kunnen bedenken. Daarom verwachten wij dien groten dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de beloften Gods, in Jezus Christus onzen Heere.

Vraag. Waarvan handelt dit artikel?

Antwoord: Van Christus' doorluchtige toekomst ten jongsten dage, tot straf der goddelozen en volkomen verheerlijking der uitverkorenen.

Vraag. Hoe merkt u dit leerstuk aan?

Antwoord. Als een leerstuk van belang, dat niet dan met grote eerbiedigheid mag behandeld worden: *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel*

van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad, 2 Kor. 5 : 10.

Vraag. Hoe verdeelt gij hetzelve?

Antwoord.

1. Eerst spreekt het artikel van Christus' komst ten oordeel, in dezer voege:
 - a. Dat de tijd der toekomst wordt aangewezen voorzover wij benodigd hebben te weten: Ten laatste geloven wij, volgens het Woord Gods, dat, als de tijd van de Heere verordineerd, (die allen creaturen onbekend is) gekomen en het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn, onze Heere Jezus Christus uit de hemel zal komen.
 - b. De wijze op welke deze grote Rechter verschijnen zal:
 - i. Lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is.
 - ii. Met grote heerlijkheid en majesteit, om Zich te verklaren een Rechter te zijn over levenden en doden.
 - iii. Deze oude wereld in vuur en vlam stellende, om dezelve te zuiveren.
2. Daarna handelt het artikel van het gericht, dat met Zijn komst zal gehouden worden, waarin wij gemeld zien:
 - a. De personen, die voor dit gerecht zullen verschijnen: En alsdan zullen persoonlijk voor deze grote Rechter verschijnen alle mensen, zowel mannen als vrouwen en kinderen, die van den beginne der wereld af tot het einde toe zullen zijn geweest.
 - b. De manier op welke:
 - i. Zij zullen gedagvaard worden: Gedagvaard zijnde door de stem des Archangels, en door het geklank der bazuin.
 - ii. Zij zullen óf als opgewekten, óf als overgeblevenen voor Hem verschijnen.
 1. Als opgewekt: Want al degenen die gestorven zullen zijn, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hun eigen lichaam, in hetwelk zij geleefd zullen hebben.
 2. Als overgeblevenen: En aangaande degenen die dan nog leven zullen, die zullen niet sterven, gelijk de anderen, maar zij zullen in een oogenblik veranderd en uit verderfelijk onverderfelijk worden.
 - iii. Het gericht zelf, dat beschreven wordt: Alsdan zullen de boeken, dat is de consciëntiën, geopend en de doden geoordeeld worden, naar hetgeen zij in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed of kwaad. Ja de mensen zullen rekenschap geven van alle onnutte woorden, die zij gesproken hebben, die de wereld niet dan als kinderspel en voor tijdverdrijf geacht hebben, en dan zullen de verborgenheden en de geveinsdheden der mensen openbaar voor allen ontdekt worden.
 3. Eindelijk spreekt het artikel:
 - a. Van de troost en schrikrijke dezer leer, in dezer voege: En daarom is de gedachtenis des oordeels met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de bozen en goddelozen en zeer wenselijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen; dewijl alsdan hun volle verlossing volbracht zal worden en zij zullen aldaar ontvangen de vruchten van de arbeid en de moeite

die zij gedragen zullen hebben, hun onnozelheid zal dan van allen bekend worden en zij zullen de schrikkelijke wraak zien die God tegen de goddelozen doen zal, die ze getyranniseerd, verdrukt en gekweld zullen hebben in deze wereld.

- b. Dit alles wordt nader uitgebreid:
- i. Ten aanzien van de goddelozen: Dewelke overwonnen zullen worden, door het getuigenis hunner eigen consciëntiën en zullen onsterfelijk worden, doch in dezer voege, dat het zal zijn om gepijnigd te worden in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is.
 - ii. Ten aanzien van de vromen: En daarentegen zullen de vromen en uitverkorenen gekroond worden met heerlijkheid en ere. De Zone Gods zal hun namen belijden voor God Zijn Vader, en Zijn uitverkorenen engelen; alle tranen zullen van hun ogen gewist worden; hun zaak, die tegenwoordig door veel rechters en Overheden als ketters en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zaak des Zoons Gods te zijn en tot een genadige vergelding zal hen de Heere zulk een heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens mensen nimmer zou kunnen bedenken.
 - iii. Het gebruik dat de vromen hiervan maken getoond: Daarom verwachten wij die grote dag met een groot verlangen, om ten volle te genieten de belofte Gods, in Jezus Christus onze Heere.

Vraag. Van hoe velerlei komst van Christus spreekt Gods Woord?

Antwoord. Van een drieërlei komst:

1. Een komst van Christus in de wereld, als mens, Matth. 20 : 28: *De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.*
2. Een komst in genade, in de harten der gelovigen, waardoor Hij metterdaad de vruchten van Zijn lijden toepast, Joh. 14 : 23: *Zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn Woord bewaren en Mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en Wij zullen woningen bij hem maken.*
3. Een komst in heerlijkheid als Rechter op de wolken des hemels, om te oordelen de levenden en de doden, Hand. 1 : 11: *Deze Jezus Die van u opgenomen is in den hemel, zal alzo komen, gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien henenvaren.*

Vraag. Hoe spreekt de Schrift van deze laatste komst?

Antwoord.

1. In de verleden tijd, als een zaak, die reeds geschied is, om de zekerheid aan te wijzen, Jud. vers 14, 15: *Zie, de Heere is gekomen met Zijn veelduizend heiligen om gerichte te houden tegen allen.*
2. In de tegenwoordige tijd, als een zaak die nu geschiedt, om de spotters met Zijn toekomst te verschrikken, Openb. 1 : 7: *Zie, Hij komt met de wolken, en alle oog zal Hem zien, ook degenen die Hem doorstoken hebben.*
3. In de toekomstige tijd, als een zaak die nog geschieden zal, Matth. 25 : 31: *En wanneer de Zoon des mensen komen zal in Zijn heerlijkheid, en alle heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op den troon Zijner heerlijkheid.*

Vraag. Wanneer zal Christus' toekomst zijn?

Antwoord. De juiste tijd van de Heere daartoe verordend, is alle schepselen onbekend. Marc. 13 : 32: *Maar van dien dag en die ure weet niemand, noch de engelen die in den hemel zijn, noch de Zoon, dan de Vader.* Matth. 25 : 13: *Zo waakt dan, want gij weet den dag niet noch de ure, in dewelke de Zoon des mensen komen zal.*

Vraag. Waarom houdt God de gezette tijd van Christus' toekomst verborgen?

Antwoord.

1. Ten opzichte der Godzaligen, om hen altoos waakzaam en bezig te houden in de betrachting van alle goeds, Luc. 12 : 35-37: *Laat uw lendenen omgord zijn en de kaarsen brandende; en zijt gij den mensen gelijk, die op hun heer wachten, wanneer bij weder komen zal van de bruiloft, opdat als hij komt en klopt, zij hem terstond mogen opendoen. Zalig zijn, die dienstknechten, welke de heer als hij komt, zal wakende vinden: Voorwaar zeg ik u, dat hij zich zal omgorden, en zal ze doen aanzitten en bijkomende zal hij hen dienen.* Luc. 21 : 34, Jac. 5 : 7.
2. Ten aanzien der goddelozen, om hen te vermanen de tijd van bekering en genade in acht te nemen, Hand. 17 : 30, 31: *God dan, de tijden der onwetendheid overgezien hebbende, verkondigt nu allen mensen alom dat zij zich bekeren; daarom, dat Hij æn dag gesteld heeft, op welchen Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen, door æn Man, Dien Hij daartoe geordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft.*

Vraag. Hoe bewijst u de zekerheid van Christus' toekomst ten oordeel?

Antwoord.

1. Dit leert de Heilige Schrift overvloedig, Pred. 11 : 9: *Maar weet dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht.* Pred. 12 : 14: *God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed of hetzij kwaad.* 2 Kor. 5 : 10: *Wij moeten allen geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus.*

Vraag. Hoe meer?

Antwoord.

2. Dit blijkt uit de Goddelijke deugden en volmaaktheden, in het bijzonder:
 - a. Uit Zijn wijsheid, welke zich in Deszelfs gehele regering ontdekt, en alsoo ook daarin, dat Hij rekenschap van Zijn onderdanen eist, de kwade straft en de goede beloont. Want in ieder welgeschikt gemenebest of koninkrijk zijn zekere rechtsdagen verordineerd, op welke de onschuldigen vrij gesproken en schuldigen ter straf gevonnisd worden; hoeveel te meer moet dat dan plaats hebben in het Koninkrijk dat alleen door Gods wijsheid bestuurd wordt.
 - b. Uit Zijn gerechtigheid volgens welke Hij aan Zijn schepselen vergeldt, naar hetgeen dat zij gedaan hebben, Jes. 3 : 10, 11: *Zegt den rechtvaardige dat het hem wèl gaan zal, dat zij de vrucht hunner werken zullen eten. Wee den goddeloze, het zal hem kwalijk gaan, want de vergelding zijner handen zal hem geschieden.* Dit geschiedt nu niet altijd in deze wereld, want daar gaat het dikwijls de vromen kwalijk en de goddelozen voorspoedig. Pred. 8 : 14: *Daar is nog een ijdelheid, die op aarde geschiedt: dat er zijn rechtvaardigen wien het wedervaart*

*naar het werk der goddelozen, en daar zijn goddelozen wien het wedervaart naar het werk der rechtvaardigen. Daarom eist de Goddelijke rechtvaardigheid, dat er een vierschaar gespannen wordt in de toekomstige wereld, waarin beloningen en straffen in gelijke mate worden uitgedeeld, Mal. 3 : 16: *Alsdan spreken die den Heere vrezen, een ieder tot Zijn naaste: De Heere merkt er toch op en hoort, en daar is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven voor degenen die den Heere vrezen en voor degenen die aan Zijn Naam gedenken. Verg, vers 18: Dan zult gijlieden wederom zien hdt onderscheid tussen den rechtvaardige en, dien goddeloze, tussen dien die God dient en dien die Hem niet dient.**

3. Uit de natuur der mensen. Hij is een schepsel Gods, die in alles van God afhangt, ziel en lichaam deelachtig is, dewelke hij beide tot Gods eer moet gebruiken. Hij geniet dagelijks velerlei weldaden. Wat volgt daar anders uit, dan dat er een dag moet zijn op welken hij rekenschap zal moeten geven van zijn daden.

Vraag. Hebt gij nog een bewijs?

Antwoord. Ja: 4.

- a. De consciëntie aller mensen stemt toe, dat ze na dit leven van God zullen geoordeeld worden. Uit deze natuurlijke overtuiging zijn gesproten die heidense versierselen van Eäcus, Minos, Radamantus, die de hellewichten zullen oordelen.
- b. De engelen staan in dit geloof; niet alleen de goede, Hand. 1 : 11, maar zelfs de kwade, Matth. 8 : 29: *En zie, zij riepen, zeggende: Jezus, Gij Zoon Gods, wat hebben wij met U te doen? Zijt Gij hier gekomen om ons te pijnigen vóór den tijd?* Zij worden gezegd daartoe bewaard te worden, Jud. vers 6, 2 Petrus 2 : 4.

Vraag. Hoe zal de toekomst van Christus zijn?

Antwoord.

1. Lichamelijk en zienlijk, gelijk Hij opgevaren is, Hand. 1 : 11: *Deze Jezus, Die van u opgenomen is in den hemel, zal alzo komen gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien henenvaren.*
2. Met grote heerlijkheid en majesteit, om Zich te verklaren een Richter te zijn over levenden en doden, Matth. 24 : 30: *En alsdan zal in den hemel verschijnen het teken van den Zoon des mensen, en dan zullen al de geslachten der aarde wenen, en zullen den Zoon des mensen zien, komende op de wolken des hemels met grote kracht en heerlijkheid.*

Vraag. Waarin zal deze heerlijkheid bestaan?

Antwoord. Dat Hij komen zal in de heerlijkheid Zijns Vaders, gelijk Hij Zelf getuigt, Matth. 16 : 27: *Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, met Zijn engelen, en alsdan zal Hij een iegelijk vergelden naar zijn werk.*

3. Met een groot geroep, tot schrik der bozen en troost der vromen, 1 Thess. 4 : 16: *Want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels, en met de bazuin Gods nederdalen van den hemel.*
4. In een groot gezelschap van heilige engelen, die dan met Hem in de wolken des hemels zullen geopenbaard worden, Judas vs. 14, 15: *Zie, de Heere is gekomen met Zijn veel duizenden heiligen, om gericht te houden tegen allen, 2*

Thess. 1 : 7: *En u die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel met de engelen Zijner kracht.* Luc. 9 : 26.

5. Gezeten op een verheven troon, om Hem te verklaren de Rechter van levenden en doden, Matth. 25 : 31, 32: *En wanneer de Zoon des mensen komen zal in zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met Hem, dan zal Hij zitten op den troon Zijner heerlijkheid. En voor Hem zullen al de volkeren vergaderd worden, en Hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt.*

Vraag. Wat zal die troon zijn?

Antwoord. Het heeft volgens ons weinig grond, wat sommigen aangemerkt hebben, dat Christus' troon zou zijn een zekere verheven plaats, naar de wijze der koningen en richters, hebbende de gedaante van een halve cirkel, waarin een kostelijke stoel geplaatst, op welken Hij gezeten zijnde, het recht zou uitspreken. Het gevoel van anderen behaagt ons beter, die deze troon eenvoudig beschrijven als een luchtige wolk, op welke de Christus zal verschijnen en door alle mensen op de aardbodem gezien worden, Openb. 1 : 7: *Zie, Hij komt met de wolken en alle oog zal Hem zien.* Luc. 21 : 27: *En alsdan zullen zij den Zoon des mensen zien komen in een wolk, met grote kracht en heerlijkheid.*

Vraag. Wat zal Christus in zijn toekomst doen?

Antwoord. De oude wereld in vuur en vlam stellen, om dezelve te zuiveren, 2 Petrus 3 : 10: *Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruis zullen voorbijgaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken die daarin zijn zullen verbranden.*

Vraag. Zal dan het gebouw van hemel en aarde vernietigd worden?

Antwoord. Gans niet. Dit te stellen is strijdig met verscheiden getuigenissen der Schrift, die wel een verandering van staat en hoedanigheid, maar geenszins een vernietiging der wereld leren, Psalm 102 : 26, 27: *Gij hebt voormaals de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk Uwer handen: die zullen vergaan, maar Gij zult staande blijven; en zij zullen als een kleed verouden, Gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn.* Hand. 3 : 21: *Welken de hemel moet ontvangen tot de tijden der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door den mond Zijner heilige profeten van alle eeuwen.*

Vraag. Wat is uw gevoelen?

Antwoord. Dat de zichtbare hemel en aarde alleen veranderd zullen worden, ten opzichte van hun tegenwoordige staat en hoedanigheid en door vuur gezuiverd zijnde, in hun eerste schoonheid en luister zullen hersteld worden. Dit is in de derde hemel niet nodig, als nimmer door enige zonde bezoedeld of verontreinigd.

Vraag. Hoe bewijst u dit gevoelen?

Antwoord.

1. Uit de redenering van Petrus, 2 Petrus 3 : 6-13:
 - a. De Apostel spreekt van een vergaan, verbranden en versmelten van hemelen aarde, vers 10: *Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruis zullen voorbijgaan en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken die daarin zijn, zullen verbranden.* De gelijkenis schijnt

genomen van de goudsmeden, die de metalen in een smeltkroes doen en door het vuur doen doorgaan: Gelijk nou dezen het goud en zilver niet vernietigen, maar alleen van haar schuim en vuiligheid zuiveren en een nieuwe schoonheid geven, evenzo zal het zijn in het laatste oordeel; dan zal het vuur hemel en aarde niet vernietigen, maar alleen een nieuwe schoonheid en gedaante geven.

- b. Het middel van zuivering noemt de Apostel het vuur, vers 12. *Verwachtende en haastende tot de toekomst van den dag Gods, in welken de hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan en de elementen brandende zullen versmelten.* Nu weten wij dat het vuur geen vernietiging kan uitwerken, maar alleen verandering.
 - c. De vergelijking die de Apostel maakt, van de ondergang dezer wereld, met de oude wereld, vers 6, 7: *Door welke de wereld die toen was, met het water van den zondvloed bedekt zijnde, vergaan is. Maar de hemelen die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd, en worden ten ure bewaard tegen den dag des oordeels en der verderving der goddeloze mensen.* Hieruit wordt ons bevestigd, dat gelijk de eerste wereld door de wateren niet is vernietigd maar van hoedanigheid veranderd, alzo ook deze wereld door vuur wel zal veranderd, maar geenszins vernietigd worden.
2. Uit de redenering van Paulus, Rom 8 : 19-22: *Want het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft; op hoop dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten dat het ganse schepsel tezamen zucht en tezamen als in barensood is tot nu toe.* Men ziet hier dat de Apostel:
- a. Aan het ganse schepsel toeschrijft een hoop en verwachting om verlost te worden van de dienstbaarheid der verderfenis: Wat nu verlost wordt van de verderfenis, kan niet vernietigd worden.
 - b. Een verlangen, en dat wel van een vrouw in barensood. Een vrouw, in barensood zijnde, zucht niet naar haar ondergang en vernietiging, maar naar de verlossing van haar vrucht.
 - c. Dat het schepsel op haar wijze deel zal hebben aan de heerlijkheid der kinderen Gods. Schoon nu het schepsel deel zal krijgen aan die heerlijkheid, op een wijze, die wij niet precies kunnen bepalen, echter blijkt er uit, dat het schepsel in wezen moet blijven.

Vraag. Hoe bevestigt gij dit verder?

Antwoord.

3. De gelovigen verkrijgen wederom door Christus, hetgeen zij in de eerste Adam verloren hebben. Nu had Adam de aarde niet alleen in bezit, maar hij had daartoe het volle recht, weshalve wij besluiten, dat de gelovigen ook even dit zullen ontvangen, 1 Kor. 3 :22: *Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cefas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn al uwe.* Psalm 37 : 29: *De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten, en in eeuwigheid daarop wonen.* Matth. 6 : 5.

Vraag. Wat zal er met Christus' toekomst geschieden?

Antwoord. Het laatste oordeel zal gehouden worden.

Vraag. Hoe beschrijft gij dit?

Antwoord. Als die richterlijke daad van Christus waardoor Hij in de voleinding der eeuwen, zichtbaar in de wolken des hemels, over alle mensen een rechtvaardig vonnis uitspreken en terstond uitvoeren zal, door de rechtvaardige het eeuwige leven en de onrechtvaardige de eeuwige verdoemenis toe te wijzen.

Vraag. Wie zal de Rechter zijn?

Antwoord. Jezus Christus, volgens de huishouding van de Heilige Drieëenheid, Joh. 5 : 2: *Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft het oordeel den Zoon gegeven.* Hand. 17 : 31: *Daarom dat Hij een dag gesteld heeft op welken Hij den aardbodem rechtvaardiglijk zal oordelen, door een Man, Dien Hij daartoe geordineerd heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft.*

Vraag. Is er reden dat Christus in het laatste oordeel Rechter zal zijn?

Antwoord. Ja:

1. Ten opzichte van God, tot vervulling van Zijn besluit, Hand. 10 : 42: *En heeft ons geboden den volke te prediken en te betuigen dat Hij is Degene Die van God verordineerd is tot een Rechter van levenden en doden.*
2. Ten opzichte van Christus, om openlijk blijk te geven, dat Hij waarlijk de Zone Gods is, om welke belijdenis Hij als een godslasteraar, door de Joodse Raad ter dood veroordeeld was, Joh. 5 : 22, 23: *Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven, opdat zij allen den Zoon eren gelijk zij den Vader eren.*
3. Ten aanzien van de gelovigen, die des te vrijmoediger hun hoofden zullen opheffen uit de graven, ziende de Zaligmaker, in Welken zij op aarde, hoewel Hem niet ziende, geloofd en zich verheugd hebben, Luc. 21 : 27, 28: *En alsdan zullen zij den Zoon des mensen zien komen in een wolk, met grote kracht en heerlijkheid. Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zo ziet omhoog en heft uw hoofden opwaarts, omdat uw verlossing nabij is.*

Vraag. Naar welke natuur zal Hij Rechter zijn?

Antwoord. Naar zijn Goddelijke en menselijke natuur.

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Naar Zijn Goddelijke natuur:
 - a. Zal Zijn oneindige wijsheid dienen om de verborgen dingen te openbaren, Hebr. 4 : 13: *Daar is geen schepsel onzichtbaar voor Hem; maar al dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen met Welken wij te doen hebben.*
 - b. Zijn Almacht, om alle mensen te dagvaarden voor Zijn vierschaar en Zijn vonnis krachtig uit te voeren.
 - c. Zijn hoogste gezag om Zijn doen en vonnis te rechtvaardigen.
2. Naar Zijn menselijke natuur:
 - a. Om Zich zichtbaar op de wolken des hemels te vertonen, Joh. 5 : 27: *God heeft Hem macht gegeven, om gericht te houden, omdat Hij des mensen Zoon is.*

- b. Om het vonnis met een hoorbare stem uit te spreken, Matth. 25 : 34:
*Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die tot Zijn rechterhand zijn:
Komt gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk hetwelk u
bereid is van de grondlegging der wereld.*

Vraag. Wie zullen dan persoonlijk voor deze grote Rechter verschijnen?

Antwoord. Alle mensen, zowel mannen als vrouwen en kinderen die van het begin der wereld af tot het einde toe geweest zullen zijn, Matth. 25 : 32 : *En vóór Hem zullen al de volkeren vergaderd worden.* 2 Kor. 5 : 10 : *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus.* 2 Tim. 4 : 1: *Ik betuig dan voor God en den Heere Jezus Christus, Die de levenden en doden oordelen zal in Zijn verschijning en in Zijn koninkrijk.*

Vraag. Hoe zullen zij daar verschijnen?

Antwoord. Gedagvaard zijnde door de stem des Archangels en door het geklank der Goddelijke bazuin, 1 Thess. 4 : 16: *Want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met den bazuin Gods, nederdalen van den hemel en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan.*

Vraag. Hoe al meer?

Antwoord. Of als opgewekt of als overblevene in Zijn toekomst.

1. Als opgewekt. Want al degenen, die gestorven zullen zijn, zullen uit de aarde verrijzen, de zielen tezamen gevoegd en verenigd zijnde met hun eigen lichaam, in hetwelk zij zullen geleefd hebben. Dan. 12 : 2: *En velen van degenen die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, deze ten eeuwige leven, en gene tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzingen.* Joh. 5: 28: *Verwondert u daar niet over; want de ure komt, in welke allen die in de graven zijn zijn stem zullen horen.*
2. Als overgeblevenen in Zijn toekomst. En aangaande degenen, die alsdan nog leven zullen, die zullen niet sterven, gelijk de anderen, maar zullen in een oogenblik veranderd, en uit verderfelijik onverderfelijik worden. 1 Kor. 15 : 52: *In een punt des tijds, in een oogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal slaan en de doden zullen onverderfelijik opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden.* 2 Thess. 4 : 17: *Daarna wij die levend overgebleven zijn, zullen tezamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere tegemoet, in de lucht; en alzo zullen wij altijd met den Heere wezen.*

Vraag. Welke waarheid wordt hier verondersteld?

Antwoord. Dat er een algemene opstanding der doden zijn zal.

Vraag. Hoe bewijst u de waarheid van de opstanding uit de doden?

Antwoord.

1. Uit het klare getuigenis van Gods Woord. Jes. 26: 19: *Uw doden zullen leven, ook mijn dood lichaam, zij zullen opstaan; waakt op en juicht, gij die in het stof woont, want uw dauw zal zijn als een dauw der moeskruiden, en het land zal de overledenen uitwerpen.* Dan. 12 : 2: *En velen van degenen die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, deze ten eeuwige leven, en gene tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzingen.* Joh. 6 : 39 : *En dit is de wil des Vaders Die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar hetzelfde opwekke ten uitersten dage.* 1 Kor. 15 : 21: *Want*

dewijl de dood door een mens is, zo is ook de opstanding der doden door een mens.

2. Uit de heilige schilderij die daarvan aan Johannes werd gegeven, Openb. 20 : 12, 13: *En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken. En de zee gaf de duoden die in haar waren; en de dood en de hel gaven de doden die in hen waren, en zij werden geoordeeld een iegelijk naar zijn werken.*

Vraag. Hoe al meer?

Antwoord.

3. Uit de onveranderlijkheid van het verbond der genade, waarin de Heere de gelukzaligheid van de gehele mens belooft, naar lichaam en ziel, en dat voor tijd en eeuwigheid, Luc. 20 : 37, 38: En dat de doden opgewekt zullen worden heeft ook Mozes aangewezen bij het doornenbos, als hij de Heere noemt de God Abrahams, de God Izaaks en de God Jacobs: God nu is niet een God der doden maar der levenden; want zij leven Hem allen. 1 Cor, 15 : 19: *Indien wij alleen in dit leven op Christus zijn hopende, zo zijn wij de ellendigsten van alle mensen.*
4. Uit de opstanding van Christus, waaraan de opstanding der gelovigen onafscheidelijk verknocht is, 1 Kor. 6 : 14: *En God heeft ook den Heere opgewekt en zal ons opwekken door Zijn kracht.* 1 Kor. 15 : 12: *Indien nu Christus gepredikt wordt, dat Hij uit de doden opgewekt is, hoe zeggen sommigen onder u, dat er geen opstanding der doden is?* 1 Thess. 4 : 14: *Want indien wij geloven dat Jezus gestorven is en opgestaan, dzo zal ook God degenen die ontslapen zijn, in Jezus wederbrengen met Hem.*

Vraag. Hoe bewijst u de mogelijkheid van de levendmaking der dode lichamen?

Antwoord.

1. Indien de opstanding der doden onmogelijk was, ten opzichte van God, zo moet die onmogelijkheid ontstaan, of uit gebrek van wetenschap, of van macht in God, doch geen van beide kan met reden gezegd worden:
 - a. Het ontbreekt God aan geen verstand, dewijl Hij oneindig is in wijsheid, Psalm 147 : 5: Hij weet welke mensen van den beginne der wereld geleefd hebben en nog leven zullen. Hij kent de stof waaruit onze lichamen gemaakt zijn en waar de verstrooide beenderen zijn. Hij weet wat tot de herstelling van een lichaam behoort en hoe ieder deel, ieder been en zenuw, tot zijn vorige standplaats moet gebracht worden, Psalm 139 : 15, 16: *Mijn gebeente was voor U niet verholen, als ik in het verborgen gemaakt ben, en als een borduursel gewrocht ben in de onderste delen der aarde. Uw ogen hebben Mijn ongefomeerden klomp gezien, en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, de dagen als ze geformeerd zouden worden, toen er nog geen van die was.*
 - b. Ook ontbreekt het God aan geen macht, om deze opstanding te bevorderen. Hij is machtig om overvloedig te doen boven hetgeen wij denken, Efez. 3 : 20: En derhalve kan Hij, Die machtig is onze lichamen te scheppen en onze zielen te formeren in ons binnenste, ook wederom de ziel en het lichaam met elkander verenigen, waarvan de opgewekten van alle tijden voorbeelden zijn.

2. Het is ook niet onmogelijk, ten opzichte van de lichamen welke opgewekt worden; want daar is geen strijdigheid in, dat een lichaam dat te voren was en nu niet is, daarna wordt hetgeen het tevoren niet geweest is, te meer dewijl de delen van 's mensen lichaam wel worden verbroken, maar echter niet vergaan of hun wezen verliezen. Kan nu een wijs Ontleder de delen van een menselijk lichaam kunstrijk in elkander voegen; een uurwerkmeester de raderen van een uurwerk, hoeveel te meer God, Die boven alles is. Zie Ezech. 37 : 3-10: *En Hij zeide tot mij: Mensenkind, zullen deze beenderen levend worden? En ik zeide: Heere, Heere, Gij weet het. Toen zeide Hij tot mij: Profeteer over deze beenderen en zeg tot dezelve: Gij dorre beenderen, hoort des Heeren Woord; also zegt de Heere Heere tot deze beenderen: Zie, Ik zal den geest in u brengen en gij zult levendig worden; en Ik zal zenuwen op u leggen, en vlees op u doen opkomen, en een huid over u trekken, en den geest in u geven, en gij zult levendig worden, en gij zult weten dat Ik de Heere ben. Toen profeteerde ik, gelijk mij bevolen was, en daar werd een geluid als ik profeteerde, en zie, een beroering; en de beenderen naderden, elk been tot zijn been, en ik zag, en zie, daar werden zenuwen op dezelve, en daar kwam vlees op, en Hij trok een huid over dezelve, maar daar was geen geest in hen. En Hij zeide tot mij: Profeteer tot den geest, profeteer mensenkind, en zeg tot den geest: Zó zegt de Heere Heere: Gij geest, kom áán van de vier winden en blaas in deze gedoden, opdat zij levend worden. Eh ik profeteerde gelijk als Hij mij bevolen had. Toen kwam de geest in hen, en zij werden levend en stonden op hun voeten, een gans zeer groot heir.*

Vraag. Met welke lichamen zullen de dooiden opstaan?

Antwoord. Met dezelfde lichamen in dewelke zij zullen geleefd hebben, 1 Kor. 15 : 53: *Want dit verderfelijke moet onverderfelijkeit aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkeit aandoen. Job 19 : 25-27: Want ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijn ogen zien zullen.*

Vraag. Zullen de lichamen dezelfde hoedanigheden hebben, die ze hier gedragen hebben?

Antwoord. De lichamen der Godzaligen zullen met heerlijke hoedanigheden aangedaan wezen, 1 Kor. 15 : 49: *En gelijkerwijs wij het beeld des aardsen gedragen hebben, alzó zullen wij ook het beeld des hemelsen dragen.*

Vraag. Hoe zo?

Antwoord.

1. Onze lichamen zullen onverderfelijk zijn, niet meer onderworpen aan koortsen, ziekten, pijnen, benauwdheden en ellenden, waardoor de lichamen hier verteerd zijn, 1 Kor. 15 : 42: *Het lichaam wordt gezaaid in verderfelijkeit, het wordt opgewekt in onverderfelijkeit.*
2. Zij zullen onsterfelijk zijn en altoos blijven, 1 Kor. 15 : 53: *Dit sterfelijke moet onsterfelijkeit aandoen.*
3. Zij zullen krachtig en sterk zijn, om zware dingen te verrichten, 1 Kor. 15 : 43: *Het wordt gezaaid in zwakheid, het wordt opgewekt in kracht.*
4. Onze lichamen zullen geestelijk wezen, zonder de behoeften des lichaams benodigd te wezen, 1 Kor. 15 : 44: *Een natuurlijk lichaam wordt er gezaaid,*

een geestelijk lichaam wordt er opgewekt; daar is een natuurlijk lichaam, en daar is een geestelijk lichaam.

5. Zij zullen het heerlijke lichaam van Christus gelijkvormig zijn, Phil. 3 : 21: *Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijke lichaam, naar de werking waardoor Hij ook al dingen Zichzelve kan onderwerpen.*

Vraag. Hoe zullen de lichamen der goddelozen wezen?

Antwoord. Die zullen aangedaan zijn met onsterfelijkheid tot hun ellende, om te dragen de schrikkelijke straf der hel, 2 Thess. 1 : 9 : *Dewelke zullen tot straf lijden het eeuwig verderf van het aangezicht des Heeren en van de heerlijkheid Zijner sterkte.*

Vraag. Wat zal bij de algemene opstanding geschieden?

Antwoord. Dan zal het gericht gehouden worden. De boeken zullen geopend en de doden geoordeeld worden, Openb. 20 : 12: *Ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend.*

Vraag. Wat zijn die boeken?

Antwoord.

1. Het boek van Gods voorverordining, waarin Hij bepaald heeft wie de Zijnen zijn, Openb. 20 : 12: *En een ander boek werd geopend, dat des levens is.*
2. Het boek van Gods Woord, als het richtsnoer des gericht, te weten:
 - a. Het boek van Gods wet, beschreven in de tafelen onzes harten, en nader bekend gemaakt aan de Kerk, Rom. 2 : 12: *Want zovelen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan en zovelen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden.*
 - b. Het boek van het evangelie, naar hetwelk onderzocht zal worden wat gebruik wij van Christus gemaakt hebben, Joh. 12 : 48: *Die Mij verwerpt en Mijn woorden niet ontvangt, heeft die hem oordeelt: het woord dat Ik gesproken heb, dat zal hem oordelen ten laatsten dage.*
3. Het boek der consciëntie, dat de toestemming zal geven aan Gods alwetendheid, Rom. 2: 15, 16: *Als die betonen het werk der wet geschreven in hun harten, hun consciëntie medegetuigende. In den dag wanneer God de verborgen dingen der mensen zal oordelen door Jezus Christus, naar mijn evangelie.*

Vraag. Hoe zal dit vonnis geschieden?

Antwoord. Naar hetgeen de mensen in deze wereld gedaan zullen hebben, hetzij goed, hetzij kwaad, 2 Kor. 5 : 10: *Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed hetzij kwaad.*

Vraag. Hoe velerlei zal dit vonnis zijn?

Antwoord. Dit vonnis zal tweeërlei zijn:

1. Een vonnis van vrijspraak der gelovigen, om de gerechtigheid van Christus, door het geloof aangenomen, Matth. 25 : 34: *Alsdan zal de Koning zeggen tot degenen die tot Zijn rechterhand zijn: Komt gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld.*

2. Een vonnis van veroordeling der goddelozen, bestaande in een schrikkelijke verwijzing in de eeuwige rampzaligheid, Matth. 25 : 41: *Dan zal Hij zeggen ook tot degenen die ter linkerhand zijn: Gaat weg dan Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en Zijn engelen bereid is.*

Vraag. Wat dunkt u van de leer van Christus' toekomst ten oordeel?

Antwoord. Dat deze leer schrik/ en troostrijk is:

1. Schrikkelijk voor de goddelozen: En daarom is de gedachtenis des oordeels met recht schrikkelijk en vervaarlijk voor de bozen en goddelozen, Hebr. 10: 17: *Maar een schrikkelijke verwachting des oordeels en hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden.*
2. Troostrijk voor de rechtvaardigen: En zeer wenselijk en troostrijk voor de vromen en uitverkorenen, Openb. 21 : 4: *En God zal alle tranen van hun ogen afwissen en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn, want de eerste dingen zijn weggegaan.* 1 Joh. 3 : 2.

Vraag. Hoe zo voor de goddelozen?

Antwoord.

1. Dan zullen zij, die de wereld niet dan voor kinderspel en tijdverdrijf geacht hebben, en van al die harde woorden, die zij tegen God of hun naasten gesproken hebben, rekenschap moeten geven, Matth. 12 : 36: *Maar Ik zeg u, dat van elk ijdel woord, hetwelk de mensen zullen gesproken hebben, zij van hetzelfde zullen rekenschap geven in den dag des oordeels.* Jud. vers 15: *Om gericht te houden tegen allen, en te straffen alle goddelozen onder hen, vanwege al hun goddeloze werken die zij goddelooslijk gedaan hebben, en vanwege al de harde woorden, die de goddeloze zondaars tegen Hem gesproken hebben.*
2. Dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der mensen openbaarlijk ontdekt worden voor allen, Pred. 12 : 14: *Want God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad.* Rom. 2 : 16: *In den dag wanneer God de verborgen dingen der mensen zal oordelen door Jezus Christus.*
3. Dan zullen zij overwonnen worden, door de getuigenis van hun eigen consciëntiën en zij zullen onsterfelijk worden, doch in zulker voege dat het zal zijn gepijnigd te worden, in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is. 2 Thess. 1 : 8: *Met vlammend vuur wraak doende over degenen die God niet kennen, en over degenen, die het evangelie onzes Heeren Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.* Mal. 4 : 1: *Want ziet, de dag komt brandende als een oven, dan zullen alle hoogmoedigen en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, Die hun noch wortel noch tak laten zal.* Matth. 25 : 41: *Dan zal Hij zeggen, ook tot degenen die ter linkerhand zijn: Gaat weg van Mij gij vervloekten in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en Zijn engelen bereid is.*

Vraag. Hoe is de gedachtenis van Christus' toekomst troostrijk voor de vromen?

Antwoord.

1. Dan zal hun volle verlossing volbracht worden:

- a. Van zonden, welke hen zo dikwijls hebben doen zuchten, 2 Kor. 5 : 2: *Want ook in dezen zuchten wij, verlangende met onze woonstede, die uit den hemel is, overkleed te worden.*
 - b. Van verlokking tot zonden, door de satan, de wereld en derzelve bedriegerijen, Openb. 20: 10: *En de duivel die hen verleidde, werd geworpen in den poel van vuur en sulfer, alwaar het beest en de valse profeet is.*
 - c. Van de smarten en ongemakken, die zij hier in lichaam en ziel geleden hebben, Openb. 7 : 16, 17: *Zij zullen niet meer hongeren en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen noch enige hitte. Want het Lam dat in het midden des troons is, zal ze weiden, en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal al tranen van hun ogen afwissen.*
2. Dan zullen zij aldaar ontvangen de vruchten van de arbeid en de moeiten die zij zullen gedragen hebben, 2 Thess. 1 : 6, 7: *Alzo het recht is bij God, verdrukking te vergelden dengenen die u verdrukken en u die verdrukt wordt verkwikking met ons, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel, met de engelen Zijner kracht.*

Vraag. Hoe meer?

Antwoord.

3. Dan zal hun onnozelmheid voor allen bekend worden en zij zullen de schrikkelijke wrake zien, die God tegen de goddelozen doen zal, die hen getyranniseerd, verdrukt en gekweld hebben in deze wereld. Ja hun zaak, die nu tegenwoordig door veel Overheden en rechters als ketters verdoemd wordt, zal bekend worden de zaak des Zoons Gods te zijn, 1 Kor. 4 : 5: *Zo dan oordeelt riet voor den tijd, tot de Heere gekomen zal zijn, Welke ook in het licht zal brengen hetgeen in de duisternis verborgen is, en openbaren de beraadslaging des harten, en alsdan zal een iegelijk lof hebben van God. Matth. 10:32: Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is.*
4. Dan zal de Heere tot een genadige vergelding, hun zulk een heerlijkheid doen bezitten, als het hart des mensen nimmer zou kunnen bedenken, Jes. 64 : 4: *Ja, van ouds heeft men het niet gehoord, noch met oren vernomen, en geen oog heeft het gezien, behalve Gij, o God! wat Hij doen zal dien die op Hem wacht. Hebr. 10 : 36: Want Gij hebt lijdzaamheid van node, opdat Gij den wil Gods gedaan hebbende, de belofenis moogt wegdragen.*

Vraag. Wat staat een Godzalige, in aanmerking van deze heerlijke verwachting, te betrachten?

Antwoord.

1. God van harte dank te zeggen, dat Hij hem met de hope des eeuwige levens begenadigd heeft, Kol. 1 : 12: *Dankende den Vader, Die ons bekwaam heeft gemaakt om deel te hebben in de erve van de Heiligen in het licht.*
2. Gestadig te denken aan de erfenis, die de vromen is toegezegd na dit leven, Matth. 6 : 21: *Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn. Rom. 12 : 12: Verblijdt u in de hoop.*
3. Godzalig te leven, door een gestadige strijd tegen de zonde, de dadelijke oefening van ware Godzaligheid, 2 Petrus 3 : 11, 14: *Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanig behoort u te zijn in heiligen wandel en Godzaligheid.*

Daarom geliefden, verwachtende deze dingen, benaarstigt u, dat gij onbevlekt en onbestraffelijk van Hem bevonden moogt worden in vrede.

4. Hartelijk te verlangen naar de toekomst onzes groten Gods en Zaligmakers Jezus Christus, Phil. 1 : 23: *Ik word van deze twee gedrongen, hebbende begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn.* Psalm 42 : 2, 3: *Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, also schreeuwt mijn ziel tot U, o God! Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God: wanneer zal ik ingaan en voor Gods aangezicht verschijnen?*
5. Met lijdzaamheid verwachtende die grote dag, om ten volle te genieten de beloften Gods in Jezus Christus onzen Heere, 2 Petrus 3:13: *Maar wij verwachten, naar Zijn belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, in dewelke gerechtigheid woont.*

EINDE.